

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני שבת

פרשת במדבר ♦ תשפ"ו

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

אזמרה לשמך

שבת טיש

פאר מקדושים

לקוטים וסיפורים נפלאים

באר הפרשה

טוב לחסות בה'

אוצרות הפרשה

נר לשולחן שבת

השגחה פרטית

דברי שיח

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

Dirshu
דרשו'ד' ועזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שוב מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 531

פנינים לפרשת במדבר פ"ו

פעם שזכינו ללמוד עמו סדר שלם לפנה"צ, לסיום ארבע שעות הלימוד שכולן תענוג והנאה, הבענו את תודתנו. אחד אמר, "ישר כוח". השני אמר, "א דאנק" (תודה) והוא בשיא הרצינות והפשטות הגיב מיד: "ישר כח, כן. א דאנק, לא"

שיחה מיוחדת במעונו של הגאון הגדול רבי אליהו חיים שטרנבוך שליט"א, ראש ישיבת 'נחלת תורה' ותלמיד מובהק למרן ראש ישיבת פוניבז' הגאון הגדול רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל - חלק א'

הרה"ח ר' אהרן כהן

"שְׁמַרְיָם מְשִׁמְרֵת הַמִּקְדָּשׁ לְמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ב', ל"ח)

כחלק מההכנה לקראת קבלת התורה, פנינו למעונו וביקשנו לשמוע מעט מזעיר אודות הימים הנפלאים שלו במחיצתו של גדול ראשי

בימים גדולים אלו שכולנו סופרים ומתכוננים לקבלת התורה זכינו להיכנס לשיחה מיוחדת עם הרב הגאון אליהו חיים שטרנבוך שליט"א ראש ישיבת "נחלת תורה" בירושלים. אכן מדובר בראש ישיבה חסידי לעילא ולעילא, אך ידוע הוא כתלמיד מובהק של מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז'. בשיעוריו היומיים השתתף כשבע שנים לצד חברותא שבועית, ואף זכה ללון אצלו בביתו בשנתו האחרונה. עד היום דבוק הוא בדרך לימודו של מורו ורבו, ואותה הוא מעביר ומוסר לתלמידיו הרבים.

זעקת הגר"ח

מה הרגיש רבי חיים מברסק, אחרי שלמד שעות ארוכות ברצף בעמידה ללא נוע בידעה עצומה

עמ' 14

עכבר במרק

כיצד הגיב מרנא החזון איש למנהל ישיבה ששאל על כשרות המרק לאחר ההפתעה בשק האיטריות?

עמ' 20

ברכת הורים

יהודי ביקש מה'אמרי חיים' שיברכהו בעשירות גדולה כשם שהתברך פלוני, התשובה המעוררת של הרבי

עמ' 17

פשר הסיום

מדוע הקפיד מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל לעשות סיום מסכת בערבי פסחים, אף שלא היה בכור

עמ' 28

בחידושיהם של גדולי פולין כחידושי הרי"מ, אבני נזר, תוצאות חיים ועוד.

ידוע שהיה לגר"ש גם קשר חזק מאוד עם הרב מבריסק זצ"ל...
בוודאי. בכל יום ששי היה הגר"ש רוזובסקי נוסע לירושלים ללימוד שבועי עם הרב מבריסק. הרב היה מצפה לו ברוב כבוד כתלמיד של רבי שמעון שקופ. במהלך השיעורים בישיבה היה משתף הרבה בדיונים הלמדניים ביניהם.
פעם סיפר לנו רבי שמואל כך: נזכר ראש הישיבה שליט"א במה ששמע מרבו: "ניסיתי פעם שוב ושוב להבין מהלך של הרב מבריסק, עד שהרב שאל אותי. ואיך אתה לומד? ענית, אני לומד כפי ששמעתי מרבי, רבי שמעון שקופ..."

הזכרתי את שליטתו של מו"ר ב'חידושי הרי"מ' על הש"ס. בכל שנה פוניבז' היה ימי 'ירחי כלה' כשרבי שמואל היה מוסר שיעור בהיכל הישיבה לפי סדר הלימוד ב'ירחי כלה'. פעם מסר שיעור סוער בעניין חזקה המבוסס על החידושי הרי"מ. בסיום השיעור התאספו השומעים, מקוממיות בית חלקיה ועוד, סביבו, והמשיכו בריתחא דאורייתא. אחד המשתתפים, חסיד גור, התערב בדיון, אמר לו רבי שמואל, "זה החידושי הרי"מ שלך". היהודי ששמע אז כנראה הפעם הראשונה חידוש זה, ענה לעומתו. "זה החידושי הרי"מ של הראש ישיבה..."

הנקודה של רבי שמואל היתה, חיפוש אחרי האמת בלבד. מה קשה כאן ומה מתורץ כעת. הוא היה אומר בשיעור, אברהם אמר כך, זה נראה פשט אמיתי. אפילו בשיעור כללי, היה מזכיר סברות ומהלכים שבחורים אמרו לו. לפעמים כשהתקשה בגמרא והגיע לאיזה מהלך, לא היה לו בעיה לומר, יש לי פשט אבל הוא דחוק...

הוא לא היה בכלל באזור ה'כבוד'. זכורני שהגיע בחור לכבד אותו ב'סידור קידושין'. איפה מתפלל אביך? הגיב לו בשאלה ורצה לדעת מיהו רב בית הכנסת והורה לכבד אותו בסידור קידושין.

האמת שלו הגיעה מיראת שמים, מוסיף ראש הישיבה שליט"א, בשנתו האחרונה עקב מחלתו התבקשתי עם עוד בחור ללון בביתו, שם נתוודעתי יותר לדרגותיו הנעלות. רק לראות את ה'קריאת שמע שעל המטה' שנאמרה מפיו בחיל וברעדה, ומי מדבר על 'ברכת המזון' או כל ברכה אחרת שיצאה מפיו, באיזו כוונה! באיזו רצינות!

התפילות שלו היו בישיבה???

היו תקופות שהיה מתפלל שחרית בישיבה, אך היו תקופות שהיה מתפלל בבית הכנסת פא". מעת שהתחיל 'שחרית', השתתף בכמה וכמה מניינים. הוא היה כולו בתוך השחרית, לא ראה בכלל את השעון...

אציין סיפור מרטיט שיבטא את הישרות והיראת שמים שלו. היה

**הנקודה של רבי שמואל היתה,
חיפוש אחרי האמת בלבד. מה
קשה כאן ומה מתורץ כעת.
הוא היה אומר בשיעור, אברהם
אמר כך, זה נראה פשט אמיתי.
אפילו בשיעור כללי, היה מזכיר
סברות ומהלכים שבחורים אמרו**

הישיבות, ומי שהשפיע יותר מכל אחד אחר בדורות האחרונים, על כל צורת הלימוד בישובות הקדושות.

איך באמת הגעתם ללמוד בישיבת פוניבז'?

ראש הישיבה שליט"א: אבי מורי רבי אברהם שטרנבוך זצ"ל, הגיע אחרי השואה בשנת תש"ו ללמוד בישיבה אצל רבי יוסף שלמה כהנמן ורבי שמואל רוזובסקי. לאחר חתונתו באנגליה היה אף מהאברכים הראשונים שגלו למקום תורה והגיע ללמוד בכולל בירושלים.

כך שאף שאבי מורי כיהן אז בתשל"ב כראש ישיבת באבוב באנגליה לבקשת מו"ר כ"ק מרן אדמו"ר רבי שלמה הלברשטאם מבאבוב זצ"ל, הוא שלח אותי ללמוד אצל רבותיו הגדולים. כך זכיתי להגיע לישיבה, שם נשאבתי אחרי גדלותו של רבי שמואל, והוקסמתי מדרך הלימוד הישרה והמענגת, עד שנת תשל"ט חודשים ספורים לפני פטירתו.

איך מגדירים את דרך לימודו הייחודית? מבקשים אנו לשמוע ולהבין. רבי שמואל זצ"ל שילב סגנון ייחודי. נהרה שפוכה על פני הראש ישיבה בהעלותו זיכרונות מרבו הגדול. ניתוח כל סוגיא בהגדרה בהירה בישרות והבנה אותן לקח מרבו הגדול רבי שמעון שקופ זצ"ל, לצד ה'לומדות' מבית בריסק עם ידע מקיף בכל מרחבי התורה למן זרעים וטהרות, ארבעת חלקי שלחן ערוך, עובר לשליטה מלאה

פשוט לראות

ללומדי מסכת חולין ולמגידי שיעורים

ללמוד את המסכת עם מראות חולין

תמונה אחרת לגמרי

למעלה מ-500 תמונות איכותיות ומדויקות

עם הסברים וביאורים בשפה ברורה
המתאימה לכל לומד

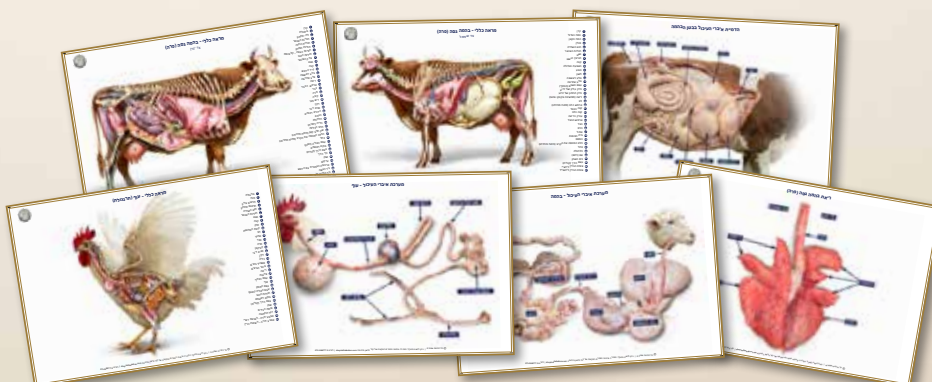

ערכת פלקטים מיוחדת

להמחשת הלימוד בצורה ברורה ומעשית

הערכה כוללת 7 תמונות בגודל A3

מתאים במיוחד לשימוש בשיעורים

לרכישה << בחנות קול הלשון: shop.kolhalashon.com
בנקודות ההפצה . בחנויות הספרים . ובטלפון: 073.3591999

לשמיעת פרטים על נקודת ההפצה הקרובה לביתך, חייג: 073.3588777

"משהצצתי במכתב, ראיתי לתמהוני שאמנם כן, זהו כתב ידו של מרן הגר"ח בבירור, ולא זו בלבד אלא שהוא מכתיר את האיש המוזר בפנייתו אליו בשבחים מופלגים שאינו ראוי להם כלל. הלכתי איפוא ושאלתי את האבא. התברר שהוא ידע על קיומו של המכתב, וסיפר לי על הנסיבות שבהן נכתב..."

על האופן בו נתפס בית בריסק בעיני הציבור הרחב,
ותשובת מרן הגרמ"ד סולובייצ'יק זצ"ל על עניין זה

"וְשִׁמְרוּ הַלּוּיִם אֶת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁפַּח הָעֵדוּת" (במדבר א', נ"ג)

להתחסד עם הבריות

בעודו צועד פעם ברחוב צפניה הסמוך לביתו, ניגשו אליו שתי ילדות קטנות וביקשו אם יוכל להעבירן את הכביש. רבינו נענה להן, אחז בידיהן וכך העבירן את הכביש בדאגה לשלומן. הוא לא הסתפק כמו רבים אחרים בהבטה בעלמא לצדדים אחת הנה ואחת הנה כדי לוודא שאין רכב עובר בסמוך ואז יאמר להן לעבור, ואין צריך לומר שלא הרים מבטו לכל עבר כדי לראות היש 'מושיע' ליטול ממנו את התפקיד 'המכובד' הזה שאינו הולם ראש ישיבה נכבד ובא בימים. לא מיניה ולא מקצתיה. כי אם מילא את הבקשה באמונה להתחסד עם הבריות.

למדתי מזה, מספר עד ראיה שהואיל ולקח על עצמו את האחריות לשלומן של הילדות, לא היה רשאי לזלזל כהוא זה בתפקיד רב האחריות שפיקוח נפשות כרוך בו, אלא עשה את המוטל עליו, במלוא השלימות והדאגה.

מחילה למפרע

על בקשת מחילה מיוחדת במינה, מספר אחד מתלמידיו:
ידוע כי אחת הנקודות היותר בולטות אצל הראש ישיבה זצ"ל,

גם לילדים ולנערים רכים בשנים היה מאיר פניו, והיתה הידידות והחביבות עולה עם ה'כובד ראש' וממתקת את המזיגה המיוחדת. לשם דוגמא בעלמא: לביקורי החג בביתו של רבינו היו מועדים קבועים, בהם היו תלמידים לרוב מקבלים את פניו. באחד מימי חוה"מ סוכות באחת השנים, משנפתחה הסוכה ע"י רבינו בזמן המיועד נכנסו מספר תלמידים, כאשר ברגע הראשון נכחו במקום מתי מעט, וכל רגע נוסף הביא בכפיו עוד ועוד תלמידים ושאר עמך בית ישראל. במרכז הסוכה היה שולחן וסביבו כסאות אחדים, בהם התכבדו לישיב המבוגרים והחשובים מבין הבאים. אבל הואיל ובתחילה היתה הנוכחות דלילה, התיישב על אחד הכסאות בסמוך לרבינו ילד קטן שאביו הביאו עמו להקביל את פניו ולהתברך. עד מהרה החלה הסוכה מתמלאת באנשים - ובהם ישישים ורמי מעלה, אבל הילד - למרות שהתבקש - לא פינה את המקום.

ציבור הנוכחים היה קצר רוח ותוהה על הכסא התפוס בידי ילד קטן, הכל - מלבד רבינו שהביט משועשע בילד ונהנה לראות שהוא עומד על דעתו ולא מוותר בקלות על "שלו". ושוב האיר פניו לאבי הילד - שככל הנוכחים היה אף הוא נבון מאד מהתנהגות ילדו - בעוד שרבינו היה היחיד במקום שנהנה למראה עיניו...

לא זוכר אותך

כאשר הגיע אליו פעם אחד מתלמידיו יחד עם בנו הנער שעמד לפני בר-המצוה שלו, והזכיר כי רבינו שימש לו בזמנו כסנדק, הביט בפניו של הנער, כמנסה לראות אם מכירו מאז, ואחר הפטיר: "לא. אינני זוכר אותך. שמא אתה זוכר אותי?" (-מהפגישה המשותפת בעת הסנדקאות)...

והנה בעודו בין תלמידיו היה הרב והמורה דרך, המייסר כשנדרש, והתובע: גדלו! אבל מחוץ לכתלי הישיבה וחברת התלמידים וככל שהתפקיד לא חייב כן. נהג בעצמו כיהודי פשוט מן השורה ללא עסק של 'גבאים' ומהומה של 'שמשים' הקוראים לפניו 'פנו דרך' וכיו"ב. שם היה יהודי ככל היהודים, כביכול עוד אחד מעמו ישראל...

בעודו בין תלמידיו היה הרב והמורה דרך, המייסד כשנדרש, והתובע: גדלו! אבל מחוץ לכתלי הישיבה וחברת התלמידים וככל שהתפקיד לא חייב כן. נהג בעצמו כיהודי פשוט מן השורה ללא עסק של 'גבאים' ומהומה של 'שמישים' הקוראים לפניו 'פנו דרך' וכיו"ב.

שיעור ומידה, דבר יום ביומו.

בספר 'רבן של כל בני הגולה' הובאה העובדה הבאה ששמע רבינו שבתחילה היתה נראית לו כבלתי נכונה, עד שהתוודע לנסיבותיה: "אדם פלוני מוזר ובלתי רגיל, ניגש אלי פעם והתפאר ברוב חשיבות שיש באמתחתו מכתב שקיבל מהסבא. משהצתי במכתב, ראיתי לתמהוני שאמנם כן, זהו כתב ידו של מרן הגר"ח בבירור, ולא זו בלבד אלא שהוא מכתירו שם בפנייתו אליו בשבחים מופלגים שאינו ראוי להם כלל, כמו "הרב הגאון הגדול" וכיו"ב. מחד גיסא, היה נראה שבלתי אפשרי שכך הזיידע יכתוב עליו, אך מאידך הכתב היה כתב ידו..."

הלכתי איפוא ושאלתי את האבא (מרן הגר"ז) האם אמנם יתכן שהסבא יכתוב על אדם כזה שבחים כמו שראיתי. התברר שהוא ידע על קיומו של המכתב, וסיפר לי על הנסיבות שבהן נכתב: אותו אדם, חשקה נפשו שהרב יפנה אליו ב'מכתב', ואמנם רבי חיים כדרכו לא איחר מלמלא את מבוקשו. אלא שהמכתב שהיה קצר ופשוט מידי בעיני האיש, לא נשא חן בעיניו והוא ביקש מכתב אחר, עם יותר תארי שבח אודותיו. לבקשה זו לא מיהר להיענות, אך הלה לא הרפה והפציר רבות, עד שהצליח לעורר לרגע את הקפדתו של רבי חיים, שביקש ממנו ללכת ולהניחו לנפשו.

מאוחר יותר ניחם רבי חיים על הקפדתו וכדי לפייס את דעתו של הטרדן הציע לו שעתה יכתוב לו איזה נוסח הוא מעוניין, וככל היוצא מפיו יכתוב הרב ויחתום... וכך נוצר המכתב המוזר, עדות אילמת לטוב ליבו הבלתי נתפס של גאון הגאונים גם בחסד.

מרן הגר"ז זצ"ל הוסיף כי ככלל מי שהצליח להביא את האבא לידי הקפדה, היה בכוחו להוציא ממנו אח"כ כל מה שביקש...

(אחרון לדור דעה')

היתה ה'אחריות', שאותה תבע - קודם כל מעצמו - מנפש ועד בשר וללא רחמים עצמיים, ורק משום כך ולפיכך - יכול היה לתבוע אותה גם מאחרים.

נער כבן ארבע עשרה היה בעל המעשה שעה שזכה לקבל מינוי ותפקיד, לנעול את מקום התפילה בחדר השיעורים שברח' מלאכי 40 אחר תפילת מעריב שהיתה מתקיימת במקום בליל שבת. והנה כאשר התברר פעם שהוא שכח לנעול את הדלת בלילה, גער בו רבינו על חוסר אחריותו, שהרי יש שם ספר תורה, וכך לא ייעשה! אלא ששלושה שבועות מאוחר יותר, ניגש אליו לפתע רבינו וביקש הימנו - נער בן ארבע עשרה - מחילה.

מה אירע בשלושת השבועות החולפים שהביא אותו דוקא עתה לבקש מחילה על הגערה? הוא עצמו הסביר לנער ולא בוש: "אתמול בלילה", אמר לו רבינו, "אני עצמי שכחתי לנעול שם את הדלת"... ומעתה, ביטל למפרע את הגערה שלו על הנער, אם הוא עצמו אינו מושלם במידה זו שעליה הוכיחו!

על האנשים ועל ה'שיטה'

שח לי רבינו, יסוד נכבד במשנתה של בריסק, שרבים אינם שמים על לב:

צריך לדעת שבדברינו תמיד בגנות עושי רשע, אין כוונתנו על אנשים כלל כי אם על ה'שיטה'. ואפילו אודות הציונים שעליהם הורה ה'חפץ חיים' שמותר לדבר לשון הרע, הכוונה על שיטתם, אולם חלילה לנו לדבר בגנות אנשים חרדים הטועים בהשקפתם ונוהים אחריהם. תלמידי חכמים אסור לבזות, וצריך להיזהר בכבוד התורה ולנהוג כלפיהם בדרך ארץ.

כתוב ב'נפש החיים' שמה שאמרו חז"ל שהמבזה תלמיד חכם אין לו חלק לעולם הבא, היינו אפילו תלמיד חכם הלומד שלא לשמה. אמנם יש לרחם עליהם, אולם לבזותם - אסור.

והוסיף רבינו והעיד:

בכל השנים ששהיתי במחיצת האבא זצ"ל, מעולם לא ראיתי שביזה אדם, ואף מרן הגר"ח זצ"ל לא ביזה אדם מעולם. הרבה מעשים שמעתי בבית, אך מעולם לא שמעתי דברי ביזיון על אדם. אדרבה, האבא היה נזהר מאוד לכבד כל אדם, ואפילו ילדים או אנשים פשוטים ביותר, ופעמים רבות אירע שבאו אליו כל מיני אנשים עם בקשות משונות [-שגבלו בהטרדה], ואף על פי כן לא רגז עליהם, רק אמר להם בנחת שאין בידו למלאות שאלתם. ואם אירע שהגדישו את הסאה עד שגער בהם יותר ממה שביקשו. מחמת כן, מיד היה מבקש מהם מחילה, וכפיוס היה ממלא כל בקשותיהם.

לב רחום וקדושת ישראל

מאד היצר לו לרבינו על כי בעולם נתפסת 'בריסק' ככזו שענין מרכזי לה עם "שארפקייט" [חריפות. ובהקשר הזה, חריפות הביטויים והשיג ושיח בכלל].

בשיחה עם אחד מתלמידיו, תיאר רבינו את הענין לאמיתו, איזה לב רחב היה לרבינו הגר"ח, ועד כמה הגיעה הפלגת טובו וחסדיו לאין

פעם פגש בפרופסור מלומד כלשהו ששוחח עמו בנושא ביולוגיה ודן עמו ארוכות בהיבטים רפואיים. לאחר שנפרדו, תהה הרופא וביקש לדעת אצל מקורביו, באיזו אוניברסיטה רכש בן שיחו את ידיעותיו במקצוע הרפואה...

דרכו של מרן פוסק הדור רבינו הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל במסירת שיעורים, לקראת חג מתן תורה

"ונשיא נשיאי הלוי" (במדבר ג', ל"ב)

האחרונות כבר אזלו כוחותיו ולא היה סיפק בכוחו להתייגע בלימוד התורה כהרגלו ראוהו פעם כשהוא ישוב במלבוש עליון ובמגבעת למרות שהיה חלוש מאוד. מששאלוהו מדוע אינו מסיר את המגבעת ואת בגדו העליון המכבידים עליו, נענה ואמר: 'כח אין בי ללמוד, לכל הפחות אשב באימה ויראה לפני קוני'.

מעת לעת נוהג היה רבינו לטבול במקווה בטרם ימסור את השיעור. פעם הסביר למקורביו, כי באמצעות תוספת קדושה זו, מייחל הוא כי יכנסו דברי תורתו ויחדרו ביתר שאת ללב התלמידים. עוד אמר פעם רבינו, כי בטרם אמירת השיעור יש לקחת ספר תהלים ולהתפלל שיהיו הדברים ערבים באזני התלמידים, ושיבינו היטב את מהלך השיעור. והיה מוסיף כי ישנם כאלו שצומחים ראשי ישיבות מהלימוד, אך ישנם אחרים שנעשים ראשי ישיבה באמצעות תהלים ודמעות.

תורה שלמדתי באף

אירע פעם שעניין ציבורי מסוים העיב על מצב רוחו של רבינו והוא היה נתון במתח ובסערת רגשות. אף על פי כן, לא וויתר רבינו על אמירת השיעור. והוא מסרו כהרגלו מבלי שניתן יהיה לחוש בו בדבר. בדרכו לביתו אחרי השיעור, הפטיר רבינו בינו לבין עצמו: "תורה שלמדתי באף עמדה לי". לפליאת מקורביו, הסביר רבינו, שכאשר אדם לומד תורה גם כשהוא נמצא במצב של 'אף' ואינו דוחה את הלימוד מפני כך למרות הקושי, אזי עמדה לי - "מלימוד כזה אפשר להתעלות ולהצליח בתורה"....

מלבד המטרה הפשוטה של הרבצת תורה, מייחס היה רבינו בעל ה'שבט הלוי' גם כוח שמימי נשגב לאמירת השיעורים. וכה דיבר פעם בנועם שיחו בפני תלמידיו: "כך אמרו לי אנשים גדולים וטובים, ראשי ישיבות מלפני כחמישים שנים, שהרבה פעמים מתייגעים מאוד ועדיין אין להם בהירות מושלמת, אך אח"כ כשהולכים למסור שיעור, ברגע שמתיישבים לפני התלמידים, ומתחילים לדבר וללמוד עם התלמידים, פתאום משתנים הדברים והם מאירים. וזהו דבר הפלא ופלא, ואני לבדי הרגשתי וחייתי זאת כמה פעמים במשך חיי, שכאשר לומדים ומתייגעים בסוגיא מסוימת שאינה מובנת כראוי, ואח"כ מתחילים ללמוד עם אחרים, אפילו שאין מדברים ולומדים שמעתיא זו, מיד ברגעים אלו נהיים הדברים ברורים וזכים ויש סייעתא דשמיא להשיג את ההשגות הנדרשות".

את שיעוריו נהג רבינו למסור בלבוש עליון וכשהוא עטור במגבעת, כיאה וכיאות לכבודה של תורה. נוהג זה הנחיל רבינו גם לתלמידיו - בחורי הישיבה, ומקפיד היה כי בשעת השיעורים ישבו לפניו עם מגבעות לראשם, למען יהא הלימוד בדחילו. רבינו אף היה מסמיך לכך בדרך דרוש את צו זכירת מתן תורה בו נאמר "השמר לך פן תשכח וגו' יום אשר עמדת לפני ה' אלוךך בחורב". ודייק רבינו, אמאי יש לזכור את 'יום' קבלת התורה, ולא די בזכירת עצם קבלתה. אלא, השיב רבינו, התורה מלמדתנו, כי יש לזכור גם את המעמד עצמו, את הקולות שרעמו באותו יום ואת הברקים והלפידים שהביקו, שעוררו אימה, יראה רתת וזיע בלב כל ישראל, כדי שכך יהיה אופן גישתם לתורה עד סוף כל הדורות.

ופעם, כאשר דנו לפניו מספר תלמידים בעניין "התנאה לפניו במצוות" שדרשו חז"ל על הפסוק "זה א-לי ואנוהו", כשהם תמהים כיצד ניתן להתנאות לפניו במצוות לימוד התורה, נענה רבינו ואמר בבדיחותא: "ישנם העוסקים בלימודם כאשר זרועותיהם מגולות, מפני החום וכיוצא בזה. אך כאשר לומדים תורה בשרוול ארוך או במלבוש עליון, זהו ההידור במצוות לימוד התורה וכך מתנאים לפניו".

ראשי ישיבות - עם תהילים ודמעות

וסיפר רבינו על דודו זקנו מהר"י גרינואלד ז"ע, כאשר בשנותיו

עשרות שנים לאחר מכן, קרא לו רבינו ונתן בידו צרור דפים, והנה הם דפי חידושים מימי בחרותו הרחוקים. התלמיד שכבר הספיק לשכוח במה דברים אמורים, הופתע לגלות כי הערותיו של רבינו מעטרות את החידושים

נוסף לשיעורים שמסר ולשיחות התורניות שקיים עם תלמידיו, היה רבינו מפקח על לימודם של הבחורים ומשקיף על גידולם וצמיחתם על צד היותר טוב, וכדי שיהיה הלימוד ברור בידם ומחודד בפייה היה עורך רבינו מבחן על החומר השבועי, אחת לשבוע או אחת לשבועיים, בהתאם לתקופה. האווירה בבחינות אלו נעלה ומרוממת היתה, ולמרות כי שעת מבחן עשויה לגרום לבחור אי נעימות, הרי ששעת מבחנו של רבינו דינה שונה. מעין שיעור נוסף ומסכם, בו הבחור פותח בדברי תשובתו. אך רבינו מוסיף עליו כהנה וכהנה תוך שהוא שוזר בו נופך רב, עד שהעניין כולו נעשה קילורין לעיניים, דבר דבור על אופניו.

את האווירה השונה יחסית, שלא דמתה לשעת שיעור רגילה, היה מנצל רבינו לטפח בבחורים אהבת תורה, והיה הולך וסובב בדיבורים משובבי לב בענייני מעלת התורה ודרכי קניינה, מתוך 'ראת ה' טהורה, למען יעמדו בהם ימים רבים. מבחן זה תפס מקום נכבד בהווי הישיבה עד לשנותיו האחרונות של רבינו, והיה לציר הסובב של סדרי הישיבה.

בנין הנפשות

קורנות היו פניו של רבינו עת היה שומע תשובות רהוטות וקולחות לשאלותיו, ותלמידיו שביקשו להעניק לו קורת רוח זו, היו משקיעים שעות ארוכות של שינון וחזרה בכדי שהלימוד יהיה כמאן דמנח בכיסיה, למען יוכלו לעמוד בהצלחה בכור המבחן.

רבינו היה מזדריך גם את תלמידיו בכתבת חידושי תורה, והיה מכווין אותם שיהיה לימודם בהיר ומחוויר עד שיוכלו להעלותו על גבי הכתב. וכפי שהתבטא פעם בשיעור "איך וויל ס'זאל זיין קלאר אז איהר זאלט קענען שרייבן א 'תשובה' אויף דעם" [רצוני שיהיו הדברים ברורים עד שתוכלו לכתוב על הסוגיא תשובה בהלכה].

סיפר אחד מאותם בוגרים של ימי הבראשית, כי הגיש פעם לרבינו סיכום על סוגיא שנלמדה. עשרות שנים לאחר מכן, קרא לו רבינו ונתן בידו צרור דפים, והנה הם דפי חידושים מימי בחרותו הרחוקים. התלמיד שכבר הספיק לשכוח במה דברים אמורים, הופתע לגלות כי הערותיו של רבינו מעטרות את החידושים.

רקחות וטבחות לתורה

חכימא דיהודאי היה רבינו. בנוסף על תורתו, אוצר ידיעותיו בכל תחום שהוא, היה עצום ובלתי נתפס, וכך גם היתה גישתו החינוכית בכל הנוגע להרחבת האופקים ולהעשרת הידע בעניינים שסביב לימוד התורה, והנהגת דרך ארץ בדרכי העולם.

סיפר אחד מחשובי תלמידי רבינו, שפעם נכנסו לפניו חברי הנהלת תלמוד תורה מסוים, כדי להתיעץ עמו אודות סדרי לימודי החול, כמה שעות יש להקדיש לכך, ובאיזה יחס יש להתייחס אליהם, שאלם רבינו: "ומה הם לימודי החול שמלמדים אצלכם?". ענוהו המנהלים, כי מדברים הם על מקצועות כגון: כתיבה וסגנון, חשבון ושאר דברים הנצרכים. חייך רבינו ואמר: "אלו אינם לימודי חול. אלו הם לימודי קודש, שכן מסייעים המה להבין ולקבל את חכמת

התורה, ובוודאי שיש לעסוק בהם כראוי".

בעניין זה, הזכיר רבינו פעמים רבות את דברי ה'חתם סופר' הנודעים, וכלשונו "די באוואוסטע חתם סופר" - דברי החתם סופר המפורסמים, בדרוש לפרשת בשלח, וכה הם דבריו: "ועוד מצינו בפרק תפלת השחר מנעו בניכם מן ההגיון, ופירש"י, לא תרגילום במקרא יותר מדאי משום דמשכא ע"ש. ובאמת יש מפרשים הגיון שאר חכמות, ומכל מקום משמע - בניכם מנעו מן ההגיון ולא מנעו עצמכם, כי כל החכמות הם רקחות וטבחות לתורה והמה פתחים ושערים לה... [וכו']".

ואכן רבינו גופו הצטיין ברוחב אופקו וידיעותיו המופלגות גם בהווית העולם, כאשר לא היה תחום שנעלם ממנו אף בענייני דעלמא. וכשיטתו כי תלמיד חכם וצורבא מרבנן, הוא כזה שידיו רב לו בכל תחום ועניין, שכן 'כל הנהרות הולכים אל הים' והכל בסופו של דבר יונק מהתורה הקדושה. ונצרך ללימודה והבנתה.

פעמים רבות בשעת השיעור, עת מצטט היה דברי אחד מן הראשונים או האחרונים, היה מפסיק לפתע את שטף דיבורו, ועובר להשיח בדמותו של בעל השמועה; על דברי ימי תקופתו, על מקום מגוריו או על יתר קורותיו, תוך שהוא מונה את הספרים שחיבר או את תלמידיו שהעמיד. ערכן של דקות קצרות אך עמוסות ידע אלו לא יסולא בפז, ובמרוצת השנים צברו הבחורים ידיעות רבות בסדר מסירת התורה ושלשלת הדורות.

ביטוי לכך היה נותן רבינו ביומי דפגרא - בימי בין הזמנים, בעת שהיה יוצא לפוש ולהתרענן. שם בנאות דשא ובחיק הטבע היו מעיינותיו קולחים מפיו בשטף, תוך שהוא מאתגר את תלמידיו שסבבוהו בהערצה ובשקיקה ומנסה לאמוד את ידיעותיהם במגוון

הוא פתח את פיו לומר שימשיך, אבל המילים נתקעו בגרונו. אצבעותיו, במישוש אחרון ונואש נתקלו במשהו קטן, עגול וקשה, עטוף בנייר מרשרש. לרגע, תקווה ניצתה בו. אולי מטבע של דולר שהתגלגל? אך לא, זה לא היה כסף אמיתי. זו הייתה מטבעת שוקולד, מאלה שמחלק

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר' על ההשלמה שבין הפירושים השונים מודע ניתנה התורה במדבר

"וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינַי" (במדבר א', א')

פרשת השבוע, פרשת במדבר, נקראת תמיד בסמיכות לחג השבועות, חג מתן תורה. אין זה מקרי, שהרי חומש במדבר נפתח בפסוק: "וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינַי". חכמינו ז"ל אמרו: "בשלושה דברים ניתנה תורה: באש, במים ובמדבר". אמירה זו מתפרשת במדרשי חז"ל בכמה וכמה אופנים, שעל פניהם עשויים להיראות כסותרים זה את זה, אך למעשה משלימים זה לזה.

מצד אחד, מבארים חז"ל כי התורה ניתנה דווקא במדבר, מקום צחיח ויבש, מרחב הפקר שאינו שייך לאיש ואינו מעניק תנאים מיוחדים לאיש. המדבר אינו הולם את שאון העיר, ואין בו יבול מניב. כך, מלמדים אותנו, היא גם התורה. שלושה כתרים נקשרו לעם ישראל: כתר כהונה, כתר מלכות וכתר תורה. כתר הכהונה יוחד לאהרן ולבניו, ודורש ייחוס ומעלות מיוחדות. כתר המלכות הוענק לדוד ולזרעו אחריו, והוא קשור בשושלת וסדר עולם. אך כתר התורה, הכתר העליון מכולם, "מונח בקרן זוית, וכל הרוצה ליטול יבוא וייטול".

אין לאיש מונופול על התורה, ואין היא דורשת תנאים מוקדמים של ייחוס משפחתי או כישורים יוצאי דופן. גדול מוסרי התורה שבעל פה, רבי עקיבא, המחיש זאת בגופו: הוא היה עם הארץ גמור עד גיל ארבעים, חסר כל ייחוס, והחל את דרכו בתורה מלימוד האלף-בית. המסר בהיר: שב, הגה בתורה, והיא תינתן לך.

תנאי תובעני

אך מצד שני, מציבים בפנינו חז"ל אתגר אחר, תנאי שנשמע תובעני לאין שיעור. אותה אמירה עצמה - "בשלושה דברים ניתנה תורה: באש, במים ובמדבר" - מתפרשת על ידי הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין כביטוי למסירות נפש מוחלטת. האש היא סמל לאברהם אבינו אשר הושלך לכבשן האש על אמונתו והוכיח בכך את בחירת הבורא בו וזרעו. המים הם זיכרון לקריעת ים סוף, לרגע שבו קפץ נחשון בן עמינדב, נשיא שבט יהודה, אל הגלים המאיימים, מתוך אמונה יוקדת שהגיעה עד כדי "כִּי בָאוּ מַיִם עַד נַפְשִׁי". קפיצה זו, מסירות נפש זו, היא שבקעה את הים ופתחה את השער למראות

נבואה ולמתן תורה. והמדבר, על שום מה? "זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ, אֲהַבְתָּ פְּלוּתִיִּךְ, לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה". הנכונות של עם ישראל ללכת אחר ה' אל הלא נודע, אל מקום שאין בו ביטחון, היא שאפשרה להם, גם בהיותם שקועים במ"ט שערי טומאה, ליזכות בדבר הגדול מכל - התורה הקדושה.

אם כן, ניצבת בפנינו סתירה לכאורה. מצד אחד, התורה אינה דורשת תנאים, "כל הרוצה יבוא וייטול". מצד שני, אנו נדרשים למסירות נפש קיצונית, לרוץ אל האש ואל המים, להפקיר עצמנו כמדבר. כיצד מיישבים את שתי הגישות?

כך לימדונו רבותינו: אין כאן סתירה כלל, אלא השלמה. התורה היא אכן חמצן רוחני המיועד לכל נפש, והדרך אליה פתוחה. מידת ההשגה של האדם בתורה אינה תלויה בחוכמות חיצוניות או בכללים הנדרשים להשגת מטרות אחרות בעולם. התורה מושגת לנו על ידי יסוד אחד, והוא - הרצון.

אדם המגלה רצון אמיתי, עז ובלתי מתפשר ליזכות בתורה, הוא אשר "ישים עצמו כמדבר". הוא ילך עד הסוף עם רצונו, עד כדי מסירות נפש, ובורא עולם, בדרכיו הנפלאות, יראה לו כיצד הרצון הטהור לבדו, גם אם אינו נראה קשור ישירות להשגה, הוא המכשיר את הקרקע לקבלת שפע רוחני.

**אין לאיש מונופול על התורה, ואין
היא דורשת תנאים מוקדמים של
ייחוס משפחתי או כישורים יוצאי
דופן. גדול מוסרי התורה שבעל
פה, רבי עקיבא, המחיש זאת
בגופו: הוא היה עם הארץ גמור
עד גיל ארבעים, חסר כל ייחוס,
והחל את דרכו בתורה מלימוד
האל"ף-בי"ת. המסר בהיר: שב,
הגה בתורה, והיא תינתן לך**

זה היה יותר ממבוכה. זו הייתה תחושה של כישלון עמוק, של החמצה. כל היום שלו, כל התפילה שלו, נראו לו פתאום פגומים. הוא פתח את פיו לומר לר' פייבל שימשיך, שהוא יתן לו מאוחר יותר, אבל המילים נתקעו בגרונו. ואז, אצבעותיו, במישוש אחרון ונואש נתקלו במשהו קטן, עגול וקשה, עטוף בנייר מרשרש. לרגע, תקווה ניצתה בו. אולי מטבע של דולר שהתגלגל? אך לא, זה לא היה כסף אמיתי. זו הייתה מטבעת שוקולד, מאלה שמחלקים לילדים בחנוכה. הוא נזכר שנכדתו הקטנה, דחפה לו אותה ליד יום קודם כשאמר לה שאין לו ממתקים לתת לה. "אז אני אתן לך, סבא", אמרה בצחוקה המתגלגל. הוא הכניס אותה לכיס במחשבה לתת אותה לאחד הילדים בבית הכנסת, ושכח ממנה לחלוטין. הוא קרב את קופת הצדקה הפתוחה. יעקב יוסף היסס לשנייה, ואז, בצביטה עזה בלב, השליך פנימה את מטבע השוקולד. הוא שמע את הנקישה העמומה, השונה כל כך מצלצול המתכת הרגיל, כשהמטבע נחת על תחתית הקופה. ר' פייבל שהבחין בכל אשר קרה הנהן בראשו בסיפוק, לחש "ישר כוח", והמשיך בדרכו. לא חלפו חמש דקות. התפילה התקדמה בקצב המוכר, הקהל עמד להתחיל בחזרת הש"ץ של תפילת העמידה. השקט והריכוז היו בשיאם, כשלפתע נשמעה חבטה עמומה מכיוון העזרת נשים, ולאחריה צעקה חדה. ראשים הסתובבו. רחשים של דאגה התפשטו בין שורות המתפללים, תפילותיהם נשכחו לרגע. מבעד למחיצה בקעו צעקות נוספות, ערבוביה של יידיש ואנגלית נסערת. "משהו לא בסדר!" "תזעיקו את 'הצלה'!" מתנדבי ההצלה מבין המתפללים עזבו מיד את מקומותיהם ומיהרו אל הכניסה, ר' פייבל, הגבאי, מיהר גם הוא כדי לבחון כיצד ניתן

את עומק הרעיון הזה, את האופן שבו רצון טהור אחד מניב תוצאות יוצאות דופן, ניתן לראות בסיפור פשוט שהתרחש לפני שנים לא רבות בלב ליבה של שכונת בורו פארק שבברוקלין.

בבית הכנסת המפורסם "שומרי שבת" השוכן על צומת דרכים סואן בבורו פארק, היה יהודי אחד, יעקב יוסף שמו. הייתה לו הקפדה אחת, מצווה אחת קטנה שהפכה עבורו לפעולה יומית מקודשת. בכל תפילה ותפילה, שלוש פעמים ביום, היה הגבאי המסור של בית הכנסת, ר' פייבל, עובר בין המתפללים עם קופת הצדקה הכבדה שלו, עשויה נחושת שהשחירה מרוב שימוש.

ר' פייבל, איש רחב גרם וטוב לב, הכיר כל מתפלל ומתפלל, את שמחותיו ואת צרותיו. הוא ידע מי ממנהר לעבודתו, מי שקוע בלימודו, ומי נאבק כדי לסיים את החודש. ועל כולם היה חולף במאור פנים, מנענע את הקופה בעדינות כדי להזכיר את נוכחותה, אך לעולם לא כדי להטריד.

אך כשהיה מגיע לספסלו של יעקב יוסף, הטקס היה משתנה. יעקב יוסף היה מרים את עיניו מן הסידור, מהנהן קלות, וידו הימנית הייתה נשלחת באופן אוטומטי אל כיס חליפתו. שם, בכיס הימני, בנרתיק עור קטן ובולוי, היה שומר תמיד שני דברים: שטר מקומט של דולר אחד, ומספר מטבעות של רבע דולר, קוורטרים כפי שנקראו. השטר היה מיועד לקופת הצדקה של בית הכנסת. המטבעות נועדו לשורה הארוכה של שד"רים שפוקדים את בית הכנסת.

היה זה הסדר הקבוע שלו. יום אחרי יום, תפילה אחרי תפילה. הדולר לר' פייבל, וה'קוורטרים' לאלה שידיהם היו פשוטות בפתח. הוא מעולם לא החסיר יום. המצווה הזו הייתה עוגן בחייו. הוא הרגיש שבאותו שטר דולר מקומט הוא אינו נותן רק צדקה; הוא נותן חלק מעצמו, מקיים את רצון הבורא בצורה המוחשית והפשוטה ביותר שהכיר.

באותו בוקר, יעקב יוסף היה שקוע בתפילת שחרית, מילות התפילה מרחפות משפתיו במנגינה שקטה ומוכרת. הוא שמע את צלצול המטבעות העמום והמוכר של קופתו של ר' פייבל מתקרב אליו, עובר מספסל לספסל. כשהגבאי הגיע אליו, יעקב יוסף הרים את מבטו כהרגלו, חיוך קל נמתח בזוויות פיו. ידו הימנית, כמעט מעצמה, החלה את דרכה אל הכיס.

מבוכה מתסכלת

אך אז, קרה משהו ששבר את הסדר. אצבעותיו ממשות, אך לא מוצאות את נרתיק העור המוכר. הן חיפשו שוב, עמוק יותר. אין כלום. הכיס היה ריק. זה לא יכול להיות. הוא תמיד בודק. תמיד ידו השנייה, השמאלית, צללה במהירות לכיס השמאלי. כלום, מלבד מטפחת בד ישנה. ר' פייבל עמד לידו בסבלנות, מבטו טוב הלב נח עליו, לא מבין את פשר העיכוב הלא אופייני. יעקב יוסף הרגיש את לחייו מאדימות. הוא טפח על כיסיו האחוריים, על כיס חולצתו הפנימי. שום דבר. הנרתיק, עם הדולר היקר שלו, נשכח בבית על השידה.

והרבנית קופשיץ פנתה ונפשה בשאלתה: "ברכני נא שילדי יבינו את לימוד התורה, ושיהיה להם חשק ללמוד". אמר לה ה'חזון איש': "שיבינו את הלימוד הריני יכול לברכך. אך החשק תלוי באמא, אם תרצי שיהיה להם חשק, אז יהיה להם חשק"...

הגאון רבי שמואל ברוך גנוט, מראשי ישיבת 'משאת המלך' וראש כולל בישיבת אברכים 'מדרש אליהו' באלעד • לקראת חג מתן תורה

יבחלט"א הגר"מ דרורי, נכנסתי ללמוד בישיבה. ראש הישיבה אמר בשיחת פתיחת הישיבה שבס"ד ייבחרו כמה בחורים שילמדו היטב כל זמן אלול וזמן חורף והם ייבחנו על תלמודם אצל אחד מגדולי הדור. לא חשבתי שאני אהיה אחד מהנבחרים, אך לאחר השיחה, כשראש הישיבה עבר לידי, הוא נעצר לרגע לידי ואמר: "יש לי תחושה שאתה תהיה אחד מהנבחרים". הוא הצית בי את התשוקה להתמיד, ללמוד טוב ולדעת. אולי אפילו להיות מהבחורים שייבחנו אצל גדולי ישראל.

"בחורי השיעור כתבו בכל יום את השיעור היומי בקלסר מסודר. אך אני לא הצלחתי לרשום את השיעורים. רציתי שגם לי יהיה קלסר גדוש בשיעורים. ביקשתי מראש הישיבה שישאל לי את מחברתו האישית, כדי שאעתיק את השיעורים לקלסר משלי. ראש הישיבה הסכים וכך ישבתי, בשעות מאוחרות בלילה, וכתבתי.

אמי הפצירה בי ללכת לישון ולא לי היתה ברירה. הלכתי לישון, מדוכדך על שלא הספקתי לכתוב מספיק. בבוקר חיכתה לי הפתעה. אמא העתיקה לי לקלסר עוד כמה עמודים, מתוך מחברתו של ראש הישיבה. מאז חזר הדבר ונשנה. אני מעתיק שני עמודים ואמא מעתיקה ארבעה עמודים. אני מעתיק עוד כמה ואמא ממשיכה ומעתיקה עוד עמודים, בכתב ידה המיוחד, כשהיא דואגת גם ללימודי וגם לשעות- השינה שלי. בסוף החורף נבחרו ארבעה בחורים להיבחן אצל מרן הגרמ"י לפקוביץ זצוק"ל. אני הייתי אחד מהם.

ליל ל"ג בעומר באלעד. במדורת הת"ת נערך סוג של מפגש שנתי עם מאות אברכי העיר. את רובם אתה רוצה לפגוש תמיד, אך למעשה, נפגשים רק לפעמים, פה ושם, או רק אחת לשנה, במדורה. עוברים מאחד לאחד לשיחה חטופה, והנה, הרה"ג רבי מאיר אזרזר שליט"א,

חתנו של הרב אזרזר לומד אצלנו בקבוצה בכולל אחה"צ ואני מלא שבחים ומחמאות לאברך המיוחד והאיכותי. והרב אזרזר שליט"א מספר: "חתני שליט"א הוא בן- נינו של הגאון הנודע רבי רפאל ברוך טולידנו זצוק"ל. פעם פגשתי רב קהילה במיאמי, נין או נכד של הגר"ש מאשש זצוק"ל.

כששמע שחתני הוא מצאצאיו של רבי רפאל ברוך זצ"ל, סיפר לי שסבו הגר"ש מאשש זצ"ל, רבה של ירושלים, סיפר לו שכולם מתפעלים מכך שכל בני וצאצאי רבי רפאל ברוך הם מרביצי תורה נודעים ומפורסמים, מגדלים דורות של בנים ותלמידים לתורה.

הסיבה לכך היא, הסביר הגר"ש מאשש, היא שבכל בוקר ובוקר, כל יום ללא הפוגה, ישבו רבי רפאל ברוך ואשתו ובירכו יחד את ברכות התורה, וכשהגיעו לבקשת 'ונהיה אנחנו וצאצאנו כולנו יודעי תורתך לשמה, הם פרצו בבכי חסר מעצורים, בכו בדמעות שליש, בבכיות עצומות, כך בכל בוקר".

ורבי מאיר אזרזר שליט"א הוסיף: "כולם מחפשים סגולות להצלחה עם הילדים, והנה המשנה ברורה, בסימן מ"ז, הלכות ברכות התורה, מסביר לנו מה עלינו לעשות. וכך הוא כותב: "וְהַעֲרַב נָא - וְיֵשׁ מִדְּקָדְקִין לְהוֹסִיף וְצִאצָּאִי צִאצָּאִינוּ פִּי כָּל מִי שֶׁהוּא תִּלְמִיד חֶכֶם וּבָנוּ וְבָנוּ תִּלְמִיד חֶכֶם, שׁוֹב אֵין הַתּוֹרָה פּוֹסְקֶת מֵאַרְעוּ שְׁנֵאֵמַר לֹא יִמְשׁוּ מִפִּי וּמִפִּי זֶרַע... וְתִמְיֵד תִּהְיֶה תַּפְּלַת הָאֵב וְהָאֵם שְׁגוּרָה בְּפִיהֶם לְהַתְּפַלֵּל עַל בְּנֵיהֶם שֶׁיְּהִיוּ לְיֻמְדֵי תוֹרָה וְצִדִּיקִים וּבְגִלֵי מִדּוֹת טוֹבוֹת, וְיִכְנֹן מֵאֹד בְּכִרְפַּת אֶהְבָּה רַבָּה וּבְכִרְפַּת הַתּוֹרָה בְּשִׁעָה שְׁאוּמְרִים וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאצָּאִינוּ וְכֵן כְּשֶׁאֹמַר בּוֹבָא לְצִיּוֹן לְמַעַן לֹא נִיָּגַע לְרִיק וְלֹא נִלְד לְפִהָלָה".

השיעורים שכתבה אמא

מספר מחותני איש החינוך הנודע הרה"ג רבי חנוך דרורי שליט"א: "כשהוקמה ישיבת 'חמד' לצעירים על ידי בן דודו של אבי זצ"ל,

"אמא ע"ה נפטרה בדמי ימיה, אבל היא השאירה לי קלסר שלם של שיעורים על בבא קמא, כתוב בדם ליבה. קלסר שהתמלא בשעות מאוחרות באישון ליל. קלסר של אהבת תורה".

מה יעשה הבן ולא יחטא?

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה - איננו שומע בקול אביו ובקול אמו". הפשט הפשוט הוא כמובן שאינו שומע לקולם ואינו עושה את אשר הם מצווים אותו. אך ניתן לפרש גם שהוא אינו שומע את קול אביו ואת קול אמו. אך רבינו החתם סופר מסביר אחרת. לדבריו, איזה קול הוא איננו שומע? את קול אביו בשעת לימוד התורה! את קול הנעימה הנצחית של ההתעמקות בגמרא בוקעת מפיו! את קול ההערכה והאהבה הרוחש לו אביו בשעת הלימוד הקבוע שלהם, ולכן הוא אינו מרגיש את מתיקות התורה!... כך גם הבן אינו שומע את קול אמו. את קול בכייתה כשעומדת ב'שמונה עשרה' לפני בורא עולם ושופכת תחינה! את קול 'פחתה באמירת תהילים! את קול תחנוניה בשעת הדלקת נרות שבת קודש ובשאר זמנים מסוגלים ששערי שמים פתוחים בהם לתפילה! הוא אינו שומע את קול אמו מלמדת אותו "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן", וחוזרת עמו מדי בוקר מיד עם הקיצו משנתו על ההודאה הראשונית הבסיסית: "מודה אני לפניך"!!!... אילו היה הילד שומע את כל הקולות הטהורים הללו, אכן היה בכוחם לחדור עמוק לתוככי ליבו ולהותיר בו רושם בל ימחה, וכך היתה מתעצבת דמותו ברוח התורה והמסורה. אולם הבן לא שמע את הקולות הללו, להיפך, הוא שמע קולות של גשמיות, של יצר הרע, ואם אלו הם הקולות שהגיעו לאוזניו מינקותו - מה יעשה הבן ולא יחטא? כיצד לא יצא בן סורר ומורה?!

שיהיה להם חשק ללמוד

הרבנית קופשיץ ע"ה גידלה משפחה שלמה של גאונים ומרביצי תורה. כל בניה וחתניה (אחד מהם הוא מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל) ידועים בעולם התורה וההלכה. במשך שבוע אחד התגוררו משפחת קופשיץ יחד עם מרן החזון איש זיע"א והרבנית קופשיץ פנתה אל מרן החזון איש ונפשה בשאלתה: "ברכני נא". "במה תחפצי להתברך?" - ביקש מרן ה"חזון איש" לברר. "שילדי יבינו את לימוד התורה, ושיהיה להם חשק ללמוד".

אמר לה ה"חזון איש": "שיבינו את הלימוד הריני יכול לברכך. אך החשק תלוי באמא, אם תרצי שיהיה להם חשק, אז יהיה להם חשק..."

אי אפשר לרמות את הילדים. הם יודעים מצוין ממה אבא ואמא שמחים באמת וממה פחות. והנה הזדמנות מצוינת ופשוטה להחדיר בלבבות הילדים והילדות שלנו עד כמה אנחנו שמחים עם התורה וכמה אנו מאושרים שה' בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. נקנה להם המון ממתקים ונחלק אותם בעיניים נוצצות, כי היום חג מתן תורה ואנחנו אוהבים את התורה. נשמח ונרקוד איתם ונראה להם באמת, מתוך הלב, כמה מיוחד, כמה אושר היה, לשבת לילה

"הרב אלישיב הלך לישון. בזמן שכולם הלכו ללמוד הוא הלך לישון. אבל מה היה שונה מכל לילה? כל לילה הוא היה ישן שלוש או ארבע שעות, בליל שבועות הוא ישן רק שעתיים! אחרי זה הוא הלך ללמוד"

שלם וללמוד תורה. הכל נקלט ונרשם, מקוטלג בנפשות הצאצאים, לא נמחק לנצח.

הרקידה את הילדים עם ספרי קודש

לפני שנים ערכתי חוברת זיכרון של אנקדוטות ממסכת חייה של המחנכת מרת מרים גומבו ע"ה, שחינכה אלפי בנות ב'בית יעקב רמת אהרן'. והנה קטע קטן מהחוברת: "כל הסובבים לרבנית מרים ע"ה חשו ש"כי טוב סחרה מכל תורה" ו"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" כפשוטו ממש. כך חשו כל בני ביתנו, הילדים והצאצאים וכל אלו שהגיעו אלינו מידי פעם בפעם.

היא החדירה את התחושות הללו כל ימות השנה ובפרט בחג מתן תורה. ליד מקומו של כל אחד ואחת מהילדים הניחה שקית ממתקים גדולה, גדושת מיני מתיקה טעימים וערבים לחיך, באומרה: "ילדים יקרים, אתם אוהבים ממתקים, נכון? מה יותר טעים? הממתקים או התורה הקדושה?!"...

"ואז הייתה מרקידה את כל הילדים, יחד עם ספרי קודש. וכך כל חג מתן תורה היה סביב התורה, מתוך שמחה ורוב אושר, עד שכל הנוכחים, ילדים ומבוגרים, הרגישו והפנימו שהתורה הקדושה היא משוש נפשנו, כי הם חיינו ואורך ימינו..."

כבר ישן בלילה...

ראש הישיבה הגר"ש קניבסקי שליט"א, מתאר את סדר יומו של מרן הגר"ש אלישיב בשיחה לתלמידיו בשיבת 'קרית מלך': "אחרי סעודת ליל החג הולכים לבית הכנסת ללמוד כל הלילה, אבל הרב אלישיב הלך לישון. בזמן שכולם הלכו ללמוד הוא הלך לישון. אבל מה היה שונה מכל לילה? כל לילה הוא היה ישן שלוש או ארבע שעות, בליל שבועות הוא ישן רק שעתיים! אחרי זה הוא הלך ללמוד.

בהתמדה רבה ובלי ביטול לרגע, סגולה היא שיצליח כל השנה בעליה בתורה.

שמחים. פשוט שמחים!

האם חג השבועות הוא "חג של גברים", אלו שלומדים כל הלילה, ולא לנשים שאינן לומדות תורה? האנשים לומדים והנשים והילדים מסתפקים במאכלי חלב? ורגע, אם עיקר עבודת היום הוא ללמוד תורה בכל הכח, אולי כדאי לקצר את סעודת ליל שבועות כמה שאפשר ולרוץ ללמוד וללמוד כמה שיותר?

כן, היו שנים לא מעטות שכך עשיתי, וכמדומני שכך עושים עוד הרבה אנשים. אוכלים מהר, שרים שיר או שניים כדי 'לצאת ידי חובת שירים לכבוד יום-טוב', ורצים ללמוד גמרא כל הלילה....

כולנו מכירים את דברי הגמרא במסכת פסחים, "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי "לכם". מאי טעמא? יום שניתנה בו תורה". ומסביר רש"י: "שישמח בו במאכל ומשתה, להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שניתנה תורה בו". הגמרא מספרת שמר בריה דרבינא היה צם כל השנה, חוץ משבועות ופורים וערב יום כיפור, בגלל שחג השבועות הוא יום של שמחה על קבלת התורה, שמחה הבאה לידי ביטוי בסעודות החג. והגמרא ממשיכה ומספרת שרב יוסף אכל בחג השבועות 'עיגלא תילתא', שהוא מאכל בשר עגל משובח במיוחד, שהרי אילולי חג מתן תורה, "כמה יוסף איכא בשוקא". בזכות יום קבלת התורה, אמר האמורא הקדוש רב יוסף, למדתי תורה ונתרוממתי. לכן עלי לשוש ולשמוח במאכלים משובחים וטעימים. הרמב"ם והשולחן ערוך קובעים לנו במפורש כיצד שמחים בחג השבועות, כך: "דיני שמחת יום טוב. מצות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתייה. ואל יצמצם בהוצאת יום טוב, וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת... וחייב לבצוע על שתי ככרות ולקבוע כל סעודה על היין. ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת". ניכנס לקבלת התורה מתוך תחושות של שמחה אדירה על ש"בחר בנו מכל עם ורוממו מכל לשון", ונשמח, פשוט נשמח, שאנחנו יהודים.

בבוקר התפללו כולם בנץ כמובן, ואחרי התפילה עשו קידוש טעמו משהו והלכו לישון אחרי שהיו ערים כל הלילה. אבל הרב אלישיב הרי ישן בלילה, לא כך? אז הוא המשיך ללמוד עד מנחה, כי הוא כבר ישן בלילה.

"בצהריים הלכו להתפלל מנחה ואחר כך אכלו את סעודת היום ושוב הלכו לישון כי היו עייפים מהלימוד של כל הלילה, אבל הרב אלישיב לא היה עייף, הוא כבר ישן בלילה, והמשיך ללמוד עד סעודה שלישית, כי אצלנו אוכלים סעודה שלישית גם ביום טוב. כשסיימו סעודה שלישית וכבר יצא יום טוב התפללו מעריב, עשו הבדלה והרב אלישיב חזר ללמוד, והמשיך ללמוד עד שהגיע שבועות בשנה הבאה... זה מדובר כשהיה קרוב לגיל 100! מה היה כשהיה יותר צעיר איני יודע, ייתכן שכשהיה בגילכם הוא לא היה ישן גם את השעתיים הללו בלילה, אבל בגיל מאה הספיקו לו שעתיים שינה כדי שיוכל לעסוק בתורה ביום טוב של שבועות בלא הפוגה". זאת ההכנה הטובה ביותר שלנו לחג השבועות. ללמוד, ולקבל על עצמנו ללמוד עוד ועוד, להיות שקועים בלימוד.

ליהנות את מרן שר התורה

והנה סיפור נוסף שסיפר הגר"ש קניבסקי שליט"א על אביו, מרן הגר"ח זצ"ל: הגיע פעם יהודי עשיר לביתו של אבי מורי ואמר לו שהוא מאוד רוצה להנות את מרן שר התורה, הוא שאל את אבא זצ"ל אם יש משהו שהוא יכול לעזור לו. אבא אמר לו שהוא מאוד ישמח לעזרה, יש לו איזה תוספות מוקשה ואם הוא יסביר לו את התוספות זה מאוד יעזור לו... כסף? כסף לא מעניין, שום דבר לא מעניין, רק התוספות המוקשה, זאת העזרה היחידה שהוא צריך... לא לחינם אמר פעם הרבי הקדוש מצאנז, כ"ק בעל השפע חיים זצ"ל, ש"היטלר לא ידע שאם הוא רוצה להילחם ביהודים, הוא צריך לשרוף להם את "התוספות". כי דיבור תוספות, לדידו של הצאנזער רבי, הוא כל הישות, האהבה האין סופית והתחושה הכל- כך משכרת. תורה! תוספות! מובא מהגאון ר' שלמה וולבה זצ"ל כי הלומד בשלושת ימי ההגבלה

תמיד רצית לזכור ולדעת את מה שלמדת?

מצטרפים למבחני 'דרשו'. לחזור, לשנן, להבחן, לדעת!
1,200 מוקדי מבחן חודשי ברחבי הארץ והעולם.
לפרטים והרשמה גש לעמדות 'נדרים פלוס'

הילד לא עושה חשבונות לאף אחד: הוא הלך לבית הכנסת, ניגש לארון הקודש, הסיט את הפרוכת, והחל להתפלל להשי"ת מעומק לבו, כשדמעות זולגות מעיניו, שיעזור לאברך שמלמד אותו תורה...

מגיד המישרים הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א,
על השלווה והרוגע הנסוכים על פניו של הבוטח בה'

"זאת עשו להם וחי" (במדבר ד', י"ט)

סיפר לי אברך מה שבדיו הווה עובדא: הוא היה מלמד בשעות הבוקר ילד יתום. בוקר אחד הוא קיבל טלפון מהבנק: אם אתה לא מכניס כסף לחשבון עד השעה שתים-עשרה - אנחנו מחזירים לך שיקים, סוגרים לך את החשבון...

הוא החל להתלבט: ללכת לחפש גמ"חים או ללכת ללמוד עם הילד היתום, אין משהו אחר שילמד אתו? הוא גילה גדלות אדירה, והחליט ללכת ללמוד עם הילד.

אך הילד הבחין שהוא טרוד ומודאג, והבין שמהו מעיק עליו. הוא שאל אותו, והאברך משום מה החל לספר לו - ובעצמו אמר שאין לו מושג מדוע סיפר לילד את הסיפור שלא שייך בכלל לעולמם של ילדים: יש לי חובות לבנק. רוצים לסגור לי את החשבון. אני בבעיה גדולה...

הילד התרגש מאוד: "ובכל זאת באת ללמוד אתי? תן לי! אני אתפלל עליך..."

הם למדו סמוך לאיזה בית הכנסת, והילד לא עושה חשבונות לאף אחד: הוא הלך לבית הכנסת, ניגש לארון הקודש, הסיט את הפרוכת, והחל להתפלל להשי"ת מעומק לבו, כשדמעות זולגות מעיניו, שיעזור לאברך שמלמד אותו תורה...

כמו אבא שלי

ישב שם יהודי אמיד, שראה את הילד היתום מתפלל ובוכה. ניגש אליו ושאל: "בני! למה אתה בוכה? מה קשה לך?"

"האברך שמלמד אותי תורה, הוא כמו אבא שלי! הוא נמצא בקשיים כספיים ואני רוצה לעזור לו".

"לכמה כסף הוא זקוק?"

"אינני יודע! אם תתן לי את הטלפון שלך אוכל לשאול אותו".

הילד חייג אל האברך ושאל: "כמה כסף חסר לך?"

במחשבה ראשונה הוא לא רצה לענות לו. עמד לו על הלשון להגיד:

"מה אתה מתעסק עם דברים שאינם שייכים לך?" אבל גם הפעם,

משום מה הוא כן ענה לו: "בערך שבעת אלפים שקלים".

העשיר שמע את התשובה, הוציא פנקס שיקים מכיסו, וכתב שיק על סך שבעת אלפים שקלים. "תן את השיק במתנה גמורה לאברך שהוא כמו אבא שלך..."

הילד הגיע אל האברך ובידו השיק. האברך היה המום: "מה זה? מי נתן לך את הכסף? למי אני צריך להחזיר?"
"אינך צריך להחזיר", השיב הילד. "מישהו נתן לך אותו במתנה בגלל שאתה לומד אתי..."

מה הסיכוי?

אמר לי האברך: תחשוב! אם הייתי בוחר לרוץ לגמח"ם. הייתי משיג מזה אלף, מזה עוד אלף, ומזה אולי אלפיים. כל הבוקר הייתי מתרוצץ, כולי האי ואולי. לך תשיג שבעת אלפים שקל בשעתיים... ועוד הייתי צריך להחזיר... אולם כיוון שהחלטתי לבטוח בה' וללכת ללמוד עם הילד - הישועה באה במלוא יופייה ועוצמתה.

מי שסומך על הקב"ה יכול לחיות חיים רגועים יותר, נטולי דאגות, בידעו שהשי"ת ישלח לו את ישועתו, לעתים בצורות כאלו שהוא אפילו לא חלם עליהן.

(שש באמרתך, וישלח - תודתנו ל'פה נוף' ספרים)

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

באחד הימים בקלם הבחינו כי רבי שמחה זיסל זצוק"ל נוטש את מקומו בהיכל הישיבה ועולה לקומה העליונה, היה שם תלמיד שעקב אחריו, הוא גילה שהסבא רוקד בחדר הצדדי...

אין קדושה כתורה ואין לומדיה כישראל • צרורו עובדות ומעשים אודות שקידתם המופלאה של גדולי הדורות, כהכנה דרבה לקראת חג מתן תורה

הרב מאיר בנימיני

"בְּמִדְבַּר סִינִי" (במדבר א', א')

צדק מר בכל דבריו

מעשה מרגש מובא על מרן החזון איש זצ"ל שהיה במינסק בימי אברכותו, הלך שמו לפניו כבן עליה מהמיוחדים שבדור. עלה לבית המדרש ונטל גמרא לעין בה. כיון שהגיעו לומדי השיעור ונצרכו לגמרא, פנה אליו השמש - שלא הכירו - הוציא מידיו את הספר והפטיר: "יהודי פשוט צריך לומר תהלים - אנו זקוקים עתה לגמרא כדי ללמוד בה" הניד החזון איש ראשו לאות הסכמה.

למחרת, בהשכמה, עלה החזון איש לבית המדרש לתפלה. שאל השמש לשמו, לקראו לתורה כאורח. אמר: "אברהם ישעיהו בן רבי שמריהו יוסף". נרעש השמש: זה הוא אפוא האברך שכלם סחים בו בכבוד וההתפעלות, והוא זלזל כך בכבודו, בקול בוכים ביקש מחילה. אמר החזון איש: "על מה, הן צדק מר בכל דבריו - ללומדי השיעור הקבוע זכות קדימה לעיין בגמרא, ויהודי אכן צריך לומר תהלים".

היה מזיע

בספר שער המצוות פר' ואתחנן מובא בשם האריז"ל זצ"ל: 'איתי למורי האריז"ל שהיה מתגבר כארי בכח בעת שהיה עוסק בהלכה, עד שהיה נלאה ומזיע זיעה גדולה. ושאלתי את פיו מדוע טורח כל כך? והשיב לי כי הנה העיון הוא לשבר הקליפות שהם הקושיות שיש בהלכה, שאינם מניחין לאדם להבין את ההלכה, ולכן צריך האדם לטרוח ולהתיש כוחו...

וכך נשא מרן הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצלה"ה משאו ואמר: "עמל התורה פירושו להתעייף מלימוד התורה, על דרך שאמרו

איתא במדרש, (מדרש רבה פ"א סוף אות י') כי כל מי שאינו עושה את עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה לכך נאמר "במדבר סיני".

מסופר כי פעם, בחול המועד, בקש הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל מתלמידו ובן משפחתו הגאון רבי דוד פינקל עט וקסת דיו. בקש התלמיד לדעת לשם מה נחוצים הם, והעיר: "חול המועד..." השיבו הגאון הישיש, התגלמות הסבלנות ונעם המדות: "לא שכחתי זאת, אבל עלי לכתב משהו", והרגיע: "אין בכך כלום, במה שאני רוצה לכתוב, זה שום דבר - אבל חייב אני לכתבו".

התלמיד לא הרפה: "מה הדחיפות, האם זה 'דבר האבד'", והגאון השיב: "רבי דוד היקר, זה שום דבר, באמת שום דבר, אבל עבורי זה ענין של פקוח נפש!" "פקוח נפש?! נדהם התלמיד. "כן, אצלי הוא פקוח נפש - אבל כבר אמרתי לך שאין בכך כלום. אנא בטובך, הבא לי עט ודיו".

השתאה התלמיד, ועשה כאשר התבקש.

טבל ראש הישיבה את הקלמוס בדיו, כתב על פיסת נייר מלים אחדות והכניסה לכיסו: "עתה אפשר להמשיך וללמוד", אמר לתלמידו. נדהם רבי דוד: פקוח נפש להיכן הלך, כיצד יכול הגאון להמשיך לימודו בנחותא ראה הגאון שתמיהתו טורדת את מנוחתו ואינה מניחתו להתרכז בלמודו, ואמר: "אגלה לך פשר דבר. כידוע לך, באים בחול המועד מבקרים רבים לאחל 'חג שמח' יושבים ומשוחחים בדברי תורה. והואיל ורב מספרם, עלול אני להבחין בחסרונותיו של אדם זה ואחר - אמר נא אתה: יהודי מטריח עצמו לאחל ברכה ואני אגמול לו רעה תחת טובה ואראה בחסרונותיו?

ובכן, מצאתי עצה מן הכתובים: 'עיניך לנוכח יביטו, ועפעפיך יישרו נגדך' (משלי כה), ומפרש בעל הנתיבות זצ"ל: כאשר עיניך לנוכח יביטו, ויראו את חסרונות הזולת - מהר להישיר עפעפיך נגדך, להתבונן בעצמך תחלה ולראות את כל חסרונותיך ותדע שעליך לקשט עצמך תחלה ולא לדון את רעך.

פסוק זה כתבתי לעצמי וטמנתי בכיסי, וכשיבואו האורחים אוציאו ואשווהו לנגד עיני. מבין אתה אפוא שעבודי יש כאן משום פקוח נפש...

מו"ר היה מאושר הוא קרא בקול הא הבנו פשט ברשב"א, העז אחד התלמידים ואמר אם נצרף את השמועס האחרון לכאן, הרי שעתה מותר לרקוד באולם עצמו כיון שהרי כולם יחד הבינו פשט ברשב"א...

"זוכר אני במלחמת העולם הראשונה ראיתי לר' חיים בבית כנסת במינסק שעמד במשך שש שעות על רגליו וידיו מאחוריו, והיה כל כולו שקוע בעיוניו ובאותן שעות נכנסו ויצאו מאות אנשים באותו בית כנסת, ור' חיים לא הרגיש באף אחד כי היה לגמרי שקוע בעיון בהתפשטות הגשמיות, עד שאחרי שש השעות הללו פתאום התעורר וזעק 'מה זה תולה עלי', היו אלה ידיו שהיו מאחוריו ולא הרגיש בהן... זוהי יגיעת התורה (פניני רבנו יחזקאל).

אין שום הסתר שאינו נשבר

כך כתב בעל 'שומר אמונים', הגה"צ רבי אהרן ראטה: בימי נעורי, נפלו עלי נסיונות גדולות וחשכות נורא שלא יכולתי ליקח ספר ביד כי טעמתי טעם מרור מאד בכל דיבור, ונפשי היה קשה עלי מרוב מרירות וחשכות ונסיגות מכל צד, ונפל עלי שינה וכבידות מאד בתמידות, וזה היה במשך איזה זמן ומרוב מרירות לבבי בכיתי הרבה לה' ולא מצאתי לי שום עזר ותרופה.

"עד שפעם אחת הלכתי על קבר איזה גאון וצדיק ובכיתי שם בכי רב ועצום כמר לבבי או ח"ו שינצל נפשי או יתהפך לבבי שאוכל לעמוד עכ"פ בתורה כמו איש פשוט, ולא אהיה נדחה משני עולמות ח"ו, וברוב בכייתי נפל לבבי שאשוב לביתי ואקח לי ללמוד במסירת נפש ויעבור עלי מה.

"וכשבאתי לביתי פתחתי ספר ונפתח לפני הרא"ש על מסכת מקוואות, ואמרתי מוכרח אני ללמוד זה הלימוד ולגמרי אפילו במסירת נפש וישבתי ללמוד במס"נ גדול, וטעמתי ממש טעם מיתה בכל דיבור, ואמרתי יעבור עלי מה אפילו תצא נפשי ח"ו אגמור זה הלימוד.

"ואחר שגמרתי זה הלימוד במס"נ גדול הטעים לי ה' פתאום אור

בהגדה של פסח את עמלנו אלו הבנים, כמו שאדם עמל עבור בניו נגד ויותר מכוחותיו הטבעיים מנדד שינה מעיניו, ולפעמים נשאר ער לילות שלמים טורח בסידורם ובטיפולם, כך בלימוד התורה, וזה נקרא עמל!

"ולהתייגע בתורה בתחילת הדרך קשה, אבל אח"כ מתרגלים. ויש ביכולת האדם לשנות את טבעי גופו, ויכולים לראות זאת אצל בחורים צעירים שנמצאים בתפקיד שמתרגלים לישון מעט מאוד, ולהתייגע בהליכה מרובה וכו' כך צריכים אנו להרגיל את עצמנו ליגיעה בתורה ובחור שמתרגל להתייגע גם כשיזדקן לא יתעייף".

אדם כי ירקוד באהל...

בהספר 'אהל משה' מהגר"מ שיינרמאן מספר הרב המחבר שליט"א: 'שמעתי ממו"ר הג' ר' מרדכי גיפטר זצ"ל, שבאחד הימים בקלם הבחינו כי רבי שמחה זיסל זצוק"ל נוטש את מקומו בהיכל הישיבה ועולה לחדר צדדי בקומה העליונה, זה היה מעשה חריג מבחינת רבי שמחה זיסל.

היה שם תלמיד שעקב אחריו, הוא גילה שהסבא רוקד בחדר הצדדי, הוא שאל על סודו של ריקוד וקיבל תשובה 'הבנתי פשט חדש ברשב"א' אמר הסבא, והוסיף 'לרקוד באולם בשעה שאחרים לא הבינו יחד עימי את הרשב"א אין זה בנותן טעם, לכן עליתי לכאן'. חלפו ימים ספורים, ובסיומו של אחד השיעורים של מו"ר הג' רבי מרדכי גיפטר זצ"ל נסללה לו דרך נפלאה להבנת עומק דברי הרשב"א, מו"ר היה מאושר הוא קרא בקול הא הבנו פשט ברשב"א, העז אחד התלמידים ואמר אם נצרף את השמועס האחרון לכאן, הרי שעתה מותר לרקוד באולם עצמו כיון שהרי כולם יחד הבינו פשט ברשב"א... ראש הישיבה קיבל את דבריו הוא הושיט יד לבחור העומד לידו ונתחברו כולם יד ליד וישיבת טלז רקדה משמחה...

המית עצמו

בהקדמה לביאור הגר"א ז"ל לספרא דצניעותא כתב תלמידו הגר"ח מוולוז'ין ז"ל: וכמה יגיעות יגע זה האדם הגדול בענקים לא יאומן כי יסופר, עד שהוציא כל ענין לאור ברור לאמיתיו מוצאו ומובאו, אף כי היו ידיו רב לו ברוחב שכלו ועומק בינתו המלאה לה דעת מכמה דורות שלפניו, עם כל זה לא היה סמוך לבו הטהור בזה עד אשר שקלו במאזני שכלו שכל הקדש כמה מאות פעמים וביגיעה נוראה, ולא אכל ולא שתה כמה ימים ולילות ותדד שנתו מעיניו, עד כי חשך משחור תארו ונתן נפשו עליו עד אשר האיר ה' עיניו לבא עד קצה תבונתו, וכרגע קרן אור פניו הטהור מחדוותא ונהירו דאורייתא"

היגיעה הנוראה

שח הגאון רמ"מ שולזינגר זצוק"ל: נהירנא שיעור אחד אצל רבנו הג"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בישיבת סלבודקה שהביא מספר חדושי רבנו חיים הלוי, ובגמר השיעור אמר רבנו זצוק"ל לתלמידים למדו היסב בספרו של ר' חיים הוא הרוויח שיעיינו היטב בספרו, ולמה הרוויח זאת מפני יגיעת התורה הנוראה שלו:

דין תורה שהיה לו עם גוי פולני, ממנו שכר הגר"ד דירה למגוריו ליד כולל קובנא, וסיכם עמו על סכום כסף מסוים. לאחר תקופה הודיע הגוי שהוא דורש להכפיל את מחיר השכירות פי שנים באומרו: המחיר שקבעתי אתך היה לפי הערכה של זמנים שבהם בני אדם מצויים בדירתם כך וכך שעות, ואת יתר הזמן הם מבליים בשינה או ביציאה מן הבית, אבל אתה מסתובב כל היום בדירה גם בשעות הלילה המאוחרות והרצפה שלי העשויה מעץ נשחקת בשל כך פי שנים מהמקובל לכן אני תובע מחיר כפול...

אדם כי ימות, מתוך הרמב"ם

כאשר הרב מפוניבז' זצ"ל היה רוצה להדגים את דבקותם של גדולי הדורות שעברו בתורה היה מספר כי בזכרוננו נחרט היטב מעשה שהיה ברבה של העיר טבריה שבליטא. רב זה היה ידוע בגאונותו ובשקיפתו המרובה, במלחמת העולם הראשונה כאשר קו החזית עבר לא הרחק מטבריה, הבחינו החיילים הרוסיים בשעת לילה מאוחרת באור המנצנץ מחלון ביתו של אחד מתושבי העירה.

מיהרו החיילים להסתער על הבית, בהיותם בטוחים כי מדובר במרגל לטובת הכובש הגרמני המאותת לגרמנים ע"י אור הנר הדולק. כשפרצו החיילים לתוך הבית מצאו שם את ר' אהרן הרב מטבריה, כשהוא רכון על הרמב"ם, ושקוע בלימוד. עובדה זו לא שינתה את הערכתם כי מדובר במרגל אי לכך הודיעו לר' אהרן בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים כי הם עומדים להוציאו מיד להורג באשמת ריגול, רבה של טבריה אשר ידע והכיר את אכזריותם של צבאות רוסיה הצארית, השיב להם ואמר: 'אם אכן נגזר עלי להיות מוצא להורג אני מקבל עלי את הדין, אך בקשה אחת לי אליכם ואנא מלאו נא את בקשתי האחרונה, אני עסוק עתה כל כולי בבירור הלכה מוקשה ברמב"ם, בבקשה מכם המתינו לי שעה קלה עד אשר אבהיר לעצמי את משמעות הקטע הקשה הזה ברמב"ם...' לתדהמתם של החיילים לא היה גבול, מי שמע כדבר הזה?

תדהמה זו גרמה לכך שהם נענו בחיוב לפנייתו של הרב ואמרו לו שאכן הם מוכנים להמתין עד אשר יסיים לעיין, תוך כדי המתנתם לרב עד שיגמור את לימודו חל מפנה מפתיע במצבה הצבאי של העיר, הגרמנים פתחו במתקפה גדולה והחיילים הרוסיים המופתעים נסו על נפשם. וכך בזכות שקידתו העצומה ניצל הרב מטבריה!

יצילו את כולם בלימודם!

כך כתב מרנא החזו"א (אגרות ח"ג סב): "ואם בני תורה עמלים בתורה לאמיתתה, היו מצילים ילדים הרבה ואנשים רבים מהרהורי עבירה וכפירה וכיו"ב, בשפע קדשם, בהשתפך רוח טהרה בעולם. ובסביבות בעל תורה אמיתי ניכר לעינינו השפעה מרובה על אנשים הרבה, מה שכל השתדלות מעשית לא תשיגנה, וכמו"כ יש רשמים על הרחוקים שאין עין הרואה מרגשתם לדקותם".

מתוך וטעם נפלא, ונהפך לבבי לאיש אחר ונכנס בי שוב חמידא דאורייתא, עד שאח"כ יכולתי ללמוד אפילו בבית מלא אנשים המדברים ולא בלבלי אותי. והוא מסיים "וכתבתי זאת לחזק לבבות דורשי ה' שבאמת אין שום הסתר בעולם, ולא נבראו ההסתרות רק כדי לשברם".

עוסק במסכת כלים

שבועות מספר לפני פטירתו של רבינו הגר"א מוויילנא בסוף שנת תקנ"ז נפל למשכב ממנו לא קם עד לפטירתו בחוה"מ סוכות. בני משפחתו ותלמידיו הפצירו בו וביקשו את הסכמתו להזמין אליו רופא מומחה. רבינו הגר"א לא נטה לכך אולם לא היה יכול לראות בצרת נפש המעתיירים ונענה להם הרופא המפורסם בימים ההם ר' יעקב ליובאשיץ הוזמן אליו לטפל בבדיקתו הרפואית.

לאחר הבדיקה הקיפוהו בני הבית והתעניינו במצבו של רבינו הגר"א, ושאלו את הד"ר "היכן הוא אוהז?" שאלו בהתכוונם למצבו הרפואי, והרופא השיב: "במסכת כלים" שכן בשעה שהטה אזנו אל לבו של החולה האזין לקולו החלוש כשהוא חוזר על מסכת כלים ועד שעותיו האחרונות לא פסק פומיה.

ממית עצמו, וגדל בתורה

בספר 'חוט המשולש' על תולדות ה'חתם סופר' מובא: סיפר לי דודי הגאון קדוש ה' מו"ה שמעון סופר אב בית דין דקהילת קראקא, ממהות התלמיד הזה...

בדרעזניץ בא אל זקני בעל החתם סופר נער אחד בן שבע עשרה או שמונה עשרה שנה, וגילה לו שרצונו ללמוד תורה ונפשו חשקה בה. בשמוע הבחורים כן שחקו והיתלו בו איך זה בר שנים כמוהו אשר לא ראה מאורות מימיו רצונו לתקוע עצמו ללמוד גמרא, אולם רבם גער בהם למה זה תצחקו הלא כל הרוצה ללמוד יבא וילמד. ויקרב את הנער וציווה את הבחורים וקבע להם עתים שזה ילמד עמו שעה זו ואחר שעה אחרת וכן עשו.

אבל נוסף למה שהגיע הנער כבר לגיל שבע עשרה, היה לו חסרון נוסף שקשה היה לשמוע ומהיר לאבד, עד שאם למדו עמו איזו משנה מאה פעמים עד מהרה היה שוכח אותה, ולמחרת היתה בעיניו כאילו לא למדה מעולם.

אמנם כן, בכל זאת חשקו לתורה לא פג, והתמיד בלימוד, וכל הבא ליטהר מסייעין אותו, וברבות הימים הגיע למדרגת בחור מופלג בתורה גם יראתו היתה טהורה, ועלה והצליח ועשה פרי קודש הילולים, והיה למדן מופלג עד שנתמנה לדיין בעיר מטרסדורף תחת כנפי רבו, ואח"כ נתקבל כרב בעיר שליינינג, ואחר כך נתעלה לאב בית דין בעיר נייזאף והיה תלמיד חכם גדול בתורה וצדקות והוזכר כמה פעמים בספרי ה'חתם סופר'.

באהלה של תורה יומם וליל

הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה, היה מספר על מושג גודל התמדתו של הגאון בעל ה'מקדש דוד', וסיפר על

הגה"צ רבי דן סגל שליט"א סיפר, שקודם בין הזמנים שאלו את מרן המשגיח הגה"צ ר"י לעוונינשטיין זצ"ל מה יתחזקו ויקבלו על עצמם חיזוק בימי בין הזמנים, והשיב להם "תשתדלו לאכול טוב כדי שהאמא תהנה"...

לקט עובדות וסיפורים נפלאים אודות מעלת מצוות כיבוד אב ואם, כפי שסופרו על ידי אב"ד סאנטוב הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א

"מְהִרָה חוֹשָׁה אֶל תַּעֲמֹד" (הפסטר' מחר חדש')

זוטרטא היא לבקר אצל גדול הדור? אבל כמובן, אם האבא אומר שלא, אז שומעים בקולו, ולכן כשכל הבחורים דחקו עצמם ונכנסו לביתו הקטן של ה"חפץ חיים", אני הייתי היחיד שנשארת בחוץ ולא נכנסתי - למרות רצוני העז להיכנס פנימה.

מספר הסבא: כשחברי הבחורים יצאו מביתו של ה"חפץ חיים", הם תיארו בעינים בורקות את הברכה שהם קיבלו מאת ה"חפץ חיים" באריכות ימים ושנים, והדבר כאב לי מאוד, כולם קיבלו כזו ברכה נפלאה ורק אני לא, כי כאמור נשאיתי בחוץ, וכך ליוותה אותי ההרגשה הזו כל ימי חיי - אני לא קיבלתי ברכה מאת ה"חפץ חיים"... והמשיך הסבא ואמר בהתרגשות לנכדו, כעת אני חוזר מהלווייתו של הבחור האחרון מחבריי שזכו לבקר אצל ה"חפץ חיים" וקיבלו את ברכתו לאריכות ימים. אכן, הוא נפטר בהיותו בשנות השמונים קרוב לתשעים, אבל כעת הוא כבר לא בין החיים, ואני - ממשיך הסבא ואומר - שלא קיבלתי ברכת ה"חפץ חיים", הנני כעת לאורך ימים טובות יותר מתשעים, וכנראה, שברכת התורה הקדושה של "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך" היא יותר חזקה מהברכה של ה"חפץ חיים"...

נזכרת לחיים

סיפר הגה"צ אב"ד טאשנאד שליט"א, שלפני הרבה שנים כשלאביו היה בית מדרש בארץ ישראל, הוא היה מגיע כל שנה לארץ ישראל לשהות בצל אביו בראש השנה ויום הקדוש להיות לו לעזר בארגון ה'מנין'.

מספר האב"ד שליט"א, שפעם ביקר אצל כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא

הגמרא במסכת שבת, דף פח ודף פט, מספרת על הוויכוח הנורא שהיה למשה רבינו ע"ה, עם מלאכים ושרפי מעלה, בעת שעלה לקבל את התורה הקדושה, והמלאכים טענו לפני הקב"ה 'תנה הודך על השמים', עד שהורה הקב"ה למשה לאחוז בכסא כבודו ולומר להם תשובה.

השיב משה רבינו שהתורה שייכת לבשר ודם והוכיח זאת בכמה הוכחות, שאחת מהן היא שבתורה כתוב 'כבד את אביך ואת אמך', "כלום אב ואם יש לכם?" הרי למלאכים אין יכולת לקיים מצוות כיבוד הורים, וממילא אין מקומה של התורה בינותם, כי אם על הארץ, בקרב בני אנוש שיכולים וצריכים לכבד את אביהם ואימם.

הוכחה נוספת שהביא משה רבינו היתה מהיצר הרע, שהמלאכים לא נאלצים להתמודד עמו, ולכן התורה אינה שייכת להם. אדרבה, בני אדם שנתקלים בניסיונות קשים ומרים, והיצר הרע מבלבל אותם יומם ולילה ומנסה להכשילם, ולפעמים גם מצליח למרבה הצער - דווקא בגלל זה מקומה של התורה ביניהם.

עלנוכח האמור, ברחנו להביא השבוע, שבת הכנה למתן תורה, עובדות ואמרות נפלאות שסיפר ואמר הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א, אבד סאנטוב, בעניין של כיבוד אב ואם, ופורסמו הדברים בגיליונו הנפלא 'נועם שיח' בפרשת תולדות, בשנה זו.

ברכת התורה

שמעתי סיפור נפלא, היה זקן מופלג אחד שחזר מהלווייתו של אחד מידידיו, לזקן זה התלווה נכדו, והנכד הבחין שהסבא מהורהר קצת - ער איז פארטראכט אביסל, והנכד שאל את הסבא במה הוא מהרהר, אמר לו הסבא, בוא ואספר לך, וכך סיפר הסבא המבוגר לנכד:

בעת שלמדתי בישיבה בשנות בחרותי, נסעו פעם כל בני הישיבה לבקר בצילא קדישא של הגה"ק ה"חפץ חיים" זי"ע. מספר הסבא, אני הייתי בחור צעיר כחוש וצנום, ואבי התיירא מאוד פן ידחקו עצמם כל בני הישיבה בהיכנסם אל הכהן הגדול ה"חפץ חיים", וחלילה יהא זה בשבילי חשש פיקוח נפש עקב הדוחק הרב, על כן ביקש ממני אבי, שלא אדחק עצמי להיכנס בפנים, אלא אשאר מחוץ לביתו של ה"חפץ חיים".

כמובן - אומר הסבא לנכדו - הדבר כאב לי מאוד מאוד, וכי מילתא

הנה ראה השארתי בעולם את אלמנתי - הלא היא אמכם החשובה תחי', אחיך הגדול אינו מבקר את אמו לעתים קרובות, הוא מבקר אותה לעתים רחוקות בלבד, והדבר מצער את האמא, עובדא זו מקטרגת עליו ואינה מאפשרת לסגולות ותפילות לבקוע שערי שמים לישועתו, כי זכות כיבוד הורים חסירה לו...

וממשיך האב ואומר לבנו, אם אחיך רוצה לזכות לפני בטרם, עליו להתחיל לבקר את אמו לעתים קרובות יותר, שיעלה אליה, ידרוש בשלומה, ישוחח עמה ויפיג את בדיותה, ואז ישועתו קרובה לבוא! האח התעורר כשזיעה קרה מכסה את מצחו, הוא רעד כעלה נידף, ולמרות השעה המאוחרת באמצע הלילה, הוא התקשר מיד אל אחיו הגדול וסיפר לו בבעתה את כל מה שנגלה אליו זה עתה מן השמים...

ישועה קרובה

האח הגדול נבהל גם הוא עד עמקי נשמתו, כבר שנים רבות שהוא מצפה לישועתו, והוא לא ידע ולא חלם שהדבר קרוב אליו כ"כ, במרחק כיבוד אם בלבד, אמנם הוא מבקר אצל אמו פעם אחת בשבוע, כי הוא עסוק בהרבצת תורה לתלמידים, אך מתברר שלמעשה בסופו של דבר חסרה לו זכות כיבוד אם, וזהו הגורם לעיכוב הישועה.

כבר למחרת היום התייצב האח הגדול בבית אמו האלמנה, האם הופתעה מביקורו הבלתי צפוי של בנה, הבן אף הביא מעדנים ומגדנות לשמח ולהרנין את לב אמו האלמנה, הוא שוחח עמה, סידר את הבית, סייע לה בכמה דברים שהיתה נצרכת להם, ומני אז, לא עברו עליו יומיים בלא ביקור ממושך אצל אמו.

והיה ביום ההוא... אין והיה אלא לשון שמחה, כשנה וחצי אחרי הסיפור הזה, בשמחה ואושר אין קץ התקשר האח הגדול לאמו ביום ראשון אחר הצהריים, בדיוק באותה שעה שהיא שעת הביקור שלו הקבועה אצל אמו, ואמר בקול נרגש ובדמעות של אושר, "אמא היקרה, היום אני מאחר, כי ממש לפני שתי דקות נולד אצלי בני הבכור..."

בגד מיוחד לכיבוד אם

אצל הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זי"ע היה משמש אחד בשם ר' יוד'ל ציינסקי ז"ל, הוא שם לב שבכל פעם שה"בית ישראל" נפגש עם הרבנית פייגא מינטשא ע"ה אלמנת ה"אמרי אמת" זי"ע (היא היתה אמו חורגתו של ה"בית ישראל", ה"אמרי אמת" נשא את הרבנית פייגא מינטשא בזיוו"ש לאחר פטירת זוגתו הראשונה, ומזיווג זה נולד להם בנם הרבי ה"פני מנחם" מגור זי"ע, ואילו ה"בית ישראל" וה"לב שמחה" זי"ע היו בניו מזיוו"ר), הוא לובש קפוטה מיוחדת לכבוד המצוה הגדולה של כיבוד אם, אף אחד לא דיבר מזה, אבל בטביעות עינו החדה הוא שם לב לכך.

פעם אחת הגיעה הרבנית פייגא מינטשא מעצמה אצל ה"בית ישראל" מחמת איזו סיבה, אז המשמש ר' יוד'ל נכנס אל הרבי לומר לו שהרבנית פה והיא רוצה להיכנס, ובכניסתו כבר הביא עמו בידו את הקפוטה שה"בית ישראל" היה רגיל ללבוש כשהיה הולך אליה, שמסתמא הרבי ירצה ללבוש את המלבוש הזה כמנהגו תמיד.

שליט"א, ובתוך דבריו התאונן קצת אודות זה שהוא צריך להתפלל בראש השנה ויום הכיפורים עם מנין מצומצם, והתבטא ואמר "היה לי יותר טוב אם הייתי יכול להתפלל כאן עם מרן שליט"א במקהלות עם של רבבות אלפי בני ישראל".

כ"ק הרבי מבעלזא שמע את דבריו, ונענה ואמר: בראש השנה אנו אומרים "זכרנו לחיים", וכאן הלא יש לך "הבטחה" מפורשת בתורה הק', "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך"...

כיבוד הורים - סגולה לילדים

בגיליון הורינו מובא מעשה נורא שמספר הגאון רבי אשר קובלסקי בשם הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנר זצ"ל שסיפר סיפור נפלא: במשפחה אחת גדלו שני אחים קרובים בלב ונפש, שני האחים התחתנו, כשרק שלשה חודשים הפרידו בין חתונת האח הגדול לחתונת אחיו הצעיר ממנו.

שנה אחרי החתונה, זכה האח הצעיר לחבוק בן בשעטו"מ. שמחת הברית נערכה, והאח הגדול משתתף בשמחה מכל הלב, למרות שהוא עדיין טרם זכה להיות לאב. כחלוף שנתיים, נולד לאח הצעיר בת בשעטו"מ, בשמחת הקידושא רבא השתתף גם האח הגדול, למרות שהוא עדיין לא "אבא", ועברו מנישואיו כשלוש שנים.

כך עברו השנים, כשלאח הצעיר מתברך הבית מידי כמה שנים בעוד צאצא, וביתו של האח הגדול ריק.

האח הצעיר לא ידע את נפשו, הלא גדלנו ביחד, התחתנו ביחד, ב"ה שביתי מבורך בכל טוב, אבל אינני יכול לראות בצערו של אחי הגדול ממני, צערו הרב קורע את לבי לגזרים, וחשב מחשבות רבות מה ביכלתו לעשות למען ישועתו של אחיו.

יום שמחת לבו

האח הצעיר זכה בנוסף לגדל בביתו נערה יתומה וגלמודה שלא היה לה שום משפחה, והוא היה לה לאב. בשעה טובה ומוצלחת זכה האח הצעיר למצוא שידוך הגון לאותה נערה מאומצת, וכעבור זמן גם זכה להשיג סכום נאה להוצאות הנישואין שלה, וקבעו זמן לחתונה. היום הגדול הגיע, אין לשער את השמחה של האח הצעיר אשר זכה לראות את הנערה היתומה השבורה בונה את ביתה והיא שמחה ומאושרת.

לאחר החתונה, בעודו נרגש מהזכות שזיכוהו מן השמים, פרצו מלבו המילים הבאות: אבא שבשמים, אם יש לי זכות של הקמת בית בישראל הלילה, הריני נותן במתנה את הזכות הזאת לאחי הגדול שעדיין ממתין שנים רבות לישועתו, ובשכר מצוה זאת יזכה אחי הגדול להיפקד בקרוב ממש בזש"ק...

בעיצומו של אותו לילה, נגלה אליו בחלום הלילה אביו ז"ל - שכבר נפטר שנים אחדות קודם לכן. האח הצעיר נבהל עד עמקי נשמתו לראות את פני אביו, אך התחזק כשראה את פני אביו נרגשות, וכה אמר לו אביו: בעקבות זכותך הגדולה שזכית להשיא נערה יתומה, ניתנה לי זכות מן השמים לגלות את אזניך אחת הסודות מכבשונו של עולם בסיבת עיכוב הישועה לאחיך הגדול, וכה אמר לו אביו,

ה"בית ישראל" ראה את המלבוש, און האט זיך צעשמייכל'ט [הוא חיך]... הוא נהנה שהמשמש תפס מעצמו שהוא לוקח מלבוש מיוחד כשהיא באה.

עשירות למכבדי הורים

סיפר הגבאי הצדקה המופלא ר' דוד לייב שווארץ זצ"ל: חסיד אחד בא אל הרה"ק ה"אמרי חיים" מוויז'ניץ זי"ע וביקש ברכה לעשירות, בתואנה שגם פלוני זכה לעשירות מופלגת רק בזכות ברכה שקיבל מהרבי. ענה לו הרבי: כיצד אתה משווה את עצמך לאותו יהודי? - העשירות הגיעה אליו בזכות מצות כיבוד אב ואם שהוא קיים בהידור ובמסירות.

סיפר ר' דוד לייב: שאביו של היהודי שהתעשר היה עובד במשרה שלא הכניסה לו משכורת ראויה, ומידי חודש בחדשו היה הבן מעביר בהצנע למעסיק של אביו סכום נכבד כדי להשלים את משכורתו, שנים ארוכות התגורר הבן ליד הוריו, וכיבד אותם מאוד, וגם לאחר פטירת האב המשיך להתגורר ליד בית אמו בדירה קטנה ועלובה, על אף שבינתים הוא התעשר ויכול היה להרשות לעצמו דירה מפוארת, רק לאחר פטירת אמו הוא עבר לגור בדירה גדולה ומרווחת.

שאמא תהנה

בקובץ "מבקשי תורה" מובא, שהגה"צ רבי דן סגל שליט"א סיפר, שקודם בין הזמנים שאלו את מרן המשיגה הגה"צ ר"י לעוונישטיין זצ"ל מה יתחזקו ויקבלו על עצמם חיזוק בימי בין הזמנים, והשיב להם "תשתדלו לאכול טוב כדי שהאמא תהנה"...

להחיות את אבא

לפני כשנה (פרשת אח"ק תשפ"ה) נסעתי למאנסי להשתתף בשמחת ברית מילה של נכד נ"ו. באמצע הברית, נכנס איש אחד שלא היה מוכר לי. הלה ניגש אלי ונתן לי שלום, החזרתי לו שלום, ושאלתי אותו לשמו, הציג הלה את עצמו שהוא יהודי מארץ ישראל ששוהה כעת באמריקא, וסיפר, שכשראה בבית המדרש מודעה שהיום יתקיים כאן ברית לאחד מנכדיי, החליט לבא לכאן לפגוש אותי, כי הוא רוצה לספר לי דבר נפלא ביותר, וכך סיפר:

לפני כשנה, ראיתי את הגליון "נועם שיח" תחת הכותרת "אין לי זמן" (הופיע פרשת יתרו תשפ"ד, מס' 247), ושם התפרסם סיפור נורא אודות אחד שלא היה לו זמן להתקשר אל אביו, עיי"ש.

מספר האיש: כשקראתי את הסיפור, קיבלתי התעוררות גדולה ונפלאה עד מאוד להתחזק בענין מצות כיבוד אב, וקראתי שוב את הסיפור, עד שמלאו עיניי דמעות, התחלתי לחשוב "היכן אני אווז בעולם?!" [וואו האלט איך אויף דער וועלט], גם לי יש אב זקן המתגורר בארץ ישראל, בעיר אחת שהיא לא כל כך רחוקה ממקום מגורי, מפעם לפעם - מספר האיש - הייתי נוסע לבקר אותו, אבל בתקופה האחרונה כבר הפסקתי לנסוע אליו לבקר, אלא בגלל שזה טירחה גדולה בשבילי, אין לי רכב, כשאני צריך להגיע אליו אני צריך לנסוע עם אוטובוס, ולכן הפסקתי לנסוע אליו, אבל על זה אני

לאחר החתונה, בעודו נרגש
מהזכות שזיכוהו מן השמים,
פרצו מלבו המילים הבאות:
אבא שבשמים, אם יש לי זכות
של הקמת בית בישראל הלילה,
הריני נותן במתנה את הזכות
הזאת לאחי הגדול שעדיין
ממתין שנים רבות לישועתו

כן מקפיד - מספר האיש - אני מתקשר אליו בכל ערב שבת לברך אותו בברכת "גוט שבת"... אבל כשקראתי את הסיפור בגליון "נועם שיח" הנ"ל, התעוררתי מזה מאוד, והחלטתי שמעתה אני מתחזק וממשיך לנסוע אל מקום מגורי אביו כדי לבקר אצלו ולכבדו. תיכף ומיד, בעוד ההתעוררות גדולה אצלי, עליתי על האוטובוס, נסעתי לעיר מגוריו של אבי. מיד בהיכנסי לבית אבי, ואבי ראה אותי, ראיתי שאורו עיניו, ראיתי על אבי איך שהחייתי אותו מאוד מאוד בביקורי אצלו. אבי הודה לי מאוד על טירחתי ועל ביקורי, ואז החלטתי שבעז"ה בכל שבוע אני הולך לנסוע אל אבי ולבקר אצלו. ואכן אני עומד איתן בקבלתי בס"ד, מאז אני מקפיד לנסוע ולבקר אצל אבי מידי שבוע בשבוע! אני עולה על אוטובוס, נוסע לעירו, מבקר אצלו, ואח"כ חוזר לעיר מגורי. זה לא לוקח כל כך הרבה זמן, אבל הבחנתי שמאז שהתחלתי שוב לבקר אצל אבי, נעשה אבי איש אחר - אן אנדערע מענטש! מיין טאטע איז געווארן אויפגעלבט [אבי מחיה את עצמו, הוא התחיל לחיות].

כשראיתי את שמחתו של אבי בביקורי, תפסתי את עצמי שכל אותו הזמן שלא נסעתי אליו, הכאבתי לאבי מאוד מאוד על זה שאני לא מבקר אצלו, יהודי מבוגר, שבנו מתגורר לא כל כך רחוק מביתו והוא לא בא לבקר?! הוא מתקשר כל שבוע, הכל טוב ויפה, אבל למה הוא לא בא לבקר?!!

וממילא - אומר לי האיש, יש לי עבורכם הכרת הטוב גדולה עד למאוד על שזיכיתם אותי במצוה גדולה ונשגבה זו של כיבוד אב, לא רק שזיכיתם אותי במצות כיבוד אב, אלא שעל ידי זה זכיתי להחיות פשוטו כמשמעו את אבי, אני רואה בחוש שאני ממש מחיה אותו! ואני מקוה, שבזכות מצוה זו של כיבוד אב, אוזכה לברכה האמורה בתורה לכל אלו המכבדים את אבותיהם, "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך"...

(נועם שיח - תולדות תשפ"ו)

לאחר כמה דקות, תפס ראש הישיבה את ידי הבחור בחוזקה וביקש לומר לו דברי עידוד ושבח על צעדיו המיוחדים, אך הוא לא הצליח להוציא הגה מפיו מרוב התרגשות... דמעות נראו בזוית עיניו, שעד מהרה הפכו לבכי חרישי שהלך והתגבר...

סיפורי הוד ומופת על מלמדים שתלמידיהם היו להם כבנים!

הרב ישראל ליוש

"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהְרֵן וּמִשָּׁה בְּיוֹם דְּבָר ה'..." (במדבר ג', א')

תלמידים במקום ילדים

הגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל לא זכה לזרע של קיימא. אך תלמידיו, אותם אהב בכל נפשו ומאודו, היו עבורו כבנים ממש, ואף ראה בכך שלא ניתן בילדים, כאות משמיים על תפקידו עלי אדמות בהעמדת תלמידים...

ובענין זה, הנה אחת מאמרותיו המרטיטות: "ישנו מדרש שבתחילה רצה הקב"ה שהשבטים יצאו מאברהם אבינו, אבי האומה, אלא שבגלל שהוא התמסר לגילוי שמו יתברך בעולם, ורצה להשקיע את כל זמנו ומרצו כדי להפיץ את אמונת הבורא ית', ובכך ראה את ייעודו, לכך לא יצאו ממנו השבטים..."

אני רואה את עצמי, אמר רבי יששכר, שנועדתי לעולם כדי להבעיר את אש התורה והיראה בדרום הארץ, לכך אף אני לא זכיתי לזרע של קיימא, כדי שאוכל להתפנות ולהשקיע את כל מרצי אך ורק למטרה זו, להרבות כבוד שמו ית'ך, בהרבצת תורה לתלמידים על פני דרום הארץ, במשך כל שעות היממה כולה..."

דמעות של שמחה

מקורבו, הגאון רבי ישראל לנדא שליט"א תיאר את אהבתו הרבה של הג"ר יששכר לתלמידיו: "בוקר אחד, ישב ראש הישיבה במקומו בהיכל בית המדרש במושב 'זרועה', והנה הגיע אחד הבחורים שאך מקרוב התחזק והתקרב לבוראו, והתקדמותו המהירה לעולם התורה הפעימה את כל רואיו. לקחתי אותו לפני ראש הישיבה שאף

שני ביטויים נאמרו בדברי חז"ל אודות מי שמלמד את בן חברו תורה. האחד, אמר ריש לקיש: "כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו. והוא למד זאת מאברהם אבינו, שנאמר: 'ואת הנפש אשר עשו בחרן'. ומאמר שני אמר רבי שמואל בר נחמני בשמו של ר' יונתן: "כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. והוא למד זאת מפסוק בפרשתנו: 'ואלה תולדות אהרן ומשה', ולאחר מכן כתוב: 'ואלה שמות בני אהרן נדב ואביהו...' ולא הזכיר שמות בני משה, לומר לך: אהרן ילד ומשה לימד, לפיכך נקראו על שמו.

מו"ר הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל נעמד על ההבדל בין שני הביטויים שנאמרו על מלמדי בני חבריהם: 'כאילו עשאו' ו'כאילו ילדו', ומבאר כך: אומן המייצר כלי באומנות רבה ומדויקת כדי למוכרו, הקשר שלו עם הכלי מסתיים מיד בתום היצירה. הוא מוכר אותו לחפץ לקנותו ומתנתק ממנו רגשית, על אף שהשקיע בו רבות בשעת היצירה ואף נקשר אליו במידה מה באותו זמן. אך כל זה מסתיים מיד כאשר הכלי מושלם ועומד למכירה.

לעומת זאת, אב לעולם אינו מתנתק מבנו. בכל עת ובכל מצב הילד נשאר בנו של אביו מולידו. קשר הדמים ביניהם בלתי ניתן לניתוק, והוא איתן וחזק ואינו תלוי במשתנה זה או אחר.

כמו כן, ישנם שני סוגי מלמדים. האחד משקיע רבות בתלמידו כאשר הוא מלמדו, אך כאשר נפרדים דרכיהם והתלמיד כבר נושא את עצמו ועומד על דעתו, או ממשיך בדרכו למלמד אחר, הוא מתנתק ממנו מעשית ורגשית, כאומן שמתנתק מהכלי שיצר בתום היצירה. אך יש מלמד שנאמר עליו שהוא 'כאילו ילדו', הרי הוא כאב, ולעולם אינו מתנתק מתלמידו. גם כאשר התלמיד כבר אינו לומד אצלו, תמיד ימצא אצלו אוזן קשבת. מצבו של התלמיד ועתידו, עומדים תמיד לנגד עיני המלמד, והוא בליבו לעד.

עוד נשים לב: ה'כאילו עשאו' נלמד מאברהם אבינו שלימד 'אמונה', ואילו ה'כאילו ילדו' נלמד ממושה רבינו שלימד תורה. ללמדך שלימוד תורה הוא המקשר והמחבר יותר בין רב לתלמיד, ורק ע"י לימוד תורה משתנה מהותו של התלמיד והוא מתרומם, עד שהוא דומה לרבו, כאילו ילדו.

הוא יחזה בפלא הגדול, ולבטח ישמח מאוד.

ראש הישיבה הזמין את הבחור לשבת לצידו והם החלו לשוחח בלימוד. לאחר כמה דקות, תפס ראש הישיבה את ידי הבחור בחוזקה וביקש לומר לו דברי עידוד ושבח על צעדיו המיוחדים, אך הוא לא הצליח להוציא הגה מפיו מרוב התרגשות... דמעות נראו בזוית עיניו, שעד מהרה הפכו לבכי חרישי שהלך והתגבר... ראש הישיבה לא יכול היה לעצור את פרץ רגשות ליבו, בראותו את תלמידו שהתקרב ליהדות זה עתה, משוחח בלימוד כזקן ורגיל... הבחור צמח וגדל בתורה עוד ועוד, כשרישומי הפגישה ההיא דוחפים אותו בדרכו, ומלווים ומעודדים אותו בכל צעד ושעל.

תלמידים כבנים

פעם בא לפני מרן ה'חזון איש' זי"ע מנהל ישיבה בבני ברק ושאלו אותו אודות מקרה שהטבח בישיבה שפך אטריות לתוך הסיר ומצא בו עכבר, האם המאכל כשר למאכל עבור הבחורים? ענה לו החזון איש בתמיהה: "לבנים שלך היית מביא לאכול מהאטריות הללו...?!"

כיוצא בדבר מסופר על ראש ישיבת פוניבז' הגאון רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל, בעת שנסע פעם לחתונת תלמיד, הצטרף אליו אחד מרבני הישיבה והתאונן בפניו על שקשה לו לנסוע לשמחות של כל בחור ובחור.

הגיב לו ר' שמואל: "אם זה היה השמחות של הילדים שלך, גם היה קשה לך לנסוע לכולם...?!"

על רגישותו של רבי שמואל לתלמידיו, סיפר הרה"ג ר' יחיאל נוביק שליט"א: "כשעה לפני השיעור היה ר' שמואל בא לחדר הישיבות שבקומת הכניסה לישיבה ומדבר עם בחורים בלימוד. לא היה מקום לכולם לשבת סביב השולחן, וחלקם נאלצו לעמוד.

פעם אירע שכל הבחורים ישבו סביב השולחן, מלבד בחור אחד שלא נשאר עבורו מקום ישיבה. ר' שמואל הבחין בכך, אך לא רצה להטריח בחור אחר שיביא לו כיסא מבחוץ. פנה ר' שמואל אל הבחור ואמר לו: "אני יכול לתת לך חצי כיסא...", ותוך כדי דבריו זו יושב על חצי כיסא וסימן לבחור שיבוא לשבת בחצי הכיסא הפנוי...

פנה ר' שמואל אל הבחור ואמר לו: "אני יכול לתת לך חצי כיסא...", ותוך כדי דבריו זו יושב על חצי כיסא וסימן לבחור שיבוא לשבת בחצי הכיסא הפנוי... אז הבחינו הבחורים במצב שנוצר, הצטופפו מיד, והזמינו את הבחור לשבת לצידם

אז הבחינו הבחורים במצב שנוצר, הצטופפו מיד, והזמינו את הבחור לשבת לצידם."

בני היקרים!

ונסיים בעדות של אחד המחנכים: "סיפר לי בחור שבהיותו ב'תלמוד תורה' לא הצליח בלימודו כלל וכלל, עד שהגיע לישיבה קטנה, שם עלה ונתעלה מעלה מעלה במעלות התורה. וכשנתבקש להסביר את פשר השינוי, סיפר שמיד כאשר הגיע לישיבה בתחילת שיעור א', ראש הישיבה פנה בשיחתו הראשונה לתלמידים ואמר להם בלשון רכה ונעימה: "בני היקרים..." לראשונה חשתי שהרב שלי אוהב אותי כבנו ממש... אלו לא היו מילים מהשפה ולחוך, כך היתה התנהגותו איתנו, כאב רחום על בניו... ומכאן השינוי המהפכני שחל בי...

בזכות התורה ולומדיה

**מאות אלפי יהודים כבר זוכים להתקדם מדי יום בידיעת התורה
באמצעות התוכניות השונות של 'דרשו' אל תישאר מאחור!**

לפרטים והרשמה גש לעמדת נדרים פלוס

קם רבי מאיר שמחה ואץ רץ לעבר הגבעה המשקיפה על הנהר, ועיני כל היהודים ושאר תושבי העיר מלויים אותו בעיניהם ומייחלים לראות מה יעשה החכם היהודי הקדוש...

הפלא הגדול שבקריעת ים סוף, כשההרים הגבוהים רקדו 'הורה', ומסר החי שצריכים אנו ליקח לליבנו לקראת חג מתן תורה

הרב בנימין בירנצוויג

"וַיַּעַשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה" (במדבר ב', ל"ד)

אנו נמצאים עכשיו בערב חג מתן תורה, ננסה לעמוד קצת על הכח העצום שזכינו לו ביום קבלת התורה, וכשנדע זאת ונפנים זאת הרי השמחה שלנו והרצון שלנו לחזק אצלנו את קבלת התורה האישית של כל אחד תהיה גדולה ומכופלת.

לפני קרוב לעשור אירעה רעידת אדמה עוצמתית ביותר בנפאל, הרס רב ביותר אלפי הרוגים נורא ואיום. כמו כל אירוע חדשותי ודרמטי, גם אירוע זה תפס את הכותרות בכל האמצעים התקשורתיים.

תמונות, כתבות, דמויות, התרגשויות וכל הנלווה כמו שהעיתונאים יודעים לעשות...

כל אחד מאיתנו כשקרא את הידיעות, חשב לעצמו 'נעבאך' מסכנים הנפאלים על האסון שלהם. בזה הסתכמה שייכותו לאירוע הטראומתי של העם הנפאלי.

אבל כשבאו למרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל וספרו לו על מה שקרה שם בנפאל, הוא התעצב מאוד, ואמר כל זה נעשה בשבילנו כדי שנתעורר!

כן, הוא שראשו מוצב השמימה הוא הרגיש מיד... זה לא אירוע של העם הנפאלי זה אירוע כאן, של לומדי התורה בבני ברק וירושלים! האמת שאנחנו שומעים את הסיפור הזה אז אנחנו אומרים לעצמנו, כן ודאי הכל נעשה בשבילנו וכו', אבל האם באמת הרגשנו כך מיד ששמענו על האירוע בנפאל? האם מיד קשרנו זאת למצבנו כאן בארץ ישראל? מדוע באמת לא? אף שאנו מאמינים שכך היא האמת?

ננסה לתת מבט אמיתי שאולי ייתן לנו קצת טיפה מן ההרגשות שמרגישים בהם גדולי ישראל כשקורא אירוע בקצה העולם מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת חברון בירושלים, היה מרבה לחזור בישיבה על דברי הרמב"ן בפרשת יתרו, על דברי הפסוק בתהילים "הים ראה וינוס הירדן יסוב לאחור ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן" ואומר הרמב"ן כמו שתחילת הפסוק שנאמר על קריעת ים סוף והירדן, הוא אמת לאמיתה ולא נכתב בלשון משל ושנינה, שהרי כולנו יודעים שהיתה קריעת ים סוף והירדן, וקרה שינוי הטבע הענק הזה, כמו כן סוף הפסוק "ההרים

רקדו כאילים גבעות כבני צאן" שנאמר על זמן קבלת התורה, הוא אמת לאמיתה ולא משל ושנינה.

והיה ר' יחזקאל זצ"ל חוזר ואומר תראו איזו שמחת גדולה היתה בעולם, כל ההרים והגבעות בכל רחבי העולם, האורסט בנפאל האלפים בצרפת הרי אורל ברוסיה, יחד עם החרמון והתבור בישראל, פצחו כולם ברידוק אחד ענק ומשותף פשוטו כמשמעו, 'הורה', וכן כל הגבעות ברחבי העולם עשו 'טאנץ' אחד גדול מרוב שמחה! לדמיין מה היה בעולם באותו זמן? הידיעה הזו דייה בשביל לחזק בלבנו את הרצון והשמחה במה שזכינו שהקב"ה נתן לנו את התורה ונותן לנו בכל שנה ושנה מחדש את האפשרות לקבל את התורה.

מה באמת ענין השמחה של ההרים והגבעות? וכי הם לומדים ומקיימים את התורה? עד כדי כך שהם ארגנו בכל העולם ריקודי חוצות בכל מדינה?

ישנו דבר נפלא ביותר שכתוב במהר"ל: שכל מעשה בראשית היה תלוי ועומד עד מתן תורה, ומשנתנה תורה ניתן סדר בעולם ובכל מעשה בראשית. יש תורה יש סדר בעולם, אין תורה יש חורבן בעולם רח"ל.

אם אנו יודעים ידיעה זו, אפילו שלא חיים אותה באמת, אבל עצם הידיעה כבר מספיקה כדי שכשיספרו לנו על תגובתם של גדולי ישראל לרעידות אדמה שיש בעולם או כל אסון טבע אחר רח"ל, נבין את התגובה המידית שלהם לדבר.

דווינסקי, עירו של מאור הגולה רבי מאיר שמחה בעל ה'אור שמח' שהיה גדול שבדורו. בעיר זו התגוררו עשרות אלפי יהודים וגם גויים, ולידה עבר נהר גדול.

פעם אירע שהנהר החל לעלות על גדותיו, ועלה ועלה, וכל העיר רעשה וחרדה, הנה הם רואים למול עיניהם את כל מעשה ידיהם טובעים בגאות הנהר, וכולם התגייסו בכוחות עצומים להרים כמויות של שקי חול בגדות הנהר כדי לחסום את גאותו. אבל הנהר גיחך למאמצים שנעשו, והמשיך לגאות ולעלות, כשראו שכלתה עליהם הרעה, רצו ראשי הקהל של היהודים לרבה של העיר הגאון הקדוש רבי מאיר שמחה שהיה שקוע בלימודו ברוב עמל ויגיעה. הם סיפרו לו על המצב הנואש, ועל כך שחיייהם של אלפי אלפי יהודים ותושבי העיר בסכנה אמיתית, ועוד מעט וכולם רח"ל יכחדו הם טפיהם וכל רכושם.

קם רבי מאיר שמחה ואץ רץ לעבר הגבעה המשקיפה על הנהר, ועיני כל היהודים ושאר תושבי העיר מלוים אותו בעיניהם ומיחילים לראות מה יעשה החכם היהודי הקדוש, ואז הרים האור שמח את קולו, ואמר: 'נהר נהר אני המרא דאתרא כאן, ואני גוזר עליך בגזירת וכח התורה שתנח מיד מגאותך', באותו רגע התחיל הנהר לרדת מגאותו והעיר ניצלה מחורבן מוחלט.

איסר הראל, שתיאר את הסיפור בצבעים חיים הוסיף ואמר: כל העיר געשה ורעשה מכוחו של החכם היהודי. הוא כותב שהיה קידוש ה' גדול מאד בעיני כל הגויים, שדברו על הכח שיש לחכם היהודי בכח תורתו לשנות סדרי הטבע ולשלוט עליו.

מעשה זה מחדד לנו את דברי ה'אור החיים' הקדוש, שמזמן מתן תורה הטבע נשלט על ידי עמלי התורה, לא רק שכל סדרי בראשית קיימים בזכות התורה אלא שעמלי התורה ניתן להם כח מיוחד לשלוט על איתני הטבע כשצריך בכך.

כמה שמחה עצומה יש לנו שאנו זוכים בכל שנה שניתנת לנו האפשרות לקבל את התורה, לעמול בה ואם אנחנו נתאמץ אז גם נזכה לכח התורה הניתן לעמליה

זה קשור אלינו, זה בגללנו, זה בשבילנו, כי כל מעשה בראשית קיים ויש לו סדר בגלל לימוד התורה, כשחסר בלימוד התורה אין סדר במעשה בראשית ורח"ל יש רעידות אדמה וחורבנות אחרות ה' ירחם.

מבהיל כל רעיון עד כמה שאנו מצד אחד צריכים לשמוח על הכח העצום שיש לנו ביד לקיים את הבריאה בכח לימוד התורה, כמה צריכים לשמוח על כך שהקב"ה נתן לנו תורת אמת נתן לנו לעסוק בנצח בקיום, ולא סתם בהבלי הבליים ודברים ריקנים, ומצד שני כמה אחריות יש לנו בכך.

טבעם של עמלי תורה

כאן המקום להוסיף דבר נפלא ועוצמתי - ה'אור החיים' הקדוש שואל שאלה עצומה, מדוע נקבע לכל הדורות זכר לקריעת ים סוף שהיה נס עצום של שינוי סדרי בראשית, שהים נבקע באמצעו והים נהפך ליבשה, הרי מצינו עוד נס גדול כזה שנעשה לרבי פנחס בן יאיר שנבקע לו הירדן ממש כמו לבני ישראל, ומדוע לא נקבע זכר לנס הגדול הזה? הרי נס כזה שנעשה ליחיד יש בו אף יותר התפעלות? ואומר ה'אור החיים' הקדוש יסוד עצום - נס קריעת הירדן לרבי פנחס בן יאיר היה לאחר מתן תורה, במתן תורה השתעבד כל הטבע בעולם לעמלי התורה באמת, ומשכך, אין זה נס כזה גדול שהירדן נבקע לעמל תורה גדול כזה כמו רבי פנחס בן יאיר. אבל נס קריעת ים סוף, היה לפני מתן תורה ואז עוד הטבע לא השתעבד לעמלי התורה [מעשה בראשית היה תלוי ועומד עד מתן תורה כלשון המהר"ל], וא"כ דבר כזה שהטבע משתנה והים נבקע, הוא אירוע היסטורי עצום ורב, ועליו יש לעשות זכר לדורות כדי לראות את האמונה וההשגחה העליונה.

ישנו מעשה מרטיט שסיפר 'ראש המוסד' הראשון של ישראל, שלמרבית הצער לא היה שומר תורה ומצוות. בילדותו התגורר בעיר

מִלֵּאָה הָאָרֶץ יִדְעָה סִנִּיפִי 'דִּרְשׁו' בִּרְחֵבִי תִבֵּל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שווייץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

היו שסברו וקיבלו, והיו שטענו שאין זו אלא מדת הענוה של הרב שלנו, ולהיפך, זה רק מראה לנו כמה אין אנו ניצולים בהצלה פלאית זו אלא בזכותו. אך לא עברו ימים מועטים, וכולנו ידענו היטיב מי הוא ה'מציל' של העיר...

אל מול הגזירות המתחדשות ובאות על עולם התורה, יש לנו רק תשובה אחת - התשובה של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

הרב צבי גטקור

"איש על עבדתו וְאֵל מִשְׁאוֹ" (במדבר ד', י"ט)

"מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל סיפר לי פעם", תיאר רבי שלום מרדכי שבדרון, "על גערה שקיבל בצעירותו, והיא, "יונגרמען!", לאמור, צעיר אתה מלהבין".

וכה היה המעשה: הייתה זו ישיבת רבנים נרחבת, סיפר רבי איסר זלמן, אליה התכנסו ובאו רבנים מקרוב ומרחוק. הכינוס הגדול לצדיקים נערך במרכז כינוסים מפואר, וכדרך כינוסים נכבדים אלו, עד התאסף כלל האורחים הנכבדים המתינו הרבנים בחדרים המיועדים לכך. אף אני זכיתי להיקרא אל אסיפה זו, על אף שצעיר באותה העת, ואירע שהמתנתי יחד עם הגאון הגדול רבי משה דנישבסקי, רבה של סלבודקה, מענקי הדור.

בעת ההמתנה, הילך בין מבואות החדרים, הלך ושוב, שוב והלך, הגאון הנפלא רבי חיים מסטאוויסק, כולו שקוע בשרעפי עיון התורה. רבי חיים רבה של סטאוויסק היה אדם נמרץ וסוער, ואת כל מרצו וסערתו השקיע בתורה, וכך בשעה שהרבנים ישבו להם בחדריהם, הוא הילך ובער בלימוד כדרכו בקודש.

הבחנתי כי בכל פעם שהוא עובר על פנינו, רבי משה קם מלוא קומתו. הדבר היה לי לפלא של ממש, לא זו בלבד שר' משה נחשב בדורו כגדול יותר מר' חיים סטאוויסקער, גם הקימה הזו של 'מלוא קומתו' הפליאה אותי.

וכשה קרה שוב ושוב, באחת הפעמים, סימנתי בהרמת כתף, כי הדבר עלי לפלא, ואכן הגאון רבי משה הבחין בתמיהתי הגדולה. ותיכף העיר לעומתי, "יונגערמן!", היודע אתה מי הוא רבי חיים סטאוויסקער? אני אומר לך.

המציל האלמוני

ידוע לכולם, פתח רבי משה, כי רבי חיים הוא מתמיד מאין כמוהו, ולימודו הוא ברציפות ובעמידה, כך מאז ומתמיד.

בצעירותי המשיך רבה של סלבודקה, התגוררתי באיישישוק, שם כיהן רב גדול כרבה של העיירה, ושם גם שכן הכולל הנודע שהוקם על ידי רבי יצחק אלחנן ספקטור, 'כולל איישישוק' שבו למדו גדולי

המתמידים בעת ההיא, ומשם יצאה הוראה לישראל. והנה, בזמן ההוא בו התגוררתי באיישישוק, פרצה בכל המחוז, מגפה נוראה, דבר של ממש שהפיל המונים, למשכב וחלילה גרוע מכך. הדבר היכה בכל עיר ועיירה. על עיירה אחת הדבר דילג, והיא 'איישישוק', אצלנו באיישישוק לא היה כלום, אפילו לא חולה אחד, אין מגיפה. לאחר כמה שבועות מפרוץ המגיפה, כשכבר כולם שמו לב לתופעה הפלאית, שמסביבנו יהום הסער, וימוטו מוסדות העולם, ורק אנחנו כאילו לא מכאן. כדרכם של יהודים, ניסינו להבין בזכות מי אנחנו ניצולים.

בשבת בסיום התפילה, נעמד הרב, בעל ה'עמודי אש', ועלה על מדרגות ארון הקודש, והכריז כי ברצונו למסור מודעה.

'היות וכולם שמים לב, כי בתוך המצב הנורא, אנחנו ניצלים בחסד וברחמים, ואני שומע כי יש המלחשים, שמא בזכות גדלותי מקומנו ניצל מן החולירע הנוראה, ואומרים כי הרב מגן. על כן ברצוני למסור מודעה רבתא, כי כל ההצלה של עירנו אינה אלא, בזכות האברך ר' חיים שעומד כאן בשולי בית המדרש, על רגליו, יומם ולילה, ועוסק בתורה בהתמדה.

'מסירות נפשו, לעזוב את בני המשפחה, ולהתנתק מן העולם, וללמוד את התורה במסירות וביגיעה, היא שעומדת לנו להינצל מן הדבר, ואת חיינו חבים אנו לו.

שאל שאלה ראשונה, הרב שטיינמן ענה, ובטרם הספיק היהודי לפצות את פיו ולעבור אל השאלה הנוספת, כבר החל הרב שטיינמן לומר פרק תהילים...

כך היה במשך חודשים על חודשים. עד לביטולה הניסי של הגזירה. כי הכל תלוי למעלה, בתפילות ובלימוד התורה, ולא בשום דבר אחר, וברגע שהקב"ה מחליט ש'די' ואומר למשחית 'הרף', באותו הרגע, בלי כל סימן מוקדם, כל מגדלי האימה של היועצים והשופטים, קורס ונעלם.

בזכותכם ניצול העולם

אך יש כאן נקודה עמוקה יותר, ומאירה עוד יותר. ולא, לא זו הארצית, שאומרת למתבונן, אם רודפים אותך סימן שמפחדים ממך, סימן שהם יודעים שעתיד בידים שלך, ומנסים להרחיק אותך. בלי עין הרע מספר בני היהדות הנאמנה, גודל במספרים שאי אפשר להכיל מהתרגשות. הנקודה היא פשוטה, ומרוממת. בן תורה יקר, אם אתה מאמין, ואתה מאמין, שבזכותך עומד העולם, שאתה זה שמנצח את הקרב. כן, שבזכותך, אברך יקר, קובע עיתים נכבד, בחור ישיבה מתמיד, אשת אברך המוסרת את כל כולה להצלחתו בתורה, או בת סמינר ששמה כל מגמתה וחפצה לזכות בהקמת בית של תורה! בזכותכם, ניצלנו בשנה האחרונה ממות לחיים. אין מי שיכול להכחיש זאת, את ההצלחה הלא טבעית, בשום מובן שהוא. היום אנחנו כבר יודעים היטב מה הופנה כלפינו, איזה איום נורא הוסר מעל ראשנו. ובאיזה ניסים ונפלאות, והשתלשלות מפעימה הוא הוסר. והכל בזכותך, בזכותכם, בזכותך, עמלי התורה, לומדיה במסירות בקביעות ובשקידה. גרל שמנצח כזו מערכה, לא מתייחס בכלל להצקות קטנוניות של משפטים שפנוניים, הלא הוא עטור עטרת ניצחון, ומחויב לתפקידו ביתר שאת וביתר עוז. מי שמציל את האנושות, שחיי העם תלויים בדרגת קביעותו, ומסירותו לתורה, אין לו פניות לצקצוקים והצקות. חיזקו ואמצו, עלו והצליחו, המשיכו והצילו, כה לחי!

'הדברים הנוקבים הרעישו את הקהילה, היו שסברו וקיבלו, והיו שטענו שאין זו אלא מדת הענוה של הרב שלנו, ולהיפך, זה רק מראה לנו כמה אין אנו ניצולים בהצלחה פלאית זו אלא בזכותו של הרב שלנו. אך לא עברו ימים מועטים, וכולנו ידענו היטיב מי הוא ה'מציל' של העיר.

ר' חיים סטאוויסקער, קיבל מברק מביתו, כי אין הם יכולים לצאת מן הבית לרגל המצב הקשה והדבר המשתולל, הסכנה הנוראה המרחפת, והפחד המצמיט דורשים כי הוא ישוב לביתו בדחיפות. והנה אך יצא יצא ר' חיים מן העיירה, ותיכף ומיד נשמע קול הברה ברחובותינו, כי החולירע תקפה, וכבר ישנם חולים רח"ל באיישישוק. כך, סיים ר' איסר זלמן, סיפר רבי משה דנישבסקי, סיפר, ולא הוסיף מילה. אבל אני הפנמתי את הערתו הנוקבת, יונגערמאן!, כאומר, וכי מה אתה יודע על גדלותם של גדולים, איש כזה, אשר בתורתו הציל עיר שלמה, וכי לא אקום לכבודו פעם אחר פעם ביראת כבוד? זוהי כוחה של התמדה בתורה, של אברך. לחולל ניסים ונפלאות, בגלוי, ושלא כדרך הטבע.

שקוע בתהילים

לאחרונה מידי תקופה, לא ארוכה, מבית המשפט מוטלת על בני התורה גזירה חדשה. העניין הוא, שעם כל גזירה מכפישה שכזו, שוב נראים במחוזותינו פנים עמומות ומעט נפולות, ולפעמים במקום, להתבונן, ולהיות מאושר, הבהלה מובילה לטענות כלפי בשר ודם. כך היה גם בשבוע שעבר, כשפגשתי לא מעט אנשים, שנרעשו, ונפחדו מעוד גזירה מבית היוצר ההוא, ה'משפטי'. שיתפתי אותם בהרגשתי, ואורו פניהם, אני חש כי בהתקדש עלינו חג מתן תורה, כדאי לשתף אתכם, בדברים. ראשית כל, צריך ליזכר כי הכל מאיתנו יתברך, ולא בשליטת אף זומם, יהיה מי שיהיה. בתקופת תשע"ב, כשהייתה אז גם כן בארץ ישראל אווירה של גזירה על לומדי התורה, לא חש רבנו מרן הגרא"ל שטיינמן, למאומה, אלא התאמץ מאוד בתפילה. התאמץ מאוד, מאי משמע, אתן דוגמא מאשר ראו עיני: ישבנו לשיעור, החברותא הרב שניידר, שאל: אפשר להתחיל, ורבנו סימן לאות הן, אך במקביל המשיך לקרוא מספר התהילים שלו, שהיה מונח על ברכיו, תחת השולחן, החברותא החל לקרוא משנה ברורה, לדון ולשאול, והרב שטיינמן היה בתוך התהילים. עד, סוף השיעור, עד תפילת ערבית... עובדה נוספת מהזמן ההוא, יהודי תלמיד חכם, ניגש לשאול מספר שאלות חשובות, שאל שאלה ראשונה, הרב שטיינמן ענה, ובטרם הספיק היהודי לפצות את פיו ולעבור אל השאלה הנוספת, כבר החל הרב שטיינמן לומר פרק תהילים, הפרק שבו הוא אחז. התלמיד חכם, פתח את התהילים, ו"עזר" למרן שאמר את הפרק לאט ועל פה, ותיכף כשסיים מרן פרק, החל ההוא לשאול, מרן עונה, ומיד מתחיל פרק נוסף...

נושאים, כשהכל עומדים משתאים מול היקף ידיעותיו העשיר בכל התחומים.

נפלאות מתורתך

ככל הדברים והאמת הללו היתה הנהגתו של רבינו, בהעמידו את חשיבות ידיעת החכמות ככלי ומכשיר לידיעת התורה, דעתו הייתה כי על תלמיד חכם להיות עשיר בידיעות בכל תחום שהוא, וכפי שהיה שגור על לשונו: "א תלמיד חכם דארף אלעס וויסן" - תלמיד חכם צריך לדעת הכל, אם זה בענייני טבע העולם ובריאיתו, גיאוגרפיה או היסטוריה כללית. "בסופו של דבר הכל קשור לתורתנו הקדושה ואפשר למצוא בה כל דבר" - נהג לומר, בציינו, כי הרבה ענייני הלכה ופסק, קשה לחוות בהם דעה בלי ידיעת המציאות והבנתה כראוי. בעניין זה סופר, כי בעת ששהה פעם בארה"ב למטרת נופש, פגש בפרופסור מלומד כלשהו ששוחח עמו בנושא ביולוגיה ודן עמו

ארוכות בהיבטים רפואיים. לאחר שנפרדו, תהה הרופא וביקש לדעת אצל מקורביו, באיזו אוניברסיטה רכש בן שיחו את ידיעותיו במקצוע הרפואה. משסיפרו זאת לרבינו, נענה ואמר: "כאשר מבקשים את נקודת האמת, אזי אפשר למצוא את הכל בתורה הקדושה..."

וכך כותב רבינו בתשובותיו לאחד ששאלו אודות ידיעותיו המופלגות של החזון איש זי"ע בתחום הרפואה: "ברור אצלי שזה מכח לימוד תורה לשמה, שמבואר פ"ו דאבות שאחד הסימנים שמגלים לו רזי תורה, ר"ל סודי התורה שאי אפשר בשכל האנושי לעמוד עליהם, מכל מקום מגלים לו במתנה מן השמים... ומצינו כן בקדמונים הרמב"ם והרמב"ן ושאר גדולי הדורות שהיו רופאים ממש, ועיקר מה ששאבו ממעייני התורה שנתקדשו חושיהם על ידה".

(אבי ההוראה')

לעזור ולסייע.

כשהגיע למבואה הקטנה, ראה צעיר בקושי בשנות העשרים לחייו כשהוא שוכב מעולף, אורח בקהילה שאיש לא זיהה. פניו היו חיוורים כסיד, מצחו עטה חרוזי זיעה קרה ונשימתו הייתה שטחית וקצרה. עיניו התגלגלו בחוריהן. אחד מאנשי 'הצלה', כבר כרע לידו, בודק את הדופק ואת מידת ההכרה שלו. "הוא מחוסר הכרה", הכריז שמולי, קולו חד ומקצועי. "דופק מהיר וחלש. נראה כמו נפילת סוכר קשה. היפוגליקמיה. אנחנו צריכים סוכר, ועכשיו!"

הברקה של רגע

לפתע הבריקה מחשבה במוחו של ר' פייבל, הגבאי. זה היה הבזק של זיכרון, כה מוזר ויוצא דופן שהוא כמעט ביטל אותו. מטבע מזהב. מטבע שוקולד.

בלי לחשוב פעמיים, הוא הסתובב וצלל בחזרה אל תוך ההיכל המרכזי. הוא ניגש אל השולחן הקטן שעליו ניצבה קופת הצדקה הכבדה מנחושת, פתח את המנעול הזעיר והרים את המכסה הכבד. בפנים הייתה תערובת של שטרות דולר מקומטים וקומץ מטבעות. הוא החל לנבור בפנים, וכעבור זמן קצר שלף את המטבע החוצה - חתיכת ממתק קטנה וטיפשית שכעת נדמתה כחפץ היקר ביותר בעולם. הוא הסתובב ורץ בחזרה למבואה, צועק, "יש לי משהו! יש לי משהו!"

החובש קיבל מידיו את המטבע ובלי שהיות שבר חתיכה קטנה מהשוקולד. בזהירות ובמיומנות, תחב אותה בין לחיו של הצעיר לחניכיו, שם היא תוכל להיספג ישירות למחזור הדם. עפעפיו של הצעיר רפרפו, מעט צבע החל לחזור ללחייו החיוורות

כסיד. שמולי שבר חתיכה נוספת ונתן לו אותה באותו אופן. התגובה הייתה ברורה יותר הפעם. נשימתו של הצעיר העמיקה, הפכה סדירה יותר. עיניו נפקחו. עד שהפרמדיקים של 'הצלה' פרצו דרך הדלת עם הציוד הרפואי המלא שלהם, הוא כבר היה בהכרה, ממלמל, "מה... מה קרה?"

אחד הפרמדיקים, לאחר שנטל קריאה מהירה של רמת הסוכר בדמו של הצעיר, הביט בחובש ולאחר מכן בשאריות מטבע השוקולד שעדיין היו בידו. "מה נתת לו?"

"את זה", אמר החובש, מרים את רדיד האלומיניום שעד לא מכבר עטף את מטבע השוקולד.

הפרמדיק נענע בראשו בתדהמה. "עוד חמש דקות... אולי פחות... והקריאה הזו הייתה נגמרת אחרת לגמרי. חתיכת השוקולד הזו... היא הצילה את חייו."

מאוחר יותר, לאחר שהאמבולנס עזב וההמולה שככה, ניגש ר' פייבל בשקט לספסלו של ר' יעקב יוסף. "אתה רואה?" המשיך ר' פייבל, קולו סמיך מרגש. "הריבנו של עולם... הוא ראה את הלב שלך. רצית לעשות את רצונו. לא היה לך דולר, אבל היה לך רצון. עשית מה שיכולת. נתת מה שהיה לך, גם אם זו הייתה רק חתיכת שוקולד. והקדוש ברוך הוא, לקח את המעשה הפשוט שלך, את הרצון הטהור שלך, וחיך אליך. "קיימת את המצווה הגדולה מכולן: 'כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא'. לא נתת היום דולר. נתת חיים".

כי כאשר אנו מוכנים לעשות את עצמנו כמדבר - מרחב ריק ופתוח, מוכן לקבל - וכאשר אנו מוכנים ללכת לקראת האש והמים עם לא כלום מלבד רצוננו, אנו יוצרים פתח לקדושה להיכנס לעולם וזוכים לכתרה של תורה.

הלימוד שכולו תענוג והנאה, הבענו את תודתנו. אחד אמר, "ישר כוח". השני אמר, "א דאנק" (תודה) והוא בשיא הרצינות והפשטות הגיב מיד: "ישר כח, כן. א דאנק, לא". מצידו לא היה מה להודות לו. אבל "ישר כח", זו ברכה, וברכה הוא הסכים לקבל...

רבי שמואל היה מוסר רק שיעורים, או שיכלו לשמוע מפיו גם פניני מוסר והדרכה?

בהחלט. תפקידו של ראש ישיבה הוא לא רק להרביץ תורה, יש גם אחריות לדאוג לעבודת המידות של התלמידים.

הסדר היה שבכל פעם לפני השיעור כללי, רבי שמואל היה יושב לצד השולחן האחרון ומתעמק בהכנת השיעור, הבחורים יצאו ונכנסו וחלקם באי שימת לב טרקו את הדלת...

בהזדמנות בשמוע'ס שח, חשבת, למי אני מכין שיעור כללי? לבחורים שאין להם מידות. הרי דרך ארץ קדמה לתורה, הצליף. ודרש להתחזק בדרך ארץ ומידות טובות.

בזכותו, וכפי שראיתיו לומד ספרי מוסר כסדר, הנהגנו בישיבתנו הק' שהשיעור מתחיל בחמש דקות מוסר, כעת בלימוד 'אבות דר' נתן'. ה'הפלאה' אומר, שה'מילתא בדיחותא' שצריך לומר לפני הלימוד הכוונה ל'פלפול' מתוק, כך שבדברי מוסר נעימים, אנו גם מחזקים עניין המידות וגם נכנסים לשיעור בבדיחותא.

אומרים שהיתה לו מידת הסבלנות במנה גדושה...

באמת מו"ר רבי שמואל היה דוגמא למידות וסבלנות. פעם צעדת איתו לישיבה, בדרך נטפל אליו אחד של"ע היה חסר דעה ממש, והטרידו בשאלות ומענות כדוגמת, איך קוראים לך, לאן אתה הולך וכדומה. לרגע חשבתי להרחיקו אך הוא הראה לי מיד שלא אתערב והוא ענה על כל שאלה ברוגע ובמאור פנים.

בכלל, התחשבותו עם אחרים היתה להפליא. בשנתו האחרונה לחיו, כשהוא לא הרגיש בטוב והתייסר בחוליו האחרון, רצו להתקין לו מזגן בביתו להקל מעליו את החום הכבד. אך הוא לא הסכים בתחילה, מחשש שהקול יפריע לשכנים...

כן היה פעם שהלכתי איתו, ועברנו ליד בית בקומת קרקע. לרגע ראה את שבתוך הבית ומיד הזדעק לעצמו. "איי, היזק ראה". ומיד היסב בפניו שלא יכשל חס ושלום.

פעם שאחד מילדיו רצה לקנות דירה, כשהגיע לשלב הוצאת הלוואה לדירה התבקש להביא 'ערב'. כשהוא סיפר זאת לאבא הגדול וביקש חתימה לעברות, ענה לו רבי שמואל, תן לי כמה ימים לחשוב בעניין. אחרי כמה ימים הוא קרא לו ואמר לו, אני יכול לחתום על ערבות אך רק עד סכום כך וכך. לפליאת בנו, על מה חשב כמה ימים, ומה עניין הגבלת הסכום, ענה רבי שמואל. הנה, ראה, אין לי דירה משלי. הדירה שייכת לישיבה, לכן קראתי לשמאי והוא נתן שמאות על הרהיטים והספרים שיש בבית השייכים לי, כמה הם שווים, ועל סכום זה, אני יכול לחתום בלי חשש שלא אוכל לעמוד בזה...

כראש ישיבה הזוכה כבר עשרות בשנים ללמוד וללמד להעמיד תלמידי חכמים ומרביצי תורה, עד כמה הרב מושפע כיום מדמותו הגדולה?

אני יודע היכן להתחיל. מחיך ראש הישיבה בתשובה. בראש, כמובן, דרך הלימוד הייחודית המביאה את הבחורים לגדול בלימוד ובהבנה ובעיקר בחיבור פנימי לימוד תורתנו הקדושה. אבל גם בכל שאר תחומי הרבצת התורה דמותו הגדולה עומדת למול עיני.

כמובן, לא כל דבר אפשר וכדאי להעתיק לדורנו אנו, צריך לבדוק ולשקול, מה הכי כדאי לעשות ולהשקיע למען הצלחת התלמידים. למשל, משתף הוא בחן, רבי שמואל היה נשאר על מקומו בכל יום אחרי השיעור, עד שתיים, שתיים וחצי, אפילו לפעמים עד שלש וחצי, התלמידים היו עומדים סביבו ומלבנים ביתר שאת והבנה את השיעור היומי. כיום, היות שראינו את התועלת בקשר האישי והפרטני, הנהגנו בישיבתנו הק', שבכל כמה ימים מגיע חברותא ללימוד בביתי בשעות הערב. ברוך השם הדבר משפיע ומרומם בהחלט את הבחורים.

בכלל היה מקפיד להתייחס לכל בחור. אך מסירות הנפש שלו לתלמידים שיזכו להבין באמת את הסוגיא היתה מדהימה. אני זוכר שהיינו בביתו בשנתו האחרונה, הוא היה מלופף בייסורים אך במסירות נפש ממש, ביקש להמשיך בסוגיה, כשהוא מתגבר ומסביר לנו שוב בעוד חידוד וליבון.

כן, בפנימיות אצלו הוא היה שפל באמת. לא חשב לרגע שהוא עושה לנו טובה וכדומה. פעם שזכינו ללמוד עמו סדר שלם לפנה"צ אני ביחד עם הרה"ג ר' אברהם אורנשטיין, לסיום ארבע שעות

לחיות כמו יהודי

קביעות בלימוד יומימי ב'משנה ברורה' במסגרת 'הדף היומי בהלכה' - ללמוד לחיות כיהודי אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בפריסה ארצית, לפרטים והצטרפות גש לעמדות 'נדרים פלוס'

הרב אברהם פוקס

"למדנו רבנו", הוא אמר לסבא הגדול, "הרי מקודם סבא היה זקוק לעזרתי כדי לצעוד למיטה, אפילו להרים את היד שנשמטה. פתאום קיבל הרבי כוחות מחודשים, צועד לבדו לשולחן כתיבה, וכותב במשך דקות ארוכות?"

"וְנִשְׂאֵי הַלֵּוִי" (במדבר ג', ל"ב)

"השיב לו הרב ואזנר תשובה שתמיד כשאני נזכר בה עולות דמעות בעיני! "כל היום התקשיתי באחת התשובות של ה'אמרי ישר', וניסיתי לתרץ אותה, אבל לא עלה הדבר בידי. "איך שנשכבתי במיטה כדי לנוח, עלה בדעתי הסבר נפלא, חישבנתי אותו לכל אורכו ומצאתי שהוא אמת ונכון. אבל אם אני אירדם ואישן, מי ערב לי שאזכור מחר את התירוץ על כל פרטיו? לכן הייתי חייב להגיע לשולחן ולכתוב את התירוץ. עכשיו, כשהתשובה כבר כתובה, אני רגוע בעניין הזה, והגוף חזר למצבו הטבעי, אני זקוק לעזרה כדי להגיע אל המיטה..."

באמצע נכנס לבית ד"ר זולך ז"ל, והפסיקם בשאלה מעניינת: "היות ואני מגדל בחצרי 'בכור', ועלה לו החום ונחוצ להקזי לו דם, האם מותר להקזי דם בכור לצורך רפואתו?" שאל רבינו בהתעניינות: "מה זאת אומרת יש לו חום?"

"תחת כל בכור" (במדבר ג', י"ב)

פעמים רבות הפתיע הגרש"ז אויערבאך זצ"ל את סביבתו בתפיסתו המהירה, לראות בכל ענין את הנפקא מינה ואת ההשלכה ההלכתית.

סיפר הרה"ח רבי חיים אברהם ויזל שליט"א, משגיח דשיבת 'חכמי לובלין', ומי שהיה מקורב מאוד למרן בעל 'שבט הלוי' זצ"ל במשך שנים רבות. בתקופה האחרונה לחייו, של מרן בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל, כחצי שנה לפני הסתלקותו. מבחינת צלילות הדעת והתפקוד הוא היה אז בשיא פריחתו, אותה חריפות ואותה חדות ובהירות המחשבה שתמיד אפיינו אותו כל כך. אבל מבחינה פיזית, הגוף שלו כבר היה חלש מאוד אחרי למעלה מ-100 שנות עמל ויגיעה.

מספר הנכד שפעם הוא עזר לרבי להתארגן לשנת הלילה, הרבי היה זקוק לעזרה כדי ללכת מהמקום בו ישב בסלון ולמוד, עד לחדר השינה. הוא צעד אתו בצעדים איטיים כשהוא תומך בו שלא יפול. אחרי שהרבי נכנס למיטה, הנכד איחל לו ליל מנוחה ויצא מהחדר, התיישב בסלון ועיין בספר כלשהו בזמן שחשב שנותר לו עד לסיום המשמר שלו, ב-12 בלילה בערך...

עוברות כמה דקות והוא שומע את קולו החלוש של הרבי, הוא מיהר לגשת והרבי מסביר לו: "היד שלי נשמטה מהמיטה והיא תלויה באוויר, הוא אמר בקול חלוש", אין לי כח להרים אותה בעצמי, "עזור לי בבקשה".

"כמובן שהנכד מיהר להרים את היד ולסדר אותה לצד גופו הקדוש של הסבא.

אחרי כעשר דקות נוספות הוא שומע את קל שקשוק נעלי הבית של הסבא. הלך להציץ וראה שהסבא הצליח לקום לבד מהמיטה, והוא עושה את דרכו אל שולחן הכתיבה שלו, מתיישב, כותב במשך עשר דקות או רבע שעה, ואז מבקש את עזרת הנכד כדי לשוב למיטה... הנכד לא יכול היה לכלוא את הפליאה הגדולה שלו. "למדנו רבנו", הוא אמר לסבא הגדול, "הרי מקודם סבא היה זקוק לעזרתי כדי לצעוד למיטה, אפילו להרים את היד שנשמטה לא יכול היה הסבא להרים לבד והייתי צריך לבוא ולהרים אותם.

פתאום קיבל הרבי כוחות מחודשים, צועד לבדו לשולחן כתיבה, וכותב במשך דקות ארוכות עם אותה היד שמקודם לא יכול היה להזיז אותה! ושוב זקוק לעזרה כדי להגיע למיטה. אז מה קורה פה? לסבא יש כח או לא?"

אינו בכור?" ענה הגר"י ש: "מכל מתפללי בית המדרש עולה לי נקל לעשות סיום מסכת, משום כך נהגתי לעשות סיום, בתור חסד עם המתפללים".

כל אותו יום היה מהרהר והיה לבו נוקפו על שהכשיל את הרב מטעפליק. למחרת היום הלך רב וסיפר לו את כל הקורות אותו בקשר לעוף. הרב מטעפליק חייך חיוך ואמר לו: שמעני, העוף הזה היה כשר למהדרין מן המהדרין

"בְּהִקְרָבָם אִשׁ זָרָה" (במדבר ג', ד')

בספר 'דברים ערבים' - 'אדרת אליהו', מובא מעשה נורא בשם רבי שבת' רונטל: מעשה בחכם ספרדי שהתעוררה אצלו שאלה על כשרותו של עוף שקנתה אשתו הרבנית לכבוד שבת. הוא הלך ושאל את הרב בעל "כף החיים" והוא אסר את העוף. השואל ידע שיש צדדים להקל וגם חשש שישאר ללא בשר לסעודות שבת, החליט לפנות להגאון מטעפליק שהיה ידוע בכחא דהיתרא שלו ולא אמר לו ששאל את הרב בעל "כף החיים" ואת אשר נגזר עליה.

הרב מטעפליק הכשיר מיד וכאשר ראה שהשואל עומד תמה, כמהסס על ההיתר שניתן בפשטות רבה, נכנס למטבח, נטל סכין, חתך חלק מהכנף והשליך אל תוך סיר החמין שעמד על האש. הלה חזר לביתו שמח וטוב לב שיוכל להתענג בשבת כדבעי בעוף כשר למהדרין שגם הרב מטעפליק אוכל ממנו. רעייתו הכינה מהעוף מרק לסעודת ליל שבת והשאר שמה בתוך החמין.

בליל שבת כשחזר החכם הספרדי מבית הכנסת לביתו לקדש ולאכול, ראה מרחוק תמרות עשן יוצאים ממטבח, משנכנס חשכו עיניו בראותו כי הפתילה התלקחה והסיר עם המרק היה למאכולת אש והוא נאלץ לאכול סעודת ליל שבת במאכלי חלב.

למחרת בשבת השכימה רעייתו והלכה לתנור השכונתי כדי לקחת את קדירת החמין שהטמינה, והנה נתברר לה כי שכחו להכניס את הסיר לתנור התנור והוא נשאר מתחת הספסל ולא התבשל כלל. כאשר חזרה מן התנור בידיים ריקות, החל אותו חכם מהרהר בלבו, כנראה שבכל זאת צדק הרב בעל "כף החיים" והקב"ה שמר רגליו ומנעו מלהיכשל באכילת עוף שיש ספק בכשרותו.

כל אותו יום היה מהרהר והיה לבו נוקפו על שהכשיל את הרב מטעפליק. למחרת היום הלך להרב מטעפליק וסיפר לו את כל הקורות אותו בקשר לעוף.

הרב מטעפליק חייך חיוך ואמר לו: שמעני, העוף הזה היה כשר למהדרין מן המהדרין, ללא כל שאלה, אני אכלתי ממנו והחמין שלי לא נשרף. אלא שהחיסרון היה בכך. אתה העלמת ממני ששאלת כבר חכם אחר והוא אסר לך, לכן נענשת כדי שתזכור לא לעשות דבר כזה. ועתה הזהר והשמר פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך".

אירע, שבדרך הברקה קפץ ממקומו, והצביע בהתפעלות על נפקא מינה למעשה, שהתעוררה תוך כדי שיחה על אחת מהויות העולם. ומעשה שהיה כך היה, כמובא בספר 'חכו ממתקים': ישב לו רבינו בביתו של הגאון רבי זליג ראובן בענגיס זצ"ל, גאב"ד ירושלים, ושוחח עמו בדברי תורה.

באמצע נכנס לבית ד"ר וולך ז"ל, והפסיקם בשאלה מעניינת: "היות ואני מגדל בחצרי 'בכור', ועלה לו החום ונחוץ להקיז לו דם, בכדי לדעת באיזה דרך לרפאותו, האם מותר להקיז דם בכור לצורך רפואתו?"

מששמע רבינו את השאלה, פנה לד"ר וולך בהתעניינות: "מה זאת אומרת יש לו חום? מה היא דרגת החום?". ד"ר וולך השיבו במדויק. רבינו, המוטרד כאן ממשוהו צדדי, ממשיך בשאלה: "ואיך במצב רגיל, מה דרגת ומידת החום שלו?", שוב השיבו ד"ר וולך במדויק.

קפץ רבינו מתוך התפעלות של שמחה, ופנה להרב בענגיס: "הנה לפנינו דרך לחישוב שיעור יד סולדת בו", והמשיך לחשב את השיעור על פי האמור בגמרא: "בית השחיטה, צונן הוא..."

כאן, בביתו של בעל ה'לפלגות ראובן', בעקבות שאלת הבכור של ד"ר וולך, קרם עור וגידים פסקו הידוע בעניין שיעור 'יד סולדת בו', בין הפסקים המפורסמים ביותר של רבינו, אותו פסק שהועתק בעשרות ספרי הלכה, ומפורסם בשמו בכל תפוצות ישראל, שעד 45 מעלות צלזיוס, אין לחוש שמא הוא 'יד סולדת'.

בכל ערב פסח בשעת בוקר אחר התפלה ב"תפארת בחורים" התקבצו כל הבכורות שבין המתפללים עם כל הציבור להאזין ל"סיום מסכת" שערך הגר"י ש. אחד מנכדיו שאל אותו בערב פסח: "מדוע עושה סבא סיום הלא אינו בכור?"

"כִּי לִי כָּל בְּכוֹר" (במדבר ג', י"ג)

בספר 'גדולה שימושה' מובא שבתקופה בה הסכים הגר"י ש אלישיב זצ"ל להוסיף 'קבלת קהל' קצרה נוספת סמוך לתפלת מנחה בצהרים, שוחחו עמו על חשיבות מדת החסד. וכך אמר: "תורה הולכת יחד עם חסד! מי שאינו עוסק בחסד, עמוד התורה שלו שבור, ואינו שלם!".

נשאל הגר"י ש: אימתי עוסק הוא בעשיית חסד? הלא אינו מנהל גמ"ח וכדומה?

והשיב: "לסגור את הגמרא ולשמוע אנשים פעמיים ביום - זה חסד!" "הענין של קבלת קהל קשה מאד עבורי, אמר, "כי הדבר מוציא אותי מהלימוד בכך שצריך להיכנס לענייניהם ולרכז המוח בדבריהם".

בכל ערב פסח בשעת בוקר אחר התפלה ב"תפארת בחורים" התקבצו כל הבכורות שבין המתפללים עם כל הציבור להאזין ל"סיום מסכת" שערך הגר"י ש.

אחד מנכדיו שאל אותו בערב פסח: "מדוע עושה סבא סיום הלא

יהודי המטלטל מוקצה בפרהסיה - האם דינו כמומר? אדם המנותק מהתורה מילדותו - האם חטאיו נחשבים כאונס או כמזיד?

יהודי המומר לעבודה זרה, אף אם עובדה רק בצינעה, דינו כגוי, ולא ניתן לשתפו ב'עירוב חצרות', אלא צריך לשכור ממנו את רשותו. וכן יהודי המומר לרוב העבירות שבתורה, אף אם הוא מקפיד על קיומן של חלק מהמצוות, דינו כגוי. וכן המומר לשלוש עבירות מפורסמות, כגון לבישת שעטנז, הקפת הראש ואכילת נבילות, ולא ידוע לנו בוודאות שהוא נזהר מעבירות אחרות, דינו כגוי. וכן יהודי המחלל שבת בפרהסיה, דהיינו בפני עשרה מישראל או שידוע לו כי

החילול יתפרסם בין עשרה מישראל, דינו כגוי; משום שעוון זה חמור כעין עבודה זרה. ונחלקו הפוסקים אם דווקא באופן רגיל בכך, או שאף בחילול אחד בפרהסיה נעשה כגוי. ויש שהכריע להקל. ודין זה הוא אף במחלל שבת באיסור דרבנן; ויש שהחמיר אף באיסור מוקצה, שהוא טלטול חפץ בעלמא, אך המשנה ברורה הסתפק בדבר. והמחלל את יום הכיפורים, או המועדות האחרים שבתורה, יש אומרים שדינו כמחלל שבת.

ויהודי העובד עבודה זרה או מחלל שבת בפרהסיה שלא בזדון ומתוך פריקת עול, אלא מתוך מחשבה שמותר לעשות כן, וכל שכן מתוך שגגה אחרת, כגון שאינו יודע שהיום שבת או מתוך אונס כלשהו - אין דינו כגוי. ויהודי שאינו מומר לעבודה זרה או לחילול שבת בפרהסיה, אך ידוע כי אינו 'מודה בעירוב', דהיינו שאינו מאמין בתקנת 'עירוב חצרות' של חכמינו ז"ל - אין דינו כגוי שצריך לשכור ממנו את רשותו, אך השתתפותו בפת העירוב אינה מועילה, וצריך ש'יבטל את רשותו' לגבי דיירי החצר האחרים [ראה במקורות]. וכן המחלל שבת בצינעה, אף באיסור דאורייתא, דינו כן, שצריך שיבטל את רשותו ואינו משתתף בעירוב; שהרי כיון שמחלל את השבת, ממילא אינו מודה בעירוב. ואף הכופר בכל התורה שבעל פה - דינו כן, שצריך שיבטל את רשותו, אך אין צורך לשכור ממנו את רשותו. וכל האמור הוא רק במי שעובר עבירות 'לתאבון'; אבל העובר עבירות 'להכעיס' - בכל עבירה שהיא, ואפילו בצינעה, ויתכן שאף בפעם אחת שעבר בלבד - הריהו נעשה כגוי, וצריך לשכור את רשותו.

ואדם שגדל במנותק משמירת התורה והמצוות, ומחלל שבת בפרהסיה - לדעת השולחן ערוך זדונו נחשב כאונס, ואינו נחשב כמומר, ודינו לענין 'עירוב חצרות' כיהודי השומר תורה ומצוות, ואינו אוסר את החצר. ולדעתו כך הדין גם בנוגע לאנשי כתות הכופרות בתורה שבעל פה, כגון ה'צדוקים' וה'קראים', ש'מנהג אבותיהם בידיהם' מדורות קודמים לחלל את השבת. אולם, לדעת פוסקים רבים, צדוקים וקראים המחללים שבת בפרהסיה, ולו באיסורים דרבנן, דינם כגוי. ואילו החזון איש כתב, הן בנוגע לצדוקים, והן בנוגע לכל יהודי שגדל וחונך במנותק משמירת התורה והמצוות: "תינוק שאבותיו פרשו מדרכי הציבור, ונתגדל ללא תורה, דינו כישראל לכל דבר, והוא בחזקת שאם יודיעוהו וישתדלו עמו, כשיעור ההשתדלות שהוא ראוי לשוב, לא יזיד לבלתי שוב. אמנם, אחר שהשתדלו עמו, והוא מזיד וממאן לשוב, דינו כמומר. ושיעור ההשתדלות - תלוי לפי התבוננות הדיינים כאשר יופיע ברוח קודשם בהכרעת דינו. וצריך לדון על כל איש ואיש בפרט, ולמדוד את שיעור ידיעתו אם אינו נחשב למזיד; וזה שנדון כאונס, זוכים בעירוב עבורו".

[שו"ע שפה, א רג, משנ"ב א-ה, שעה"צ ב, וביה"ל ד"ה או וד"ה אפילו; בו"מ דרשו, 1 ו 4-7, וראה שם, 2, 3, 11-13, 15, 17; וראה שו"ע שפ, א]

מדוע מנהרה אינה נחשבת ל'רשות הרבים'? האם רחובות צדדיים בערים גדולות נחשבים כ'רשות הרבים'? והאם יתכן שיעיר גדולה תחשב כולה כ'רשות היחיד'?

בפרשת השבוע אנו למדים על מחנות ישראל במדבר ודגליהם. לימוד זה נוגע למעשה לכל ישראל לדורותם, שכן מצורת חניית ישראל במדבר נלמדות מספר הלכות מהלכות שבת, ובעיקר - הגדרותיה של 'רשות הרבים' מן התורה - שאסור לטלטל בה ארבע אמות, ולהוציא

ממנה ל'רשות היחיד' ולהיפך - כגון: רוחב רשות הרבים - שש עשרה אמה, כפי שהיה רוחב דרך הרבים בין מחנות ישראל במדבר [ראה החישוב במקורות]. ב. דרך הרבים במדבר היתה ללא תקרה, ולפיכך רשות הרבים מקורה - כגון מנהרה - אינה נחשבת לרשות הרבים; ועוד.

ויש מהראשונים שסוברים כי לא רק את צורת רשות הרבים למדים ממחנה ישראל במדבר, אלא גם את מספר העוברים בה, שהוא 'שישים ריבוא' בני אדם, כאמור בפרשתנו: "וַיְהִי כָּל הַפְּקָדִים שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים", ואין רשות הרבים אסורה מן התורה אלא כשעוברים בה שישים ריבוא בני אדם בכל יום. ונחלקו הראשונים, אם לדעה זו נצרכים שישים ריבוא גם בדרכים העוברות מעיר לעיר, או שאלה נחשבות בכל מקרה

כרשות הרבים. ויש מהראשונים שסוברים שאין ללמוד ממחנה ישראל אלא את צורת רשות הרבים, ולא את מספר העוברים בה, ולדעתם כל דרך המסורה להילוך הרבים נחשבת לרשות הרבים.

ולהלכה, אם כי אין למחות ביד המקלים, יש להחמיר; ולפיכך אין להסתמך על העירוב של 'צורת הפתח', כפי שמכונה העירוב הרגיל, ברחוב שרוחבו שש עשרה אמה, כיון שלרשות הרבים מן התורה אין עירוב זה מועיל. ובערים גדולות שיש בהן ששים רבוא עוברים ושבים, לכל הדעות אין העירוב של 'צורת הפתח' מועיל, גם אם לא עוברים שישים ריבוא במקום אחד. והרחובות הצדדיים שבעיר שאינם משמשים לשישים ריבוא - נחלקו פוסקי זמננו אם הם נחשבים כרשות הרבים לכל הדעות, או רק לדעת המחמירים הנ"ל.

ויש מהפוסקים שחידש בנוגע לערים שבימינו, כי באופן מסוים נחשבים הבניינים כ'מחיצות', ובגינם אף הרחובות הראשיים שבערים הגדולות הם רשות היחיד [מן התורה]. אולם, לא בכל המקומות קיים היתר זה, וכן יש חולקים על עצם ההיתר.

[שו"ע שמה, ז, משנ"ב יט רכג, וביה"ל ד"ה ויש וד"ה שאין; בו"מ דרשו, 24-25; וראה שבת צח, א]

האם הלויים יעבדו בבית המקדש לעתיד לבוא? האם המוחזק כלוי בזמן הזה חייב בפדיון הבן? והאם צריך הלוי ללוי לעלות לתורה לעליה השניה לפחות פעם בשנה?

בפרשת השבוע אנו למדים על הבדלת שבט לוי לעבודת המקדש, שנאמר: "וַאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רֶחֶם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם". ופירשו חז"ל, שבתחילה היו הבכורים מיועדים לעבודת המקדש, וכשחטאו הבכורים בחטא העגל, נלקחה העבודה מהם וניתנה לבני שבט לוי. תפקידי הלויים בעבודת המקדש היו רבים. ותפקיד נוסף להם, הקיים גם בזמן הזה - יציקת מים על ידי הכהנים לפני נשיאת כפים. ופירשו חכמינו ז"ל שטעם הדבר משום הכהנים מוסיפים קדושה על קדושתם בכך שמקדשים ידיהם מן הלויים הנקראים קדושים; ומטעם זה, צריך הלוי להתקדש תחילה וליטול את ידיו לפני שיוצק מים על ידי הכהן. וכן פסק בשולחן ערוך. ומנהג בני אשכנז שהלוי אינו נוטל את ידיו, אך אם ידיו אינן נקיות, או אף אם הסיח דעתו מהשמירה על נקיון - ראוי שיטול.

ואף לוי תלמיד חכם יטול את ידיו של כהן שאינו תלמיד חכם, ואין בכך זלזול בכבוד התורה, כי אדרבה זהו כבודו, שמהדר ומדקדק במצוות. ויש נוהגים שאם יש כמה לויים וכהן אחד, נוטלים כמה לויים יחד את ידי הכהן; ויש שהורה שאין לנהוג כך, כיון שאין זו דרך נטילה. ואם אין לוי בבית הכנסת - יטול את ידי הכהנים בכור שנולד ראשון מאמו; [ויש שכתב שבזהרה הקדוש משמע שהכהן יטול בעצמו].

וזכויותיו של הלוי בזמן הזה - חכמינו ז"ל אמרו במשנה שהלוי קודם לישראל להחיותו, ולהשיב אבדתו, ולתת לו צדקה, ולפדותו מן השבי. ויש שכתבו בדעת הירושלמי שבזמן הזה אינו קודם לישראל. ויש שכתבו שהבבלי חולק על כך. ויש שכתבו שבזמן הזה ראוי להקדימו, אך אין חובה בכך. וכן פסק במשנה ברורה, שראוי להקדימו למתן צדקה, וכתב שכך הדין גם לגבי דברים שבקדושה, כגון להוציא אחרים ידי חובתם בברכה, או 'לְזַמֵּן' בברכת המזון.

ובנוגע לפדיון הבן, שלוי ובן של בת לוי פטורים ממנו - יש שכתבו כי בזמן הזה, מרוב הגזירות והגירושים שבגלות, קרוב לודאי שלא נשמר סדר הייחוס כראוי, ולכן, הגם שלא ניתן לחייב את הלויים בפדיון הבן, ראוי ללוי לפדות את בנו הבכור מספק, ולהשאיר את כסף הפדיון לעצמו. וכן יש שכתבו שאין לתת מעשר ראשון ללוי. אך יש שכתבו שחובה לתת מעשר ראשון ללוי, או שמידת חסידות היא; וכך נהג החזון איש.

ויש שכתב, שלפי דעת הפוסקים שכהן צריך לעשות לפחות פעם בשנה מעשה המוכיח על כהונתו, כדי 'להחזיק' את עצמו בכהונה [ראה במקורות], גם לוי צריך לעשות כן, ועליו להשתדל לעלות לתורה לעליה השניה לפחות פעם אחת בשנה. אבל ביציקת מים על ידי הכהנים לפני נשיאת כפים אין הוכחה ללוי, שהרי במקום שאין לוי, יוצק הבכור.

[במדב"ר ד, ח; שו"ע או"ח קכח, ו-ז, ומשנ"ב כב-כד; בו"מ דרשו, 32, 34, 35; משנ"ב רא, יג; וראה מג"א קכח, עה]

דרשו איד

נקודת ציון בדרכה של המהפכה התורנית מבית 'דרשו'

כשיימו חלק ג' של המשנה ברורה, שלושה כרכים, הוא ניגש למגיד שיעור בקרן זוית ואמר לו בדמעות של התרגשות - כל ימי ניסיתי ללמוד הלכה ולא הצלחתי. המקסימום שהצלחתי זה ללמוד כמה דפים בקיצור 'שולחן ערוך'

הרה"ג ר' יחיאל ליברמן, רכו שיעורי 'הדף היומי בהלכה' בבני ברק, מספר על השליחות, ועל העשייה הברוכה

הבלתי פוסקת, שממנה אני שואב הרבה מאוד סיפוק ב"ה".

ומה באמת תפקידך בכח?

"המשימה המרכזית שלי היא לתפעל את השיעורים, לשמור על קשר עם מגידי השיעורים, לראות איפה צריכים לתת דחיפה קטנה, להיות עם האצבע על הדופק, וכמובן גם לספק לשיעורים את ספרי המשנה ברורה בכריכה רכה, לפי קצב הלימוד. "במקביל אני משתדל להקים שיעורים, זה לא משהו תמידי, אבל כשמתחילים כך חדש או נושא חדש, תמיד יש התעוררות ואנחנו משתדלים להכות בברזל בעודו חם, ולהקים שיעורים חדשים. מעבר לכך, בכל מקום שאני נמצא, בכלל בו אני לומד רוב שעות היום, בבית הכנסת בו אני מתפלל, ובאמת בכל מקום, אני משתדל שתהיה מודעות לתוכנית הלימוד הנפלאה הזאת, ולתת לעוד ועוד יהודים דחיפה להיכנס לזה וללמוד הלכה דבר יום ביומו בצורה מסודרת עם הספקים מכובדים, והרבה מאוד סיפוק".

מן הסתם אתה נתקל בלא מעט סיפורים מרגשים ומעניינים תוך כדי ביצוע השליחות...

בהחלט. יש כל הזמן תגובות וסיפורים. אני רוצה לציין במיוחד סיפור אחד שנכנס לי חזק לעצמות, ונותן לי הרבה כח להמשיך את הפעילות. סיפר לי אחד ממגידי השיעורים, שבשיעור שלו יושב יהודי לא צעיר, שנמצא יום יום. כשיימו חלק ג' של המשנה ברורה, שלושה כרכים, הוא ניגש למגיד שיעור בקרן זוית ואמר לו בדמעות של התרגשות - כל ימי ניסיתי ללמוד הלכה ולא הצלחתי. המקסימום שהצלחתי זה ללמוד כמה דפים בקיצור 'שולחן ערוך'. עכשיו בזכות השיעור המסודר, המשנה ברורה המפוארת עם הביאורים ומוספים וכל האווירה שמסביב, סיימתי חצי מהמשנה ברורה, ואני לא מצליח לכלוא את התרגשותי".

במשך כעשור משמש הרב יחיאל ליברמן כפעיל דומיננטי של 'לב לאחים' באור יהודה, אבל בשלוש השנים האחרונות, הוא מבצע משימה חשובה נוספת לצד הפעילות הברוכה הזאת - רכו שיעורי 'דף היומי בהלכה' בעיר התורה והחסידות בני ברק.

"האמת, ששתי המשימות הללו קשורות זו בזו וכרוכות זו בזו. גם בגלל ששתיהן עוסקות בריבוי והפצת אור התורה, האחת בקרב משפחות שצריכות עזרה כדי להתקרב, והשנייה בקרב יהודים חרדים לדבר ה', שצריכים עזרה בהקמת שיעורים לקביעת עיתים לתורה.

"אבל מעבר לכך יש פה עומק נוסף", הוא מוסיף, "הרי ידוע מה שאמרו גדולי הדורות, כשיהודי ירא שמים מתחזק בעבודת ה' שלו, הוא משפיע אוויר של קדושה וטהרה בעולם, מה שגורם ליהודים אחרים, מרוחקים מהתורה, להתחזק ולהתעורר יותר לתורה ולמצוות. כך שבעצם אני 'מתדלק' את עם ישראל ברוחניות בבני ברק, ואז יוצא לאור יהודה כדי ללקט ניצוצות נופלים, ולהוציא יקר מזולל..."

איך בעצם הגעת ל'דרשו'?

"ברמה האישית זכיתי ללמוד ולהיבחן 'דף היומי בהלכה' במחזור הקודם מתחילתו ועד סופו, בסייעתא דשמיא. במחזור הנוכחי אפילו הקמתי שיעור שהחזיק תקופה ארוכה, עד שהתפרק לאחר שחלק מהשומעים עברו לכולל אחר, שניים עברו בכלל דירה, וככה נוצר מצב שהקבוצה המגובשת התפרקה. אבל אני כבר הרבה שנים מחובר מאוד לנושא הזה של לימוד 'דף היומי בהלכה. "לפני כשנתיים וחצי או שלוש שנים, אני כבר לא זוכר בדיוק את נקודת הזמן הספציפית, קיבלתי פניה מחבר, שהרה"ג ר' נתן וינגרטן, מרבני 'דרשו' ומי שמנצח על המלאכה בבני ברק ובכל האזור, מחפש פעיל נמרץ להקמה ותפעול של שיעורי 'הדף היומי בהלכה'. החלטתי לנסות, ומהר מאוד נשאבתי פנימה לעשייה

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

גליון 735
שנה י"ד תשפ"ו

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

איש על דגלו

בשעה שנגלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני, ירדו עמו עשרים ושנים אלף רבבות של מלאכים, והיו כולם עשויים דגלים דגלים, וכל דגל ודגל היה לו דגל מיוחד לו. כיון שראו אותם ישראל, התחילו מתאווים לדגלים, אמרו, הלואי כך אנו נעשים דגלים כמותם, מיד מילא הקדוש ברוך הוא משאלותם ואמר למשה, לך עשה אותם דגלים כמו שנתאו. התחיל משה מיצר, אמר עכשיו עתידה המחלוקת להנתן בין השבטים, אם אני אומר לשבטו של יהודה שישרה במזרח, והוא אומר אי אפשרי אלא בדרום, וכן ראובן וכן אפרים וכן כל שבט ושבט, מה אני עושה? אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה מה אכפת לך, אין צריכים לך, מעצמם הם מכירים דירתם חניתם, כי מסורת יש בידם מיעקב אביהם אשר ציום לפני מותו, האיך לשרות חניתם, איני מחדש עליהם דבר על טכסיס שבידם מיעקב, שכבר צוום כמו שטענו את מטתו והקיפו אותו, כך יקיפו את המשכן. ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה, כן חנו לדגליהם, מעצמם היתה בהם דעה האיך לישר דגלים ולא שנו דבר מכל אשר צום יעקב אביהם.

(במד"ב ב' נ"ח)

פרשת השבוע

לבני גד תולדותם למשפחותם וגו'
(א' – כ"ד)

מסופר על הרה"ק ה"מנחת אלעזר" ממונקאטש זיע"א (יומא דהילולא ב' סיון) שהיה גם סופר סת"ם חשוב ומיוחד ביותר, ברשותו היה ספר התורה של הבעש"ט הקדוש זיע"א, והיה מתקן בו אותיות שפרחו והיו צריכות תיקון, עבודה קודש זו עשה בדחילו ורחימו, ופעל ישועות בעת הזאת. ומסופר: פעם חלה אחד הרבנים שהיה קשור אליו, ומצבו התדרדר והרופאים שלחוהו לעיר פעסט לדרוש ברופאים גדולים, ביום רביעי דסליחות, הגיע למונקאטש כדי להתברך מפי הרבי לפני שיצא לפעסט, הרבי עמד אז בשעת הגדת הספר הקדוש של הבעש"ט בפסוק "לבני גד תולדותם", ואמר לו המנחת אלעזר: באת בזמן טוב כשאני אוחז "בבני גד" ואף לך יהיה "גדיא יאה" (מזל טוב). וראשי התיבות של פסוק זה הם בגימטריה שם של רפואה, הרי שתהיה לך רפואה שלימה.

ולא יבאו לראות כבלע את הקודש ומתו וגו' (ד' – כ')

איתא ברמב"ם (במודה נבוכים), אם יבאו לראות את הקודש במערומיו,

יחדל מהם הרגש וההתפעלות, וזהו מין מיתה. כלומר שמת רגש ההתפעלות מנפשם, רוחם ונשמתם.

מסופר: פעם בא אברך אל הרה"ק ר' ישראל מויוזיץ זיע"א (יומא דהילולא ב' סיון), וביקש ממנו ברכה שיצליח לראות נחת מבניו. אמר אליו הרבי בחיך כדרכו בקודש, יכול אני להעניק לך ברכה, אך בזה לא די, גם עליך לדאוג בחינוך חרדי לבניך, עליך לשמש מופת ודוגמא לבניך במעשיך האישיים ובהתנהגותו לפני אלקים ואדם, (צו גאט אין צו לייט).

אם ההורים מתייחסים בקלות ובזלזול לדברים שבקדושה, אז זה עלול לגרום שהבנים פורקים עול לגמרי ח"ו, ומת אצלם הרגש וההתפעלות לדברים שבקדושה. על ההורים לכבד לומדי תורה, ולתמכם בכל מה שאפשר להם, כדי לאהיב בזה לומדי תורה על הבנים, כמו שאמרו חז"ל, המוקיר רבנן הוין ליה בנין רבנן וחתנין רבנן. ומאידך, אם הבנים רואים שההורים מזלזלים בכבוד תלמידי חכמים, לא ירצו כמוכן ללמוד תורה, כדי שלא יזלזלו בהם עם היותם תלמידי חכמים בעתיד.

זמני השבת

במדבר

זמני יציאת השבת

ירושלים: 8:10 ת"א 8:13 ר"ת: 8:44

זמני כניסת השבת

ירושלים: 6:53 ת"א: 7:08

יהודים יקרים דעו לכם שהקב"ה אוהב אתכם

סיפור זה אירע שנים מספר לפני שהתפרסם הבעל שם טוב הקדוש זיע"א בעולם (יומא דהילולא חג השבועות), הוא היה אז בחור כבן שבע עשרה שנה, בגדיו פשוטים ואפילו בלויים במקצת, על גופו עטה לבוש עליון עשוי פרווה כאחד מבני האיכרים, ורק פניו העדינים ועיניו המפיקות טוהר ועדינות עמדו בניגוד להופעתו הכללית, באותה תקופה נוהג היה לכתת רגליו מכפר לכפר ומעיירה לעיירה, בכל מקום היה מחפש אחר היהודים הפשוטים אנשי העמל שהיו חביבים עליו באופן מיוחד, הוא היה מתעניין בשלומם מעודד את רוחם ומחזק את לבותיהם בדברי אגדה ואמונה הערבים לאוזניהם.

איש לא ידע את זהותו כשם שאיש גם לא ירד לפשר מעשיו ותכליתם, אולם את פשוטי העם שעמם היה נפגש הדבר לא הטריד, כשהיה פותח את פיו היו נאספים אלה סביבו ובולעים את אמרותיו בשקיקה ובעיניים בורקות, איש לא שיער אז כי בוא יבוא היום ושמו יתפרסם בכל העולם כולו.

בתיא הראשונים של העיירה הקרובה כבר נראו באופק אולם ככל שהתקרב אליה יותר ויותר נגלה לעיניו מחזה מוזר, הייתה זו עיירה חקלאית והיום יום חול של אמצע השבוע, אף על פי כן כל תכונה של עבודה חקלאית או אחרת לא נראתה ולא נשמעה בשדות, ובחלקות האדמה שהקיפו את בתי העיירה לא נראתה נפש חיה המחרשות, ויתר כלי העבודה היו מוטלים דוממים, הבקר ובעלי החיים האחרים נחו במעונותיהם, דממה משונה ומסתורית אפפה את העיירה כולה.

הוא צעד עוד כברת דרך, נקש על דלתות כמה מהבתים כדי לעמוד על המתרחש, אך גם משם לא בא קול ולא נשמע עונה, ובעוד רגליו מוליכות אותו בין שבילי העיירה, קלטו לפתע אוזניו קול ממרחק, הוא החל לצעוד בעקבות הקול שככל שנתקרב אליו נעשה חזק וברור יותר, הקול הוליך אותו אל עבר בית הכנסת, בית הכנסת היה מלא מפה לפה, הגברים גדשו את עזרת הגברים ואילו הנשים והטף מילאו עד אפס מקום את עזרת הנשים, חידת העיירה הריקה נפתרה אם כן אך לא בשלמות, בקושי רב פילס לו מעבר בין המון האדם שצבא על פתחי בית הכנסת, לבסוף הצליח להידחק פנימה שם נעמד באחת הפינות.

על הבימה שבמרכז בית הכנסת ניצב דרשן מטיף שבקול גדול שילח בקהל את חרצובות לשונו, מתוכן דבריו של המטיף אפשר היה להבין כי הסיבה להתכנסות הדחופה היא, בצורת קשה

וממושכת המאיימת להשחית את כל היבולים החקלאיים אשר מהם התפרנסו יושבי העיירה, "גשם ומטר אתם מבקשים? יכול ופרנסה הנכם שואלים? כלום אתם את חובכם כלפי שמיא כבר מילאתם? הן כבהמות ממש תנהגו וכהדיוטות חסרי כל דעת תנהלו את חייכם" זעק הדרשן, קולות של בכי נשמעו מכיוון עזרת הנשים.

הדרשן הוסיף לייסרם בשוטים, "דעו לכם כי אלקי ישראל שוכן ערבות בז לכם ולאורחות חייכם, הוא ברא את עולמו בשביל התורה הקדושה כדי שבני האדם יהגו בה יומם ולילה וימיתו עצמם באוהלה, והנה אתם באים אליו על עסקי קש ותבן, פניהם של הגברים הפיקו חרדה ועליבות נפש, כל כך בושו בעצמם עד שאף נתקשו להישיר את עיניהם אל הדרשן שהוסיף לירות לעברם אש לזהות ולשפוך על ראשם גפרית רותחת, מתוכן דברי התוכחה ברי היה אפוא, כי עצירת גשמים מתמשכת היא העומדת מאחרי העצרת הכללית. האם תושבי העיירה הם שהזמינו את המגיד כדי ללמדם תשובה? או שמא נקלע הוא כדרכם של מגידים נודדים לעיירה, ובשמעו על מצוקת התושבים החליט לייסרם בשוטים זאת לא היה ברור. כך או כך, סגנון דיבורו הקשה והמשפיל כלפי היהודים התמימים והפשוטים, קוממו את נפשו של הבחור הנודד הבעל שם טוב הקדוש.

"שקט הס" נשמע לפתע קול צעיר ורך מפינת בית הכנסת, הכל הפנו מבטים משתאים לעבר משמיע הקול, גם המגיד שעל הבימה הביט בתדהמה בצעיר עוטה הפרווה שהעז להסות אותו, הוא נתן בו פנים זועפות שסומקן הלך וגבר מרגע לרגע, טרם ידע מה שבכוונת הבחור הצעיר לומר לו, אך נראה היה כי מעולם לא הורגל להפרעות באמצע דרשותיו, על אחת כמה וכמה לא מצד תושבי הכפרים והעיירות הפשוטים, להם לפי עולם מושגיו הרי אין כלל זכות דיבור, עיניו של הצעיר שילחו לעבר המגיד מבע יוקד ובדיוק אליו כוונו גם הדברים הבאים.

"מי שמך לבוא הנה ולהטיח דברים קשים כגידים בבניו יקיריו של הקב"ה? מי התיר לך לעמוד כך ולהתעלל שעה ארוכה בנשמותיהם הטהורות של יהודים פשוטים ואמיניים, העובדים את בוראם בתמימות? דע לך כי בעשותך את תורתך קרדום לחפור בו ולהכות על ראשם של יהודים ישרי לב אלה, מגלה אתה קבל עם ועולם, כי אין כל ערך לה, ואילו יהודים יקרים אלה אשר לא זכו לקרוא ולא זכו לשנות מימיהם, ואף על פי כן עובדים את הקב"ה בתום לב ומקיימים את מצוותיו, עד היכן שהבנתם וידיעותיהם מגיעות, יקרים הם לו מאוד מאוד".

משל ונמשל

האם משה שאנו עושים לכבוד שבת הוא לשם שמים?

אם יהודי נותן הוא משל גם לעניים, ודואג לכך שגם אנשים שאין בידם משגת לעשות את השבת, שגם הם לא יחסר להם כמובן עד היכן שידו משגת, הדבר מוכיח שההוצאות שלו על לבוש ומאכל לכבוד שבת הן לשם שמים, וכדי להבין זאת נביא את המשל הבא:

משל לעשיר אחד בפטרבורג שהיו לו כמה בנים ביניהם רבי געצל ורבי קלמן רבי געצל היה עשיר ולעומתו רבי קלמן עני מרוד. יום אחד אירס העשיר את בנו הצעיר כתב האב מכתב לבנו רבי גצל ויבשר לו את הבשורה הוא ציווה עליו להתכונן לקראת החתונה במלבושים נאים לו ולמשפחתו. ועוד הוסיף האב שלא יקמץ הבן בהוצאות הכספיות שכן הכל יהיה לכבודו של האב והוא יפצה את בנו על ההוצאות שיוציא לכבוד החתונה. ר' געצל קרא את המכתב ובשמחה התחיל להכין את משפחתו לקראת החתונה. הלך אל חנויות היוקרה שבעירו וקנה מלבושים נאים לכל המשפחה. מובן שלא חסך בהוצאות כי ידע שאביו יפצה אותו עבור הכל. הגיע מועד החתונה ורבי געצל הוזמין מרכבה לנסיעה, פתאום נזכר שעליו להביא את אחיו קלמן לחתונה, שלח את המרכבה לקחת את אחיו ובני משפחתו ויחדיו נסעו לחתונה. ר' געצל ומשפחתו התלבשו והתהדרו כראוי בבגדים החדשים שנקנו לכבוד החתונה, ואילו ר' קלמן ובני ביתו לבשו בגדים עלובים כשהגיעו האחים ומשפחותיהם לפטרבורג עיר אביהם, יצאו לקראתם בני המשפחה ועמם המחותנים החדשים כשראה המחזות החדש את ר' געצל פנה אל אביו ושאלו, מיהו האדם העשיר הזה? זה בני בכורי, ענה העשיר. ומי הוא זה? שאל המחזות בהצביעו על רבי קלמן, גם זה בני ענה האב המבוזש. באותם רגעים כעס העשיר בלבו על רבי געצל בנו שלא דאג להלביש כראוי את אחיו ר' קלמן. לאחר שעברו ימי שבע הברכות פנה ר' גצל אל אביו בשאלה: אבא, איך היו בעיניך המלבושים שלי? ענה אביו העשיר הבגדים היו יפים מאד, וכעת סע לשלום. התפלא ר' געצל על אביו ושאל אבא לכבוד מי קניתי בגדים יפים אם לא לכבודך, בזה רמו לאביו שהגיע המועד לפצות אותו עבור הוצאות הקניה. והאב לא אחר להשיב לו, אמור לי בני, האם ההוצאות היו באמת לכבודי? אם כן מדוע לא דאגת להלביש כראוי גם את אחיך? וכי לכבודי הבאת אותו לבוש קרעים? מכאן שההוצאות היו רק לכבודך ולכן לא אפצה אותך על הוצאותיך.

הנמשל הקדוש ברוך הוא חפץ שנכבד את השבת ומבטיח לפצות אותנו על ההוצאות, אך אם אנו לא דואגים לאחינו העניים, אות הוא שההוצאות אינם לכבוד ה' אלא לכבודנו. רק אם נדאג לאחינו העניים יחשב לנו שהוצאות השבת היו לשם שמים ונקבל אותן בחזרה.

(המגיד הק' מדובנא זיע"א)

לשונו של המגיד הנדהם כמו נבלעה, בידעו כי עסק לו עם יהודים פשוטים ועובדי אדמה, סבור היה כי יוכל לומר ככל העולה על דעתו, בהכירו את תמימותם בטוח היה שאיש מהם לא יעז להתקומם כנגד דיבוריו המתנשאים, אולם עתה משיצאו הדברים הנוקבים מפיו של הבחור הצעיר נאלם פיו מתדהמה ומבוכה.

זיק של תקווה ניצת לפתע בעיניהם של היהודים הפשוטים בשמעם את הדברים הנלהבים שקלחו בהתרגשות פנימית ובתום כובש מפיו של הצעיר, תקוותם הלכה וגברה עוד יותר בראותם את מבוכת המגיד שהטילה צל על דבריו חוצבי הלהבות ועל מניעיו, הם הפנו את פניהם אל עבר הבחור שהופיע כמלאך מושיע ותלו בו עיניים מייחלות, והוא לא אכזב אותם.

"יהודים יקרים, דעו לכם כי הקב"ה אוהב אתכם ואינו חפץ בהשפלת רוחכם, אדרבה, העצבות והמרה השחורה חמורות הן מכל עברות התורה, שכן בכוחן לדרדר את האדם אל עברי פי פחת, ובאשר לבצורת הקשה המאיימת על פרנסתכם ולחמכם אין זה כי אם ניסיון זמני מאת הבורא יתברך לבחון את חוסן אמונתכם בו. אם מבקשים אתם אפוא לבטל את הגזרה ולפתוח שערי שמים עשו זאת בשמחה רק בשמחה". המגיד הנדהם ירד בצעדים כושלים מהבמה.

"יהודים יקרים" המשיך הצעיר בדבריו "הבה נצא עתה בריקוד שמח ונאמין כי ישועת השם כהרף עין, נוכיח למי שמשיב את הרוח ומוריד את הגשם, כי חרף הבצורת הקשה, לא נפגמה אמונתנו בו כי הוא זה, בואו אם כן נניח יד על כתף ונישא רגלינו בריקוד של שמחה וביטחון".

הדברים סחפו אחריהם את כל בני העיירה לריקוד סוער שעליו ניצח האורח הצעיר, עם כל סיבוב נוסף הלכה האמונה בלבבות הרוקדים וגברה, עד שהכל ללא יוצא מן הכלל רקדו בעוז ובחזווה שנבעו מאמונה יהודית פשוטה ויוקדת, ופתאום התערבבה לחות הזיעה של גופות הרוקדים ברטיבות אחרת שונה שבאה מלמעלה, בתחילה לא חשו בה הרוקדים כלל, אבל כחלוף דקות מעטות גברו הטיפות ועיניהם הנישאות של יהודי העיירה נרטבו אף הן בגשם הנדבות שהתחיל ניתך ארצה.

צ'ין אדם לחברו

כסף כשר שאין בו נידנוד של גזל

מסופר על הרה"ק רבי חיים מוואלווין זיע"א, שכנס אסיפה בביתו לדון בענייני הישיבה, באמצע הדיון נפלה המפה מעל השולחן, וכל הכוסות שהיו מזוככות נפלו על הרצפה בקול רעש גדול. הרב הרגיע את הנאספים ואמר להם שהכוסות לא נשברו, תמחו הנאספים ובדקו וראו שכל הכוסות שלימים. שאלו את הרב איך זה יכול להיות? אמר להם, את הכוסות הללו, קניתי בכסף "כשר" שאין בו נידנוד של גזל, ולכן מה שנקנה בו לא נשבר, ללמדנו כי כל דבר שנקנה ביושר יש לו קיום.

הכרת הטוב של ה"אמרי אמת"

עוד אחת ממידותיו של הרה"ק בעל ה"אמרי אמת" מגור זיע"א (יומא דהילולא בחג השבועות), היתה להכיר טובה לכל מי שעשה חסד עמו אי פעם, אפילו בדבר קל שבקלים, גם עשרות שנים שחלפו מאז המקרה לא החלישו את רגשי הכרת הטוב בלבו. כמו המעשה כדלקמן: בילדותו בגור שיחק פעם הצדיק עם חבר ליד שפך ה"וויסיל" ונפצע ברגלו, נשא אותו הילד החבר בורעותיו הביתה. כשחלפו מאז עשרות שנים נכנס אצלו חבר זה והציג את עצמו בשמו, מבלי לזכור כלל את המאורע דלעיל, אולם הרבי שהכיר לו טובה העיר בחיוך, זוכר אתה אצל ה"וויסיל"?

זהירות בענין טירחא דציבורא

בסוף ימיו בעת שהותו בעונות הקיץ בתל אביב היה רגיל הרה"ק רבי נתן צבי פינקל זיע"א לשאת שיחות מוסר בבית מלונו בלילי שבתות בין השמשות לפני אנשי תורה ותלמידיו לשעבר. פעם נמשכה השיחה יותר מן

הרגיל עד שהגיע זמן תפילת מעריב, והנה פתחה אשתו הרבנית שהיתה ספוגה מרוחו של רנ"צ ובקיאא בטירחותיו מקצת הדלת ולחשה: יש להם נשים. רנ"צ הפסיק מיד את שיחתו תוך שיא התלהבותה וציווה להתפלל מעריב. אחד הנוכחים העיז ואמר: הנשים שלנו אינן מקפידות, והשיב לו רנ"צ: ראשית כל אינני מאמין לכם, ואין לכם רשות לוותר על חשבונן, שנית הרי אשתו בוודאי רעבה ואין לי רשות לעכבה, ולא הועילו כל ההפצרות של הנוכחים שהשתוקקו לשמוע את סוף הרעיון והוא האץ להתפלל במהירות. ומיד אחר התפילה מיהר לברך לבל אחד בברכת שבת שלום ושלחם לביתם.

רגישות לזולת

פעם, כאשר שבת הרה"ק ה"אהבת ישראל" מויוניץ זיע"א (יומא דהילולא ב' סיון) בעיר סאטמר לרגל חנוכת הקליוז של חסידי ויוניץ, הוא הוזמן למסיבת שבע ברכות שערך אחד הנגידים, התאסף שם המון רב שהגיע לחזות בפני קדשו של הצדיק, בתום השמחה, קרא הרבי למשמשו ובקש ממנו, למסור לטבחית סכום כסף נכבד, והסביר: היא עבדה היום קשה ביותר בגללי.

ושימח את אשתו

הרה"ק רבי משה אהרן שטרן זיע"א משגיח ישיבת קמניץ, הבחין פעם באברך תוך שנה ראשונה לנישואיו, העומד ומשוחח לאחר סדר הישיבה. העיר ואמר לו: כאשר אינך לומד, מתבטל ומשוחח ולא הולך הביתה, עובר הנך על מצות "ושימח את אשתו". סיימת ללמוד, רוצ לבייתך וקיים את המצוה כדבעי.

הילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ט אייר הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן ב"ר אהרן אריה לייב (תר"י)

יום ראשון א' סיון

הרה"ק רבי מאיר הורוויץ אב"ד טיקטין

ב"ר שמואל (תק"ו)

הרה"ק רבי גרשון מיאמפאלא מחכמי הקליוז

דברודי (תקס"ד)

יום שני ב' סיון

הרה"ק רבי ישראל מויוניץ ב"ר ברוך (אהבת ישראל

- תרצ"ו)

הרה"ק רבי חיים אלעזר ב"ר צבי הירש ממונקאטש

(מנחת אליעזר (תרצ"ו)

יום שלישי ג' סיון

הרה"ק רבי יעקב שמשון משפטייוקע ב"ר יצחק

(תקס"א)

הרה"ק רבי שרגא יאיר מביאלעבערוינג ב"ר נתן דוד

משידלובצא (תרע"ב)

הרה"ק רבי יצחק מראחוב הי"ד ב"ר מאיר

מקרעטשניף (תש"ד)

יום רביעי ד' סיון

הרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדינוב ב"ר דוד

(תרמ"ה)

יום חמישי ה' סיון

הרה"ק רבי גרשון אשכנזי ב"ר יהודה (עבודת

הגרשון - תרכ"ג)

יום שישי ו' סיון

דוד מלך ישראל חי וקים בן ישי (ב"א תתקכ"ד)

רבי חיים ב"ר בצלאל מוירמייזא (באר מים חיים על

פירש"י - שמ"ח)

מורינו הבעש"ט הקדוש רבי ישראל ב"ר אליעזר

(תק"כ)

הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור ב"ר אריה יהודה

לייב (תש"ח)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נטליאל הכהן רביטשין שליט"א
חיים "בן אבי אור" רפרס "ספר הדרש" על המעשים.

הלכות מוקצה (א')

א) אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול, שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול, ועוד, שאפשר שיתעסק בכלים שמלאכתן לאיסור, ויבוא לידי מלאכה, ועוד, מפני שיהיה ניכר לכל האנשים ששבת היום, וגם אלו שלא עובדים בימות החול, ישבתו בשבת יותר, בזה שאינם מטלטלים כלים שלא לצורך. (רמב"ם הלכות שבת, פכ"ד, הי"ב - י"ג)

ב) עוד טעם לאיסור מוקצה, מפני שהוא גדר שלא יבוא להוצאה מרשות לרשות. (ראב"ד שם)

ג) מוקצה מחמת חסרון כיס, [היינו שמחמת חשש הפסד, הוא מקפיד שלא לטלטלו, ומקצה אותו מדעתו], אסור לטלטלו אפילו לצורך גופו, או מקומו. (שו"ע אורח סימן ש"ח, סעיף א')

קרית קרעטשניף רחובות

טל: 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

מברכים חודש סיון

המולד מוצש"ק שעה 6:02 15 ח'

ר"ח ביום ראשון

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א

פסקי הלכות לחג השבועות (עירוב תבשילין)

תוכן עניינים

תפילת השל"ה בערב ראש חודש סיון בשבת | ערב חג השבועות | הדלקת נרות | תפילת ערבית בליל שבועות | שמחת יו"ט | סדר הלימוד בליל החג | תפילת שחרית | קידוש לאחר התפילה, וסעודת החג | מאכלי חלב בחג השבועות | עניינים שונים | הלכות יום טוב שחל בערב שבת | עירוב תבשילין | הלכות יום טוב | רחיצה ביום טוב

תפילת השל"ה בערב ראש חודש סיון בשבת

א. רבים נוהגים להתפלל את התפילה שתיקן השל"ה בערב ראש חודש סיון. **והשנה, שערב ר"ח חל בשבת, מותר להתפלל את התפילה בשבת בהרהור, משום שאסור לבקש בקשות פרטיות בשבת, ואפילו לא בקשות רוחניות (ראה אזמרה לשמך 161), וראה הערה¹.**

שואלין ודורשין

ב. מבואר בגר"א שדין "שואלין ודורשין בהלכות החג קודם החג" בחג השבועות הוא מר"ח סיון (עי' משנ"ב סי' תכט סק"א).

אמירת תחנון

ג. אין אומרים תחנון מר"ח סיון עד לאחר אסרו חג, ויש נוהגים עד י"ב סיון ועד בכלל (סי' קלא ס"ז, סי' תצד ס"ג).

תספורת למנהג האר"י ז"ל

ד. לדעת האריז"ל אין להסתפר עד ליל מ"ט לעומר, ובמקום הצורך אפשר להקדים להסתפר מיום מ"ח לעומר, ואפילו מליל מ"ח לעומר.

ערב חג השבועות

ערב יום טוב

ה. מצוה להסתפר וליטול ציפורניים בערב החג [ומלאכות אלו, וכן **כיבוס** מותרות עד כניסת יו"ט כדין כל ערב שבת (סי' רנא, בה"ל סי' תקכט) ולא כבערב פסח. כמו כן דין **אכילה** בערב חג השבועות, כדין אכילה בערב שבת].

ו. השנה, אף שערב יו"ט הוא יום חמישי, ובדר"כ אין נוטלים ציפורניים ביום חמישי ללא סיבה, בערב יו"ט מותר (שע"ת ריש סי' רנא).

ז. **אחר חצות היום נכון להימנע מעשיית מלאכה שאינה לצורך החג, ומכל מקום המיקל לעשות מלאכה עד שעת**

1 יש לדון להתיר לאומרה אף בפיו, כיון שאז הוא זמנה של התפילה, וכל תפילה שזמנה בשבת, מותר לאומרה בפיו [כמבואר בר"ן (ר"ה, דף ט. בדפה"ר, בשם ספר העתים; הובא במג"א סי' תרכ"ג, ובמחצה"ש שם), בענין היתר אמירת אבינו מלכנו ביו"כ שחל להיות בשבת וז"ל: "כיון שהוא שאלת צרכים בשבת לא התירו לאמרו אלא ביוה"כ שחל להיות בשבת שהוא שעת גמר דין, **שאם לא עכשיו אימתי**" עכ"ל. ועי' משנ"ב (סי' רסג ס"ק ב, סי' תקכט ס"ק יט). וטעם הדבר שאין מתפללים תפילת שמו"ע בשבת, מבואר בירושלמי (ברכות פ"ה ה"ב, הובא במשנ"ב סי' רצד ס"ק ב) שהוא משום איסור בקשת צרכיו בשבת (ועי' ברכות כא, ועי' ירושלמי שבת פט"ו

מנחה קטנה יש לו על מי לסמוך. אולם אחר מנחה קטנה אין לעשות מלאכה אלא הנצרכת לחג בלבד, כדין כל פרטי המלאכות בערב שבת (סי' רנא).

טבילה קודם הרגל

ח. יש לטבול בערב שבועות אחר חצות², ואפשר להקדים הטבילה אף שעה קודם חצות (עי' סי' תעא ס"ק כב, סי' קכח ס"ק קסה). **ובשנה זו** - הטבילה בערב יו"ט מועילה אף לשבת [והטובל ביו"ט אחה"צ, אין בזה משום הכנה מיו"ט לשבת].

דין 'תמימות' ותוספת יו"ט

ט. יש מצוות תוספת יום טוב גם בשבועות, ואין זה סותר לקיום דין תמימות כיון שהתוספת אינה עוקרת את היום שעבר (ועיי' העמק דבר ומשך חכמה ויקרא כג).

עירוב תבשילין

י. השנה חג השבועות חל ביום שישי, **ועל כן צריך לזכור להניח עירוב תבשילין ביום חמישי**. אף מי שלא עושה שום מלאכה מיו"ט לשבת צריך להניח, בכדי שיוכל להדליק נרות שבת. **דיני עירוב תבשילין יובאו להלן עמ' י.**

הדלקת נרות

הדלקת נר נשמה ליזכור [למי שנפטר הוריו]

יא. מנהג האשכנזים להדליק נר נשמה, ולכתחילה יש להדליקו בערב יו"ט. מספיק נר אחד לשני ההורים.

אם לא הדליקו בערב יו"ט - ידליק במקום הסעודה כדי שיהנה מאורו, ויותר טוב אם אפשר להדליק בבית הכנסת. בשעת הדחק אפשר שיש להתיר בכל גוונא שהוא כעין נר מצוה שהוא לכבוד אבותיו (בה"ל סי' תקיד ס"ה). לשאר פרטי הזכרת נשמות ביו"ט, ראה להלן עמ' ו).

זמן הדלקת נרות יו"ט

יב. מצוה להדליק נרות יו"ט. יש הנוהגים להדליקם בערב יו"ט ויש הנוהגים להדליק ביו"ט סמוך לסעודת החג, **ומי שאין מנהג בידו, ידליק בערב יו"ט**, ובפרט בזמננו שיש תאורת חשמל [ואין זה סותר לקיום דין תמימות, כאמור לעיל].

ה"ג, מובא בתוס' ברכות מה; ובמשנ"ב סי' קפח סק"ט, שדבר שהוא **טופס ברכה**, מותר לאומרו בשבת, ועי' מדרש תנחומא וירא פירש א, ומשנ"ב סי' רפח ס"ק כב, ומג"א סי' תקפד סק"ג).

אך נראה שמאחר שאפשר לאומרה אף ביום חמישי, וכפי שאומרים יו"כ קטן ביום חמישי, שהוא זמן העת רצון של ערב ר"ח (עי' סי' תיז), לכך אין זה נחשב שזמנה בשבת.

2 ומי שקשה לו לטבול, יכול לסמוך על השיטות שבזה"ז אין חיוב לטהר עצמו ברגל (עי' שאג"א סי' סז, שע"ת סי' תקכט). ואם רוצה, ירחץ בט' קבין.

יז. האוכל בבית אחד וישן בבית אחר - לכתחילה עליו להדליק נרות במקום האכילה [ולספרדים, אם מישהו כבר הדליק שם, ידליק ללא ברכה]. ואף שלהלכה מברכים גם על מקום הלינה, כהיום שיש תאורת חשמל, **לכתחילה אין לברך על נרות במקום הלינה**, שכן אין מברכים על תוספת אורה כשההדלקה רק משום שלום בית.

ובפרט בהדלקת נרות יו"ט - יש לדון שלא נתקנה מצוות הדלקה כשמדליק שלא במקום האכילה. **אך למעשה נראה שאפשר לברך על הדלקה משום שלום בית בלבד [כלומר, במקום הלינה].**

ולכן בשעת הדחק אפשר להקל לברך גם על מקום הלינה, ומוטב שיאכל שם כזית מזונות וכדומה [או שיעשה שם איזה תשמיש לצורך הסעודה], וכן מוטב שהחדר יהיה חשוך בשעת ההדלקה – ולכן **המדליקה בערב יו"ט** תחשיך את החדר לגמרי קודם ההדלקה [כולל כיבוי אורות והגפת תריסים], ואז תדליק את החשמל, ומבלי להפסיק בדיבור, תדליק את הגפרור, תברך ותדליק את הנרות, ונמצא שהברכה הולכת גם על הדלקת הנרות וגם על תאורת החשמל. **והמדליקה ביו"ט עצמו** שאינה יכולה לכבות את החשמל, עדיף לכוון שעון שבת שיכבה את החשמל בזמן ההדלקה [או במשך זמן אחר שמשתמשים בנרות, ואפילו זמן קצר].

בכל אופן, המדליקה במקום הלינה צריכה להקפיד שהנרות [או החשמל] יהיו דולקים בשעה שחוזרים לביתם.

תפילת ערבית בליל שבועות

זמן תפילת ליל יו"ט

יח. מאחרים להתפלל ערבית בליל שבועות עד אחר צאת הכוכבים, כדי שיהיו ימי הספירה מ"ט יום תמימות (משנ"ב סי' תצד סק"א, וכדעת הט"ז סק"א. אולם לדעת המג"א סק"א קפידא זורק בקידוש, אך ערבית אפשר מבעוד יום, **ויש מהספרדים הנוהגים כן**). ומניינים שמקפידים תמיד להתפלל לאחר צאה"כ, אינם צריכים להתאחר יותר מכך.

כוונה ב'אהבת עולם' בליל שבועות

יט. מי שישן בערב שבועות שינת קבע על מיטתו, **ראוי שיכוון בברכת 'אהבת עולם'** בערבית בליל שבועות לצאת יד"ח ברכות התורה, וילמד מיד לאחר התפילה (עי' משנ"ב סי' מז ס"ק כח, אומרה לשמך גיליון 132).

הנ"ל שלא מקבלות יו"ט בהדלקה ובברכה, אם מברכות שהחיינו, מקבלות].

[מצוי שאישה רוצה לעשות תנאי בהדלקת נרות, משום שהיא מתארכת בליל יו"ט ורוצה ליוסע לבית המארחים לאחר ההדלקה. אמנם באמת אין זה נכון, מפני שיש להדליק נרות במקום האכילה ולא במקום השינה, ועל כן מוטב שתיסע לפני יו"ט לבית המארחים, ותדליק שם נרות ותקבל יו"ט, ולא צריכה להדליק בביתה כלל].

[יש לדאוג שיהיה נר דולק מחר אחר הצהריים, כדי שידליקו ממנו נרות שבת, ובדר"כ אין די בנר של 24 שעות].

ברכה לפני ההדלקה

יג. נחלקו האחרונים האם הנוהגים בכל שבת להדליק לפני הברכה יעשו כן גם ביו"ט (כדי שלא לחלק בין שבת ליו"ט), או שביו"ט יקדימו הברכה להדלקה (כדי שיהיה עובר לעשייתו). **ולהלכה נראה שיברכו לפני ההדלקה** (עי' משנ"ב סי' רסג ס"ק כז)³.

קבלת יו"ט בהדלקת נרות ובברכה

יד. בברכת הדלקת הנרות, האישה מקבלת על עצמה את כל דיני היו"ט (עי' בה"ל סי' תקנז ס"א) [ומבנות ספרד יש הנוהגות שהדלקת הנרות וברכתה אינה מהווה קבלת יו"ט]. לדין תנאי בהדלקת נרות, ראה הערה⁴.

הקפדות בהדלקת הנרות

טו. הנוהגים להדליק ביו"ט עצמו, וכן המדליקים בערב יו"ט, **ומברכים לפני ההדלקה** [שמקבלים את דיני היו"ט בברכתם, כנ"ל], צריכים להיזהר בדברים הבאים:

- אין להבעיר אש חדשה, אלא רק להעביר אש מנר שדולק מערב יו"ט [ולמדליק בערב יו"ט, הכוונה שידליק את הגפרור לפני הברכה ולא לאחריה]. אם קשה להעביר את האש ישירות מנר לנר, יכול גם להעביר ע"י גפרור או נר אמצעי.
- יש להיזהר שלא לכבות את הגפרור אלא רק להניחו שייכבה מאליה.
- יש להימנע מלתת מים תחת השמן, אפילו אם הכין את המים מערב יו"ט (מחשש קירוב כיבוי).

ברכת 'שהחיינו' בהדלקת נרות

טז. יש נשים הנוהגות לברך 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, ויש הנוהגות ששומעות [וכשמקדשות בעצמן, מברכות] 'שהחיינו' בעת הקידוש. **ומי שאין מנהג בידה תשמע** [וכשמקדשת בעצמה, תברך] **'שהחיינו' בשעת הקידוש**.

אותן הנוהגות לברך 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, אם הן מקדשות, אין אומרות 'שהחיינו' בקידוש. **אולם אם הן שומעות קידוש מהבעל או מאחרים, יש להסתפק אם יכולות לענות אמן אחר ברכת 'שהחיינו' ולשתות מהכוס,**

[יסוד הספק האם כיון שיצאו ידי חובת 'שהחיינו' נמצא שעניית אמן נחשב כהפסק וצריכות לברך על שתיית הכוס כדין המפסיק בין ברכת המקדש לשתייה, או שאין זה נחשב כהפסק]. **ולמעשה נראה שיענו 'אמן', ואינו נחשב להפסק.**

3 טעה ובירך "להדליק נר של שבת" במקום "להדליק נר של יו"ט" - אם נזכר לאחר כדי דיבור שכבר אינו יכול לתקן, לא יברך שוב (שו"ת מהר"ם בריסק ח"ב סי' מד-מה, ועי' סי' תפז).

4 בשעת הצורך, יכולה האישה להתנות שאינה מקבלת את היו"ט בהדלקה, ובלבד שמדליקה את הנרות תוך 40 דקות לשקיעה. אולם הנוהגות לברך שהחיינו בשעת ההדלקה, מקבלות בהדלקתן את כל דיני היו"ט, ובאופן זה לא מועיל להתנות שלא לקבל את היו"ט [ואף בנות ספרד

שמחת יו"ט

כ. יש חיוב שמחה ביו"ט, ואמרו חז"ל (פסחים קט) **שבזמן הזה אין שמחה אלא ביין**, וכן נפסק להלכה שחובה לשתות יין ביו"ט (סי' תקכט ס"א ובה"ל ס"ב ד"ה כיצד).

כא. שתייה ביום ובלילה: חובה זו היא ביום החג, ולכתחילה יש לשתות יין גם בלילה וגם ביום (טעם הדבר, ראה בהערה⁵).

כב. את היין יש לשתות באמצע הסעודה, ולא די בשתיית יין בקידוש או בזימון (ונראה שדין זה, לשתות את היין דוקא בסעודה, אינו חובה אלא מצוה, וראה בהרחבה באזמרה לשמך פסח ב).

כג. שיעור שתיית היין: חובה לשתות יין שישפיע עליו [ודי בפחות מרביעית, ואפשר לשתות שליש יין ושני שליש מיץ ענבים, או עכ"פ שישית יין אם מורגש בו היטב טעם היין].

כד. מיץ ענבים: י"א שלא יוצאים יד"ח שמחה במיץ ענבים (פר"ח סי' תפג). והשונוא יין (עי' סי' תעב ס"י) - אם יכול, יערב יין במיץ ענבים כנ"ל. ואם גם זה אינו יכול - ישתה מיץ ענבים, וישמח בדברים אחרים.

כה. אין חובה לאכול בשר ביו"ט אך יש בזה מצוה, ועיקר המצוה לאכול בשר בהמה, ואם אין לו בשר בהמה אפשר לקיים את המצוה גם בבשר עוף (סי' תקכט ובה"ל שם, חגיגה ח, ביצה י).

כו. את הקטנים יש לשמח ע"י ממתקים שהם שמחים בהם, ולנשים יקנה בגדים או תכשיטים כפי ממונו (פסחים קט, סי' תקכט). ומקיימים מצות שמחה אף בשאר דברים שהאשה שמחה בהם (נתיבא בהרחבה באזמרה לשמך פסח ב).

כז. שתיית יין ואכילת בשר לנשים: נשים אינן חייבות בשתיית יין, ואם הן אוכלות בשר הם מקיימות מצוה (טעם הדבר, ראה בהערה⁶).

5 להלן (סע' נו, ובהערה שם) יבואר שאף בלילה יש חיוב שמחה, אמנם החזו"א (או"ח סי' קכד על פסחים דף עא) נסתפק האם מה שנאמר שיש שמחה בלילה הכוונה שצריך לשתות גם ביום וגם בלילה או שמספיק לשתות פעם אחת - או ביום או בלילה - ומה שנתחדש הוא ששתיית הלילה פוטרת את שתיית היום [ועי' צ"ח (פסחים עא) שסובר שיש שמחה גם ביום וגם בלילה, וכ"מ בטורי אבן (חגיגה יז), אמנם השפ"א (סוכה מח) סובר שדי בשמחה או ביום או בלילה], ולכן לכתחילה יש לשתות יין גם בלילה וגם ביום.

6 מדברי הגמ' והשו"ע הנ"ל נראה שאין דין שמחה ביין בנשים, אולם בשו"ת רעק"א (מהדו"ק סי' א ובהשטות שם) מבואר שנשים חייבות בשתיית יין ובאכילת בשר [בזמן המקדש, ואף בזמננו שאין חובה לאכול בשר, עדיין מקיימים מצווה כשאוכלים], ובהגהות בני בנימין על הרמב"ם (הל' יו"ט פ"ו הי"ח, נדפס ברמב"ם מהד' פרנקל) כתב שנשים אינן חייבות בשתיית יין (ע"פ המבואר בכתובות סה, משנ"ב סי' קע ס"ק ג), ומשמע שבבשר מקיימות מצוות שמחה, ונראה שאף מקיימות בזה מצוות עונג כמו בשבת.

7 האומרים תיקון בליל שבועות [ע"פ הזהר פרשת אמור (צח)], הקדמת הזהר (ח"א שם), וסדר הלימוד מבואר בשער הכוונות (פט.) [[**לומדים בחצי הראשון של הלילה תנ"ך**] [כמבואר בספר טור ברקת (למהר"ח הכהן תלמיד מהר"ח)], ובספר חמדת ימים (ח"ב, חלק שבועות) ובספר מקדש מלך

כח. בשבת כבוד יום קודם לכבוד לילה (פסחים קה, סי' רעא ס"ג), דהיינו שמאכלי סעודת היום צריכים להיות יותר מכובדים מסעודת הלילה. ויש להסתפק האם דין זה נאמר אף ביו"ט, ובספר 'ערכי תנאים ואמוראים' לאחד מרבותינו הראשונים, בערך 'רב יהושע בריה דרב אידי', מבואר להדיא **דכבוד יום עדיף מכבוד לילה אף ביו"ט** (ראיית מו"ח הגרא"י צוקר זצ"ל, ועי' שו"ת שביבי אש ח"ד סי' ז).

כט. סדר בציעת הפת בליל יו"ט: אף שבליל שבת נוהגים לבצוע את החלה התחתונה, בליל יו"ט יש לבצוע את החלה העליונה. וכשחל יו"ט בשבת, נראה שיש לבצוע את החלה העליונה.

סדר הלימוד בליל החג

שו"ת בעניין סדר לימוד ליל שבועות

שאלה: מה עדיף ללמוד בליל שבועות - תיקון ליל שבועות⁷ או גמרא.

תשובה: נחלקו הפוסקים בזה, ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד (ע"פ חק יעקב תצד ס"ק א).

שאלה: אדם שיכול ללמוד חצי מליל שבועות, האם עדיף ללמוד בחצי הראשון או השני.

תשובה: עדיף ללמוד בחצי השני באשמורת הבוקר, ויישן בחצי הראשון (כנה"ג סי' תצד).

שאלה: אדם שאם יישאר ער בליל שבועות יתנמנם באמצע התפילה או שלא יתפלל כראוי, האם יישאר ער.

תשובה: יישן קצת בלילה כדי שיוכל להתפלל כראוי (פלא יועץ מאמר עצרת, סידור יעב"ץ סדר ליל חג השבועות).

(פרשת אמור) שיש ללמוד את התנ"ך עד חצות. ומבואר בדבריהם שאין חשש ללמוד תנ"ך בליל שבועות לפני חצות. וכ"כ בשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סי' ב) ובכה"ח (סי' רלז ס"ק ט) שבכל ליל יום טוב אין חשש, כמו בלילי שבת. וכ"כ בשו"ת לבושי מרדכי (מהדו"ת סי' קפו) שאין חשש כמו בהושענא רבה שקוראים משנה תורה. ואם לא הספיקו עד חצות, יאמרו אח"כ. **ולאחר חצות לומדים תורה שבע"פ כדלהלן** [ומי שלא יכול לומר את כל התיקון, יאמר רק את התנ"ך, כי זהו עיקר התיקון (כה"ח סי' תצד סק"ח)].

ובעניין לימוד משניות:

אשכנזים [ליטאים וחסידים] לומדים את המשנה הראשונה והאחרונה מכל מסכת (עפ"י ב"י, של"ה עמ"ס שבועות, נר מצווה אות ה), וכפי שנדפס בנוסח התיקון שאומרים האשכנזים ע"פ הסדר שסידר השל"ה.

אך **הספרדים** לא נוהגים ללמוד משניות בליל שבועות [כ"כ בטור ברקת ובחמדת ימים הנ"ל, וכ"ה בחיד"א (בספרו לב דוד, פרק לא בשם הטור ברקת הנ"ל), ובבא"ח (פרשת במדבר ס"ד) ובכה"ח (סי' תצד ס"ק ט)], אלא אומרים את סדר התיקון הנדפס בספר קריאי מועד, ולומדים את האידרא רבא והזהר [אך כשלומדים גמ', מותר ללמוד את המשניות שעליהם הגמ'].

מנהג זה [להישאר ערים בלילה] ולומר את התיקון שייך רק **בגברים** ולא בנשים (בא"ח ש"א פ' וישלח ס"ו). **נשים** שרוצות יאמרו תהלים (וכמבואר במורה באצבע אות רכז, במעלת התהלים בחג השבועות, שהוא יום פטירת דוד המלך, עפ"י הירושלמי חגיגה פ"ב ה"ג, הובא בתוס' חגיגה יז. ד"ה אף).

ברכה על שתייה כששותה על פני משך זמן רב

ל. דין ברכה ראשונה ואחרונה למי שדרכו לשותות מעט מעט בפרקי זמן ממושכים, ויש להבחין בין שני אופנים:

אם שותה בכל פעם רביעית שלימה בבת אחת: יברך לפני כל שתייה ולאחריה ברכה אחרונה. אולם אם יודע שישתה שוב בתוך שיעור עיכול, לא יברך ברכה אחרונה אחר השתייה הראשונה, וישתה פעם שניה בלא ברכה לפניה, ויברך ברכה אחרונה לאחר השתייה האחרונה תוך כדי שיעור עיכול [שיעור עיכול בשתייה אינו ברור, ולהלכה נראה שהוא קרוב לשעה].

אם שותה מעט מעט פחות מרביעית [שאינו מברכים אחריה 'בורא נפשות'], **וכן אם שותה שתייה חמה** [שהמנהג שלא לברך אחריה בורא נפשות (משנ"ב סי' רי')]: **המנהג הנפוץ** (עי' משנ"ב קפד ס"ק יז) **שאינו לברך לפני כל שתייה ושתייה, אלא מברך בתחילת הערב ומועיל לו כל זמן שנמצא באותו מקום ודעתו לשותות עוד**⁸ [ואם יצא מהבנין צריך לברך כדין שינוי מקום. ואם אין דעתו לשותות עוד, צריך לברך כדין היסח הדעת, וראה עוד בהערה⁹].

תפילת שחרית

אכילה סמוך לתפילה

לא. כבכל השנה – חצי שעה [זמנית] סמוך לעלות השחר [השני], אסור להתחיל לאכול פת ומזונות יותר מכביצה

8 נחלקו המגן אברהם ושאר אחרונים בדין אדם שאכל או שתה ועבר שיעור עיכול, ודעתו לאכול ולשתות עוד, האם צריך לברך שוב ברכה ראשונה. **ולהלכה** אין מברך שוב ברכה ראשונה. ולכן כתבנו שאין לברך לפני כל שתייה ושתייה.

9 שאלה: יש להסתפק האם בחור ישיבה שיוצא מחוץ לבניין הישיבה, צריך לברך שוב כדין שינוי מקום.

תשובה: אם המקום מגודר ממש, אין זה נחשב שינוי מקום ואינו מברך שוב.

מקור: אם לא יצא לתחת אוויר השמים – אינו מברך שוב, וכדין היוצא מחדר לחדר שאינו מברך שוב, ובזמננו שרגילים לכך נחשב כמי שדעתו לכך ומותר אף לכתחילה.

ונראה שאם המקום מגודר, אף שיצא לתחת אוויר השמים, כיון שהבחורים רגילים לצאת ולהשתמש שם – דינו כיוצא מחדר לחדר שאינו מברך שוב [וכמו שנראה שאדם היוצא מביתו למרפסת פתוחה או לחצר הפרטית, דינו כמי שיוצא מחדר לחדר שאינו מברך שוב, בשונה מאדם שבירך בבניין מגורים ויוצא לחצר משותפת תחת אוויר השמים, שצריך לברך שוב על משקים] (עי' סי' קעח).

10 ע"פ הקבלה טובלים בליל שבועות [חוץ מהטבילה בערב שבועות] קודם עלות השחר (ע"פ הזוהר פרשת אמור דף צח; של"ה מסכת שבועות פרק נר מצוה אות ב, שעה"כ דרוש שבועות דף פט, פע"ח שער חג השבועות פ"א מובא בכה"ח סי' תצד ס"ז, ועי"ע חק יעקב סי' תצד סק"א).

זמן הטבילה הוא החל מחצי שעה קודם עלות השחר [השני] עד עלות השחר (ספר טור ברקת או"ח סי' תצד, סידור רבי שבתי סדר חג השבועות, אמנם ברמ"ע מפאנו במאמר מעיין גנים ח"ג סדר ליל שבועות ובסידור קול יעקב (קאפיל) סדר ליל חג השבועות כתבו שהוא רבע שעה לפני עלה"ש), ואפשר אף משבעים ושתים דקות קודם עלות השחר (מבואר שם בשעה"כ שהוא מהזמן הנקרא

[ואם ימנה שומר שאינו אוכל, מותר עד עלות השחר], ושאר דברים מותר לאכול עד עלות השחר [ואף מי שהתחיל לאכול קודם עלות השחר, צריך לעצור בעלות השחר].

טבילה לפני עלות השחר

לב. בעניין הטבילה לפני עלות השחר, ראה הערה¹⁰.

ברכות השחר לניעור בלילה (ראה בהרחבה באזמרה לשמן

גיליונות 301-303)

לג. **בן אשכנז** שלא ישן כל הלילה אינו מברך ברכת 'אלוקי נשמה', ברכת 'המעביר שינה'¹¹ (משנ"ב סי' מו סק"ד בשם הא"ר) וברכות התורה (סי' מז סק"ח)¹². אמנם הנוהגים כהאריז"ל [חסידים וספרדים] מברכים את כל הברכות [חוץ מברכת על נטילת ידיים (שו"ע סי' ד ס"ג), וכדלהלן].

ברכת 'על נטילת ידיים': **לאשכנזים** נכון שיעשה צרכיו [וייגע במקום מטונף של צואה או מי רגליים, או שייגע במקומות המכוסים], ולאחמ"כ ייטול ידי, ויברך 'על נטילת ידיים' ו'אשר יצר' (משנ"ב שם ס"ק ל), ויברך זאת בנטילה האחרונה שלפני התפילה. אמנם הנוהגים כהאריז"ל [חסידים וספרדים] נוטלים ידיהם ללא ברכת 'על נטילת ידיים'.

ולפי זה ישנה אפשרות לצאת את כל הברכות גם כשלא נמצא מי שישן בלילה, על ידי שאדם הנוהג כהאריז"ל יוציא את בני אשכנז בכל הברכות הנ"ל (משנ"ב סי' מו ס"ק כד

"איילת השחר", ומבואר בירושלמי (ברכות פ"א ה"א) שזמן זה הוא ד' מיל קודם עלה"ש, דהיינו 72 דקות קודם עלה"ש).

טובלים ארבע טבילות, ויש נוהגים לטבול חמש טבילות.

בטבילה זו נוהגים **החסידים והספרדים** וחלק מקהילות הליטאים. ויש להיזהר מסחיתת השערות (כמבואר להלן בדיני רחיצה ביו"ט).

יש לטבול **במקווה צונן**. וכשאין אפשרות, יש מקילים לטבול במקווה חם (עי' סי' שכו סק"ז, ובשעה"צ סק"ה, שבשעת הדחק יש לסמוך על הקרבן נתנאל המתיר מקווה חם), ויצא מהמקווה מיד לאחר הטבילה (אבן"ז או"ח סי' תקנז). רחיצת כל הגוף בצונן לאחר הטבילה, הותרה במקום צער (כמבואר להלן בדיני רחיצה ביו"ט).

רבים מקהילות **הליטאים** אינם טובלים, וככל שבת ויום טוב (כהכרעת הבה"ל סי' שכו, שאדם שאינו צריך לטבול, אין לו לטבול רק עבור תוספת קדושה, מחשש סחיטה. ולדעת הגר"א בכל אופן אין טובלים בשבת ויו"ט).

11 ברכות השחר לאחר שינת היום כשלא בירך בבוקר: מי שהיה ער בלילה ולא הוציאוהו ידי חובה בברכות השחר, ולאחר מכן ישן במשך היום, היה מקום לדון שיוכל לברך ברכות השחר, אפילו לשיטות שצריך דווקא שינה של לילה, היות שלא ישן בלילה נמצא שהשינה העיקרית שלו היא שינת היום, ויש לומר שבכה"ג יש לה חשיבות של שינת קבע, ויוכל לברך על כך ברכת 'אלוקי נשמה' ו'המעביר שינה'. ולמעשה נראה שאין לברך, כמבואר בהרחבה באזמרה לשמן גיליונות 302-303.

12 ישן שינת קבע בערב החג: י"א שבאופן זה רשאי לברך ברכות התורה, אף אם ניעור כל הלילה (דעת הרעק"א, וכ"פ המשנ"ב שם), **אולם למעשה נראה שגם באופן זה, אין לו לברך ברכות התורה בעצמו** [ובפרט אם התכוון לפטור את ברכות התורה בערבית של ליל החג, או שלמד לאחריה (כמבואר לעיל בסע' יט)], אלא יצא יד"ח מאחר, או שיכוון ב"אהבה רבה" (טעם הדבר, נתבאר באזמרה לשמן גיליון 303, עיי"ש הרחבה בנדון זה).

בשם השע"ת כתב שיצא יד"ח מאחר). ואחר כך אדם מבני אשכנז יוציא אותו בברכת "על נטילת ידיים"¹³.

שאר ברכות השחר: אפשר לברך כרגיל¹⁴.

בעניין זמן אמירת הברכות לספרדים – יש נוהגים עפ"י הקבלה לברך את כל הברכות [חוץ מענט"י וברכות התורה] בחצות הלילה¹⁵, ובעלות השחר נוטלים ידיים ללא ברכה ומברכים ברכות התורה, ויש נוהגים לברך את כל הברכות הללו לפני התפילה.

ברכה על טלית קטן

לד. מי שהיה לבוש כל הלילה בטלית קטן ואינו לובש טלית גדול בתפילה [כגון בחורים מבני אשכנז] – עליו לצאת בברכה של אדם אחר [ואחר הברכה ימשמש בציציתו], או שיחליף ציצית ויברך על הציצית האחרת.

שינה המחייבת בברכות

לה. יש חילוק בין השינה המחייבת ברכות התורה, לשינה המחייבת ברכות "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה", לשינה המחייבת ברכת "על נטילת ידיים":

ברכות התורה: רק שינת קבע מחייבת, אך אין צריך "שיתין נשמי". ולכן אם ישן **על מיטה**, אפילו **פחות מחצי שעה**, חייב לברך. אך אם ישן **על כיסא/ספסל/סטנדר**, אפילו **יותר מחצי שעה**, דינו כניעור כל הלילה (כדלעיל סע' לג).

ברכות "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה": אין צריך שינת קבע, אך צריך "שיתין נשמי". ולכן אם ישן **יותר מחצי שעה**, מברך, אפילו אם ישן **על כיסא/ספסל/סטנדר**. אך אם ישן **פחות מחצי שעה**, דינו כניעור כל הלילה (כדלעיל סע' לג), אפילו אם ישן **על מיטה**.

ברכת "על נטילת ידיים"¹⁶: צריך גם שינת קבע וגם "שיתין נשמי". ולכן רק **הישן על מיטה לפחות חצי שעה**, מברך. אך אם ישן **פחות מחצי שעה** [אפילו על מיטה], או **שישן על**

13 דין אדם שלא מוצא מי שיוציאו בברכות שאינו יכול לברך: **ברכות התורה** – יכוון ב"אהבה רבה" שלפני קריאת שמע לפוטרים [ושמיעת קריאת התורה / מגילת רות / אמירת "אשרי" לפני מוסף / אמירת פיוטם הקטורת בסוף התפילה נחשבים כלימוד שלאחר הברכה (אזמרה לשמן גיליון 217). "אלוקי נשמה" – יכוון בברכת מחיה המתים שבתפילת העמידה לפוטרה.

14 ואם יוצא מאחרים, צריך שעשרה אנשים ישמעו את המברך ויצאו ממנו יד"ח (משנ"ב סי' מו ס"ק יג, סי' וס"ק יד).

15 רבים מבני ספרד הניעורים בחצות הלילה, נוהגים **לומר סמוך לחצות קריאת שמע עם הפסוקים שלאחריה**, ללא ברכת "המפיל", והוא עפ"י הקבלה (בא"ח ש"א פ וארא ס"ב, בא"ח ש"א פ' פקודי סי"ד, והוא עפ"י שעה"כ דף נג).

16 ובעניין השינה המחייבת בנטילת ידיים **עצמה** [ללא ברכה] **לאחר הקימה:** אין צריך שינת קבע, אך צריך "שיתין נשמי". ולכן אם ישן **יותר מחצי שעה**, צריך ליטול ידיו, אפילו אם ישן **על כיסא/ספסל/סטנדר**. אך אם ישן **פחות מחצי שעה** [אף על מיטה], אינו צריך ליטול ידיו. אולם כיון שיש חשש שנגע במקומות המכוסים, צריך ליטול ידיים אף באופן זה.

כיסא/ספסל/סטנדר [אפילו יותר מחצי שעה], דינו כניעור כל הלילה (כדלעיל סע' לג).

זמן התפילה, ודין שינה לאחר עלות השחר לפני התפילה

לו. המנהג הנפוץ הוא להתפלל שחרית **בזמן נץ החמה**¹⁷, וראה הערה¹⁸.

לז. מנהג רבים מהחסידים **ללכת לישון לאחר עלות השחר לפני התפילה**, ויש לדון בדבר מצד ב' נידונים: [א] איסור עשיית צרכיו לפני התפילה, האוסר ללכת לישון לאחר עלות השחר (סי' פט). [ב] חשש שמא יימשך בשינה, האוסר ללכת לישון מחצי שעה לפני עלות השחר השני (ברכות ד; סי' רלה ס"ק יז, וע"ע סי' פט ס"ק לו). ועי' שו"ת בנין עולם (או"ח סי' א).

ויש ללמד זכות בטעם הדבר, שמי שקשה לו להתפלל ללא השינה, הרי שהשינה מוגדרת לו כצורך מצווה [המותר לפני התפילה]. ובאופן שמעמיד שומר או שעון מעורר שיוודע בוודאות שיעירו בזמן לתפילה, אין חשש "שמא יימשך".

לח. **ההולך לישון לאחר עלות השחר לפני התפילה** – אם נרדם כמה דקות לפני הנץ החמה – דינו כמי שישן בלילה, ומתחייב בכל הברכות¹⁹.

לימוד לאחר שעלה עמוד השחר קודם ברכת התורה

לט. יש לדון האם מיד בעלות השחר צריך לצאת בברכות התורה ובלי זה אסור ללמוד. **ונראה שמותר להמשיך ללמוד עד שיהיה מי שיוציאו או עד שיתפלל ויצא ידי חובה באהבה רבה**, מכיון שאין איסור ללמוד לפני ברכת התורה אלא יש חובה לברך קודם הלימוד, וכיון שכעת אינו יכול לברך, יכול ללמוד. **בני ספרד** הנוהגים לברך בעצמם ברכות התורה, יברכו בזמן עלות השחר [השני].

נטילת ידיים בעלות השחר

מ. זמן נטילת ידיים הוא בעלות השחר (שו"ע סי' ד סע' יג), וצריך לקום ממקומו מיד כשמגיע זמן זה (גר"ז שם סע' יג), אך רבים

17 ובפמ"ג (סי' תצד, הובא במשנ"ב סי' פט ס"ק א) כתב להקל להתפלל לפני הנץ, ובמקום הצורך יש להקל בזה.

18 כתב הבן איש חי (ש"א פ' במדבר, ס"ה, וכע"ז בספר שמחת הרגל לחיד"א, לימוד א) "תפלת שחרית ומוסף **יתפלל בהתלהבות וזריזות** כדי שלא תחטפנו שינה באמצע וכו', וידוע כי גמר הפרי של תיקון ספירת העומר ולימוד ליל חג השבועות יהיה בתפלת מוסף וכו' הכל הולך אחר החתום". ובחיד"א (דבש לפי, מערכת ה אות ו) כתב שהוא אחד מחמש השכמות, אולם עי' שע"ת (סי' תרסד בשם א"ר). וע"ע תו"ח (סופר, סי' צ ס"ק כ).

ובעניין קריאת התורה, מובא בפסיקתא דרב כהנא (פיסקא יב, א) "אמר הקב"ה לישראל, בניי היו קורין את הפרשה הזאת בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו שאתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה".

19 קריאת שמע שעל המיטה וברכת המפיל, אפשר לומר רק אם יירדם עד עלות השחר השני [אף שכעת יישן את שינתו העיקרית] (עי' סי' רלט בה"ל ד"ה סמוך).

מקלים בכך (עי' מט"א סי' תקפ"א ס"ק יב, א"א לגאון מבוטשאטש סי' ד"ה ממו"ח, דע"ת למהרש"ם שם סע' יג). **זמן עלות השחר** הוא 72 דקות במע' קודם הנץ ולא 90 דקות.

קריאת מגילת רות

מא. אדם שלא שמע מגילת רות [כגון שנרדם], אינו צריך ללכת לשומעה במקום אחר, מפני שהיא חובת ציבור (הגהות פעולת שכיר על מעשה רב, אות קעה. **בעצם המנהג ופרטי דינים**, ראה הערה²⁰).

קריאת התורה בחג השבועות

מב. קוראים את עשרת הדיברות בטעם עליון (משנ"ב ובה"ל סי' תצד, ועי' חזקוני פרשת יתרו).

מג. יש הנוהגים בדווקא לעמוד בשעת קריאת עשרת הדיברות, ויש שנהגו בדווקא לשבת, ויעשה כמנהג המקום. אם אין מנהג במקום, לא יעמוד (עי' סי' קמ"ד, שו"ת הרמב"ם סי' רסג, שערי אפרים שער ז אות לז).

הזכרת נשמות

מד. אומרים 'יזכור' לפני "אב הרחמים". גם המתפלל ביחידות אומר.

מה. **אָבֵל תוך י"ב חודש לפטירה** - רבים נוהגים שנשאר בבית הכנסת מבלי לומר יזכור [ואם אומר בלאו הכי על ההורה השני שנפטר מזמן, יזכיר גם את ההורה שנפטר בשנה זו] (עי' ש"ך י"ד סי' שמ"ז ס"ק ב, פמ"ג סי' תקמ"א א"א ס"ק ב, קיצוש"ע סי' קל"ג סע' כא, אורחות חיים (ספינקא) סי' תרסח).

מו. המנהג הנפוץ **בבני אשכנז** להזכיר את **שם האב** של הנפטר, והמנהג הנפוץ **בבני ספרד** להזכיר את **שם אמו**.

תפילה על הצלחה בלימוד התורה

מז. כיון ששבועות הוא יום קבלת התורה, ויש בו את ההשפעות שנתנו בזמן מתן תורה (עיין שבת קכ"ט, פסחים סח; של"ה מס' שבועות פרק נר מצוה אות יט, פלא יועץ ערך עצרת, ספר צרור החיים שער העשרים "לחג השבועות"), לכן יש לכוון היטב ולבקש בתפילה [ובפרט בברכת "אהבה רבה" ובשמ"ע בבקשות על התורה] **בהרהור** את כל הנצרך כדי להצליח בתורה [אך אין פשוט להקל להוציא את הבקשה בפיו (כפי שנתבאר לעיל סע' א בעניין תפילת השל"ה בשבת, ועי' מג"א סי' קכח ס"ק ע)]. **בכי** הבא מתוך דביקות בתפילה, מותר (סי' רפח).

20 מנהג קריאת מגילת רות: המנהג הנפוץ בקרב **קהילות הליטאים** לקרוא מתוך מגילה כשרה הכתובה על קלף בברכה. ואם אין מגילה כשרה, קוראים ללא ברכה. **הספרדים** אינם נוהגים כלל לקרוא את המגילה בשעת התפילה, אך רבים נוהגים לקרוא את המגילה באמירת תיקון ליל שבועות בלילה. **בקהילות החסידים** יש שנוהגים שהציבור קוראים כל אחד לעצמו מתוך חומש, לפני קריאת התורה. ויש שנוהגים שלא לקרוא כלל.

זמן הקריאה: הנוהגים לקרוא, קוראים לפני קריאת התורה בשחרית. אם לא הייתה מגילה בשחרית, אפשר לקרוא במנחה בברכה (מע"ר שם). אם א"א לקרוא לאחר שחרית, אפשר לקרוא מעלות השחר (ולעניין קריאה בלילה - עי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קנ"ח).

טעויות בתפילה

מח. בתפילות ליל, שחרית ומנחה של יו"ט, מתפללים **תפילת ג' רגלים**.

מט. **טעה והתפלל תפילת שבת**, אף אם הזכיר יעלה ויבוא – לא יצא.

נ. התפלל תפילת יו"ט, **ובחתימת הברכה חתם בטעות "מקדש השבת"** – לא יצא (סי' תפ"ז סק"ד, ועי' בה"ל שם).

קידוש לאחר התפילה, וסעודת החג

קידוש במקום מיני מזונות

נא. אם בשעת הקידוש מונחים מיני מזונות לפני המקדש [או הציבור ששומע את הקידוש], כתבו החיי"א (כלל נז, י) והקיצור שו"ע (סי' נה, ה) שיש לכסות את המזונות, ויש מקילין.

נב. בקיצור שו"ע (סי' עז) כתב שגם כשעושים קידוש על מזונות יש ליקח לחם משנה, **דהיינו שייקח שתי עוגות שלימות ויברך עליהם מזונות** אחר הקידוש כמו שעושה בפת, **אולם אין הלכה כן**.

אכילת כזית מזונות לאחר הקידוש

נג. הניעורים בליל שבועות ועושים קידוש לאחר התפילה, כדי לקיים **דין קידוש במקום סעודה** יש להקפיד לאכול כזית מהמזונות עצמם ולא רק מהמילוי שבהם או תוספות אחרות, **ולכן בחג השבועות שהרגילות לאכול עוגות גבינה, יש להקפיד על כך שיהיה כזית מהבצק ולא מהתוספת** (עי' סי' רעג ס"ה).

ברכה על שאר משקין לאחר הקידוש

נד. בדין ברכה על שאר משקין למי ששמע ברכת הגפן בקידוש או שקידש בעצמו, הדין חלוק בין קידוש על יין לבין קידוש על מיץ ענבים, וכמו שיתבאר.

כשהקידוש על יין: ישנם ג' חילוקי דינים.

[א.] דין המקדש ששתה מלא לוגמיו: אינו צריך לברך על שאר המשקין ששותה לאחר מכן, שברכת הגפן על היין בקידוש פוטרת את שאר המשקין כיון שגם שתי מלא לוגמיו (שו"ע סי' קעד).

[ב.] דין השומעים שיצאו ידי חובה בקידוש ושתו מעט אך לא שתו מלא לוגמיו: בביאור הלכה (שם) הסתפק בכך,

אף מי שיצא ידי חובת קריאת המגילה, יכול להוציא אחרים יד"ח ולברך עבורם.

מקורות הדברים: במס' סופרים (פ"ד) מבואר שיש לקרוא **בברכה**, וכן מבואר בדרכי משה (סי' תצ) ובמג"א (שם ס"ק ט). וכן דעת הגר"א (עי' מע"ר סי' קעה). ובלבוש (שם) ובגר"א (במעשה רב שם) מבואר שאף **מברכים שהחיינו**.

אולם ברמ"א (שם) כתב שיש לקרוא **ללא ברכה** כלל, וכן האריך בזה בשו"ת הרמ"א (סי' לה) שאין לברך. וכן הוא בב"י (סי' תקנט) וכן פסק השו"ע הרב (סי' תצ ס"ז).

ושורש הספק הוא האם שתיית יין פחות ממלא לוגמיו פוטרת שאר משקין. ומשום כן לכתחילה ראוי לפטור את המשקה בברכת 'שהכל' על מין מאכל שברכתו שהכל²¹, או שיצא ידי חובה מאדם אחר שלא טעם מהיין כלל. **ואם אין מי שיוציאנו וגם אין לו מאכל שברכתו שהכל לפטור את שאר המשקין, שותה בלא ברכה.**

[ג]. דין השומעים שלא שתו כלל: חייבים לברך על המשקין ששותים אחר כך, שמאחר ולא שתו מהיין כלל, אין ברכת הגפן ששמעו בקידוש פוטרת את שאר המשקין.

ולפי זה יש לעיין כשיודע שאין מי שיוציאנו וגם אין לו במה לפטור את המשקין שרוצה לשתות אחר כך, האם כיון שמצוה מן המובחר לטעום מהכוס²² (תוס' פסחים קו, ובשו"ע סי' רעא סע' יד, וראה אדמרה לשמך גיליון 30), יטעם למרות שנכנס לספק ברכות להקל, או שעדיף שלא יטעם כלל כדי שלא יכנס לספק ברכות להקל.

כשהקידוש על מיץ ענבים:

הדין שווה בין מי ששתה מלא לוגמיו לבין מי ששתה רק מעט, שאף המקדש ששתה מלא לוגמיו ראוי לו לכתחילה שיפטור את המשקין על ידי מאכל או שימצא אחר שיוציאנו, כיון שישנו ספק בהלכה אם מיץ ענבים חשוב כמו יין לגבי הדין של יין פוטר את המשקין [וכשמערב רבע כוס יין במיץ ענבים, יכול לסמוך שנחשב כיון מזוג, וכל ששתה מלא לוגמיו פטר את המשקין].

ואם אין לו מי שיוציאנו וגם אין לו מאכל לפטור, **ישתה שאר המשקין בלא ברכה, בין אם שתה מלא לוגמיו ובין אם שתה רק מעט, מאחר וספק ברכות להקל.**

אולם מי שלא שתה כלל מהמיץ ענבים - פשוט שצריך לברך על משקין אחרים וכמו שהתבאר לעיל.

שכח יעלה ויבוא בסעודת החג

נה. מי ששכח יעלה ויבוא בסעודת חג השבועות: **בני אשכנז** - חוזרים ומברכים, **ובני ספרד** - אינם חוזרים. **נשים** אינן חוזרות²³.

21 ובבה"ל (סי' קעד ס"ב) כתב שיפטור את זה ע"י סוכר. אך יש להעיר דהרי מברכים על סוכר 'שהכל' מספק [דיש שיטות שהסוכר המצוי כיום המופק מסלק סוכר ברכתו האדמה (ע"י בה"ל סי' רב סע' טו) ואם בירך עליו האדמה, אינו חוזר ומברך], וא"כ מדוע יפטור ספק בספק. **ונראה שיותר טוב לפטור ע"י טופי וכדו'.**

22 ובקידוש של הבוקר יש הסוברים ששתייה מעכבת (ע"י בהרחבה אדמרה לשמך 30).

23 בני ספרד (ע"י שו"ע סי' קפח ס"ו, כה"ח שם ס"ק כד). נשים (ע"י שו"ת רעק"א קמא א).

אם אפשר להן **ליטול ידיים שנית ולאכול פת** - נכון שיעשו כן.

24 למעשה **לכתחילה ראוי באופן זה שיחזור ויטול ידיו ויאכל כזית או כביצה פת ויברך ברכת המזון ויאמר יעלה ויבוא ויפטור בזה גם את האכילה הראשונה**, שבזה מוציא עצמו מידי ספק. ואם אינו יכול לאכול

ומש"כ שלגברים מבני אשכנז חוזר, יש להבחין בין שני אופנים:

[א]. אם בבוקר אחר התפילה עשה קידוש ואכל מזונות, יש לדון אם חוזר לברך. וטעם הדבר משום שיסוד הדין שצריך לחזור על ברכת המזון כששכח יעלה ויבוא בסעודה, הוא משום שיש חובת סעודה ביו"ט, וחובת הסעודה מחייבת אותו בהזכרה, ולכן חוזר ומברך כששכח את ההזכרה של יעלה ויבוא. ומשום כן במקום שכבר אכל מזונות, הרי שכבר יצא לפי חלק מהשיטות ידי חובת סעודת היום בסעודת המזונות (היינו כשאכל פת הבאה בכיסנין, ולא תבשיל מזונות שאין יוצאים בו יד"ח סעודת היום), ונמצא שסעודת המוציא אינה חובה, ואינו מחויב לחזור אם שכח להזכיר בה יעלה ויבוא, ולמעשה ראה הערה²⁴.

[ב]. אם לא עשה קידוש בבוקר: חוזר ומברך.

מאכלי חלב בחג השבועות

סעודה חלבית בחג השבועות

נו. בעניין זמן אכילת מאכלי חלב בחג השבועות ישנם מנהגים שונים, **והמנהג הנפוץ לאכול מיד אחר התפילה בבוקר סעודה עם מאכלי חלב ולעשות הפסקה, ואחר כך לקבוע סעודה בשרית.** ויש שנוהגים לאכול בלילה סעודה חלבית בלא אכילת בשר כלל, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

אולם נראה שמי שאין לו מנהג קבוע בדבר, עדיף שיאכל בסעודת הלילה גם בשר, משום שיש מצוה של שמחת יו"ט אף בלילה (כדלהלן בהערה), ואת מאכלי החלב יאכל בבוקר, כדלעיל, או שיאכלם בתחילת הלילה ויעשה הפסקה כדין ע"י שיאכל וישתה ביניהם [קינוח והדחה], ולא סגי בשטיפת הפה, וראה הערה²⁵].

למקורות והרחבה בעניין מצות שמחת יום טוב בלילה, ראה הערה²⁶.

עוד, **מספק אינו חוזר ומברך,** כיון שיש צד שקיים חובת סעודת יו"ט באכילת המזונות. ואם לא עבר עדיין זמן עיכול מאכילת המזונות חוזר ומברך ברכת המזון, שהרי כל הצד לפטור מברכת המזון הוא משום ספק שמא כבר קיים סעודת יו"ט באכילת המזונות, וגם לצד זה הוא מחויב בברכת המזון על המזונות שעדיין לא ברך עליהם ברכת המזון אלא על המחיה, והרי הוא מחויב בברכת המזון לכל הצדדים (וראה בהרחבה אדמרה לשמך גיליון 32).

25 כן דעת המשנ"ב (סי' תצד ס"ק טז) שאפשר לאכול חלב ולאחמ"כ בשר עם הפסק של אכילה ושתייה באמצע, אך ישנם מחמירים (ב"י י"ד סי' פט עפ"י הזוהר) שיהיה **ברכת המזון באמצע.** מלבד זאת, צריך לייחד מפה נפרדת למין השני, וכן צריך לרחוץ ידיו [אם אינן נקיות].

²⁶ מבואר בגמ' (פסחים עא.) **שהלילה הראשון התמעט משמחה,** ונמצא לכאורה שאין חיוב אכילת בשר בסעודת הלילה. אולם נראה מוכרח שאף שאין "חיוב" של הבאת קרבן שמחה בלילה, מכל מקום יש חיוב של שמחה

נז. בדין ברכה על עוגת גבינה יש להבחין בין כמה אופנים שונים של אפיית העוגה:

[א] כשאין בעיסה שבתחתית העוגה טעם טוב, והיא עשויה רק כדי להחזיק את הגבינה - מברך שהכל.

[ב] כשיש בעיסה שבתחתית העוגה טוב, יש לחלק בין ב' אופנים:

• **אם העיסה נאפתה יחד עם הגבינה:** בין אם העיסה עבה ובין אם היא דקה, מברך רק מזונות (משום שהגבינה טפלה לעיסה שיש בה טעם טוב מצד עצמה).

• **אם העיסה לא נאפתה יחד עם הגבינה, ושמו את הגבינה סמוך לאכילה:** אם יש רק מעט גבינה על הבצק, היא בטלה לבצק ומברך מזונות. אם יש הרבה גבינה, צריך לברך גם מזונות וגם שהכל (משנ"ב סי' קסח ס"ק מה, סי' ריב ס"ק ג). [בעוגות שהדרך לאכול את הגבינה תחילה, יכול להקדים ברכת שהכל לברכת מזונות] (נתבאר באזמרה לשמך גיליון ט"ו בשבט).

• **אם העיסה והגבינה מחוברים ע"י הקפאה** [וכגון בצק מתוק ששמים עליו גבינה, וכן עוגות העשויות משכבת ביסקוויט בתחתית העוגה ומעליה גבינה ושוב שכבת ביסקוויט ומכניסים למקרר או למקפיא לכמה שעות]: ברכתם מזונות בלבד (מפני שמה שנתבאר לעיל שאפייה של מין דגן עם מאכל אחר מחשיבה את המין דגן לעיקר, הוא לא רק באפיה, אלא כל מין דגן שנדבק ומתחבר עם מאכל אחר, המין דגן נחשב לעיקר), וראה הערה 27.

נח. ברכה אחרונה: צריך להקפיד לאכול כזית מהדגן תוך כדי אכילת פרס, ואם אין בו כזית דגן בכדי אכילת פרס מצטרף הדגן המועט לגבינה המרובה לכזית בכדי אכילת פרס לברך ברכת בורא נפשות.

נט. מאכלים שיש ספק על ברכתם - אין להפריד את שני המאכלים ולברך על כל אחד בנפרד, אלא ייקח שני

מן התורה אף בלילה, וכל המיעוט משמחה הוא רק לגבי "קרבן" [ואכילת בשר בכלל], ולא לגבי עיקר החיוב של שמחה ביום טוב, וכמו שמוכח במג"א (סי' תקמו ס"ק ד), ואם כן יש על כל פנים "קיום מצוה" באכילת בשר בסעודת הלילה (וכמו שיבאר).

וכן נראה שיש קיום מצוה באכילת בשר בלילה, לפמש"כ השאגת אריה (סי' סח) שכל המיעוט של חיוב שמחה בלילה של יו"ט הוא רק מן התורה, אבל **מדברנן יש חיוב של שמחה אף בלילה,** ולדבריו נמצא נמי שיש מצוה באכילת בשר בלילה מחמת החיוב שמחה מדברנן.

ויסוד הדברים להכריח את שיטת המג"א הנ"ל שיש חיוב שמחה מן התורה אף בלילה, הוא ממה שיש להקשות על עיקר סוגית הגמ' (פסחים עא.), שמבואר שם שהלילה של יו"ט התמעט משמחה, ממה שמבואר בגמ' (שם קח:) גבי השוואת ד' כוסות בבת אחת - "אמר רב, ידי יין יצא, ידי חירות לא יצא", וברשב"ם ובתוס' (שם) ביארו שידי יין יצא הכוונה לשמחת יו"ט, ומבואר מזה שיש חיוב שמחה בליל יו"ט. ולכאורה ב' הסוגיות סותרות.

ועל כרחק מבואר מזה שכל עיקר המיעוט משמחה המבואר בגמרא בדף עא הוא רק כלפי החיוב של הבאת שלמי שמחה אבל בכל שאר ענייני שמחה של יין וכדומה, יש חיוב אף בלילה. ומאחר ונמצא שיש חיוב

מאכלים אחרים ויברך עליהם, ויפטור את המאכל שבספק (נתבאר בהרחבה בגיליון 116).

ברכת עוגת גבינה בתוך סעודה

ס.האוכל עוגת גבינה בתוך סעודת פת, אינו מברך 'מזונות' (עי' בה"ל סי' קסח ס"ח ד"ה טעונים). הרוצה להדר יוכל לברך 'מזונות' על קבוקים או ביסלי [או על כריות, כשאוכלם לתענוג] (ראה אזמרה לשמך גיליון 250), ויפטור בזה את העוגת גבינה.

חימום דברי חלב על הפלטה

סא. לפני חימום מאכלי חלב על גבי הפלטה, ראוי לכסותה בנייר כסף.

אפיית חלות בתנור בשרי על מנת לאוכלן עם חלב

סב. מותר לכתחילה לאפות חלות פרווה בתנור בשרי [אפי' בן יומו], על מנת לאוכלן עם חלב, ובלבד שייאפו בתבנית פרווה [כגון תבנית חד"פ, או בתבנית בשרית ע"ג נייר אפייה אטום וכד'].

שו"ת

סג.שאלה: טעם [ואפי' בלע] **תבשיל של בשר** [של בקר או של עוף] **כדי לבדוק את טעמו, האם צריך להמתין שש שעות.**

תשובה: אף שהאוכל כלשהוא בשר או תבשיל בשר צריך להמתין שש שעות [ודיני המתנה בשבועות הם כשאר ימות השנה (משנ"ב סוס"י תצד)], כאן אינו צריך, ודי באכילה ושתיה ביניהם, כיון שטעימה אינה נחשבת אכילה (פר"ח יו"ד סי' פט ס"ק יח). אמנם אם טעם מהבשר עצמו, צריך להמתין שש שעות.

סד. שאלה: האם מותר לאפות עוגות חלביות ללא היכר שהן חלביות.

תשובה: אע"פ שאסור לאפות פת חלבית שלא רואים שהיא חלבית [ומותר רק אם יעשה "היכר" - שינוי בצורת הפת, או שיאפה כמות קטנה

שמחה מן התורה, ומשום כן יש חיוב של שתיית יין אף בסעודת הלילה, אם כן על כרחק שיש עכ"פ מצוה של אכילת בשר, וכפי שמבואר בבה"ל (סי' תקסט) **שבכל מקום שיש חובה לשתות יין יש מצוה לאכול בשר.**

ויש לבאר את **טעם האוכלים סעודה חלבית בלילה,** עפ"י מה שנתבאר (לעיל סע' כא, ובהערה שם) שהחזו"א הסתפק האם דין השמחה הוא גם ביום וגם בלילה, או ששמחה ביום פוטרת את דין השמחה בלילה. וכיון שאוכל בשר ביום, די בכך. ואף שנתבאר (שם) לענין שתיית יין, שלכתחילה יש לשתות יין גם ביום וגם בלילה, הוא דווקא לענין שתיית יין שהוא חיוב, אך לענין אכילת בשר שהיא רק מצווה ואינה חובה, קל יותר.

27 וכן הדין **בוופלים וגליליות,** שאף שלא נאפו יחד, מברכים רק מזונות מהטעם הנ"ל. אך **בקרמבו וטילון** [וכן בדג מלוח הנאכל עם קרקר, אם שניהם חביבים עליו] מברכים שתי ברכות, כי עיקר המאכל הוא הקרם/הגלידה/הדג מלוח. וע"ע אזמרה לשמך גיליון 115.

בלינצ'ס גבינה - יש לדון שאף שלא נאפה יחד עם הגבינה, מברכים עליו מזונות, אף אם אוכלים אותו סמוך לשעת ההכנה, כיון שהוא מכוסה בדגן לגמרי, ויל"ע.

– לאשכנזים כמות שמספיקה ליום שלם, ולספרדים כמות שמספיקה לסעודה אחת], בעוגות חלביות, בורקס גבינה, גביניות ושאר מיני מתיקה אין איסור זה, כיון שאין דרך לאוכלם עם בשר [אך צריך להיזהר שלא ייכשלו לאוכלם בתוך שש שעות לאכילת בשר] (שו"ת מהרי"ט, הובא בפת"ש יו"ד סי' צז ס"ק ג).

עניינים שונים

מנהג שטיחת עשבים

סה. יש הנוהגים [בעיקר בקהילות החסידים והספרדים] לשטוח עשבים ואילנות בבית ובבית הכנסת (רמ"א סי' תצד ס"ג), אך יש שאינם נוהגים כן (משנ"ב שם סק"י בשם הגר"א, ערוה"ש שם ס"ז).

סו. צמחים שיש בהם פרחים שיכולים להיפתח ע"י המים, אסור להניחם במים. ואף אם הוציאם, אסור להחזירם.

אך אם אין בהם פרחים העתידים להיפתח: מותר להוציאם מהמים וכן להחזירם למים, וכן מותר להוסיף מים אך אסור להחליף את המים [ואם לא היו בתוך מים בכניסת שבת, מותר להכניסם רק אם הכלי שבו המים היה מוכן מערב שבת] (סי' שלו, סי' תרנ"ד).

סז. אגרטל פרחים, אף אם יש בו מים, מותר לטלטלו. אך אם יש בו אדמה, יש בזה פרטים רבים (סי' שלו ס"ח).

הדחת כלים, סידור הבית וכו'

סח. דין הדחת כלים, סידור הבית, קיפול הטלית וכו', יבוארו להלן בדיני עירוב תבשילין.

סעודה שלישית ביום טוב

סט. כתב השו"ע (סי' תקכ"ט א) שאין נוהגין לעשות סעודה שלישית ביום טוב. [והחזו"א נהג כשיטת הרמב"ם (עי' טור שם) לאכול אף ביו"ט סעודה שלישית]. אך טוב שיאכל פירות לסעודה שלישית, או שיוסיף תבשיל אחד בסעודת הבוקר (משנ"ב שם ס"ק יג²⁸).

הקבלת פני רבו בזמן הזה

ע.מבואר בגמ' (ר"ה טז): "חייב אדם להקביל פני רבו ברגל", וכתב בשו"ת נודע ביהודה (תנינא או"ח סי' צד) שדין זה אינו נוהג בזמן הזה. אולם יש להקשות על כך מהמבואר בגמ' (סוכה י, כו.) שנוהג גם בזמן הזה, וצ"ע²⁹. ואמנם ביערות דבש (דרוש יב) כתב שאדרבה עיקר החיוב של הקבלת פני רבו הוא בזמן הזה שחרב הבית.

28 ואף שבשבת לא יוצא יד"ח סעודה שלישית אם אוכל סעודה לפני חצות (סי' רצא ס"ב), ביו"ט שמעיקר הדין אין חובה, סומכים על כך (עי' משנ"ב סי' תמד ס"ק ח).

29 ויש ליישב שאף שאין חובה, יש בזה קיום מצוה, ומוכח שעוסק במצוה קיומית פטור מן המצוה. אמנם בנתיב"מ (סי' עב ס"ק יט) כתב שהעוסק במצוה אינו פטור מן המצוה.

דין הקבלת פני רבו הוא רק ברבו מובהק שרוב חכמתו ממנו ודבר זה אינו מצוי כ"כ בזמנינו כיון שרוב הלימוד הוא מהגמרא והפוסקים [גדול הדור דינו כרבו מובהק].

עלייה לרגל בזמן הזה

עא. בזמן הזה אין חובה ללכת לכותל בג' הרגלים, אולם רבים נהגו ללכת³⁰.

המנהג הוא ללכת לכותל³¹, אך אין צריך לראות את פני העזרה. המנהג הוא ללכת במשך ימי הפסח, ימי הסוכות, חג השבועות וששת הימים שלאחריו [רק בחג השבועות אפשר להשלים בימים שלאחריו, אך לא בימים שלאחר פסח וסוכות].

בשבת, יו"ט וחול המועד – אין קורעים בכותל המערבי.

הלכות יו"ט שחל בערב שבת

זמן סעודת יום החג

עב. יש לאכול את סעודת החג לפני תחילת שעה עשירית (סי' תקכ"ט א). אם התאחר, יאכל סעודה כרגיל (עי' סי' רמ"ט).

לבישת בגדי שבת ביו"ט

עג. אין להחליף את בגדי היו"ט [פראק] לבגדי שבת בכניסת שבת, כיון שהוא זלזול בשבת [שהרי בגדי יו"ט חשובים יותר מבגדי שבת – "ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת" (סי' תקכ"ט א)]. **ומ"מ בשבת שחרית – הרוצה יכול ללבוש את בגדי השבת.**

הדלקת נרות שבת ביו"ט

עד. מדליקים נרות שבת ע"י העברת אש מנר לנר [אם קשה להעביר מנר לנר, יכול להעביר ע"י גפרור או נר אמצעי. אין לכבות את הגפרור אלא רק להניחו שייכבה מאליו. כמו כן יש להימנע מלתת מים תחת השמן (כמבואר בסע' טו)], ויכול להדליק מזמן פלג המנחה עד זמן קבלת שבת.

עה. יש המדקדקים לכוון את שעון השבת כך שבזמן הדלקת נרות שבת [או במשך זמן אחר שמשתמשים בנרות, ואפי' זמן קצר], התאורה תהא כבויה, ועי"כ יש תועלת בנרות. **אמנם המנהג הנפוץ שלא לחוש לכך.**

ובעניין הדלקת נרות שבת במקום הלינה – ראה לעיל סע' יז.

30 מדרש שיר השירים רבה (א, טו, וכן ח, ח), ר"ן תענית דף י' (ב. מדפה"ר ד"ה ואיכא), שו"ת תשב"ץ (ח"ג סי' רא), כפתור ופרח (פ"ו), מהרלב"ח (סמיכת זקנים, קונטרס ג), שו"ת מהרי"ט (ח"א סי' קלד).

31 הליכה לכותל משכונות ירושלים דלהלן מצריכה עירוב תחומין: גבעת שאול, קרית משה, יפה נוף, בית הכרם, הר נוף, בית וגן, קרית יובל, רמות, רמת שלמה, נווה יעקב ופסגת זאב.

עו. הוצאת פתילות, חתיכות פח, שיירי נרות וכד' שנשארו מהנרות של יו"ט: אף שבשאר יו"ט מעיקר הדין מותר להוציאם אפילו בידו לצורך הדלקת נרות יו"ט ב', ואין בכך משום איסור מוקצה (ראה הערה³²).

אמנם כל זה הוא לעניין הכנת הנרות ליו"ט ב', אך כאן שהוצאת הפתילה וכד' היא **לצורך שבת**, לא מצינו שהותר טלטול לצורך זה (עי' ביצה ד.), ולכן יש להוציאם ע"י כפית או מזלג וכד'. **אך יותר טוב להוסיף שמן ופתילה חדשה לכוסיות מבלי להוציא את הפתילה הישנה** (לחוש לדעת שו"ע הרב סי' שח וחזו"א סי' מז שהוצאה באמצעות כפית או מזלג אינה נחשבת טלטול מן הצד).

איסור אכילה לפני קידוש

עז. לאחר הדלקת נרות שבת, אסורה האשה לאכול ולשתות עד הקידוש. ומהשקיעה, אסורים כולם באכילה ושתיה עד הקידוש.

סדר קבלת שבת

עח. המנהג הנפוץ לבני אשכנז שבקבלת שבת אומרים רק **"מזמור שיר ליום השבת, השם מלך"**, ולא אומרים **"לנו נרננה"** ולא **"במה מדליקין"**, ויש בזה מנהגים נוספים (עי' מט"א סי' תרא סעי' יא).

כמו כן נוהגים לומר 'שלום עליכם' בליל שבת זו [אא"כ יש לו מנהג אחר].

עירוב תבשילין (סי' תקבז)

הכנת התבשיל והפת לעירוב

עט. את העירוב תבשילין עושים על תבשיל שמלפתים בו את הפת [לכה"פ בשיעור כזית, וראה הערה³³], והמנהג הנפוץ הוא לעשותו על **ביצה** [ויש עושים על חתיכה חשובה של בשר או דג, ויש עושים על ביצה ודג יחד], וראה הערה³⁴.

32 אין בזה משום מוקצה, מכיון שהדלקת הנר נחשבת לאוכל נפש, וטלטול מוקצה מותר לצורך **אוכל נפש**. אולם בזמננו שיש אור חשמל אינו מבורר כל כך להחשיבו כצורך אוכל נפש.

33 שיעור התבשיל: כזית [ואפשר לצרף כמה חתיכות], ויש נוהגים כביצה (עי' א"א לגאון מבוטשאטש, ובספר כרם שלמה דיני עירובין). ונראה שמשקה שיעורו ברביעית. משום הידור מצווה יקח **חתיכת מאכל חשובה**.

34 תבשיל שמלפתים בו את הפת - כגון טונה.

אבל **תבשיל שאין מלפתים בו את הפת** - אין מערבין בו, וכגון אורז, אטריות וקומפוט, שהדרך לאוכלם בפנ"ע ולא עם פת.

תבשיל שנאכל עם פת רק בצורת ממרח - נחשב כדבר שמלפתים בו את הפת.

תבשיל שבצורות הכנה מסוימות אוכלים עם פת ובצורות הכנה אחרות לא אוכלים עם פת - לכאורה נראה שאפשר לערב בו רק כשהוא עשוי בצורת ההכנה בה אוכלים עם פת. וכגון חומוס [ארבעס] - א"א לערב בו, אך בממרח חומוס או בפאלפל העשוי מחומוס - אפשר לערב. וכן תפוח אדמה - א"א לערב בו, אבל צ'יפס מטוגן - אפשר לערב בו.

ביצה - נחשבת תבשיל שרגילים ללפת בו את הפת אף בימינו, שהרי שמים ביצים בלחם. גם **דגים** - רגילים לאכול אותם עם פת, כמצוי בסעודות שבת

פ.מצוה מן המובחר לערב על תבשיל שהתבשל לשם העירוב, ויש בזה ג' דרגות, ונפרטם לפי סדר הידורם:

[א (מצוה מן המובחר)] חשב בשעת הבישול להשתמש בחלק מהתבשילים לעירוב (ראבי"ה סי' תשמח, ב"ח ס"ב, בה"ל ס"ו ד"ה עדשים). **[ב (בבה"ל) (שם) צידד שהוא גם בגדר מצוה מן המובחר]** לא חשב על כך, אך לוקח מהאוכל שהכינו עבור שבת. **[ג] לוקח תבשיל סתם, שלא התבשל עבור שבת.**

פא. לכתחילה יש **לבשל את התבשיל בערב יו"ט** ולא לפני כן (בה"ל שם סי"ד ד"ה לכתחילה), אך אין זה מעכב.

פב. מי שאופה מיו"ט לשבת, צריך לעשות את העירוב גם על כזית פת, ולכתחילה על כביצה פת, והידור מצוה שיהיה פת שלמה.

אבל **מי שלא אופה מיו"ט לשבת, מספיק שיעשה עירוב על תבשיל** [דהיינו ביצה וכנ"ל], **ויאמר את נוסח העירוב** [ורבים נוהגים בכל אופן לעשות גם על פת].

אופן הנחת העירוב [הברכה והנוסח]

פג. לכתחילה יש להניח את העירוב בערב יו"ט - יום חמישי [לפני הדלקת נרות יו"ט], ונראה להקל שגם יום רביעי בלילה נחשב ערב יו"ט [ובדיעבד גם אם הניח כמה ימים קודם, מועיל].

פד. מחזיק את העירוב בידו, ומברך בשם ומלכות "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מצות עירוב", ולאחמ"כ אומר את נוסח העירוב.

פה. נוסח העירוב³⁵ [וביאורו]: **בהדין עירובא** [בזה העירוב] **יהא שרא לנא** [יהיה מותר לנו] **לאפווי ולבשולי ולאטמוני** [לאפות ולבשל ולהטמין] **ולאדלוקי שרגא** [ולהדליק נר] **ולמעבד כל צרכנא** [ולעשות כל צרכינו] **מיומא טבא לשבתא** [מיום טוב לשבת] **לנא ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת³⁶** [לנו ולכל ישראל הדרים בעיר זו].

וכדומה. **בשר** - בימינו אנשים לא כ"כ רגילים לאכול את בשר עם לחם, אמנם נראה שאעפ"כ הוא נחשב דבר שמלפתים בו את הפת, מפני שראוי ללפת בו את הפת, שהרי אם יאכלו רק פת ובשר, ילפתו בו את הפת. וכן מצוי בזמננו כמה סוגי בשר שאוכלים עם פת [ויל"ע האם די בזה שנאכל בסעודת פת, ואכמ"ל].

כיצד מבשל: התבשיל שמערבים בו מועיל בין אם נתבשל באש, בין בחשמל, בין באינדוקציה [תולדת חמה], בין ע"י פיסטור [כגון גבינה וחלב], בין צלוי, בין אפוי, בין מעושן ובין מטוגן.

כבוש דינו כמבושל [ולכן אפשר לערב על מלפפון חמוץ] (ס"ה, משנ"ב ס"ק יג, שעה"צ ס"ק כה, ולא חוששים לשיטת החכ"צ), אבל **מליחה** אין דינה כבישול [ולכן א"א לערב על **דג מלוח**. אולם בזמננו דגים מלוחים בדר"כ כבושים ואפשר לערב בהם] (שם ס"ה).

תבשיל ופת קפואים: אפשר לעשות עליהם עירוב תבשילין.

35 יש כמה נוסחאות (עי' ראבי"ה סי' תשמח, מרדכי סי' תערב, ב"י, ב"ח ושו"ע סי' תקצז), והבאנו את הנוסח המקובל.

36 "לנא ולכל ישראל וכו'" - כך נוהגים לומר, אף מי שאינו מזכה לאחרים, וכפי שנראה במשנ"ב (ס"ק לב), אמנם האליה רבה (ס"ק יז) והחיי אדם (כלל

פו. העירוב מועיל לו ולבני ביתו, ואינו צריך לזכות להם או לאחרים, אלא די באמירת הברכה והנוסח הנ"ל. אמנם מארח המניח עירוב גם עבור אורחיו, צריך לזכותו להם על ידי אחר, וכמבואר לקמן (סע' פט).

פז. שכח להניח עירוב תבשילין, ראה הערה³⁷.

האופנים בהם מניחים עירוב בברכה ובלי ברכה

פת. כדי שיהיה אפשר לברך על עירוב תבשילין צריך שיעשה ביו"ט **מלאכה ודאית**, ואפילו היא אסורה מדרבנן - די בכך.

ובאופנים אלו עושה מלאכה ודאית, ויש להניח עירוב תבשילין בברכה:

[א] המניח סיר ובו אוכל לא מבושל, ומבשלו מיו"ט לשבת על אש מגולה או מכוסה או על פלטה חשמלית.

[ב] המניח סיר ובו מים לא מבושלים על אש מגולה או מכוסה או על פלטה חשמלית.

[ג] המחמם מאכלים מבושלים על אש גלויה או על פח (בלעך) [לא בפלטה חשמלית].

[ד] הכנת תה בכלי ראשון.

ובאופנים אלו יש להניח עירוב תבשילין ללא ברכה:

[א] להדלקת נרות.

[ב] המחמם מאכל **מבושל** על פלטה - בין יבש ובין לח - ואף שנצטנן.

[ג] קילוף ביצים ופירות עבור שבת.

זיכוי העירוב, ודין המתארח

פט. העירוב מועיל לו ולבני ביתו, ואינו צריך לזכות להם או לאחרים, אלא די באמירת הברכה והנוסח הנ"ל.

קב סע' יא) כתבו שאם אינו מזכה לאחרים, אינו אומר "לנא ולכל ישראל וכו'".

37 ייחד תבשיל לעירוב תבשילין, אך לא אמר את הנוסח "בהדין עירובא וכו'": אם נזכר לפני השקיעה, יאמר את הנוסח, אפילו אם לא נמצא ליד התבשיל. אך אם נזכר לאחר השקיעה, יכול לסמוך על עירוב תבשילין זה (משנ"ב ס"ק סג).

שכח לעשות עירוב תבשילין ונזכר כשהוא רחוק מביתו: יחשוב על תבשיל מסוים שהוא יהיה העירוב, ויאמר את הנוסח "בהדין עירובא וכו'" (עיין שו"ת חיים שאל ח"א סי' כט, שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' לו, שו"ת דברי מלכאל ח"ג סי' ח).

שכח לעשות עירוב תבשילין, וכבר קיבל יו"ט: יכול לערב עד השקיעה.

אם האשה הדליקה נרות - בעלה או אחר יכולים לערב בעבורה עד השקיעה. ואם אין אחר, יכולה לערב בעצמה עד השקיעה, ויש מקילים שיכולה אף אם בירכה שהחיינו.

אם נזכר ביו"ט עצמו שלא עירב: אינו יכול לבשל, לא לעצמו ולא לאחרים בביתם, וגם אחרים אינם יכולים לבשל מאכלים שלו, אפילו בביתם.

ויש בזה כמה דרכים המותרים, כדלהלן:

[א] יקנה את תבשיליו לשכניו וכדומה, והם יבשלו את התבשילים בעבורו, ויכולים לבשל אף בביתו. כמו כן יקנה להם את נרותיו, וכך יוכלו שכניו להדליק את נרות השבת בביתו.

אמנם גדול העיר המניח עירוב לבני העיר, וכן מארח המזכה לאורחו, צריך לזכותו להם על ידי אחר, וכדלקמן.

צ. מי שמתארח בשבת [לאכילה או לשינה או לשניהם, ואף זוג נשוי המתארח אצל הוריו], **יש לפניו כמה אפשרויות:**

[א] **האורח יניח בעצמו** עירוב תבשילין מערב יו"ט, **מבלי לברך** (כיון שיש צד שיוצא בעירוב של בעה"ב).

[ב] **המארח יזכה לאורח את העירוב ע"י אדם אחר** [ויעשה זאת **לפני שהניח את העירוב** ובירך], דהיינו שאותו אדם יגביה את העירוב **טפח** [לכתחילה צריך שיזכה ע"י אדם שאינו מבני ביתו, כגון שכן. ובשעת הדחק אפשר גם ע"י אשתו או בני ביתו].

[ג] אם האורח מגיע לבית המארח לפני כניסת יו"ט, **האורח יגביה בעצמו את העירוב של מארחו** [ויעשה זאת לפני שהמארח הניח את העירוב³⁸] ויעשה שותף בו, ואז המארח יאמר על המאכל את נוסח העירוב.

צא. בחורי ישיבה [אם מבשלים או מדליקים נרות] יכוונו לסמוך על עירוב התבשילין שעושה הנהלת הישיבה, ומי שמניח את העירוב יזכה עבור כל אחד ואחד מבני הישיבה [ואף אם לא זיכהו עבור בני הישיבה, יש לצדד דמהני].

צב. השוהים בבית מלון יוצאים בעירוב תבשילין שעושה המשגיח במלון, ומזכה ע"י אחר [כנ"ל] עבור כל האורחים.

מתי אוכלים את העירוב

צג. לכתחילה יש להקפיד שהעירוב תבשילין יהיה בתוך התחום שבו האדם יהיה בחג. ולכן אדם הנוסע חוץ לעירו, יעשה את העירוב תבשילין במקום שבו יהיה בחג, או שייקח את העירוב תבשילין איתו [ובדיעבד מועיל, אף אם לא לקחו עמו³⁹].

צורת ההקנאה היא ע"י שהקונה [השכן] יגביה את התבשילים, או שהמקנה [האדם ששכח לערב] יודה [אף ללא עדים] שהתבשילים של שכניו [שכן מסוים].

[ב] יסמוך על עירובו של גדול העיר שמזכה לכל תושבי העיר. אולם אם הוא כבר שכח פעם אחת בעבר וסמך על עירובו של גדול העיר, שוב אינו יכול לסמוך על עירובו.

[ג] באופן שלא מועיל עירובו של גדול העיר כנ"ל, ואין לו למי להקנות - יכול לבשל סיר אחד עבור שבת, ואין צריך לצמצם במאכלים שיהיו בסיר זה [וכשאין חשמל בבית, יכול להדליק נר אחד עבור שבת].

[ד] אם עדיין לא בישל את מאכליו ליו"ט - יכול להוסיף אוכל לסירים שמבשל עבור יו"ט אף עבור שבת. ובתנאי שעדיין לא הניח את הסירים על האש, אך אם כבר הניחם על האש, שוב אינו יכול להוסיף. אמנם דגים ובשר יכול להוסיף אף אם הסירים כבר על האש, כיון שהוספתם משביחה את הדגים והבשר שבסיר.

38 מפני שאי אפשר לעשות עירוב תבשילין פעם נוספת על אותו תבשיל, כמבואר בפסקי הרי"ד (ביצה טז:), ועי' בה"ל (ס"ז ד"ה ומצווה).

39 מבואר בגמ' (ביצה טז:), שבעירובו של גדול העיר נכללים הגרים חוץ לעיר עד תחום שבת, אך הגרים חוץ לתחום לא נכללים בעירוב, ויש ג' טעמים בדבר: [א] משום שאין דעתו על הנמצאים מחוץ לתחום (רש"י) [ב] משום שאינו בדין שאחד יערב על כל העולם (ר"ן). [ג] משום שאינו יכול לבוא אל העירוב ביו"ט (פסקי ריא"ז).

צד. העירוב צריך להיות קיים עד לאחר שגומר לעשות את המלאכות לשבת, והדליק נרות שבת.

צה. לכתחילה יש לאכול את העירוב בשבת [אך לא לפני]. מי שבדרך כלל מברך בסעודות שבת על שתי כיכרות ובוצע את שתיהן – יאכל את העירוב בליל שבת. אך מי שבוצע רק כיכר אחת – ישתמש בעירוב כלחם משנה בסעודת הלילה והיום, ויאכלנו בסעודה שלישית.

המלאכות וההכנות שהעירוב מתיר

צו. גם מי שאינו מבשל ולא עושה שום מלאכה מיו"ט לשבת, צריך להניח עירוב תבשילין כדי שיוכל להדליק נרות שבת, אך באופן זה לא יברך על העירוב (וכנ"ל סע' פח).

צז. יש להקפיד לבשל ביום שישי בזמן שיוכל להנות ממנו ביו"ט [ועכ"פ שיהיה ראוי לאכילה בשעת הדחק]. ונראה שגם שאר ההכנות שהותרו לעשות מיו"ט לשבת וכדלהלן [אף שהם אסורים רק מדרבנן], יש לעשותם גם כן בזמן שיוכל להנות מהם ביו"ט (בה"ל ד"ה ע"י עירוב). אמנם בשעת הדחק אפשר לבשל סמוך לשקיעה.

צח. הכנות שאינן קשורות לצורכי הסעודה – שלוש דעות בדבר: [א] יש אומרים שמותר לעשותם מיום טוב לשבת אף ללא עירוב תבשילין. [ב] יש אומרים שמותר רק אם עשו עירוב תבשילין. [ג] יש אומרים שאף אם עשו עירוב תבשילין אסור להכין מיום טוב לשבת, מפני שעירוב תבשילין מתיר רק צורכי סעודה (משנ"ב סי' שב ס"ק יז, סי' תרסז ס"ק ה, סי' תקכח ס"ק ג).

למעשה אף שמן הדין יש להקל בזה [על כל פנים כשהניח עירוב תבשילין], נכון להחמיר שאף אם הניח עירוב תבשילין לא יעשה הכנות שאינן קשורות לאכילה מיו"ט לשבת, אלא אם כן ישתמש בהן ביו"ט עצמו.

לפי ב' הטעמים הראשונים, יש לצדד שהעירוב מועיל גם אם הוא חוץ לתחום. אולם בב"ח (סי' תקכז), וביש"ש (פ"ב ה"י) נראה שאינו מועיל, ולכן לכתחילה יש להקפיד שהעירוב יהיה בתוך התחום, אמנם בדיעבד יש לסמוך על הנ"ל.

40 התבאר לעיל, שנכון להחמיר שהעירוב לא מתיר הכנות שאינן קשורות לצרכי הסעודה, אא"כ ישתמש בהן ביו"ט עצמו. ולפי"ז נראה שהעירוב לא מתיר את סידור הבית סמוך לשבת [אם בפועל לא נהנה ממנו ביו"ט, אף שראוי להנות ממנו ביו"ט], ויש בזה איסור הכנה.

אמנם מצינו (משנ"ב סי' תקג ס"ק א, שעה"צ ס"ק ב, סי' תרסז ס"ק ה) שבשעת הדחק מותר להכין מיו"ט לחבירו וכן משבת ליו"ט בעוד היום גדול, שלא ניכר שעושה כן עבור היום הבא. ומוכח שבשעת הדחק אין איסור הכנה [אף ללא עירוב תבשילין] כשלא ניכר שמכין עבור היום הבא.

ולפיכך נראה שגם בנידון דידן יש להתיר להכין ולסדר את הבית בעוד היום גדול [אפי' לא בשעת הדחק, כיון שיש את השיטות הנ"ל סע' צח, הסוברות שמלאכות שאינן קשורות לצרכי הסעודה מותרות, עכ"פ ע"י עירוב תבשילין].

יודגש: יש הבדל בין ההיתר להכין בשעת הדחק "בעוד היום גדול" שאין בו איסור הכנה, שהוא כמה שעות לפני סוף היום שלא ניכר שעושה כן בשביל היום הבא [ולא די סמוך לצאת היום, אפילו אם ראוי להנות מזה באותו יום],

צט. קיפול טלית וגלילת ספר תורה: עפ"י האמור לעיל, נכון להחמיר שלא לקפל את הטלית מיו"ט לשבת, וכן לא לגלול את הספר תורה מיו"ט לשבת. אך אם קורא ביו"ט עצמו במקום שאליו גולל – מותר.

ק. סידור הבית מיו"ט לשבת: מי שהניח עירוב תבשילין ורוצה לסדר את הבית ביו"ט עבור שבת, מותר לסדרו בזמן שיוכל להנות מהסידור ביו"ט, ובשעת הדחק מותר גם סמוך לשקיעה (עפ"י המבואר לעיל בסע' צז). ואם אי הסדר מפריע לו כבר ביו"ט, וכגון שמגיעים אורחים לפני השקיעה – מותר לסדר אף שלא בשעת הדחק, כיון שבאופן זה נחשב ששתמש כבר ביו"ט). אך נכון להחמיר לסדר בעוד היום גדול [היינו, כמה שעות לפני כניסת שבת, כדי שלא יהיה ניכר שעושה כן לכבוד שבת]⁴⁰.

קא. הדחת כלים מיו"ט לשבת: נחלקו הפוסקים האם הדחת כלים מיום טוב לשבת מותרת רק למי שהניח עירוב תבשילין, או אף למי שלא הניח. ועפ"י האמור לעיל, נכון להדיח את הכלים כל עוד יש שהות ביום לאכול בהם⁴¹.

קב. הוצאת אוכל מבושל מהקפאה: נחלקו הפוסקים האם הוצאת אוכל מבושל מהקפאה מותרת רק למי שהניח עירוב תבשילין, או אף למי שלא הניח. ועפ"י האמור לעיל, נכון להוציא את המאכלים בזמן שיוכל להנות מהם ביו"ט (וכנ"ל סע' צז).

קג. הוצאה ביו"ט עבור שבת: אם הניח עירוב תבשילין, מותר להוציא אוכל [ואף בגדים, ושאר חפצים] מרשות לרשות ביו"ט לצורך שבת, ונכון שיוציא בזמן שיוכל להנות מהם ביו"ט. ויש להקל להוציא גם בגדי שינה וכד' [אף שלא ייחנה מהם ביו"ט]⁴².

אולם אם משתמש בחלק מהדברים שהוציא ביו"ט עצמו, אף שחלק מהדברים הוצאו רק עבור שבת – מותר [אף ללא עירוב תבשילין], כיון שאין איסור הוצאה והכנה

לבין ההקפדה לעשות מלאכות "בעוד היום גדול" (המבואר בסי' תקכז ס"ק ג, בעניין עירוב תבשילין, הובא לעיל סע' צז), שדי בכך שיוכל להנות בזה מבעוד יום [אפילו אם הוא סמוך לצאת היום].

כמו כן, באופנים שעושה פעולות לצורך אותו יום ממש, אין בזה איסור הכנה כלל [מיו"ט לשבת, מיו"ט לחבירו, משבת ליו"ט, ומשבת או מיו"ט לחול. ובאופן זה מותר לעשות פעולות אלו לכתחילה, אף למי שלא הניח עירוב תבשילין].

מטעם זה, אם אי הסדר בבית מפריע לו כבר כעת, וכגון שמגיעים אליו אורחים לפני השקיעה, מותר לסדר את הבית וכן להדיח כלים סמוך לשקיעה, ואין בזה משום הכנה, מפני שנחשב שעושה כן עבור יום זה.

41 השו"ע הרב (סי' תקג ס"ג) נקט שהדחת כלים נחשבת צרכי סעודה, אך בשו"ת אבני מילואים (סי' י) נקט שלא הוי צרכי סעודה. ולדעה הסוברת שעירוב תבשילין מתיר רק צרכי סעודה (כנ"ל סע' צח), א"כ אסור לרחוץ כלים כלל מיו"ט לשבת. אך כתב שהעולם נהגו בזה היתר.

42 נחלקו הראשונים האם הוצאה מותרת רק למי שהניח עירוב תבשילין, או אף למי שלא הניח (עי' רשב"א בעבודת הקודש, בית מועד ש"ד הי"ב, משנ"ב ס"ק לו, שעה"צ ס"ק עח). ולפיכך יש להקל להוציא אף בגדי שינה וכדו' אף שלא רגילים להשתמש בהם מבעוד יום, ואין זה דומה לסידור הבית, שלכתחילה יש לעשותו רק בעוד היום גדול (כמבואר לעיל).

כאשר הכל נעשה בפעולה אחת, וכגון שמכניס לשקית אחת את הנצרך ליו"ט ואת הנצרך לשבת⁴³.

הלכות יום טוב

בישול ואפיה ביו"ט

קד. מלאכות לישא, בישול ואפיה מותרות ביו"ט, כיון שמלאכות אלו אינן נעשות לימים הרבה (סי' תצה).

קה. גם דברים שנשמרים בקירור מותר לבשלם ביו"ט, אם התבשיל כשהוא טרי טעמו משובח יותר (שם).

קו. קומפוט [לפתן] שלא מפיג טעמו אם מבשלים אותו מבעוד יום, וכן כל דבר שרגילים לאוכלו צונן - לדעת השו"ע מותר לבשלו ביו"ט, ולדעת הרמ"א אסור לבשלו כדרכו אלא ע"י שינוי (שם), ואף לבני ספרד יש להחמיר בזה (כנה"ג, מאמר מרדכי, ברכי יוסף שם).

קז. אם לא הייתה אפשרות לבשל בערב יו"ט כי היו טרודים, דינו כאונס ומותר לבשלו ביו"ט ללא שינוי (משנ"ב סי' תצה ס"ק ח, י).

קח. מאכל המפיג טעמו מותר להכינו, אף אם לא יפיג טעמו עד שיאכלנו, וכגון שדעתו להכינו לליל יו"ט, ועד אז לא יפוג טעמו.

קט. אף שאפשר להדליק גז מערב יו"ט ולהניח עליו את הסירים שיתבשלו ביו"ט, אין צורך לעשות כן כיון שיש הפסד ממון של הגז הבוזבז בינתיים ללא צורך (פמ"ג בראש יוסף ביצה לג, ובסי' תקב משב"ז א).

מבעיר (סי' תקב)

קי. אסור להדליק אש חדשה ביו"ט, אבל מותר להעביר אש מאש דולקת.

קיא. להעביר אש ממקום למקום ע"י גפרור או נר אמצעי - אם יש טרחה להעביר ישירות - מותר (סי' תקיד פמ"ג משב"ז ס"ק ח).

קיב. מותר להעביר אש ממקום למקום לצורך אור או לצורך הדלקת נרות יו"ט או ביהכ"ס או ברית מילה (סי' תקיד).

קיג. כירות גז הישנות שאין בהן מפסק ביטחון, מותר להדליק ביו"ט, וכן מותר להגדיל את להבת הגז. ובחדשות [שיש בהן מפסק ביטחון] - יש מחמירים.

קיד. כיריים עם מצת אלקטרוני אסור להדליק, ולכן אם הלחצן של הגז הוא גם המצת יש לנתק את הכיריים מערב יו"ט. ואם שכח לנתקו אפשר לעשות זאת ע"י גוי.

⁴³ ובמחנה ישראל (לחפץ חיים, פרק לא) מבואר להתיר אף בשתי שקיות ביד אחת [ועיי"ש שהסתפק אם מותר גם בשתי ידיים, ועיי"ש אור שמח (הל' שבת פ"ח)].

מכבה (סי' תקיד)

קטו. אסור לכבות אש ביו"ט, ואף אם האור מפריע לו לישון, וכן כאשר מעביר אש ע"י גפרור לא יכבה אותו אלא יניחנו שייכבה מאליו, וכן אין לכבות או להנמיך גז ביו"ט.

קטז. כיריים של גז - אם האוכל יישרף אם לא ינמיך את הלהבה, ידליק אש אחרת קטנה יותר, או יעביר את הסיר אל שכן שיש אצלו אש קטנה יותר. ואם לא יכול להדליק אש קטנה יותר [ויש לדון כשיש לו כיריים מהדגמים החדשים שיש בהן מפסק ביטחון] - כיון שאם לא ינמיך את האש יישרף האוכל - הוי צורך אוכל נפש ומותר להנמיך.

קז. המניח סיר ובו מים על גבי האש כדי שירתחו המים ויגלשו, וכונתו לגרום כיבוי האש - אם אינו משתמש במים שמרתיח לדבר אחר - אסור לעשות זאת, ואף אם משתמש במים אין לעשות כן.

בורר (סי' תקד בבה"ל ד"ה 'משום', סי' תקו סע' ב, סי' תקי סע' ב-ה)

קח. הקדמה: פסק השו"ע (סי' תקו סע' ב) שקמח שריקדו אותו מאתמול ונפל לתוכו צרור וקיסם, נכון להחמיר שלא לבוררו. עוד מבואר במהרי"ל שאסור לבורר פירורי מצה גדולים מתוך קטנים ביו"ט (מובא בט"ז סי' תצה ס"ק ב ובמג"א סי' תקד ס"ק ט).

אמנם בסי' תקי (סע' ב) מבואר שמותר לבורר קטניות בחיקו ובתמחויו אבל לא בנפה ולא בכברה (ביצה יד:). וצ"ע מאי שנא קמח ופירורי מצה האסורים בבירה מברירת קטניות המותרת. ונאמרו בזה שתי דרכים עיקריות -

[א] הגר"ז (סי' תקו קונטרס אחרון א) סובר שרק קטניות שאין דרך לבוררם לימים רבים מותר, אבל חיטים שדרך לבוררם לימים רבים אסור, ולכן לגבי קטניות מותר ולגבי מצה אסור.

[ב] שיטת החי"א (כלל פב סע' ג) שדבר שהוא דרך ברירתו בחול אסור, אבל קטניות מותר כי אין דרך ברירתו בכך.

לפי דברי הגר"ז יהיה מותר להוציא עצמות של דגים ובשר, וכן לקלף במקלף, וכן יהיה מותר להוציא שקית תה מתוך כוס [וכן להשתמש בתיון לאוסרים זאת בשבת], ויהיה מותר להשתמש במצקת מחוררת ביו"ט. אך לפי דברי החי"א יוצא לכאורה שיהיה אסור לעשות את כל הנ"ל כיון שכך היא הדרך לבורר בחול.

אך מצינו בשו"ע (סי' תקי ס"ד) שמותר לתת במשמרת תלויה שמרים לסיונו, ולפי דברי החי"א צ"ב איך מותר לבורר באופן זה.

ומבואר בבה"ל (שם ד"ה 'מותר') שכיון שדרך לעשותו לפי שעה אין בזה איסור בורר.

ומטעם זה מותר להכניס ארגז שתייה למקרר, אע"פ שליום זה די לו בבקבוק אחד, ושאר הבקבוקים הם עבור הלילה (עיי' שלו ס"ד, סי' תקג ס"א).

לש (סי' תקו)

קלב. לישא הותרה ביו"ט, ולכן מותר להכין סלט ביצים עם מיונז כרגיל בלי שינוי.

קלג. גילי יש להכינו מערב יום טוב כיון שטעמו טוב כשנעשה מבעו"י ואולי טוב אף יותר (עי' משנ"ב סי' תצה ס"ק ח).

קלד. לש עיסה ביו"ט **מותר להפריש ממנה חלה** ביו"ט, ואם לש בערב יו"ט אסור להפריש ביו"ט (סי' תקו).

מוליד

קלה. גם ביו"ט קיים איסור מוליד. ולכן אסור לשים **בושם** על הבגד, אך על הגוף מותר, וכבשבת (סי' תקיא וסי' תרנח). וכן אסור **להדליק גפרור** ביו"ט (כדלעיל סע' קיא).

קלו. לצורך אוכל נפש, הותר איסור מוליד (רשב"א בעבודת הקודש הארוך, בית מועד שער ב, בגיליון שם, והוא העתקה מתחילת ספר מעשה רקח, וכ"ה בשו"ע הרב סי' תקיא ס"ז). ולכן לצורך אכילה מותר **לרסק קרח, ולחמם מרק קפוא** [וכן להקפיא מים לצורך אותו יום].

עיבוד באוכלין

קלז. לכתחילה יש למלוח ירקות רק בצורה המותרת בשבת ע"י נתינת שמן וכדו'. ואם אין לו אפשרות מותר למלוח כרגיל. אבל **כבישת ירקות ביו"ט אסורה** כיון שהדרך לעשותה לימים רבים (סי' תק ס"ה).

דיני מוקצה ביו"ט (סי' תצה סע' ד)

קלח. איסור מוקצה נוהג ביו"ט, וכל מוקצה האסור בשבת, אסור ביו"ט.

קלט. כלי שמלאכתו לאיסור, אסור לטלטלו כי אם לצורך גופו ומקומו, וכן **מוקצה מחמת חסרון כיס ומוקצה מחמת גופו ובסיס לדבר האסור** - אסור לטלטלם ביו"ט.

קמ. מותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש (סי' תקט וסי' תקיח).

קמא. קמח ותפוחי אדמה אינם מוקצה ביו"ט, כיון שמותר לבשל ולאפות ביו"ט.

קמב. נרות וגפרורים [ונראה שה"ה פנס דולק] אינם מוקצה ביו"ט (ואין בזה משום מוקצה דשלהבת, וראה בסע' הבא).

קמג. מותר לטלטל ביו"ט מכשיר חשמלי לצורך גופו ומקומו. ואף אם יש בו גוף חימום המתלהט [כגון מיחם חשמלי], ובלבד שלא יהיה בו משום מוקצה מחמת חסרון כיס [אך בשבת אם יש בו גוף חימום המתלהט, הרי זה מוקצה מחמת גופו מחמת מוקצה דשלהבת (ראה אזמרה לשמך גיליון 72, 161)].

הוצאה מרשות לרשות (סי' תקיח)

קמד. אסור להוציא ביו"ט שלא לצורך כלל, וגם לבני עדות המזרח יש להחמיר בזה (בה"ל סי' תקיח בדעת השו"ע). ואם

ולפי"ז נראה שגם לפי החי"א מותר לקלף במקלף ביו"ט כיון שמוכרח שהוא נעשה לפי שעה, וכן בשקית תה, וכן מותר להוציא גרעינים עם כלי המיוחד להוצאת גרעיני תפוחים וכן במסננת זיתים ואטריות [ולגבי מסננת אטריות יש לעיין לפי הגר"ז אם מותר כיון שהוא מין דגן].

וצ"ל שכל מה שכתב החי"אדם בביאור השיטה (סי' תקו סע' ב) שאם נפל צרור לקמח שלא יטול הצרור בידו כיון שדבר שהוא דרך ברירתו בחול אסור - הוא משום שאין דרך לעשותו דווקא סמוך לאכילה, אבל **בדברים שדרכם לעשות תמיד סמוך לסעודה - מותר**.

קיס. עוד כתב הבה"ל (סי' תקי ד"ה 'אם רוצה'), שכל מה שהותר ברירה ביו"ט זה רק אם אי אפשר היה לעשות מבעוד יום. ואם היה אפשר לברור מבעוד יום, יברור בשינוי או באופן המותר בשבת.

קכ. ברירת עצמות מדגים ובשר: גם לדעת החי"א יש להתיר כיון שגם בשבת יש צדדים להקל (עי' בה"ל סי' שיט ס"ד).

קכא. הוצאת עצמות מדגים או בשר - יש להקל כיון שאין דרך להוציאו מבעוד יום.

קכב. שימוש במקלף ובמצקת מחוררת - כיון שאין דרך לעשות כן מערב יו"ט, מותר.

קכג. שריית חסה במים ביו"ט לנקותה מתולעים אסורה (מג"א סי' תקי ס"ק ד בשם היש"ש, ויל"ע בזה עוד).

טחינה ביו"ט (סי' תקד משנ"ב ס"ק יא, יט, ושעה"צ ס"ק יח, לו)

קכד. מותר לחתוך ביו"ט ירקות לסלט בלי שינוי כיון שהוא כמו שום בצל ושחלים שא"צ שינוי.

קכה. מותר לרסק ירקות במזלג אף ללא שינוי כלל.

קכו. מותר לגרד במגרדת [פומפיה] פירות וירקות ביו"ט, ונכון לשנות ע"י שיעשה זאת על השולחן וכדו' או שישתמש במגרדת מצידה השני.

קכז. מותר לחתוך פירות וירקות לחתיכות גדולות קצת כדרכו בסלייסר, ואם חותך לחתיכות קטנות דינו כמגרדת שנכון לעשותו בשינוי.

קכח. מותר לכתוש שום בכותש שום כדרכו, ונכון גם בזה לשנות, וכן מותר למעוך תפוז"א במועך תפוז"א, ונכון לעשות כן בשינוי כגון על שולחן וכדו'.

דישה וסחיטה

קכט. ביו"ט אסור לסחוט פירות, מכיון שמלאכת דש לא הותרה ביו"ט. ומותר לסחוט לתוך אוכל כמו בשבת (סי' תצה).

קל. דין שימוש במגבונים לחים ביו"ט הוא כבשבת, וכן לגבי שטיפת כלים בסקוטש - דין יו"ט כבשבת.

קלא. שאיבת חלב ביו"ט דינה כבשבת (עי' סי' תקה).

יש עירוב שאפשר לסמוך עליו [ודי שהמחיצות טובות, אף אם אין שכירות], מותר להוציא רק באופן שאין איסור הכנה.

קמה. מותר להוציא ביו"ט לצורך יו"ט כדרכו, ואף אם היה אפשר להוציא מערב יו"ט (סי' תצח ס"ב, סי' תקד ס"ב).

קמו. להוציא מפתח הנצרך לשימוש ביו"ט עצמו, כגון אם צריך להשתמש בו לפתוח בית במקום אחר וכדו' – מותר.

קמז. אם עוזב את הבית ורוצה לנועלו לשומרו מפני הגנבים ונוטל המפתח עימו ומטלטלו, י"א שכיון שאם לא ינעל את הבית הדבר יגרום לו דאגה – הוי צורך יו"ט ומותר, אך נכון להחמיר כדעה הסוברת שכיון שאין הטלטול נצרך ליו"ט עצמו אלא לשמירת הבית – שלא לטלטל.

קמח. נחלקו האחרונים האם מותר להוציא דבר שיש רק צד רחוק שיצטרך להשתמש בו ביו"ט, אבל אם הדבר ספק – מותר להוציאו לכו"ע.

קמט. מותר להחזיר ספרים ומחזורים אחר התפילה מבית הכנסת לביתו אם יש חשש שיאבדו, וטעם הדבר מפני שהתירו סופו משום תחילתו [ואם יש עירוב שאפשר לסמוך עליו, מותר להחזיר בכל אופן, ואין בזה איסור הכנה, כיון שהוא החזרת דבר למקומו]. ואם ישתמש במחזור בביתו מותר להחזירו אף אם אין חשש שיאבד בבית הכנסת.

תחומין (סי' תטז ס"ה וסי' תקכח)

קנ. איסור תחומין נוהג ביו"ט כמו בשבת.

"מתוך שהותרה"

קנא. "מתוך שהותרה [מלאכה] לצורך – הותרה שלא לצורך" (ביצה יב. וסי' תקיח). היתר זה כולל עשיית מלאכות אוכל נפש כגון בישול והוצאה – שלא לצורך אכילה – אבל הם לצורך היום, כגון – הוצאת ספרים, ארבעת מינים ושופר, וכן חימום מים לצורך שטיפת פנים.

קנב. היתר זה הוא בתנאי שתהא המלאכה דבר השווה לכל נפש, ולכן אסור להניח בשמים על האש ביו"ט לעשותו מוגמר, כיון שאין דבר זה שווה לכל נפש (ונתבאר בהרחבה באזמרה לשמך פסח ב, בדין שווה לכל נפש בעישון סיגירות ביו"ט).

קנג. מלאכות שאין בהן צורך כלל – אסורות, ולכן אסור לבשל ולהוציא ביו"ט שלא לצורך כלל, וגם לבני עדות המזרח יש להחמיר בזה (בה"ל סי' תקיח בדעת השו"ע).

קנד. אסור להרוג [ולצוד] זבובים ויתושים המפריעים ביו"ט כי לא אומרים 'מתוך' בדבר שהוא רק סילוק (סי' תקיד ס"א, משנ"ב סי' תקלג סק"כ).

קנה. אסור לעשות מלאכה ביו"ט עבור גויים, מומרים ובעלי חיים (סי' תקיב).

דינים כלליים ליו"ט

קנו. אסור למדוד ולשקול ביו"ט כמו בשבת (סי' תק).

קנז. אמירה לנכרי ביו"ט דינה כבשבת – מה שאסור לישראל לעשות אסור לומר לגוי לעשותו (סי' תצה ס"ק א).

קנח. דין נטילת תרופות ביו"ט כדין נטילת תרופות בשבת (סי' תקלב סק"ה).

קנט. דין פתיחת בקבוקים, פחיות וקופסאות ביו"ט כדין פתיחתם בשבת (ועי' סי' תקט ס"ו).

קס. דין הזמנת גוי, מומר, ואנשים שאינם שומרי תורה ומצוות לסעודת יו"ט, וכן דיני טעויות בתפילות יו"ט, דין עישון ביו"ט, דין רגל מבטל אבילות, דיני יו"ט שני של גלויות – כל אלו התבארו בהרחבה באזמרה לשמך פסח ב.

רחיצה ביום טוב

רחיצה במים קרים

קסא. לבני ספרד מותרת, ולבני אשכנז מעיקר הדין מותרת, אך נהגו שלא לרחוץ את כל הגוף אלא במקום צער [ומיעוט הגוף מותרת אף שלא במקום צער, אך במקום ריבוי שיער, מותר רק במקום צער].

רחיצה במים חמים

גם באופנים דלהלן בהם הרחיצה מותרת ברוב הגוף – לבני אשכנז הוא רק במקום צער.

קסב. רחיצה במים חמים שהוחמו ביו"ט – אסורה, בין רחיצת כל גופו יחד ובין רחיצת אבר אבר. אך רחיצת פנים וכפות הידיים והרגליים, וכן רחיצת מיעוט הגוף [עכ"פ שהוחמו בחמה, כדלהלן] – מותרת.

קסג. רחיצה במים חמים שהוחמו מערב יו"ט – לבני ספרד מותרת, ולבני אשכנז רחיצת כל הגוף יחד אסורה, אך רחיצת פנים וכפות הידיים והרגליים וכן רחיצת מיעוט הגוף, וכן רחיצת אבר אבר [היינו עם ניגוב בין כל אבר ואבר שרוחצים], מותרת.

דיני חימום מים ביו"ט לרחיצה

קסד. אסור לחמם מים ביו"ט לצורך רחיצת כל הגוף, אפילו אם כוונתו לרחוץ אבר אבר.

קסה. מותר לחמם מים ביו"ט לצורך רחיצת פנים וידיים.

קסו. נחלקו הראשונים האם מותר לחמם מים ביו"ט לצורך רחיצת מיעוט הגוף, ולהלכה בחימום מים ע"י דוד שמש ניתן להקל לכתחילה [ובתנאי שלא נכנסים מים קרים לדוד, אך אם נכנסים מים קרים, ראה בסע' קסח]. וחימום מים על ידי בוילר חשמלי [הדולק מערב החג או ע"י שעון שבת] וכן חימום מים על האש – המיקל יש לו על מי לסמוך.

קסז. יונקריס – אין להשתמש בו, ואפי' לרחיצת מיעוט הגוף.

קסח. דוד שמש – בעקבות פתיחת ברז המים החמים בבית שמותקן בו דוד שמש, נכנסים מים קרים לדוד, ולכאורה יש

איסור בדבר מפני שהמים הקרים מתבשלים בדוד שלא לצורך [שהרי לא משתמשים בכל המים שבדוד]. אמנם בפתיחת הברז לצורך רחיצה באופנים המותרים [לצורך רחיצת פנים וכפות הידיים והרגליים, מיעוט הגוף, או לצורך שטיפת כלים], אין להקל לכתחילה, אך אין למחות במקלים בזה.

גדרי 'הוחמו מערב יו"ט - וביו"ט'

קסט. אם הניח את סיר המים על האש ביו"ט עצמו – המים נחשבים 'הוחמו ביו"ט'.

קע. אם הניח את סיר המים על האש בערב ביו"ט, והסירו מהאש לפני כניסת יו"ט – המים נחשבים 'הוחמו מערב יו"ט'.

קעא. אם הניח את סיר המים על האש בערב יו"ט, והשאירו שם ביו"ט – נחלקו הפוסקים האם נחשב 'הוחמו מערב יו"ט' או 'הוחמו ביו"ט', ולהלכה דינם 'הוחמו מערב יו"ט'.

קעב. המערב מים קרים במים חמים שהוחמו מערב יו"ט, נחלקו הפוסקים האם דינם כמים שהוחמו מערב יו"ט, או שהדבר תלוי במטרת עירוב המים – שאם עירב לצורך קירור המים החמים – דינם כ'הוחמו מערב יו"ט', ואם עירב כדי להרבות מים חמים – דינם כ'הוחמו ביו"ט'. ולהלכה אין לחלק, ובכל אופן דינם כמים שהוחמו מערב יו"ט.

קיצור אופני הרחיצה המותרים

קעג. רחיצת כל הגוף במים קרים [לבני אשכנז דווקא במקום צער] – מותרת כרגיל.

קעד. רחיצה במים חמים:

[א] רחיצת כל הגוף יחד – אסורה לבני אשכנז בכל מקרה, ולבני ספרד מותרת רק במים שהוחמו מערב יו"ט (ע"י לעיל גדר 'הוחמו מערב יו"ט - וביו"ט' מה נחשב מים שהוחמו מערב יו"ט).

[ב] רחיצת גופו אבר אבר [דהיינו עם ניגוב לאחר כל אבר שרוחץ] – במים שהוחמו ביו"ט אסורה, ובמים שהוחמו מערב יו"ט מותרת, ולבני אשכנז רק במקום צער [ולכן, יכול להניח מערב יו"ט סיר מים על האש, וביו"ט ישפכם לגיגית אמבטיה, ויכול להוסיף מים קרים, ולהתרחץ בהם].

[ג] רחיצת פנים, וכפות ידיים ורגליים – מותרת אפילו במים שהוחמו ביו"ט [ולכן, יכול להניח ביו"ט סיר מים על האש, וישפכם לגיגית אמבטיה, ויכול להוסיף להם מים קרים. אך רחיצה במים מדוד השמש [מבלי לסגור את ברז המים הקרים הנכנסים לדוד] אינה לכתחילה, וכבסע' הבא].

[ד] רחיצת מיעוט הגוף – מותרת במים שהוחמו מערב יו"ט, והמיקל לרחוץ במים שהוחמו ביו"ט ע"י סיר על האש או ע"י בוילר חשמלי [שדולק מערב החג או ע"י שעון שבת], יש לו על מי לסמוך [ואם רוצה לרחוץ במים חמים מהדוד שמש, צריך לכתחילה לסגור את ברז המים הקרים הנכנסים לדוד, אך אין למחות במיקל בכך אף ללא סגירת ברז המים הקרים של הדוד].

קעה. רחיצת תינוק:

[א] תינוק שלא רגילים לרחצו בכל יום, דינו כגדול.

[ב] דין רחיצת כל גוף התינוק שרגילים לרחצו בכל יום, וכן רחיצת לכלוך מתינוק [אף שלא רגילים לרחצו בכל יום]:

מותרת במים שהוחמו מערב יו"ט, ואף במים שהוחמו ביו"ט ע"י סיר על האש מותרת, ובתנאי שהמים חוממו לצורך שתיה או שטיפת כלים [כלומר, יניח סיר מים על האש, בחלק מהמים החמים ישטוף כלים, ואת שאר המים ישפוך לגיגית האמבטיה, ויוסיף מים קרים וירחץ בהם את התינוק].

רחיצתו במים חמים מהדוד שמש [מבלי לסגור את ברז המים הקרים הנכנסים לדוד], אינה לכתחילה, והמיקל בזה ע"י שפוחת את הברז לצורך שתיה או שטיפת כלים [כגון שלאחר פתיחת הברז, ישטוף מעט כלים באמבטיה, ולאחמ"כ ירחץ את התינוק], אין למחות בידו.

דיני חפיפת השיער, וניגוב

קעו. חפיפה: אף באופנים שהותרה רחיצה ביו"ט, אסור לחפוף את השיער, משום איסור סחיטה, ומותר רק להניח סבון נוזלי ממש [שאינו סמיך יותר מסמיכות השמן, כדי שלא יהיה ממרח, וכן גזירה שמא ימרח] על השיער, ולשטפו עם הזרם ללא מגע בשערות כלל [ולבני אשכנז רחיצה זו הותרה במקום צער בלבד, כאמור].

קעז. ניגוב: אסור לנגב כל מקום שיש בו ריבוי שיער משום סחיטה, ומותר רק להניח בעדינות [מבלי ללחוץ] את המגבת על הגוף על מנת שתספוג את המים.

שימוש בדאודורנט בשבת ויו"ט

קעח. אין איסור הולדת ריח על גוף ושיער.

אך מצד איסור ממרח, מותר להשתמש רק בדאודורנט רול [מיימי] שהוא נשפך או בספריי, אך בסטיק או בג'ל אסור משום ממרח.

**הגיליון נתרם להצלחת
נתי, קובי, אבי ורוני
בלימוד התורה הקדושה**

**מספר הטלפון בבית ההוראה
0733-260-800
להפניית שאלות לרב ולקבלת הגיליון
לחיל - פנו לכתובת
6191265@gmail.com**

**הגיליון הודפס ע"י
החפץ בעילום שמו
להצלחת עם ישראל, ולהצלחתו
והצלחת משפחתו ברוחניות ובגשמיות**

שבת טיש

ספורים ואגדות • פנינים ופרפראות • מדות והליכות

מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

פנינים

וידבר ה' וגו' (א, כ) - כתב בפענוח ראו: חמש הפסוקים מתחיל בנא"ל לחלשים מניין ראשי התבות שבתחלת חמשה חמשי תורה שעולים למספר כ"א, בי"ח של בראשית, ג' וי"ד של שמות ויקרא ובמדבר, וא"ף של אלה הדברים הרי כ"א, שנתחם שמו יתברך אה"ה העולה כ"א בראשי החמשים, וזה שאמר הכתוב בכתב יו"גש בגימטריא 'תנא דבי אליהו' מדרש תרשא מתחיל בתבא זו בגימטריא 'זה רבי פינחס בן יאיר' פרקי דרבי אליעזר מתחיל 'מי למלך גבורת ה' בגימטריא 'אליעזר בן הורקנוס', החרה מתחיל 'בריש' אותיות רשבי', ולמדו מהקפ"ה שחתם שם אה"ה בתחלת חמשת החמשים. (ראו דמאיר)

במדבר סיני (שס) - בגימטריא 378 כמנין 'הוי כל צמא לכו למים' אותו דרשו חז"ל על התורה שהיא נתנת חנם לכל צמא, כמו הצמא ששותה מים, ואמר חז"ל שבשלושה דברים נתנה תורה, באש במים ובמדבר, ודרשו במדבר שנאמר 'במדבר סיני'. (פניני שבי)

במדבר סיני - במדבר קרמו על מדת הענוה במדבר שהכל דורכים עליה, וכאשר האדם עובד את ה' בענוה, אזי הוא בא לידו 'סיני' בגימטריא ססס, והינו בזכות הענוה הוא עולה בסלס העולה השמימא ממדרגתו למדרגה. (הפסח יצחק יצחקא)

לכני יוסף לאפרים (א, ט) - למה הקדים את אפרים למנשה, ואינו בפרשת מסעי לבני נחלת הארץ הקדים מנשה לאפרים, שנאמר 'לכני יוסף למנשה בנימנשה'? אלא שאפרים למד מפי יעקב במצרים, ומנשה היה המלחין של יוסף, ולכן לכני תנחום סביב המשכן הקדים את אפרים שהוא תלמידו יחסי ונכדו ראשון, ולכני נחלת הארץ שהוא דבר שבקמון הקדים את מנשה שהוא בחרתו ובוחרו התלמוד באפרים. (התחם מופ)

ויתלדו עלימשהוהם לבית אבתם (א, יח) - אף שהתברכו והשתעפו לששים רבוא, המשיכו בני ישראל להיות דבוקים בששם אבותיהם, ודבקו ביוחסם הריס לכלם ממעשי אבותיהם. (השפת אמת)

בני נפתלי (א, כב) - למה נאמר אצלו 'בני נפתלי', ולא 'לכני' כמו בשבטים האחרים? כתב בעל הטורים, שבשם נפתלי היה מרבה בכנות יותר מבנים, ולכן רמז משה בברכתו לנפתלי 'אלה שלוחי הטהרה' - נוטריקון אש"ה. והרי נפתלי שכן ליד אשר בסדר הגולים בצד צפון, ועל אשר נאמר בפרשת וזאת הברכה 'ברוך מבנים אשר' ומפרש רש"י בשם 'הספרי' 'אין לך בכל השבטים שנתברך מבנים כאשר', ולכן נאמר שם 'נפתלי שבע רצון', שכן נפתלי נתברך באמור בכנות רבות, והיה שבע רצון מקד שזמן לו הקב"ה בשכנות את שבט אשר ומבניו לקח וזוהים הגונים לבנותיו... (משיב נפש)

משה וזבולן (י, י) - בכל השבטים נאמר 'משה' בנא"ל החבור, חוץ מזבולן, מפני שהיה תורה תורה ופרנס את אחיו וישביר שעסק במצור, ואותו שלש מאות לזים בבורות היו, ודום שישפיעו עצמם מן הפדיון'. וקם בבבורות מובא, ששאלה זו שאל שר אחד אל רבו יוחנן בן ירמיה, ועוד שאל: וכי משה רבנו נגב היה שלא חשב נבון את חשבון מחצית השקל? והשיב לו רבינו: 'משה רבנו נבון נאמן היה וזכי בחשבונות היה, ומנה של קדש כפול היה'. כלומר השיב לו בצחות, אתה אומר שמשה היה נבון? לא כן, אלא נבין היה, נוטריקון זבול, נאמן, בן בחשבונות, וקד הפך את החסרון למעלה. ונח ויתר לגרם בגמרא בלי תבת 'היה' אחר נאמן, וקד אחר מובא בירושלמי. (דברי שבת מופ)

כליפקודי הלזים... שנים ועשרים אלף (ה, ט) - מפרש רש"י: 'ובפרט את מוצא שלש מאות יתרים... אמרו ובריתנו במסכת בבורות, אותן שלש מאות לזים בבורות היו, ודום שישפיעו עצמם מן הפדיון'. וקם בבבורות מובא, ששאלה זו שאל שר אחד אל רבו יוחנן בן ירמיה, ועוד שאל: וכי משה רבנו נגב היה שלא חשב נבון את חשבון מחצית השקל? והשיב לו רבינו: 'משה רבנו נבון נאמן היה וזכי בחשבונות היה, ומנה של קדש כפול היה'. כלומר השיב לו בצחות, אתה אומר שמשה היה נבון? לא כן, אלא נבין היה, נוטריקון זבול, נאמן, בן בחשבונות, וקד הפך את החסרון למעלה. ונח ויתר לגרם בגמרא בלי תבת 'היה' אחר נאמן, וקד אחר מובא בירושלמי. (דברי שבת מופ)

שלא יבאו לראות כבעל את הקדש (ה, ט) - אזהרה שיש למי שצא אל הקדש, שלא יעלה למדרגתו למעלה מבחו, ואם יבוא לראות כבעל את הקדש, עולה הוא לפל גם ממדרגתו הנכבדת, ויסוף קרח מקאן ומקאן, וכפי שנאמר 'ולא תעלה במעלות עלי' מוזכר, שלא תעלה במעלות שלא כפי בך, ולא תעלה עולהך עליו' שתפסד גם את מה שכבר השגת. (השני שבת מופ)

ספורים בפרשה

שהבנים ילמדו מאביהם כיצד מתפללים בחימיות, וכיצד יושבים ליד שלחן השבת ומקורים בסלודין וביקודאיש מתוך שמחה של מצוה.

ונתתה הקספה (ג, מח)

בתקופה הראשונה לאחר עלייתו של רבי יחזקאל אברמסקי ארצה, חי בצמצום רב והתפרנס מפנסיה ועזרה מתקופת הנהגתו בקרבה של לונדון. יום אחד הגיע אליו עני בן-טובים מיקורי העיר, ובקש את עזרתו הכספית להוצאות נשואי בתו. הרב הבטיח לו כי יפנה לבצע יכלת לטובתו, ובקש ממנו לשוב לאחר זמנך. ביום צום שבעה עשר בתמוז, בחם היום, הגיע האיש שנית לביתו, ומיד הושיט לו רבי יחזקאל סכום חשוב שגרם לו קורת-רוח מרבה, כפי שהיה נגר מהבעת פניו של האיש. טרם צאתו תהה הרב באוזניו "מדוע נרתת לבוא ודאק געת הצום?" והלה השיב בכנות כי אינו מתענה עקב חלשותו, והספה שהגיע בחם היום שכן קבל זה עתה תרומה נכבדה מאחד מקרובי משפחתו שדר בחוץ-לארץ, ואמר בלבב לצרף את שתי הנהגות יחד, כדי שיוכל לסלק הלקאה שהגיע זמן פרעונה, והרי אמרו חז"ל פריעת בעלי-חוב מצוה, ומצוה הבאה לדרך אל תחמץנה, נמק האיש. פנה רבי יחזקאל מיד ומסר לו סכום נוסף, מנה אחת אפים. לפליאת בני הבית הסביר: "כל הלימים אני מוסר את עצמי, מה ערך לנתינותי תדלות מול צרכיו הקרובים של העני המבקש. אך בדרך כלל מושבים מקרבי את דעתי, בקד שדרכו של העני תמיד להפריז בתאור מצוקתו. והנה נתקלתי לראשונה באדם נזקק שפיו ולבו שוים, ומנלה את האמת בלי להסתיר מאומה. לאדם כזה שאינו מסגל לשנות מדבורו, עלי למן ולחור ולמן".

רגיל היה רבי נתן וקטפוגל המשיח של ישיבת ליקווד, לספר מעשה נורא. באחד מלילות אלו, בשהסבא מקלם שכב על משכבו, ראה בחלום את רבנו יונה החסיד מגירונדי בעל 'שערי תשובה', מגיע לעיר קלם, והקרוז מקריז כי בשעה פלוגית ישא מדברותיו בבית הקנסת המקריז של קלם. בשעה הנעודה נראו לו יהודי המעלה שמים שמעיהם אל בית הקנסת וביניהם גם 'הסבא' כמובן. עם הגיעו לשער בית הקנסת, עצרו שומר הסף ולאחר ששמע את שמו, סרב להכניסו. נסה הסבא להזכיר את זכות הרבצת התורה שלו, אך לשון, רק בשהזכיר ואמר שהוא אביו של רבי נחום זאב, הסכים השומר להכניסו. בשהקוץ הסבא שפנתו, שלח מיד לקרא לבנו וברר אצלו איך משה גדול עשה. ספר לו הבן, שמהו תקופה ארבה הולך הוא בנעלים בלויית וישנות, ולאחר שחשק פרוטה לפרוטה במשך תקופה ארבה, עלה בידו לרבוש נעלים חדשות ואיתנות. אלא שבאחד מלילות החרף, התפרק על דלתו יהודי עני ואביו, ובשראה שהלה צועד בשלג ובקר בגלים יחפות מחסר אמצעים לרכישת נעלים, מהר והעניק לאותו עני את הנעלים שרכש לאחר מאמצים קרבים. שמשמע זאת הסבא מקלם, הבין מיד כי מעשה חסד כזה, שנגעש ללא שום חשבונות צדדים ובלי שום טובת הנאה, בכחו לבקש רקיעים, עד כדי שזכה להקנס לתוך שיחתו של רבנו יונה החסיד, שהיה מגדולי הראשונים. והקרים אמרים בכל מעשה ואפילו הפעוט ביותר, אם הוא נעשה מתוך הנהגה בעירובי של הזולת ללא חשבונות וזרחים, מוצה הוא את האדם ברחמי שמים מקרים ופוחת לו שגרי ושווקה ורחמים פקורים.

ישא את ראש כל עדת בני ישראל (א, ב)

החדושי הר"מ נסע פעם עם פמליה מחסידיו בעגלה רתומה לסוסים. בדרךם עצרו לפוש מעט, ואבר נכרי שעמד שם השתומם לראות אנשים כה רבים על עגלה אחת, והחל למנותם באצבע כשהוא קורא בקול אחר, שנים, שלשה... נענה החדושי הר"מ ואמר: "נכרי זה הופך אותנו בספירתו לדבר של חשיבות, שהרי אמרו חז"ל 'כל דבר שבמנין אפילו בא"ף לא בטל, ומספה זו צוה הקב"ה למנות את בני ישראל במדבר, כדי שלא יתבטלו חלילה בין האמות אלא יהיו חשובים כל אחד בפני עצמו".

למשפחתם לבית אבתם (שס)

רבי דוד פרנקל שוחח פעם עם החזן אי"ש אודות יחסו, והזכיר כי הוא נמנה על צאצאיו של ה'נודע ביהודה'. חידד החזן אי"ש ואמר לו: "אם יודע אתה לפרט את היחס שלך דור אחר דור עד ה'נודע ביהודה' הרי זה יחס, אך אם אין אתה יודע כיצד, אין זה נחשב ליחוס". פרט רבי דוד על-אחר את יחסו, והחזן אי"ש אמר בבית-חשוך: "אכן עתה נודע ביהודה כי אתה מצאצאי ה'נודע ביהודה'".

לראובן אליעזר בן-שדיאור (א, ח)

איש חשוב היה בירושלים של מעלה, ושמו רבי ראובן אליעזר וספיש, בנו יחידו של רבי אברהם וספיש, בנו של רבי אשר למיל מגאלין וראב"ד ירושלים אחיו של רבי נחום משאדיק. ביצר ארע הדבר והלך הירושלמי קבל שם כה נדיר? מעשה שהיה כך היה, אמו היתה משפלה, ובגלתו הקשתה בלדתה. בקש האב להעלותו לתורה לישועה, ובשעה שבוך על התורה הפציר בתפלה חרישית שיזכה לזרע ברחמא ונדר בלבב להקדישו לתורה. ובשעה שהקורא קרא מתוך ספר התורה את הפסלים "ביום הרביעי נשא לכני..." שבפרשת נשא, נכנס המבשר והודיע כי בן נולד בשעה טובה, וכאשר המשיך הקורא את הפסלים "ראובן אליעזר" ראה בכך האב סמן שמימי, ובשנות אלו קרא לבנו שנותר לו יחיד, וממנו יצאה משפחה ענפה ונכבדה.

בהקריבם אש זרה... ובנים לא יהיו להם (ד, ד)

איש אחד התאונן בפני האמרי חיים מו"צניץ, על היותו טרוד כל השבוע עלי-המחיה ועלי-הבגלה, ואין לו פנאי ללמד עם בניו ולחנכם אלא בשבת-קדש, והוא חש כי אינו ממלא את חובתו כראוי בחנוך הבנים. יעץ לו הרבי להראות לבניו בשבת, כיצד הוא מתלהב בתפלות בבית הקנסת בחימיות, וכן בשלחן השבת יראה להם כיצד הוא בוער בהתלהבות בשלחן אשר לפני ה', וזה יהיה החנוך הטוב ביותר בעבורם. החל האיש להתנצל שאינו אלא יהודי פשוט העוסק במסחר, ואין בו תורה ויראת שמים, ואין יכול הוא להתלהב כלפי חוץ ולרמות את בניו? אמר לו הרבי: "פאשר צריכים לתנך את הבנים, יכולים להשתמש עם אש זרה" והסביר: "אמנם גודא רצוי שהאדם יתלהב באמת בעבודתו באש-קדש, אולם לצורך חנוך הילדים מותר לו להבעיר בקרבו אש זרה, כאלו לבו בוער בקרבו. ויהיה לכך מהפסקו בפרשת 'במדבר סיני' אודות נדב ואביהוא, שמתו 'בהקריבם אש זרה לפני השם', והפסקו מדגיש 'ובנים לא יהיו להם', ולכאורה יפלא הדבר, הרי כבר נאמר שכל חטאם היה בהקריבם אש זרה, ומה מוקדם להוסיף ובנים לא יהיו להם? אלא למדוך, שאם אכן היו להם בנים, היה מותר להם להקריב אש זרה, כלומר להראות את עצמם כאלו הם בוגרים בעבודת ה', כדי

אֲשֶׁר נִקְּבוּ בְּשֵׁמוֹת

עסקנו צבאית נודע חי בירושלים בשלהי שנות השלושן התורני, ושמו ר' יוד צבי אריה שניאורסון. את עולמו קנה בהתמסרותו למען הקמת בתי ירושלים, ובמסגרת עסקיו פוטעו רבני שהתאצב בפני הרשיות, פעל רבות לנאפלת קרקעות מידי הערבים, פדית הבתים הסמוכים לכתל המערבי והעברת קברי הסנהדרין לבעלות יהודית. שמו הלך לפניו כאיש פקח וממלח, שמהלכים לו בקרב בתי המשפט התורניים, ולמחזיתו בפתרון בעיות משפטיות יצאו מוניטין.

בְּאַחַד הַמִּקְרָאִים יֵצֵא ר' דָּוִד צְבִי אֶת אֶחָד הַבּוֹלְלִים הַהֵנִיקִים בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁבֶקֶשׁ לָרֶכֶשׁ קִרְקַע בִּירוּשָׁלַיִם לְהִקְמַת שְׁכֻנַּת מְגוּרִים לְמַעַן בְּנֵי הַבּוֹלֵל, אֲלֵא שֶׁאַחַד הַיּוֹדֵשִׁים שִׁטְשֵׁנוּ לְבַעֲלוֹת הַקִּרְקַע הָיָה עֲרָבִי מִסְּלָמִי שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ בְּיָדֵי הַשְׁלִטוֹן הַתּוֹרָפִי עֶקֶב עֲבָרָה עַל הַחֹק. הַמְּמַנִּים בָּרָר כְּמַעַט הִרְיָמוּ יָדֵים, אֲדָר' דָּוִד צְבִי הִצְלִיחַ לְהִבְיֵא אֶת הָעֲרָבִי הַזֶּמְמֵל לִירוּשָׁלַיִם, לְאַחֵר שֶׁתְּמוּרָתוֹ שֶׁלְמוֹנִים קָבַל הַסִּפְּמָה שֶׁבִּשְׂתִּיקָה מְגוּרָמִי הַשְׁלִטוֹן שֶׁהֶעֱלִימוֹ עֵינָיו, וְכָךְ יֵצֵא הָעִסְקָה אֶל הַפֶּעַל, מִמָּנָה נִהְיִים עַד הַיּוֹם בְּנֵי הַשְׁכּוּנָה שֶׁמִּתְגוֹרְרִים בָּהּ, וְלֹא מוֹדְעִים בְּכָל לַעֲבָדָה שֶׁהַשְׁכּוּנָה לֹא הָיְתָה קָמָה אֲלוּלָא פִּקְחֻתוֹ שֶׁל ר' דָּוִד צְבִי. מִקְרָה נּוֹסֵף אַרְעֵ עִם אַחַת הַחֲצוֹרוֹת בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁבְּעֲלִיָּה שֶׁבַּח חַיִּים בְּלִי לְהוֹתִיר אַחֲרָיו יוֹדֵשִׁים. קִרְקַע בָּזוּ נִקְרָאת בְּעֲרָבִית 'מַחְלוּל', בְּלוֹמַר שִׁטּח אֲדָמָה שֶׁלֹּא מְטַפֵּל בְּמִשְׁךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים רְצוּפוֹת בְּהַעֲדָר בְּעֲלִים, וְהוּא מַחֲרֵם לְטוֹבוֹת קֶפֶת הַמִּמְשָׁלָה. מִמֶּנּוּ יוֹשְׁלִים רְאוּ בְּעֵינֵים כְּלוֹת בְּרִצָּד שִׁטּח הָאֲדָמָה הִיךְ עוֹמֵד לְפָל בְּיָדֵי זָרִים, אֲדָר' דָּוִד צְבִי נִחְלֵץ חוֹשִׁים לְהַצִּיל אֲדָמַת־הַקֹּדֶשׁ. בְּמִרְצוֹ הָרַב וּבִאֲמָצְעוֹת מִתַּת־יָד נִכְבְּדָה בְּמִיטַב הַמִּסְתָּר הַתּוֹרָפִית, עֲלֶה בְּדוֹ 'לְהוֹבִיחַ' בִּי אִישׁ פְּלוֹנִי הוּא יוֹרֵשׁ חֲקִי שֶׁל הַמְּנוּחַ בַּעַל הַקִּרְקַע, מִה שֶׁפְּמוֹנֵךְ לֹא הָיָה וְלֹא נִבְרָא, אֲךָ בִּאֲמָצְעוֹת קִשְׁרִים וְשִׁלְמוֹנִים אֲפָשָׁר לְסַדֵּר הַכֵּל, וְלֵאחֵר נִסְעִיתוֹ לְקוֹשְׁטָא הָעֵבֶיר אֶת בְּעֲלוֹת הַחֲצָר לְטוֹבַת הַבּוֹלֵל.

הגיעו הדברים לידי כך, שהעברים ראו בו משול בתכניתם להשתלט על אדמות הא"י, וגמרו אחר להעבירו מן העולם. הפרקע החלה לבער מתחת לדגליו, ולאחר שיצדדו הוהירו אותו כי החבל מתחיל להתהדק סביב צנארו, החליט ר' דוד צבי להמלט מהעיר העתיקה אל ירושלים החדשה, הבטוחה יותר מידם הארפה של הישמעאלים צמאי־הדם. והנה הוא עומד בשער יפו בשפניו מועדות לבוון הציאה, ושני ערבים נגשים אליו בעינים בורקות מזעם בשעל מתניהם 'שבריה', הפגיון הערבי הידוע לשמצה. "איפה שניאורסון"? צעקו הערבים בהמתזעם, וכלבו שול ר' דוד צבי במעט עמד מפעם. אולם לאחר רגע התעשת בחסדי שמים, נגש אל צמד הרוצחים, ואמר: "הבה ואראה לכם היכן האיש שאתם מחפשים"... השניים פנו אליו, והוא הצביע ללא הסוס לבוון הנגדי, כשהוא מתגדב להתלוות אליהם ולסיע להם לחפש את האיש המבקש...

והנה אסון שבמעט ארע בירושלים של אז, והודות לפקחתו המיוחדת של ר' דוד צבי הלוי הישוב מן המצר לירושלה. ביום מן הימים הגיעה קבוצה של נערים יהודים מהכפר פקיעין שבגליל, בה התקנים ישוב יהודי פורה באותה תקופה, לבקור ממשד בירושלים. הנערים היו גברתנים ועזיזנפש, וטילו ללא מורא בסמטאותיה של ירושלים העתיקה, בשהם מטילים את חתמתם על הנער הערבי שנסה להתגנבל אליהם. והנה פרצה תגרה בינם לבין נערים ערביים שהחלו לקללם נמרצות, והיהודים השיבו להם מנה אחת אפים, בשהם לא חוסכים מהם את שבט לשונם. ידם של הנערים היהודים היתה על העליונה, ומתוך תסכול החלו הנערים הערבים המובסים לטעון, כי אחד הנערים בחבורת המטילים היהודיים גדף באזניהם את נביאם, והעיר היתה במוקדחה. המונים התגודדו באזור, צעקות נשמעו מכל עבר, ועד מהרה הגיעו השוטרים התורכיים שמהרו במובן לאסר את הנער היהודי הנאשם, והוא נכלא מאחורי סורג ובריה ב'קישלה' - בית המעצר התורכי בסמוך לשער יפו. עם הודע השמועה הקרה, השתחרר פחד בירושלים היהודית, שכן הנער היה צפוי לענש מות על הקללה שהטיל בנביאם של המסלמים, והתעורר חשש שמא יגרם המאורע לתסיסה של האכלוסיה המסלמית כנגד יהודי ירושלים, וסופו מי יודענו. הרבנים והעסקנים נחלצו חיש מהר אל המערכה, השתדלנים החלו להפעיל את כל כבד משקלם כדי להשתיק את הפרשיה בטרם תהפך לפרשה סבוכה, אולם כל המאמצים עלו בתהו. הרבנים הראשיים בארץ ובמצרים נסו לדבר על לבם של ראשי השלטון התורכי, החכם באשי נסה אך הוא לסייע, אך בינתיים לא נשאו המאמצים פרי.

בְּאַחַד מֵאוֹתָם יָמִים סוֹעֲרִים, הִזְדַּמָּן ר' דָּוִד צָבִי אֶל חֲדָרוֹ שֶׁל מוֹשֵׁל הָעִיר הַתּוֹרָפִי שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם בְּעֶנְיָן צָבוֹר שׁוֹנִים. בְּמַחֲלֹךְ הַשִּׁיחָה, כְּטוֹב לָבוֹ שֶׁל הַמוֹשֵׁל שֶׁהִתְפַּרְקַד בִּישִׁיבָה מְזֻדְחִית וְנִרְגָּלִיחַ רִיחִינִית לְפָנָיו, פָּנָה אֶל אִישׁ־שִׁיחָו וְשָׂאֵל אִם שָׁמַע עַל הַמַּקְרָה שֶׁל הַנַּעַר מַפְקִיעִיו. ר' דָּוִד צָבִי עָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ כְּמִי שֶׁלֹּא מִפִּיר אֶת הַפִּישָׁה, וְלֵאחֶר שֶׁהַמוֹשֵׁל סִפֵּר אֶת עֲקָרֵי הַסִּפּוּר, הוּא סִים עִם הַמִּשְׁפָּט: "יֵשׁ לָכֶם הַיְּהוּדִים, בְּעִיָּה גְדוֹלָה מֵאֹד!" וְר' דָּוִד צָבִי נִשְׁנָה מִדָּ: "לָנוּ יֵשׁ בְּעִיָּה? אֵתָּה מִסְבֵּף בְּעֶנְיָן הַרְבֵּה יוֹתֵר!" הַמוֹשֵׁל הִבִּית בּוֹ בְּמוֹבָן בִּפְנֵים מִסְתַּעֲוֹת, וְר' דָּוִד צָבִי גָּלָה אֶת אָזְנוֹ: "אֲנַחְנוּ הַיְּהוּדִים מִנְּסִים פִּי בְּמָה מָכֵם, וְאֲנַחְנוּ מִסְפִּיק פִּקְחִים כְּדִי לְהִתְחַמֵּק מִטַּפּוּל בְּבַעֲיֹת כְּגוֹן אֵלוֹ. אֲצֻלְנוּ, אִם יֹאשִׁימוּ אִדָם שֶׁקָּלַל חֲלִילָה אֶת אֲלֹהֵינוּ, לֹא יַעֲמִידוּ אוֹתוֹ לְדִין כִּלְכֵּל, שֶׁכֵּן אִף אֶחָד לֹא מוֹכֵן לַחֲזוֹר עַל הַמַּלְיָם הַמְזֻדְחִיִּקוֹת שֶׁבָּהוּ נִקֵּב הַמַּגִּיד, כְּדִי שֶׁלֹּא יִשָּׁל בְּעֲצָמוֹ חֲלִילָה בְּדַבְרֵי חֲרוּף כִּלְכֵּל מַעֲלָה. אֲבָל אַתֶּם לֹא מִשְׁפִּילִים לְהִבִּין בִּיצִד אַתֶּם גּוֹפְלִים הַיִּשָּׁר לַתּוֹךְ פֶּחַ הַיּוֹקָשִׁים. הֲגַע בְּדַעְתְּךָ! הֲרִי בְּרָגַע שֶׁהַמִּשְׁפָּט יִפְתָּה, וַיִּצְרָכּוּ לְהִבִּיא עֲדִים כְּדִי שִׁיעִידוּ מִה בְּדִיּוֹק שָׁמַעוּ מִהַנַּעַר הַיְּהוּדִי מַפְקִיעִיו, וְלֹא תִהְיֶה לָּהֶם בְּרָדָה אֲלֵא לַחֲזוֹר וּלְפַטֵּר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַחֲרוּף וְהַגִּידוּף עַל גִּבְיָאָם הַנַּעֲרָץ. הַיְּהוּדִים כְּמוֹכָן יִדְּאֻנוּ לְהַפִּיץ אֶת הַצַּד שֶׁלָּהֶם בַּתְּגָרָה, וְהַעֲתוֹנוֹת תַּעֲשֶׂה מִטַּעֲמִים מִכָּל הַסִּפּוּר. הַסִּפּוּר יִתְפֵּס תֵּאֲחֶזֶק, וְהַשְׁמוּעָה תִּתְפַּשֵּׁט כְּאִשׁ בְּשֻׁדָּה קוֹצִים עִם כָּל הַפְּרָטִים הַמִּבְיָכִים. מִהָר מֵאֹד תִּגְעֵי הַשְׁמוּעָה לְאַרְמוֹנוֹ שֶׁל הַסּוֹלֶטָן בְּקוֹשְׁטָא, וְשֵׁם יִמְהַר לַחֲקֹךְ מִי הוּא אוֹתוֹ 'חֻקֵּם' שֶׁלֹּא הַשְּׂכִיל לְהַשְׁתִּיק אֶת הַסִּפּוּר בַּתְּחִלָּתוֹ, בְּמִקּוֹם לִתֵּת לוֹ לְהִתְפַּתַּח לְמַדְיֵעֵנָם, וְלִגְרֵם לְבִזְיוֹן כְּפוֹל וּמִכְבָּל שֶׁל הַנְּבִיא הַנַּעֲרָץ. הַאֲשֻׁמָּה תִּפֹּל כְּמוֹכָן עֲלֶיךָ, תִּתּוֹר הַמוֹשֵׁל הָרָאשִׁי שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם. נו, אִז מִי נִתּוֹן בְּבַעֲיָה, אֲנַחְנוּ אוֹ אַתָּה?"

בפניו של המושל התרופי החיירו בבת-אחת. באמנות החבור שלו הצליח ר' דוד צבי להציג בפניו את השתלשלות המאורע, כאלו הוא כבר קרה באמת, והמושל החל מבקש משיים לממש את צווארו, כאלו חבל התליה כבר נכרך סביבו... לאחר שנגע מעט, דע המושל את אשר לפניו. עוד באותו לילה נפרצו ביד נעלמה הסורגים שעל חלון הכלא בו היה הנער היהודי מפקיעין כלוא, וזמן מה לאחר מכן הוא כבר עמד בחוף גבו, כשבידו פרטים הפלגה באניה. מי ששלם את המחיר על 'הבריחה' של הנער הנאשם, היה מפקד 'הקישלה' שהאשם בהזנחתו של הפושע היהודי, והכל חי לבטח מאז באמריקה הרחוקה...

מאורות

רבי אליעזר דוד גרינוולד מסטמאר ה"ק נרן ל'דוד" ז"ע
ליום ההולוא, א' בסיון תרפ"ח

מגדולי מוריניו תורה בדורו, היה קהלתו בדורו, צדיקים וישוביהם. ותפרסם עליהם חסדו, בה כהן ברגנותו על פסיתו מבחתי. וכן מכל בניו. תלמיד אחר הדור היה משה פסיתו משה מוסקט בעל "מגילות המסע", וכן מפי "אחיו" ז"ל. עוד מבחיני בנישית התלפזז בפרסותיו, וחביריו מנהו "ד' חסד הר"י". חסדו היה דורו, והשפעת חסדותו מדידיו כל הזמן, ואשכנזי שני יתג נהג אשכנזי. והשפעת מברכותו בזה וכן על ידיו חסדותו אפשר לחזק את חסות התורה, וזהו ד' חסד את תלמידיו. ד' מטרות חיו "חילוקו מכל עמלו" ראה חסדותו תורה בשפיותו, ואכן חיו תלמידי תלמידים יתרה, וביתו כמסגרת ולדו 500- בחינם. מסירותו לתלמידיו הייתה תלפזזת, ואף מבנה אחר מבנה ילידי. מכל אשכנזי שהיה תלמידו היה מן הדין, אחרים כשהוא סומך את ידו על האש, והתנים בידו ברחמים. ותלמידים נותרו קטנים אולי בעצמות אהבה לכל ימיהם. הפעם מבשאי תלמידיו לסכתו לקרן על הילול, הפיל אחד חסדותו בשפעת את האהבה ושכר את הפעם. בזכו כשן שכן ידועי כי המשקה יתים צדק ברבם, אף כאשר הבחין בכל את התרעם, אלא נאמן בעצמו כבש "מסכתו" שראו אהבה יפה.

התנהגות תורה לתלמידו תלמידו כללית, ודחה את שמעת חלכל כי הפועם הציננות של לומד התורה, באחד חסות ובלבבות השועה, נודמת לשמעת ישראל לדעתו ההפך הוא הנכון, והתחברותו לגויים ומיסת צדיו ישראל "בתי" ספריהם. הם שפרטו לקנאה ושנאת ישראל. אף נכונה שיטתו זו בימינו.

פסע אדור תלמודי, צו אן שטאדען מחפשי'ן פון השגחה
במקצתו בלוי פונעם, תהפוכות פון תשובות מדי אפסי'ן רבים
היינא שאט בימי'ם הנודא'ן הוא מחפשי'ן אפילו פסע אמת בבקו'ה
אדור תחשבת'ל למספר'ן אדור, מספר'ים למספר'ן פון דע האפסי'ם
ש'ל כ'ן תהפוכות ודע'רען דור'ן למספר'ן דור'ן.

באתא מרשתי'ן דבר פסע תהפוכות למקצות'ן בכללות'ן, ותחלה
און מקצת'ם הנוצאות'ן לצד'ן מזה. והשטיל אדור'ן איתן
הדור'ן השטיל'ם בספית'ן, וזהו פסעא סקידה דנולד ורבי'החובל
אדור'ן דהנטיס'ן תלשי'דא אדור'ן תהפסע'ן תאשער' לתור' עולית'ם.
כדי לתקן פסע'ן מבר' השפית'ן. כון אדור'ן וזהו תלשי'דא
השטיל'ן ותהפסע'ן ש'ל אד'ן יום'ם.

דור'ן דור'ן קעגן פ' חשיבות'ן בקריות' עת'ם לתורה, שא'ן האדם
עסוק בפסוק'ן בר' היום, לא מחפשי'ן אדור'ן ש'קעגן למספר'
תורה, מפני' הקבל' ש'ל קבוע' מחפשי'ן פסע'ן מחפשי'ן אדור'ן,
האדם'ן לומר' מדי' יום'ן ביום'ן קבוע'ן, היי' ז'ה' מקצת' פסע'ן מחפשי'
האדם'ן השטעט' ש'קעגן ש'קעגן סקידות' אדור'ן טעל' דבר' שעות
דור'ן שעות'ן למחלוא'ן.

יוסיף דעת

[illegible][illegible][illegible][illegible]

ספור לנשלח הנשבת

פְּנִינִי אֹזֶר הַחַיִּים

מִדְּבָרֵי הָאוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

תולדת אהרן ומשה וגו' - ולא מנה אלא תולדות אהרן, לומר כי בני אהרן יחשבו על משה לצד שהוא התפטר מעדו והיה דכתיב ובאהרן התאנה ה' להשמידו וגו' ואמרו ז"ל שהועילה תפלתו להציל לעמו ואיתמר. ואמרו ביום דהו' גו' לומר זמן שהתפטר עליהם, וכל זה היה סבת קבלת תפלתו, שהוא לצד שיהיה ה' אליו ברה סיני ועשה ציר ואמן לה' בקבלת התורה:

וַיְהִי־לִי הַלָּלוֹם אֲנִי ה' - הַפְנָה בְּמֶאֱמָר אֲנִי ה' לְדוֹמֵר
שֶׁהֵגֶם שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עֲתִידָה עֲבוּדָה שֶׁתִּחְזֹר
לְכַבּוּרָתָהּ, לֹא יִרְדּוּ הַלָּלוֹם מִקִּדּוּשָׁהּ לָהּ, וְהוּא אֹמְרוֹ
וַיְהִי לִי אֲנִי ה' כֶּשֶׁם שֶׁשְּׂמִי לְעוֹלָם וְעַד כְּמוֹ כֵּן יִהְיֶה
לִי הַלָּלוֹם:

נִשְׂאֵא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קַחָה - לפי מה שהוקלנו בפרשת
 כי נשא כי עליהו נתת הכהן הכהן נשאת ראש
 הים, ולזה אמר הכתוב במספרם כי נשא, מה שאמר
 כי הרים נחמנו כפר במספרם אמר פקד אלהי בני
 לוי, אמרן למה ענה הכתוב את לשונו בלויים עצמן
 וזוהו לומר נשא אלהי פקד, ונראה כי לצד שנתן ה'
 להם עבודה נפלאה נמית לשון ושלקמן לזה יחס
 להם לשון נשיאות ראש בערך גרשון מקרדי שיהיה הם
 מקלים מהם, ותגש בגרשון הוא כבוד לוי, קהת הוא
 לוי, יי' ששנן יצא אור לעולם אשר ואהרן, ושורת
 זהו שמענו יצא ארון הועלתו אשר שם משה שיצא
 מקהת, ודקדק לומר משה בני לוי, משמע שאמרנו
 לצד שהוא אמצעי בין גרשון ובין מקרדי ויתחכם אליו
 תוך:

וַחֲיוֹ וְלֹא יָמָתוּ - פָּרוּשׁ, כִּי בְהִתְעַסְקֵם בְּאֲרוֹן שְׁבוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהוּא מְקוֹר הַחַיִּים יֵאָמְרוּ יָמִים, וְלִכְשֶׁשׁ הִחֵק שִׁכּוֹל לְחַיּוֹת מִהַנִּיעָה וְהָרְאוֹת בּוֹ, אָמַר וְלֹא יָמָתוּ:

דברי הימים

[illegible][illegible][illegible][illegible]

וְלֹא־יָגֵעוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ

בערב ראש חודש סיון תרע"א, הסתלק לבית עולמו אברהם צפתי זק"ר ערך בן כ"ג שנים בלבד, ושמו רבי מרדכי זינזל לודמיר.

פחות משבועיים לפני כן בליל ל"ג בעומר תרע"א, ארע אסון המפלת הנודע במירון, כאשר המזכירב נקהלו לקראת ההלווא הגדולה של התנא רבי שמעון ברייחאי על ציינו הקדוש. עם הדלקת המדורה לכבוד רשב"י, נדחקו האנשים לאחור כדי להתרחק מהבערה, אלא שהגדר הרעועה שתקמה את הגג לא עמדו בעמם, האבנים התרופפו והמעקה נפל אל חצר הציון למטה, כאשר במאה מתוך חמש מאות האנשים שעמדו על הגג נפלים למטה מגבה רב. באסון נהרגו רבים, בהם גם הבת הצעירה של ר' מרדכי זיזל לודמיר, נערה בת י"ג שנים בלבד, ואילו האב ר' מרדכי זיזל נפצע אנושות והבכה לבית הרפואה בצפת, ונפטר באמור לאחר פחות משבועיים.

חיינו נקטעו באחת, אולם הוא זכה להעמיד משפחה לתפארת עד ימינו. ובנוסף לשבט המפא"ר שהותיר אחריו, הותיר ר' מרדכי זיזל גם ספור-חיים מפעם המהווה לקח לדורות, ומגלה מעט מסתרי-לבו של איש יקר זה.

ראשו ורגלו של ר' מרדכי זינדל היה בבית־המדרש, על התורה ועל העבודה, ואת פרנסת ביתו מצא בבית־המסחר לא־תרגים שהקים, אותו ממשיכים צאצאיו־צאצאיו עד ימינו אנו. נשחמך ספור מפעים על בן־התפלה שלו בהקשר למסחר הא־תרגים, ומעשה שהיה כך היה. שנה אחת בחדש אֶלוֹל, נזקק ר' מרדכי זינדל לסכום של מאתיים לירות פרנצויז', המטבע היקר באימפריה העוֹת'מאנית ששלטה אז בארץ, וכנה בקצור "לי"פ - לירות נפוליון זהב. היה זה סכום עצום, אך בשם הטוב שרכש לעצמו כאדם נאמן וישר־דָּבָר, הסיים ישיב צפתי בשם ר' חיים מרדכי לְהִלְלוֹת לוֹ סכום זה, עד למכירת מלאי הא־תרגים שברשותו וקבלת שוֹנִים. ואכן הִכְרָה האידה לוֹ פָּנִים, ובערב חג הסוכות פנה ר' מרדכי זינדל לביתו של המלח הנשיא, והשיב לו את הסכום כִּלּוֹ. וכדי שלא להטריח את המלח שִׁבְּרָה הָיָה בִּיָּמִים בְּחֹפֶשׁ אחר השטר בשעת הדחק של ערב החג, לא דרש ר' מרדכי זינדל לקבל בְּחֹזֶה את שטר־החוב, וסמך על המלח שיקדם את השטר בהזדמנות הראשונה. למרבה הצער נודע בעצמו של חל המועד סכות, כי ר' חיים שִׁבַּח חיים לְכָל חַי, ולאחר ימים מספר הגיע הבן לר' מרדכי זינדל ודרש את סכום החוב הגָּדוֹל. ר' מרדכי זינדל נבַּחַל כְּמוֹכֵן, וטען כי פרע את החוב בערב החג, אולם הבן טען בְּצֶדֶק כי אביו לא אמר דָּבָר בַּעֲנֵן. מדבר היה באמור

בסבוכם עתק, ור' מרדכי זיךל תפס את אַמנות התפלה בידו, ויורד אל בית־העלמין העתיק בצפת, כשהוא מחפש את התלולית הסדריה ששַׁעְרָמָה מעל קברו של המנוח ר' חיים. בודד עמד ר' מרדכי זיךל, כשהוא שופך את שיחו לפני בוראו, ובבכי תמרורים פנה אל המנוח והפציר בו לפעל מן השמים לכל יתבע לשלם את החוב שלא בדין. באותו לילה התגלה ר' חיים המנוח אל בנו בחלום, והציע לו ללמוד את מסכת סנה. הפן התעורר בבהלה למראה החזיון הנפלא, וכשפנה להוציא את בְּרַךְ הגמרא של מסכת סנה אותו ירש מאביו, הפתע לגלות בו חפיסת שטרות־כסף. ספירה מזוהר גלתה כי לפניו מאתיים לירות, והוא הבין מיד כי זוהי אכן החלואה שר' מרדכי זיךל שלם בערב חגו, והאב הניח את הכסף בתוך הגמרא שעמדה לפניו ועמה התכוון לקרוא את חג הסוכות.

בשנים הראשונות לנשואיו, בטרגם נכנס ר' מרדכי זיזל לעסק האתרגים, התפרנס ממסחר של מוצרים שונים, באשר הוא עושה תורתו קבע ומלאכתו עראי, ואשתו החשובה עומדת בעזר לימינו ומנהלת את חנות המסחר. ויכל ברזל הנהיג ר' מרדכי זיזל בביתו, אותו ידעו כל בני־הבית וכל מבקרי, כי את חק למודיו לא יבטל לעולם, גם באשר עסק מניב יגיע אל פתחו. ואכן, מעולם לא הטרד האב בשעות שנקבעו ללמודיו, ולא החליף חי תורה בחי שעה. פעם הצע להם לרכש גלילי בד משבחים בהם נטו חוסי זהב, וכיון שהסחורה היתה נדירה ומיוחדת במינה, החליטו ר' מרדכי זיזל ואשתו לרכש את כל מטען הברדס, אף שנאלצו לשם כך להשקיע את כל כספם. בתקנה למכר את הברדס במחיר מפלפל ולהרוויח כסום נבר. אלא שהתקנה נכזבה, וימים ארבים עברו עליהם מבלי שאיש יתענין ברכישת הד הנקר. והנה יום אחד הזדמן לצפת סוחר ערבי עשיר מלבנון, ונכנס בין השאר גם לחנות הסחורות של משפחת לוֹדמיר. מבטו נפל על גלילי הד הנקר, וקלמחת בעלת־החנות בקש להלה לרכש בו במקום את כל המטען במחיר הגון. אלא שהיא חששה לבצע עסקה כה גדולה שכל רכושם משקע בה ללא רשות בעלה, והתירה לעצמה להטריד באפן חד־פעמי את אישה בשעת למודו, שכן הזדמנות כזו לא תחזור בודאי שוב. היא נסתה כמובן תחלה לדבר על לבו של הסוחר להמתין עד אחרי הצהריים, באשר בעלה ישוב מלמודיו, אף הלה טען כי עליו השייה שלו עומדת לצאת לדרך, ואין באפשרותו להמתין כלל. לבית־הברדס שלחה האם את בנה להזמין את ר' מרדכי זיזל אל החנות, אף הוא הבחיר לבנו כי אינו חפץ להפסיק מלמודיו בעד כל הון שבעולם. לא עוד כלום, גם לא תחנוני אשתו שהגיעה בעצמה אל בית־המודש, והוא עמד בגבורה מפלאה בנפיון הקשה. הסוחר הערבי יצא מן החנות בידיים ריקות, ובעלת־הבית נותרה בהרהורייה מתוך הערצה לשמירת העתים של בעלה, אף בכל זאת עם רגש של החמצה על העסקה הגדולה שחמקה מתחת ידיה.

היום פנה להעריב, ור' מרדכי זיכל הגיע מבית־המדרש אל החנות. "אולי הפעם היית צריך לשנות את מנהגך ולהפסיק את הלימודים לזמן קצר?" הקשתה האשה, "שכן אלו היתה העסקה ויצאת לפעל, היינו מרויחים כסום בה הגון שהיה מאפשר לך להתפנות לחלוטין ללמוד התורה מבלי להיות טרוד במסחר?!" ור' מרדכי זיכל השיב: "אין לי ספק, שפשוט זה הגו שליחו של השטן שמנסה כל העת להפריעני מלמודי. אין יום שאין לי מניעות והפרעות מצדו, אך אני עומד בגבורה וממשיך את הקביעות בכל מחיר. אבל אלו הוא היה מצליח פעם אחת בנגדי והיה עוקר אותי מתלמודי, שוב לא הייתי יכול לעמד בנגדי". וכשחזר חזיר כלו ברגשי אמונה ובטחון, המשיך ר' מרדכי זיכל ואמר בקול נלהב: "הקב"ה הן ומפרנס את בריותיו בודאי לא יקפח אותנו, וימצא דרכים אחרות כדי לפרנסנו בבבדו".

הָיִינוּ יְכוּלִים לַעֲצֹר אֶת הַסַּפּוֹר בָּאֵן, שֶׁכֵּן אֶת הַמִּתְנָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בְּכָר קֶבֶל ר' מֶרְדְּכִי זִידֵל, בְּכָךְ שֶׁעָמַד בְּנִסְיוֹן הַנֶּעֱשֶׂה וְקִנָּה לַעֲצוֹמוֹ קִינֵי צָנֶה; אֲדָּה לֹא נִפְסַח מִכֶּסֶּם אֶת סִימּוֹ הַטּוֹב שֶׁל הַסַּפּוֹר, כְּשֶׁם שֶׁהַקֶּבֶל לֹא קִפַּח אֶת שָׂכְרוֹ שֶׁל ר' מֶרְדְּכִי זִידֵל וְרַעְיוֹתָיו. הַשִּׁירָה שֶׁל הַסּוֹחֵר הָעֶרְבִי בְּכָר פִּתְּתָה לְצֹאֵת לְדִרְבָּה, אֲלֵא שֶׁלְפָתַע הִגִּיחוּ עֲנָנֵי אֲבָךְ שֶׁהִסְתִּירוּ אֶת כָּל הָאֶפֶס וְהִקְשׂוּ עַל הַקְּשִׁימָה. בַּעַל-יִרְחָם נֶאֱלָצָה נֹסְעֵי הַשִּׁירָה לְהוֹתֵר בְּצִפָּה, וְהַסּוֹחֵר הָעֶרְבִי שָׁב עַל עֲקֻבוֹתָיו אֶל הַחֲנוּת וְיָרַשׁ אֶת כָּל מַלְאֵי הַבָּדִים בַּמְחִיר מִכְבָּד מֵאֵד, שֶׁהֶעֱמִיד אֶת ר' מֶרְדְּכִי זִידֵל עַל כִּלְכִּלָּהּ אִיתָנָה, וְהַתְּעַלְקָה הָאִירָה לֹו פָּנִים בְּכָל אֲשֶׁר פָּנָה.

הַאִירָה לֹו פָּנִים בְּכֹל אֲשֶׁר פָּנָה.

ה'אהבת ישראל' מוֹדֵינִי נודע בסבלנותו המיוחדת ובשליטתו המלאה על רוחו גם בעתות משבר. בנו ה'אמרי חיים' ספר, כי בעיר ויזניץ היה יהודי אחד שהתקנא ברבי והיה מציק לו בכל דרך אפשרית. בשבתות החורף, כאשר הרבי היה שב מהמקנה כשהוא לבוש בגדי הלבוש ורגליו חשופות לך העז שחור לצמזם, היה אותו יהודי נעמד במקומו במרפסת ביתו, ואומר את ברכות השחר בקול רם ובאטיות מכונה. רק כדי שרבי יאלץ להתעכב כדי לענות אמן על ברכותיו. הרבי היה נעמד בכל פעם בשאי הרגע והשלוה. עונה אמן במתינות ובכונה על ברכותיו של אותו ברנש. ומעולם לא עלה בדעתו אף לרמוז לו מאומה על-כך. באחת הפעמים בעת עריכת שלחנו ארע, ומחמת הדחיפות של הצבא הגדול שהתאסף, התחפף בקבוק גדול, שהיכל למעלה מחמשה ליטרים של יין, והניח נגר על-פני השלחן והכתים את בידו של הרבי. כלם נבהלו מאד, וביותר נבהל אותו יהודי שגם לשפיכת הבקבוק, אולם הרבי נזהר אף שלא להביט בפניו כדי שלא לפגוע בכבודו.

את רבי יעקב יחזקיהו גרינוולד מפאפא בעל "וידע יעקב", לא ראה איש מעולם כשהוא כועס או מקפיד על אדם. מנהג היה לו, שכאשר היה חש כי עלה רגזוה באפו, אף איש מן הנוכחים כלל לא חש בכך, היה מוֹדֵדוֹ והולך לטבל במקוה. כדי להטהר מאבק פעם. ובהיותו מרחיק החזיק בידיו קפסה קטנה של טבק, פותחה וסוגרה חליפות. וספר על אחד הצדיקים שהיה לו קפסת טבק עשויה כסף טהור, אף מעולם לא הריח בה, אם כי היה פעמים רבות פותח וסוגר את הקפסה. וכאשר נשאל לפשר מנהגו השוב, מלפניו פאפא שאלו מוֹדֵדוֹ לא היה לו טעם לא הענין הדורש פעם למשך כמה שעות, ואחר כך כאשר נרגע הוא פותח שוב את הקפסה ומתבונן באותו ענין האם בדיא בכלל לכעס בגללו?

פעם פתח אחד מתלמידיו את הדלת לכבודו, ולא הבחין כי רבו מחזיק את ידו במשקוף, וכיון שהדלת נפתחה על ידו נתפצו אצבעות ידיו בין הדלת והמשקוף עד כי נפצעו ודם זב מהם. הרב לא הגיב בבחילה או בהתמרמרות כפי טבע האדם, ואף הרגיע את רוחו של התלמיד ששמשו באומרו: "אתה רואה שאני ראוי לכבוד הזה שתפתח את הדלת לכבודי... וכאשר בא אלי התלמיד לבקש ממנו מחילה, אמר: "וכי רגמתי לי משהו והרי כבר משמיע נגור הדבר, כפי שאמרתי חז"ל במשנת חז"ל, אין אדם נוקא אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה; ואדרבה - בזכותו נכתב הדבר שידברו אודותיו למעלה בשמים, ואם כן צריך אני להכיר לך טובה על-כך..."

רבי יוסף שלום אלישיב היה מיוחד במדת הסבלנות ומעולם לא ראה פעם על-פניו. חתנו רבי עזריאל אורנרד העיד, כי שהה בבית חותנו עשרות שנים, ונזכר לדעת כי טבעה זו מדת הסבלנות במדה שלא נתן לשערה. "קרב לחמשתו שנה לא ראינו מרים את קולו, וגם במצבים שבהם היה נראה כי יש להקרה לצעק - נותרה הנהגתו באותה סבלנות". בכל ששמו התפורסם, החלו אנשים רבים להציק לו בשאלות שונות, שכן כל אחד ראה לעצמו כבוד בכך שהוא משוחח עם אחד מגדולי הדור, ואף שהוא עצמו נקרא מקד ואף התבטא פעם בחיבור מר כי "ישנם אנשים הסבורים, שאם הם נמצאים במחצתי ואינם שואלים אותי דבר-מה, הריהם עוברים על 'כל-תשחית' - האיר פניו לכל אדם ולא נלה סמנים של קצרי-רוח.

שנים מספר לפני הסתלקותו, עם סיום השעור היומי בישיבת "תפארת בחורים", שכבר ישב הרב אלישיב ברכב בדרכו וביתו השתחל ילד צעיר אל הרכב, ומבלי

שאישי הצליח לעצור בידו קרא: "אני רוצה לשאל שאלה!" הרב אלישיב הביט בו בחייו ובסלחנותו, והשיב בשאלה: "ופרשת השבוע אתה יודע?" הילך הירושלמי היה אמנם רך בשנים אך אב בחכמה, והשיב בלי הסוה: "בדאי, פרשת ויצא". והרב אלישיב מהר להציג בפניו שאלה: "אדא מסביר על הפסוק 'והנה העתידים העלים עליהם' - אדא ערפי שהקדילים לכן כלם שלא יתעברו הצאן דגמנתו, היו המלאכים מביאין אותן מעד המסור ביד בני לכן לעד שביד יעקב". ונמצאנו למדים שהמלאכים היו נוטלים את הצאן מעדו של לכן ומעבירים אותם לעדו של יעקב. והדבר תמוה, כיצד החזיק יעקב אבינו בכששים מצאנו של לכן? וכי לא היה חושש מגזל נכרי? הילך הפסקה הרהר רגע קטן ומיד קרא בגיל: "כאשר מלאכים תופסים בקשים ועושים עמם כרצונם, הרי זה דומה לזוטו-שלישם האבוד ממנו ומכל אדם, וכבר למדנו בפרק 'אלו מציאות' שבמקרה זה הרי אלו שלו, כמו במעשה המובא שם עם ה'ידיו'. העוף שנטל בשר מהשוק והשליכו בין דקליו של בר-מרון והתירוהו לו משום זוטו-שלישם, והרי זה דומה משל למלאכי-שמים שנוטלים דבר ואי-אפשר לטל מהם בחזרה". לשמע התשובה המהפכית של הילך הירושלמי הפסק, השתפך חיוך רחב של קתריות על פניו של הרב אלישיב, ולמחרת טרם החל בשעורו, תר במבטו אחר הילך השואל, וכשהבחין בו הפטיר בחייו: "זוטו-שלישם, זוטו-שלישם..."

רבי דוד מינצברג עמד פעם בתחנת אוטובוס והמתין עד ש לאוטובוס שיביאנו למחוז-הפצו. הדקות הוקדו נקפו ללא רחם, המבטים קצרי-הרוח של הממתנים אל האפק לא העלו דבר, וההפסד בוששה להגיע. "יודע אתה", פנה רבי דוד אל מלואו, "כי כל מה שגרא הקב"ה בעולמו נתן ללמד ממנו משהו בעבודת-השם. מה אפוא עלינו ללמד מהאוטובוס? את מדת הסבלנות! שכן מתי יש לנו הודותנות זה יקרה ביום בעת ההמתנה לנסיעה, כאשר הנשים הטובות היא לכעס ולהתרגע על האחור, ואנחנו בונים על עצמנו שלות נפש וסבלנות, בידיעה שהכל נגזר מאת הבורא יתברך ולא תועיל כל טרינה ותרעמח".

גבאי-הצדקה הנוֹדֵעַ רבי דוד-ליב שוֹרֵץ, התמסר כל ימיו למצות הצדקה, והיה טורח בגופו בכל עת ובכל מצב, כדי לקבץ נדבות למען עניים ומעוטי-יכלת. עבודת רבות מספרות על אהר-הרוח בה הצטון בעבודת-הקדש שלו, שכן מטבע הדברים היו רבים שהתרגעו בשעה שהיה מופיע בתחנות ובארועים שונים כדי להתריס את הנוכחים וראו בו "שנוֹדֵר" סרדן, אף הוא קבל את כל יסודיו באהבה, ומעולם לא כעס ולא רגז. אלא המשיך בעבודתו בלי שדבר-מה ירפה את ידיו. ספר אחד מתושבי בני-ברק, כי אחד מקרובי משפחתו שלא שמר תורה ומצוה, היה מרבה להשתמש במשאותו שערבו בני המשפחה. הלה היה מתעב את מקבצי הנדבות וזו להם כלבו, ומנהג מגנה היה לו, שכל פעם שהיה מתבקש לתרם לצדקה, היה שולף מכיסו את השטר הגדול שהיה באותם זמנים, שטר של חמשים לירות, וזרז: "עדף בבקשה..." בדרך כלל היו גבאי-הצדקה מוֹלְגִים עליו בכעס וממשיכים ללא, שכן לא היה שוה להם לטרח לפרט שטר זה גדול כדי לקבל בסופו של דבר כמה אגורות לעזבות, אולם כשנתקל ברבי דוד-ליב, קבל בתגובה חיוך רחב, והגבאי שלף מיד חפן שטרות ומסבקות והחל ללנות בסבלנות את הכסות הדורש לפריסת השטר הגדול. האיש נקלע למבוכה, ובחייו מביש של מנצח הפטיר: "נו, קח כבר את הכל", ותחב את השטר הגדול כולו בידיו של רבי דוד-ליב...

והחנים לפני המשכן קרמה לפני (ג. ח) במשניות ממות שנינו: "איש הר-הבית היה מחזר על כל משמר, וכל משמר שאינו עומד אומר לו שלום עליך, נבר שהוא יסון חובטו במקלו, ורשות היה לו לשורף את כסותו". וזה מרמז כאן בטהמי המקרא שהם מנח מנח פז מנח תלישא. מנח מנח הם שתי הבדיקות לראות אם השומר ברה הבית מנח יסון, ובדק המקנה אם עומד לפניו וגם שאל בשלמו. ואז פז - כלומר חובטו במקלו, ובפי שאמרו במשכת ברא קמא "לנקט פוזא וליתיב" - יקח מקל וישב. ועוד מנח תלישא, כלומר את כסותו שעליו היה מנח יסון, היתה הרשות ביד איש הר-הבית לתלוש ממנו ולשורפו. (נבחי דוק)

ושא את מספר שמתם (ג. ח) תבת ושא מטעמות בקור גדול, כי אין כאן רק קבלת מספר הבכורים בלבד, אלא היה על משה לרומם את הבכורים ברוחם שפלה על כי היוקדו מעבודת המקדש בגלל חטא העגל. וברבי המודש 'נתן להם תלוי-ראש', לפי שהבכורים חזבים מיתה במעשה העגל. (ריקים)

ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגל (ג. ח) מפרש רש"י, "אמר [משה] כיצד אעשה: בכור שאמר לו נתן חמשת שקלים, יאמר לי אני מפרזי הלויים, מה עשה: הביא שנים ועשרים אלף פתקין וכו'". כלומר, משה היה סבור שכל אחד יבקש להשתמש מלשלו פדיונו, ולכן ערך גורל לקבע מי ישלם חמשה שקלים. ורמז לזה שהתבות חמשת חמשת מטעמות בטעמי דרשא תביר, כלומר הסלם שבו בקשו להשתמש מלשלו את השקלים, נשבר באמצעות הגורל...

(מא טעמא)

הפליגדורים הוא אחד משעשועי הלשון הנדירים בשפה, מלה המתחפפת באפשר מייני ומשומא, כלומר באופן זהה מהמתחלה לסוף ומסוף להתחלה. לדגמה היינו הנועד על פתח "ונתנו" שנקראת הלוח וזוהו, שפי שנותן צדקה מחזיר לו ה' כמולו הסוב, וכן גם שלשה דורות בתנ"ך בעלי שמות מתחפפים: נתן בן דוד אבי, אל חי שמו, קוה מלך משיח לא יבא? והשיב: "דע מאביכם כי לא בוש אבש, שוב אבש אביכם כי בא מועד". במשפטים אלו יש משמעות של מוש, בני ישראל שואלים ונאמרים מדיע המשיח אינו מגיע, ונשובת הקב"ה כי לא יתעצב מקבוא, אלא הוא יבוא כי כבר לא האין. אף ב"אסף המזכיר" העיר, כי יש להגיע: "כי לא בוש אבש" אבל בוש אבש הוא מלשון בושח כמו בפתחים "ולא אבש", אבל בוש הוא לשון אחר כמו "ונחילו על בוש" במשפטים, וצריך אפוא לתקן בוש אבש" כמו "כי בשש משה לדרת" וישנה לשון אחר, ונצונו גם בזה נקרא ישר והפך.

פליגדורים מתחפף ומשכלל בהרבה, מיחס אף לאבן-עזרא, ובו השיב בראשית ימי הפתח, קטר מתחפר את הספר בידי אדם פשוט כדי לתקן חטאיו, ולקחת על זכו שכלל ידיו ונתן פשר בין שנתפבר בכת הדגש, פרשנו רעבתו שדבש נתפבר ונשרר - נקרא קרובי-קסם מייני משלאל, משמאל למין, מלמעלה למטה ולתפ. רבי יהודה הירש כתב הספר פליגדורים על אבן-הירש, המפרסם 248 אותיות, ונקטע בלו נקרא מתחלתו לסופו ואסופו לתחתיו.

לפי למעלה ממואת שנה, יצא לאור החבור הקסרס 'ספר הבית', בו לטח המחבר רבי פינחס אליהו הרבני, מידע רב באמונה והלכה, מוסר וקבלה, לצד ידעו מעגלות שבע וקדע, טכנולוגיה וחקמות שונות. לראשונה נדפס הספר בעולם שם המחבר, ונקראות זאת הוא התפרסם במהירות והפסד מאו ב-36 מהדורות שונות.

בראשית ימי הפתח, קטר מתחפר את הספר בידי אדם פשוט כדי לתקן חטאיו, ולקחת על זכו שכלל ידיו ונתן פשר בין שנתפבר בכת הדגש, פרשנו רעבתו שדבש נתפבר ונשרר - נקרא קרובי-קסם מייני משלאל, משמאל למין, מלמעלה למטה ולתפ. רבי יהודה הירש כתב הספר פליגדורים על אבן-הירש, המפרסם 248 אותיות, ונקטע בלו נקרא מתחלתו לסופו ואסופו לתחתיו.

כך היו בעבר רבים, שהיו קונים במשיכה חבורים של אחרים, ומדפיסים אותם על-שם עצמם, או ממתקנים לספרם חדשים קצתלים ומתחברים אחרים, ומתחברים בגזות לא-לום. פעם העיר מחבר כזה אל תלמיד חכם מבקש הוציע לו את ספרו למכירה. עז תלמידו בפרס אנה ואנה, והלה מיד כי הספר כולו מקצת ונגזב מאחרים. נצנה תלמידו ואמר למחבר: "אין יד מישנת לרשע של ספר, אך יכול אני לתפיע לך לפנות לפלניו והוא פוזא: יעט על המציאות". התפלא האיש ותקם: "פלניו? והלא הוא בור וגם הרצון, ומה לו לספר?" ונצנה: "אמנם לאי שאלו הנגזב פתור, אך כיוצא הוא מתפרנס משרותו מנהיג, ואת זה הוא יקצא בספרך בשפע..."

ספרי 'שבת טיש' ו'מידות טיש'
בחנויות הספרים המובחרות
לכמויות במחיר מיוחד: 02-5806777

5806777@GMAIL.COM

פאר מקדושים

פגונים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת במדבר

כל זכר לגולגולתם (א ב)

יש לדקדק, דבמנין ישראל נאמר לגולגולתם, משא"כ במנין הבכורים והלויים לא נאמר לגולגולתם. ושמעתי בשם הרב הגדול רבי לייב ז"ל הראש ישיבה דפינטשוף שתייך עפ"י מה דאיתא במס' מנחות (לז.), בעא מינה פלימו מרבי, מי שיש לו שני ראשים באיזה מהן מניח תפילין וכו', אדהכי אתי גברא, א"ל איתיליד לי ינוקא דאית ליה תרי רישא, כמה בעינן למיתב לכהן לפדיון הבן עיי"ש. והקשו וכי יכול לחיות, וביאר שם רבנו תם דאפילו שהוא טריפה, מ"מ יכול לחיות יותר מל' יום.

ולפ"ז אתי שפיר, דישראל שנמנו מבן עשרים שייך למנות כל ראש, ואין צריך לחשוש ששני גולגולת הם של אדם אחד, משום שאדם כזה אינו חי יותר מ"ב חודש, וע"כ נאמר במנין שלהם לגולגולתם. משא"כ לויים ובכורים שנמנו מבן חודש, אי אפשר למנות הגולגולות, דשמא הוי שני גולגולות לינוקא אחד, על כן לא נאמר בהם לגולגולתם ודפח"ח.

(דרוש שמואל (ויניציא תנ"ד) לרבי שמואל פייביש כ"ץ נכד הסמ"ע)

פקודיהם ששה וארבעים אלף וחמש מאות. (א כא)

רבינו ישעיה הראשון הקשה בנימוקיו כת"י, וכי אפשר שלא היה חסר אחד או שנים מן הכללי שאומר בכאן או יותר. ותייך שאין הכתוב מקפיד בזה, כדכתיב תספרו חמישים יום ואינם אלא מ"ט, וכן ארבעים יכנו אינם אלא ט"ל.

(פני דוד להחיד"א)

איש על דגלו יחנו בני ישראל. (ב ב)

בפסוק בשיר השירים (א טז) הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה, 'ערשנו רעננה' בגימטריא 'בספרד' אשכנז קטלוגיניא איטליא, שהן ארבעה כתות שבישראל שחלוקין במנהגיהם, והן נגד ארבעה דגלי המדבר כנודע להאר"י צוק"ל.

(שומר אמונים (אופיכך תפ"ד) לרבי משה מלנצבערג)

הקרב את מטה לוי וגו', ואת אהרן ואת בניו תפקוד. (ג ו-י)

רבינו האריז"ל כתב בשער הגלגולים (הקדמה ל ח) דלעתיד לבא הכהנים יהיו לויים והלויים יהיו כהנים, והאריך בסודן של דברים. וחזינא אמרי קדוש הרב הנשר"א רבי נתן שפירא בעל מצת שימורים זלה"ה בדרשותיו כת"י שכתב, וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים (במדבר כ טז), מלאך ר"ת משה לוי - אהרן כהן, אבל לעתיד בעת ההיא יעמוד מיכאל (דניאל יב א) ר"ת משה יהיה כהן - אהרן לוי.

(מדבר קדמות להחיד"א, כ' יד, ק' יג)

פקוד את בני לוי וגו', מבן חודש ומעלה. (ג טו)

פירש רש"י ז"ל משיצא מכלל נפלים, והנה לקמן (ג, טז) בפסוק פקוד כל בכור זכר לבני ישראל מבן חודש ומעלה, פירש רש"י ז"ל משיצא מכלל ספק נפלים, וצ"ב מאי שנא בבכורות דנקט ספק נפלים.

וי"ל דבפסוק ויפקוד אותם על פי ה' הנאמר אצל הלויים כתב רש"י ז"ל, אמר משה לפני הקב"ה האך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מגין יונקיהם, א"ל הקב"ה עשה אתה את שלך ואני אעשה את שלי, הלך משה ועמד על פתח אוהל והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאת מן האהל ואומרת כך וכך תנוקות יש באהל זה, לכך נאמר עפ"י ה'. והשתא את שפיר, דאצל בני לוי לא שייך ספק נפלים, דכלפי שמיא אין ספיקות, והבת קול ידעה בוודאות מספר התינוקות, משא"כ אצל הבכורות היה בהם ספק נפלים.

(דרוש שמואל (ויניציא תנ"ד) לרבי שמואל פייביש כ"ץ נכד הסמ"ע)

הפטרת במדבר

והיה מספר בני ישראל כחול הים, אשר לא ימד ולא יספר. (הושע ב, א)

במסכת יומא (כב:) רמי רבי יונתן, כתיב והיה מספר בני ישראל כחול הים, וכתיב (הושע ב א) אשר לא ימד ולא יספר, לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום. ושמעתי בזה ביאור בשם רבינו הגדול מוה"ר גבריאל [מניקלשבורג] זלה"ה, דאם עושין רצונו של מקום אין מספר, משום דמצינו אצל יאיר בן מנשה שהיה שקול כרובה של סנהדרין (סנהדרין מד.), וא"כ אם אנחנו שלימים אין מספר ע"י בשר ודם, כי מי יערוך לצדיק, אבל אם אין עושין רצונו, אז אנחנו כבקרת רועה עדרו אחד אחד, ודפח"ח.

(עדות ביוסף (זולצבאך תק"א) פרשת שמות, לרבי יוסף איטינגא)

והסירותי את שמות הבעלים מפיה, ולא יזכרו עוד בשמם. (הושע ב יט)

נאמר לי בשם קדוש ישראל הרב החסיד הקדוש מו"ה פנחס מקאריין צוק"ל, דלפעמים צריכין אזהרה בהצטרך לבטל איזה קליפה ואיזה רשע, למנוע מלדבר הימנו אפילו לרע דהיינו לקללו וכיזא, כי לפעמים זה חיות הקליפה והרשע מה ששמו עובר דרך פה ולשון של ישראל, ולכך הס' כי לא להזכיר שמו ותתבטל חיותו. ולדעתי זה שאמר הושע, והסירותי את שמות הבעלים מפיה ולא יזכרו עוד בשמם, שהוא כפל לשון, ולפי הנ"ל יונח.

ונ"ל דזה דוקא בביטול איזה רשע מרשעי אומות העולם, אבל בביטול איזה מין ואפיקורוס מהערב רב שבישראל, אדרבא הדיבור מסייעו לבטלו.

(אגרא דפרקא לרבי צבי אלימלך מדינוב, אות ה)

הגה"ק רבי יעקב שמשון משפטיזוקע

נסתלק ג' סיון תקס"א

רבי יעקב שמשון ז"ל משפטיזוקע נולד להג"ר יצחק ז"ל שהיה אב"ד בעיירות סלאוויטא באר אומן ושיפטיבקה, ורבי יעקב שמשון מילא מקומו אחריו ברבנות אלו של אביו. היה תלמיד המגיד הגדול ממעזריטש והרה"ק המגיד מפולנאה ורבי ברוך ממעזיבז ורבי פנחס מקארעץ. הוא היה חריף עצום שכלו חד כסכין, ואפילו גדולי המתנגדים בזמנו גמרו עליו את ההלל, ובאו עמו בפלפול גדול מאד, ובפרט עם הגאון בעל נודה ביהודה ז"ל פילפל להראות גדולת רבו המגיד הק' מפולנאה וספרו תולדות יעקב יוסף (אמרי נועם לרבי משה לייב שפירא). הנודע ביהודה תמה על גדולתו בתורה, אף שהיה אז צעיר לימים.

קדושתו ופרישותו היו להפליא והיה איש אלקים נורא, ממש עושה פלא, בעל נס ובעל עצה גדול מאד. מכל אפסי ארץ נהרו אליו חסידים ואנשי מעשה, והוא נשאר בענותנותו, ממש נתבטל במיעוטו בעיני עצמו, אבל קנא קנאת ה' בהתלהבות, וחרב וחנית בידו בעבור התורה ויראתו ולכבוד ת"ח שבדורו.

בשבחי הר"ן כתוב, שאחרי שעלה לארץ הקדושה, פגש בשנת תקנ"ט את הרה"ק רבי נחמן מברסלב צ"ל בעיר חיפה שהיה בדרכו לחזור לחוץ לארץ.

בג' סיון דשנת תקס"א נסתלק בעיר טבריה, ונקבר שם בבית החיים העתיק בין תלמידי הבעש"ט.

חתנו היו הרה"ק רבי יהודה מאיר שפירא משיפטיבקה בנו של רבו רבי פנחס מקוריץ ז"ל, והה"ק רבי ישראל יהודה לייב בהה"ק רבי חיים מקראסנה ז"ל.

לקוּטִים וספורים נפלאים

פרשת במדבר

"במדבר סיני" (א, א)

התורה ניתנה במדבר, ודרשו חז"ל (במדבר רבה א, ז) שבא הדבר ללמדנו כי "כל מי שאינו עושה את עצמו כמדבר, הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה". נמצא שהענווה ושפלות הרוח הינה תנאי בסיסי לקניית התורה, ואכן בכל מקום שבו מצאנו תורה - מצאנו גם את מידת הענווה.

בעניין הזה מסופר, כאשר הגיע ה"חזון איש" זצ"ל למינסק בימי אברכותו, כבר הלך שמו לפניו כבן עליה מהמיוחדים שבדור, אולם לא הכל הכירו את מראה פניו. עלה לבית המדרש ונטל גמרא לעיין בה, וכיוון שהגיעו לומדי השיעור ונצרכו לגמרא, פנה אליו השמש, הוציא

מידיו את הספר והפטיר: "יהודי פשוט צריך לומר תהילים, אנו זקוקים עתה לגמרא כדי ללמוד בה!" בלי אומר הניד ה"חזון איש" את ראשו לאות הסכמה.

למחרת, כאשר הגיע ה"חזון איש" להתפלל בבית המדרש, רצה השמש לכבדו בעלייה לתורה כאורח וביקש

לדעת את שמו. כשהשיב ה"חזון איש": "אברהם ישעיהו בן שמריהו יוסף", הביט בו השמש כשמבט מבולבל בעיניו - האם אין זה שמו של האברך שכולם סחים בו בכבוד ובהתפעלות?

רגע אחד חלף עד שחדרה למוחו ההבנה כי אכן כך הוא. זהו האברך - והוא נהג כלפיו בזלזול כה גדול...

בקול בוכים פנה אל ה"חזון איש" וביקש מחילה, אך ה"חזון איש" השיב לו בשלווה: "על מה עלי למחול? הן צדק מר בכל דבריו - ללומדי השיעור הקבוע ישנה זכות קדימה לעיין בגמרא, ויהודי אכן צריך לומר תהילים..." (ומתוך האור)

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל" (א, ב)

אחת התופעות המדהימות בעבודתו הציבורית של הרבי מליובאוויטש זצ"ל, הייתה קבלת הקהל שנהג לקיים מדי יום ראשון בשבוע בפתח לשכתו. ביום זה היה עומד על רגליו מבוקר עד ערב ומקבל אלפי אנשים, שומע את בקשותיהם, מיעץ, מברך ומעניק לכל אחד מהם שטר של דולר על מנת שיתנו לצדקה (בכך ביקש לעורר את הציבור למצות צדקה).

גם בגיל תשעים ויותר, לא חדל הרבי ממנהגו, והיה עומד למשך חמש-שש ואפילו שמונה שעות, מבלי שיתיישב לנוח אפילו פעם אחת!

יהודי קשיש שלא כבש את התפעלותו תמה פעם בפניו: "רבי, איך מסוגל אתה לעמוד ברציפות זמן כה ממושך, ועוד מצליח להאיר פנים לכל אחד ברעננות מדהימה? אם אני עומד על רגליי קרוב לשעתיים, אני מתמוטט!" הרבי הביט בו בחום וחיוך רחב פשט על פניו. "כל יהודי הוא כמו יהלום בעיני", השיב, "וכשסופרים יהלומים לא מתעייפים..."

אוי, רבינווייווייווי...

"איש ראש לבית

אבותיו הוא" (א, ד)

מסופר על הרה"ק המגיד ממעזריטש, כי בהיותו ילד עלה ביתם באש ונשרף כליל. אמו עמדה שם ומררה בבכי, ועל פניו היה נראה כי היא בוכה על הדירה והנכסים שנשרפו ואינם.

ניגש אליה בנה הקטן ואמר: אמא! על מה תבכי, על קנייני עולם הזה שאינם!?

אמרה לו אמא: לא יקירי, אני בוכה על כתב יחוס שהיה לנו עד דוד המלך, שנשרף באש.

אמר לה: אמא, מבטיח אני לך כי ממני יתחיל יחוס חדש! ואכן עמד בדברו ומהמגיד זי"ע נפתחה שלשלת יחוס חדשה המפארת את כרם בית ישראל.

בזה ביארו צדיקים את הפסוק "איש ראש לבית אבתיו הוא", על אף שכולם הביאו ספרי יוחסין, לא סמכו נשיאי ישראל על היחוס, אלא כל אחד דאג שיהיה הוא עצמו ראש לבית אבותיו - שממנו יתחיל היחוס.

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל

כ"ו בניסן תשע"ז

זהו "ויתילדו על משפחותם", הילד רואה את מעשי הוריו, שומע את דיבוריהם, וחש מה חשוב ומה בזוי בעיניהם, וכל זה משפיע עליו השפעה גדולה ורבה. (דורש ציון)

מקרה דומה מסופר גם על אחד שהגיע ל"בית ישראל" מגור זצוק"ל, ואמר לו שנראה לו שלבנו הקטן יש נשמה גבוהה, כי הילד לוקח חבל על היד וקושר את זה כאילו זה תפילין. ענהו הבית ישראל, אינני יודע איזו נשמה יש לילד, אבל תפסיק להתפלל בבית והוא לא יחקה אותך....

"איש על מחנהו ואיש

על דגלו" (א, נב)

כאשר היה מרן הגאון הרב אהרון יהודה לייב שטיינמן זצ"ל אברך צעיר, מיד לאחר נישואיו, בשוויץ, פגש שם את ידידו ר' חיים שטרן, שהיה מאורס וראה אותו עצוב ומדוכדך.

שאל אותו הגראי"ל: "הרי אתה ברוך השם הולך להקים בית בישראל ומדוע פניך רעים?" השיב לו: "מחר בלילה בעזרת השם חתונתי ועדיין לא השגתי לנו מקום ללון..."

אמר לו הגראי"ל: "אל דאגה, בוא עימי". הלכו מספר רחובות עד שהגיעו לאיזה מחסן. פתח הגראי"ל את הדלת, היו שם שתי מיטות, ואמר לידידו: "זה שלך!" אחר תקופה התברר לאותו חתן כי חדר זה

היה מושכר לרב שטיינמן ורעייתו, שהיו בשנה הראשונה לנשואיהם, ועקב מעשה זה, עברו לגור במשך חצי שנה בעזרת נשים באחד מבתי הכנסת!

"איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל

מנגד סביב לאהל מועד יחנו" (ב, ב)

פרשה זו, כידוע, נאמרה "באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים" (לעיל א, א). תמוה אם-כן מדוע נדחה ענין סידור הדגלים משך שנה תמימה במדבר, ולא נצטוו על כך כבר בצאתם ממצרים על צבאותם.

"ויתילדו על משפחותם לבית אבותם" (א, יח)

ילדים מושפעים במידה רבה מהערכים או מחוסר הערכים, החשובים בעיני הוריהם.

אם בעיני האב ישנה חשיבות גדולה ביותר ללימוד התורה, והוא מקדיש את עיתותיו ללימוד תורה לשמה - יש סיכויים רבים שהבן יהיה מאוהבי התורה ומעמליה. אל רבינו ה"בן איש חי" זצ"ל הגיע אבא אחד עיראקי, המום ומזועזע.

הוא סיפר לרב, שכאשר הגיע לביתו ראה את בנו אוכל לחם בלי ליטול ידיים.

האב התרגז מאוד, לקח מקל שהיה תלוי על מסמר בקיר, ובא להכות את בנו.

הבן זו הצידה, והמקל פגע בידו של האב ופצע אותו פציעה קשה.

תהה האב באוזני רבי יוסף חיים: איני מבין מה קורה כאן, אני בא לחנך את הבן שלי, והיד שלי נפגעת פגיעה קשה?!

אמר לו ה"בן איש חי": האם אתה עצמך נזהר תמיד בנטילת ידיים? מניין למד הבן שלך לזלזל בנטילת ידיים?

חפו פניו של האב, והודה: "אכן, לפני שבוע אכלתי בלי נטילת ידיים, וצדק יש בכך שהיכה המקל על ידי ולא על יד בני".

אדם אחד הגיע אל מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, ואמר לו: רבי, הבת שלי ילדה קטנה, רק בת שלוש, ולאחרונה יש לה הרגל מוזר ומטריד - היא לוקחת שרוך של נעליים, וקושרת אותו סביב ידה, ואחר כך מתירה, ושוב

קושרת ומתירה, פעמים רבות בכל יום.

יעצו לי לקחת אותה לפסיכולוג, כי ייתכן שמדובר בבעיה רגשית קשה, או אפילו בבעיה נפשית, מה מיעץ לי הרב לעשות?"

לא צריך פסיכולוג - השיב לו הרב שטיינמן, רק תפסיק להניח תפילין בבית, ותתחיל להתפלל בבית הכנסת... הילדה רואה אותך מניח תפילין בבית, והיא עושה כמוך. הגמרא (סוכה נו ע"ב) אומרת: "שותא דינוקא בשוקא דאבוה או דאימיה" - מה שהתינוק מדבר בשוק, מאביו או מאמו שמע.

לעי"נ האשה החשובה

מרת מרים יוכבד ב"ר צבי ליבוביץ ע"ה

כ"א מר חשון תשפ"א

אמר לו הקדוש ברוך הוא: אל תדאג, הם יודעים בעצמם את סדר החנייה שעל פיו עליהם לחנות. יעקב אבינו קבע איך ישאו את מיטתו, ולפי סדר זה תהיה חנייתם לדגליהם.

מונחת כאן הוראה גדולה: אנשים כה גבוהים, שהיו ראויים במתן תורה לראות מראות של מלאכי אלוקים, ולא עוד אלא שנותנים להם משמים להיעשות דגלים דגלים, כמו המלאכים. עם כל זאת, אילו לא הייתה להם מסורת מיעקב אבינו היכן כל אחד צריך לחנות, עלולה הייתה לפרוץ אש

המחלוקת בינותם! שבט אחד היה אומר: "אני צריך להיות בצד מערב!" והשבט השני היה משיב לעומתו: "מה פתאום מערב, אתה צריך להיות בצד דרום, ואני במערב!" והיה מביא לדבריו ראיות מתורה נביאים וכתובים, בעוד השבט שכנגדו סותר ראיותיו ומוכיח לו כמה הוא טועה. בקיצור, מחלוקת!

אתם שומעים? הרי משה רבינו - הוא זה שמדבר עמם ואומר לכל אחד באיזה צד עליו לחנות, ומשה לא מדבר סתם, שכינה מדברת מתוך גרונו, ועם כל זאת הייתה פורצת מחלוקת. רואים מה זה בן אדם. הוא יכול להיות כל כך גדול, ועם כל זה כל כך קטן... השם ישמרנו!

(יחי ראובן)

"יומת נרב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אש זרה ... ובנים לא היו

להם" (ג, ד)

מעשה שהיה אצל הרבי ה"אמרי חיים" מוויז'ניץ. נכנס אליו יהודי חסידי והתאונן שהוא טרוד במשך כל ימות השבוע להביא פרנסה לביתו ואינו יכול להתעסק כראוי בחינוך הבנים המוטל עליו. סיפר שהוא נמצא בבית במחיצת ילדיו רק ביום השבת. אמר לו ה"אמרי חיים" שמוטל עליו להתגבר ביום שבת קודש בכל כוחו להחדיר בבניו חינוך מתוך דוגמה אישית. שיראו אצלו לימוד תורה ועבודת ה' בשבת, בסעודות, בזמירות ואמירת דברי תורה בצורה

כך שאל רבי יעקב קמינצקי זצ"ל, ותירץ, שבמחשבה ראשונה נראה ענין הדגלים כדבר העלול לגרום פירוד הלבבות. כי כיון שכל דגל מציין שאיפה ומטרה מיוחדת לשבט פלוני, המבדילה אותו מתכונת ומשימת שאר שבטים, בקל יכולות לפרוץ מחלוקות ביניהם.

אבל מכיון שכולם היה מרכז אחד ומיוחד - המשכן, שסביבו היו חונים יחדיו, שוב לא היה כאן גורם לפירוד, רק שכל אחד עמד על משמרתו המיוחדת לו במערכת הכללית.

מעתה, כל זמן שלא הוקם המשכן, ולא נוצר המרכז המאחד, לא נקבעו סדר הדגלים, מחשש מחלוקת. רק עתה משהוקם המשכן, נאמר להם הציווי "איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל סביב לאהל מועד יחנו". (פנינים משולחן גבוה)

"איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל" (ב, ב)

"בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה עשה אותם דגלים כמו שנתאו, התחיל משה מצר. אמר: עכשיו עתידה המחלוקת להינתן בין השבטים. אם אני אומר לשבטו של יהודה שישירה במזרח, והוא אומר אי אפשרי אלא בדרום, וכן ראובן וכן אפרים, וכן כל שבט ושבט, מה אני עושה? אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, מה אכפת לך? אין צריכין לך,

מעצמן הן מכירים דירתן. דיאתיקי יש בידן מיעקב אביהם היאך לשרות בדגלים, איני מחדש עליהם, כבר יש לה טכסים מיעקב אביהם. כמו שטענו אותו והקיפו את מטתו - כך יקיפו את המשכן".

משה רבנו טען לפני הקדוש ברוך הוא כי הוא חושש שעתה, כשיחנו איש על מחנהו ואיש על דגלו, עלולה להיווצר מחלוקת בעם: אם יאמר לשבט זה ללכת לצד דרום - יטען הלה: מה פתאום? אני רוצה להיות בצד צפון. זה שישלח לצד מזרח ירצה דווקא במערב, ותפרוץ אש נוראה של מחלוקת!

לעי"נ

הרה"ק רבי ישעיה ב"ר אברהם הלוי זצוק"ל

הורוביץ בעמח"ס **שני לוחות הברית** (השל"ה הק") - טבריה

ממחשבה למעשה הסיק שהוא לובש כובע וחליפה כדי להטעות את הרבי.

לכן הרים הגבאי את קולו וצעק עליו: "שייגעץ, החוצה!" מרן מהר"א נחרד מאוד לשמע הצעקה, הוא ציווה לגבאי שיקרא לילד בחזרה ויבקש ממנו לומר שלוש פעמים לגבאי: "אני מוחל, אני מוחל, אני מוחל".

הגבאי אכן קרא לילד וביקש את סליחתו והילד אמר שלוש פעמים שהוא מוחל, והלך.

האנשים ביקשו להמשיך לעבור אצל הרבי, אך מרן מהר"א אמר לגבאי שהוא אינו רגוע מכך שביישו את הילד לחינם.

"קרא לילד", ציווה על הגבאי, "רצוני לברכו". הילד הגיע שוב וכ"ק מהר"א האציל עליו מברכתו, והילד הלך.

רגעים ספורים חלפו והרבי אינו רגוע. "רוץ אחרי הילד", ציווה על הגבאי, "ותביא אותו לכאן".

הילד חזר והרבי אמר לו שהוא מבקש לפייס אותו בפיוס מיוחד: הילד יוכל לכתוב 'קוויטל' ובו יוכל להזכיר את כל מי שהוא חפץ שהרבי יתפלל עליו. הילד המאושר נעמד בצד וכתב קוויטל והגיש אותו לרבי, ושוב הסתובב הילד והלך.

אלא שרגעים נוספים חלפו והרבי פנה אל הגבאי בצער רב: "אינני רגוע, וכי מפני שאני מחמיר על עצמי לא ללחוץ יד לילד שאינו בר מצווה - יעליבו ילד בתוך ביתי?! לך קרא את הילד שוב".

הגבאי הלך והחזיר את הילד בפעם הרביעית. מרן מהר"א לחץ את ידו של הילד, הפעם ללא המגבת (!) ובירך אותו בברכות רבות.

רק לאחר מכן נענה מרן מהר"א ואמר: "כעת אני כבר רגוע..."

מעשה נורא זה ממחיש עד כמה גדול כבוד הבריות, ואפילו כבודו של ילד קטן, ולמרות שהרבי עצמו לא היה אחראי לכך שהעליבו אותו.

ארבע פעמים חזר ופייס אותו פיוס אחרי פיוס עד שנחה דעתו.

(במחשבה תחילה)

שזה יקרין עליהם למשך כל ימי השבוע! אמר אותו חסיד: רבי, אמנם מוטלת עלי מצות חינוך ילדי, אך הנני יודע שויו'ניץ זה "אמת", הרי הרבי מכיר אותי היטב שאינני צדיק גדול, לא ערלכר ייד ולא בעל התלהבות, איך אעשה שקר בנפשי להתנהג למעלה ממדרגתי האמיתית, הרי אין זה אמת?

השיב לו ה"אמרי חיים": דע לך כי למען חינוך הילדים רשאי אדם להתנהג לפעמים אפילו בהתלהבות שהיא מדומה, שהיא למעלה ממדרגתו, בבחינת אש זרה!

והטעים דבריו בדרוש נאה מפרשת השבוע. נדב ואביהוא נענשו בהקריבם אש זרה לפני ה' והכתוב מדגיש ואומר "ובנים לא היו להם", משמע שמה שהם נענשו ונחשב להם חטא במה שהביאו "אש זרה" מפני שלא היו להם בנים. (ניצוצי התורה)

"כל זכר מבן חודש ומעלה תפקדם" (ג, טו)
כתב רש"י: "משיצא מכלל נפלים, הוא נמנה לקרות שומר משמרת הקדש!"

כ"ק האדמו"ר רבי אהרן מבעלו היה חוזר הרבה על דברי רש"י הללו בתוספת הטעמה, שצריכים להשגיח על הטף מהגיל הרך ביותר, שיהיו ראויים להקרא שומרי משמרת הקודש, ולא להשאיר זאת לימים הבאים כשיגדלו בשנים. (יחי יוסף)

"שומרים משמרת הקודש" (ג, לח)

בימיו האחרונים של כ"ק מרן רבי אהרן מבעלזא זי"ע על אדמת אירופה,

שהה בבודפשט שבהונגריה, בהמתנה לשעת הכושר לברוח מן התופת הנוראה במלחמת העולם השנייה.

באחד ממוצאי השבתות כאשר הציבור עבר לתת יד לשלום ולהיפרד מן הרבי, עבר בין הבאים בחור שכובע חבוש לראשו וחליפה עטויה לגופו, הוא נראה כבר מצווה.

הנהגה טמירה ונעלמת הייתה לו למרן מהר"א, שלא נתן יד לילדים פחות מגיל בר מצווה, אלא עטף את ידו במגבת וכך לחץ את ידם.

כאשר עבר בחזר זה לפני הרבי, עטף הרבי את ידו במגבת והושיט לו אותה.

הגבאי הבין מיד שהילד עדיין אינו בר מצווה,

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

במדבר - שבועות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2026 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת במדבר - שבועות

אמונה ובטחון

וחיו ולא ימותו - ייסורים מבטלים גזירות והם הכנה לטובה העתידה.....ה

קבלת התורה לכל

אנכי ה' אלוקיך - לכלל ולפרט ואפילו לפחותים.....ז

הכנה לחג ולקבלת התורה

עשה אתה שלך - ההכנה לדבר מצוה וביותר למתן תורה.....יא

ביום הזה - הכנה בידיעה שקבלת התורה מתחדשת בכל שנה.....יג

באו מדבר סיני - עבודת הימים שקודם מתן תורה.....טו

וההר בוער באש - לעזוב את ה'רפיון ידים' והתרדמה.....יז

שאו את ראש - להרים את הראש ולא ליפול במלתעות הייאוש ח"ו.....כ

כאיש אחד בלב אחד - האחדות כתנאי לקבלת התורה.....כה

שבועות

ואשא אתכם - רוממות בני ישראל ביום הזה.....כו

יום שניתנה תורה לישראל - גילו ברעדה.....כח

אבינו אב הרחמן - נחיצות ענין התפילה להצלחה בתורה ובפרט ביום הזה.....ל

תיקון ליל שבועות - גדולת וקדושת הלילה.....לא

בקבלת יום זה - מתן תורה בעת קריאת עשרת הדברות בכל דור.....לד

ובאו כולם בברית - קבלת התורה כפשוטו.....לה

ספח"ק בת עין

תמיד יתבונן האדם בחסד ה', ר"ל להבין איך שהכל אינו בא רק ברצון ה' ובחסדו ולא מכוחו של אדם, וכמאמר הכתוב (בראשית ב' 1) וא"ד יעלה מן הארץ והשקה וגו', שהענן אינו בודאי כח אנושי, כי אם רק חסד ה', ובענן שהוא בחינת חסד (עי' זוהר הק' ח"ג קג.) הוא משקה את כל פני האדמה.

וזהו שאמר הקב"ה למשה רבנו ע"ה קודם קבלת התורה (שמות יט ט) 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך', פירוש, הנה אנכי בא אליך ומזהיר אותך על בחינת 'עב הענן', מרמז על בחינת חסד גימטריא ע"ב, וענן מרמז גם כן לבחינת חסד כנ"ל (בשם זוה"ק), ר"ל שיסתכל תמיד במדת החסד היינו שהכל הוא רק בחסדו ית', ולא מכוחו של אדם, ועי"ז תגיע למדת האמונה והבטחון.

... וכן עשו ישראל, והתחזקו במדת האמונה והבטחון, והתחלה היתה מחג המצות, היינו מיציאת מצרים - שיצאו באמונה ואכלו עוגות מצות וטעמו בהם טעם מן (קידושין לח.), ואח"כ התחזקו עוד בבחינת הבטחון עד שהיה לבם פנוי מכל וכל רק לעבודת הש"י, וקבלו את התורה אור על הר סיני עד שפסקה זוהמתן, שנזדככו מכל סיג ופגם כידוע (שבת קמו.), ונעשו בחינת משכן ואהל מועד, והקב"ה השרה שכנתו בתוך כל אחד ואחד מישראל, כמאמר חז"ל (עי' אלשיך הק') על פסוק 'ושכנתי בתוכם וגו'.

ועיקר ההכנה צריכה להיות תחלה בבחינת אמונה ובטחון, ובו גנוז בחינת קדושה, ומרומז במלת בט"ח שהוא במלואו כזה בי"ת טי"ת חי"ת - מילואו של כל אות הוא י"ת - גימטריא קדוש, משא"כ בשאר כל האותיות מהא"ב, ועי"ז נקרא בחינת בטחון 'כיסוי', מפני שהוא כסוי ונרתק לבחי' הקדושה, ואי אפשר לבא לבחי' הקדושה עד שמגיע תחילה להכסוי שלה היא בחינת בטחון.

.. שילך ממדרגה למדרגה תחלה לבחינת הבטחון, ואחר כך ללמוד תורה, והתורה תאיר עליו אור הקדושה ויזדכך בתכלית הזיכוך...

(בת עין דיש פרשת במדבר)

פרשת במדבר - שבועות

לוי לא היו בשעבוד מלאכת מצרים ובעבודת פרך, והנה ישראל אשר מררו המצריים את חייהם בעבודה קשה כדי למעטם, היה הקב"ה מרבה אותם כנגד גזירת מצרים, כמו שאמר (שמות א יב) 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ', אבל שבט לוי היו פרים ורבים בדרך כל הארץ ולא עלו למעלה בשאר השבטים, עכ"ל.

ולמדנו מכאן, כי זה כלל גדול בתורה, לכל איש ואיש, ליחיד ולציבור, 'כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ'*, היסורים ו'קושי השעבוד' הם ההכנה לטובה העתידה לבוא². ולא עוד, אלא שהייסורים עצמם הם טובה גדולה עבורו, כי על ידיהם נפטר מגזר דין

וחיו ולא ימותו - ייסורים מבטלים גזירות והם הכנה לטובה העתידה

בפרשתן (ג טו), 'פקוד את בני לוי לבית אבותם' וגו', הקשה הרמב"ן (פסוק יד) והנה מניין שבט לוי במדבר היה פחות בהרבה משאר השבטים, והוא פלא ותימה איך לא יהיו עבדיו וחסידיהם ברובי ה' בשאר כל העם. והקושיא תגדל ביותר, כי כל השבטים נמנו מבין עשרים שנה ומעלה, ואילו שבט לוי נמנו כבר מבין חודש ומעלה, ואעפ"כ מניין שאר השבטים גדול פי כמה משבט לוי.

ומבאר הרמב"ן וז"ל. ואני חושב, שזה חיווק למה שאמרו רבותינו (תנחומא וראו ו) כי שבטו של

א. מעשה נורא מביא הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל ראש ישיבת טשעבין [בהקדמתו לספר 'דברי יחזקאל' של זקנו הגאון רבי יחזקאל שרגא פרענקיל - תאומים, אבד"ק קלאסנא (עמ' יא-יב)], וכך קיבל הגר"ש מאמו ומזקנתו, אחד מחתניו של זקנו הנ"ל היה הגאון רבי יוסף טייטלבוים זצ"ל מרא דאתרא בעיר ניעפאלאמיטץ אשר באונגריין (הונגריה), והיה דר בדירה ששכרה מנכרי אחד, ביום בהיר אחד הודיע לו בעל הדירה שהחליט למכור את הבית, ועל כן הברירה בידו, או לקנותה בעצמו, או לפנות את הבית כדי שיוכל הנכרי למכרה לכל החפץ בה, ולא ידע רבי יוסף מה לעשות, מכיוון שלא היו בידו די מעות כשיעור דמי המקח, אבל לאיך גיסא, לא היה לו אנה ללכת, כי כל הדירות באותה עיר היו מיושבים, ונמצא, שאם אכן יצא מן הבית יוכרח לעקור מגוריו לעיר אחרת ולהסתלק מן הרבנות, והיה הרב עם כל בני ביתו שרויים במצוקה גדולה, ו'בעל הבית דוחק'... ומעת לעת חזר על דרישתו ביתר תוקף, ויגדל הצער עד מאוד.

יום אחד פרצה תגרה בין שתי נשים, ורצתה האחת לפגוע ב'חברתה', על כן אמרה לה, אפילו הרבנית בכבודה ובעצמה סיפרה בגנותך ואמרה עלייך כך וכך, כמובן שלא היו בדבריה אפילו שמץ של אמת... הנפגעת שנתמלאה חרון אף ועברה על הרבנית, מיהרה לבית הרבנית ושם שפכה עליה את כל כעסה, ובדבריה ביזתה אותה כאחת הריקות ושפכה את דמה בקול רעש גדול, לעומתה שתקה הרבנית, אבל מיהרה לחדר אחר, ושם פרצה בכי מר לגודל העלבון שהגיע אליה בחינם, שהרי ידעה היטב שלא היו דברים מעולם, ומתוך כך הניחה ראשה על השולחן ונפל עליה תרדמה.

וכתב הגר"ש בזה"ל, והנה נראה לה אביה רבינו המחבר (בעל דברי יחזקאל) בחלום, ואמר לה אני מתבייש ממך בתי ועל הבכי שלך, דעי כי היה עליך גזר דין קשה להעדר מן העולם, והתאמצתי להיות מליץ יושר עליך ועל ילדיך הקטנים, ונתקבלה בקשתי והחליפו הגזר דין ביסורין שהגוי יציק לכם עם דירתכם. חזרו ואמרו בבי"ד של מעלה כי זה לא מספיק, ויש להוסיף עגמת נפש שיש בו מעין שפיכת דמים ובא מעשה זה לידך ככפרה ואיך זה תבכי על הכפרה הזו. ותקץ והנה חלום, לא עבר זמן קצר ובאת האשה המעליבה בבכי ובבקשת סליחה כי נתברר לה שהיתה זו עלילה, והרבנית הצדקנית נקיה מכל עון ואשמה. עברו כמה שעות, ובא הגוי לביתם ואמר נמלכתי להשאיר המצב כמו שהיה וכמו שגרתם עד כה תמשיכו לגור, וכה נשמו לרוחה. עכ"ל.

קצת הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

בועז, ולא עוד אלא שנולד בן לרות ואז 'ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך ה'... והיה לך (בן זה) למשיב נפש, ולכלכל את שבתך, ותהי לו לאומנת' (שם ד יד-טז). ומשם הגיעו בני ישראל לעת טובה וברכה בימי שלמה, אשר בכל ימיהם של בני ישראל לא היו להם זמני טובה בימי שלמה המלך ביושבם 'איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו' (מלכים א' ה ה) ואז נתמלאה הלבנה (שמו"ר טו כו), ואכן 'המר שד-י לי מאד' הם ראשי תיבות 'שלמה' וכלומר כי אותם זמני הסתרה הביאו לידי זמני הטובה הללו, והעיקר, כי ממנו יצא משיח בן דוד.

עפ"י מבאר החת"ס את דרשת חז"ל (ברכות נד. בגרסת המשניות) 'בכל מאדך - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד', שהנה תכלית רעתנו (כלומר רעה שאין גרועה ממנה) הוא גלות ישראל מארצם, ותכלית הטוב (שאין טוב ממנה) שהיה לבני ישראל היה בזמן שלמה המלך. והנה האותיות שקודם 'מאד' הוא 'גלת' (ל' קודם למ', ת' קודם לא' וג' קודם לד'), ואילו האותיות שלאחר 'מאד' הם 'בנה' (נ' אחר מ', ב' אחר א' וה' אחר ד') ומרמזו למה שאמר שלמה המלך (מלכים א' ח יג) 'בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים', וזהו שאמרה תורה - ואהבת את ה' אלוךך בכל מאודך, היינו במאוד מאוד, משני צידי 'מאד' - בין באופן של 'גלת' והסתרה, בין באופן של אור גדול - 'בנה'. והיינו כי גם הדבר שנראה כ'גלת' אינו אלא הכנה ל'בנה'.

מכאן ילמד כל אחד לעניינו, כשנראה לו כי אברה תקוותו האחרונה, יסמוך לבו על ה', בידיעה

קשה יותר, ו'יוצא ידי חובתו' באופן קל יותר, וממילא כבר יכול 'לרבות ולפרוץ' בשאר העניינים.

ובה ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות ח"ב רצט. ד"ה כ) במה שאמרה נעמי בבואה לבית לחם 'ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר שד-י לי מאד' (רות א ב), כי הנה אחר ששני בניה של נעמי מתו על פניה, ונשארה יחידה בעולמה זולתי בלתי רות, הרגישה נעמי שאבדה כל תקוותה, ואך תקווה אחת קוותה שבבית לחם דר שאר בשרה וקרובה, ה"ה בועז איש גבור חיל והוא שר ונכבד בישראל, כי בעלה אלימלך היה אחיו של שלמון אבי בועז (ב"ב צא.), ואף היא הייתה בת אחי אביו של בועז (שם) וחשבה שבבואה לבית לחם יהיה לה בועז למשיב נפש. אך מכיוון שאין דרך הצנועות להתראות עם אנשים, וכן נהגה נעמי - שלא מצינו שראתה נעמי את בועז ולא דברה עמו כלל, לכן היה בדעתה שתתקרב אליו ע"י אשתו, שתבקש מעמה שתדבר עם בעלה בועז שידאג לכל מחסורה. ויהי אך נכנסה נעמי לבית לחם והנה מתה אשת בועז (ב"ב שם), בדכתיב (שם יט) 'ויהי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר' וברש"י 'ותיהום כל העיר, נעשית הומיה כל העיר, כולם נתקבצו לקבור אשתו של בועז שמתה בו ביום'. באותה שעה הבינה נעמי כי אבדה גם תקוותה האחרונה, ולא תוכל לפנות אל בועז דרך אשתו, ובכתה ואמרה (שם כ) 'קראן לי מרא כי המר שד-י לי מאד'. אך באמת כל זה היה לטובתה, כי על ידי זה התגלגלו הדברים שבועז נשא את רות בלתי לו לאשה, ומאז היה כל מחסורה על

הרי לנו להדיא, עד כמה הצער והייסורים הם לטובתו של אדם להצילו מדין קשה רח"ל. ולדידן ייאמר, אף אם אין אנו זוכים 'לגילוי' בחלום, לדעת דברים שהם מכבשונו של עולם, אך מכל מקום עלינו להאמין שכל הקורה עמנו הוא בחשבון מדוקדק להביא עלינו את הטובה.

ב. ובזה ביארו מנהג אכילת מאכלי חלב בשבועות, כי כל אותם המאכלים שנעשו מגבינה לא היו באים לידי שבח זה אם לא עברו את ה'חימוץ' וקלקול החלב, ללמדנו ארחות וחוקי חיים לכל התורה כולה, שהעובר קשיים, עד שנראה לו שמזלו 'חמוץ', ידע נאמנה שאין זה אלא הכנה ל'גבינה' ולטוב והתועלת היוצא ממנה.

ג. וכך כתב הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע (בפרשת ד"ה וידבר), שפעמים שאדם בא לידי חיוב כרת רח"ל, ביודעים ובלא יודעים, אלא שכבר אמרו חז"ל (מכות כג.) שכל חייבי כריתות שלקו ארבעים נפטרו מידי עונשן, דכתיב (דברים כה

ג) 'ונקלה אחיך לעיניך' - כיון שנקלה הרי הוא כאחיק. ומוסיף, שאין הכוונה דווקא למלקות בבית דין, אלא אפילו לייסורים כל שהן, וכגון מה שאמרו (ערכין טז:) שאם הכניס ידו לכיסו ליטול שני סלעים ומצא רק סלע אחד, שכבר נחשב לייסורים, וכתב עוד בזה"ל, וכגון אחד נותן לו סטירה על לחיו או מבייש אותו בוודאי נחשב לייסורין, והשי"ת א-ל רחום הוא ומרבה להיטיב ומכפר על עוונותיו בזה, אף של חייבי כריתות ח"ו, עכ"ל [וע' שם באריכות, מה שמפרש לפי"ז בלשון הכתוב בפרשתן (ד יח) 'אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי'].]

כי אדרבה מכאן תצמח ישועתו^ד. ומפורשים הדברים ברשב"ם (ב"ב שם), וז"ל, מתה אשתו של בועז - ולאשמועין אתא שהקב"ה מקדים רפואה למכה, ויש לו לאדם לבטוח בהקב"ה בכל זמן ובכל ענין.

והנה נאמר לאחר מתן תורה 'ומשה ניגש אל הערפל' (שמות כ יח), וכתב 'בעל הטורים' כי הערפל בגימטריא שכינה. מכאן למד הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (דברים, עמו' ריא) כי אם נראה לאדם ש'ערפל' מכסה אותו בחושך כפול ומכופל ידע שאין זה 'ערפל' אלא עכשיו 'שכינה' שורה ונגלית עליו^ה. והן הן דברי הכתוב

אנכי ה' אלוהיך - לכלל ולפרט ואפילו לפחותים בפרשתן (א ב-ג), 'שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' תפקדו אותם לצבאותם', וברש"י, מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה. והיינו כאדם המחבב חפצים מסוימים והוא מונה אותם בכל שעה ושעה לראות אם לא חסרו. ונתבאר בספרים (ספר הזכות להרה"ק

ד. כן מצינו לימוד נפלא בהאי עניינא במתן תורה גופא, כי בטרם נגלה הקב"ה לעמו בית ישראל במעמד הגדול והנורא אמר הקב"ה למשה - 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל' (שמות כד א), וכתב ה'טור' בפירושו על התורה, תימה לי, למה לא עלו אלעזר ואיתמר שהרי גדולה מעלתם ממעלת הזקנים, כדאיתא (עירובין נד:) 'כיצד סדר משנה, נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו, נכנסו בניו... נכנסו זקנים... נכנסו כל העם... נסתלק אהרן שנו בניו לזקנים ולכל העם' הרי לך שאלעזר ואיתמר גדולים בחכמה מהזקנים שכן הן מלמדים אותם את התורה, ומדוע הזקנים עלו על הר סיני ואלעזר ואיתמר נשארו מאחור. ומבאר, משום שהקב"ה 'לו נתכנו עלילות' (שמואל א' ב ג), וידע שבעלילה זו נתחייבו כדאמרין (תנחומא בהעלותך טז) שמכאן נתחייבו שריפה, אלא שלא רצה הקב"ה לערבב שמחת התורה, והמתין לנדב ואביהו לשנה הבאה בא' ניסן יום הקמת המשכן, ולזקנים עד תבערה (מתאוננים), ואילו היו גם אלעזר ואיתמר עולים על ההר היו גם הם מתים ונמצא שנכרת כל זרע אהרן, ולא רצה הקב"ה שיכרת זרע כהונה הקדושה, ע"כ מתחילה לא נתן להם לעלות ההרה (ומקורו במושב זקנים בשם הרא"ש).

וזה מרומז בטעמי המקרא על אותו הפסוק 'ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא' - דטעמו 'קדמא ואזלא מונח רביעי', שמארבעת בני אהרן הניחו והשאירו שנים למטה מההר בעת מעמד הר סיני, כי 'קדמא ואזלא' - שהקב"ה המביט מראשית אחרית, הקדים לראות שהעולים על ההר אזלא - ילכו מהעולם בטרם עת, לכן לטובתם לא העלה את כולם על ההר.

עתה בין והתבונן נוראות עומד לו אהרן כהנא קדישא, בשעה הכי נעלית - מיום בריאת העולם ועד סופו, כשירד הקב"ה על הר סיני קרע את העליונים ואת התחתונים וראו שהוא יחידי, והנה הוא רואה כי שבעים זקנים הקטנים במדרגתם משני בניו אלעזר ואיתמר עולים על ההר והם עומדים להשיג שם 'מדרגות' גבוהות עד אין שיעור, ואילו שני בניו אלו נשארים לעמוד בין העם... ואינו מבין מדוע עשה לו ה' ככה. גם בניו הקדושים עצמם יתמהו, וכי זה שכרנו על יגיעות גדולות ועבודות נוראות - להישאר בין העם והיה זה כ'זילותא' לפי כבודם, וקוב"ה אומר המתינו לי ותראו כי רק בזכות 'השפלה' זאת ישאר נצר וזכר לזרע אהרן, וכל הכהנים ועבודת הכהונה לדורי דורות יהיו נמנים על 'יוצאי חלציהם' בזכות השפלה זאת...

ובזה מבואר הא דכתיב על שלמה המלך 'וידבר שלושת אלפים משל' (מלכים א' ה יב), כי כשרצה שלמה להרגיע סערת רוחם של המתייסרים - שיקבלו באהבה ושמחה את כל המצבים העוברים עליהם, נענה ואמר ראו נא מה היה לג' אלו ששמם מתחיל באות אל"ף (אהרן, אלעזר איתמר) כי שלושת 'אַלְפִים' אלו יוכיחו כי הנראה כרעה אינו אלא טובה וברכה.

ה. סמך לדבר יש להביא ממה דאיתא במדרש (יל"ש רות תקצו) לבאר הטעם שקוראים מגילת רות בעצרת בזמן מתן תורה 'ללמדך שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסורין', וכמו שמצינו ברות, בתחילה מת בעלה ועזבה את בית אביה - עגלון מלך מואב וחייתה בעוני עד שהזקקה ללקט שבלים, אך כל זה היה ה'הכנה' וההכשר לכל הטוב שהגיע לחלקה בסוף, כי אלמלי ליקטה שבלים לא היה מכירה בועז, ורק הקושי הביא אותה להיות 'אם המלכות', ממנה דוד וממנה מלך המשיח, ומכאן ילמד כל אחד לעצמו, שעל ידי הייסורים והקושי יזכה לתורה.

ובפרט אם יתבונן ויראה שכך הוא דרך המנין והמספר, שהוא נשלם דייקא מספירת כל יחיד ויחיד, ובחסרונו יחסר המנין (ויהיה) אחד פחות מכל המספר, וכל יהודי הינו חלק ממנין ששים רבוא נשמות ישראל, ובלעדיו אי אפשר לכל הכלל לקבל את התורה, כי אף אם יחסר רק אחד מן המנין יורגש החסרון בכולם.¹

וביו"ב איתא מהרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ריש פרשתן) כללא דמלתא אי אפשר שיחסר שום א' מישראל, ואפילו נשמות שנפלו דהיינו נשמות הרשעים אי אפשר שיאבדו ח"ו, והוא יתברך חושב מחשבות לכל ידח ממנו נדח.²

בענין זה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם ריש פר' שמות) את מאמר חז"ל (הובא ברש"י שמות א א) 'שבני ישראל נמשלו לכוכבים', וצ"ב מה ענין זה לזה. אלא, כי כמו הכוכבים הללו, כשמביטים בהם מרחוק, הם נראים כ'הרבה' עד אין מספר, ומכל מקום אם יתקרב אליהם יראה שכל כוכב וכוכב הרי הוא עולם מלא וגדול, כך כל יהודי ויהודי, אף שהוא חלק מהכלל, מכל מקום הרי הוא עצמו עולם מלא ומיוחד בשליחותו.³

חידושי הרי"ם זי"ע פר' כי תשא, ועוד) שתכלית המנין והספירה היה להראות לכל אחד ואחד שהוא 'דבר שבמנין' שאינו בטל אפילו באלף, ולכל יחיד יש חשיבות בפני עצמו אצל הקב"ה. ועל שם מנין זה נקרא חומש במדבר 'חומש הפקודים', אף שרק פעמיים נזכר בו ענין 'מנין בני ישראל', כי ענין גדול יש לו לבוא בספירת בני.

ביסוד זה ביאר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה לשבועות) שלכן תיקנו חכמים שיהיו קוראים פרשת במדבר קודם חג השבועות (עי' מגילה לא: ובתורה קללות, ועמם כדי להפסיק עם קריאת פרשה זו בין הקללות שבפרשת בחקותי ל'שבועות') וז"ל. ונראה שיש לפר' במדבר שייכות גדולה לשבועות, והוא להוציא מאלה שמתרשלין ללמוד, מחמת מחשבתם שלא יגיעו למדרגה גדולה בתורה. וע"ז ביארתי (שמות ל יב) שמה שנאמר ענין המנין בלשון 'שאו', שבוזה מתנשאים כל אחד ממדרגתו, בראותו שהוא שוה להמנות באותו המספר ממש של הגדול, ששניהם נמנים (-כל אחד מהם, הן הגדול הן הקטן) רק לאחד, א"כ גם הוא יכול לבוא למדרגה הגדולה. ולכן קודם שבועות צריך לקרוא פרשת במדבר שהוא פרשת הפקודים שנאמר בלשון נשיאות ללמדנו שבאופן זה יכול לקבל התורה וללמודה.

1. והרי אם יחסר אפילו אות אחת מכל דברי התורה הזאת ייחשב הספר כס"ת פסול, ומכאן, שרק ע"י כל נשמות הששים רבוא נעשית הקומה שלימה, ומכאן, ילמד שלא תיפול רוחו ולא יתייאש ח"ו, אלא ידע שבו בחר ה' לקבל התורה וחפץ יתב"ש בעבודתו ובמצוותיו.

וכך ביארו במה שאמר רב יוסף (פסחים סח:): 'אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא', שאצל אומות העולם יש הרבה 'יוסף', המון בריות לאין תכלית עם אותו שם ומהות בלי חשיבות לכל יחיד בפני עצמו, אך לאחר 'האי יומא' - בקבלת תורה מסיני, מאותו היום והלאה אין 'כמה יוסף', אלא כל 'יוסף' יש לו תפקיד מיוחד בעולם הזה, והקב"ה חפץ בו...

2. איתא בזוה"ק (משפטים קו). על הפסוק (ישעיה נז יז-יח) 'וילך שובב בדרך לבו, דרכיו ראייתי וארפאהו', כי מדבר על האדם שהלך שבי אחר לבו, ואומר פה אשב כי אויתיה, אהבתי את אדוני היצר ואת מעדני העולם שהוא מטעים אותי ה"י... ואינו רוצה לשוב מדרכיו הנלוזות, אחרי שהיצר תפסו ברשתו, והוא מתחזק ומתגבר בקרב האדם להטותו לדרך עלקתון, אומר הקב"ה, רצוני לרפא אותו, עלי להושיט לו יד לסייע לו להנצל מיצרו, ולהעלותו על דרך טוב, וזהו אומרו 'ראיתי דרכיו' שאינם טובים, 'וארפאהו' - הקב"ה מכניס בלבו דרכי תשובה ורפואה לנשמתו.

3. כלל הדברים, 'מניין' בני ישראל מורה על ב' יסודות נכבדים שהם כהכנה לקבלת התורה. א. כל איש יהודי באשר הוא יש לו חשיבות עצומה לפני המקום ב"ה, וחלילה מלחשוב שהוא כבר 'עובר בטל'... אלא כביכול הקב"ה אומר 'אני צריך אותך'... וכגון בחג השבועות עליו אמרו חז"ל 'ביום חתונתו זה מתן תורה', בו ביום פונה כביכול הקב"ה לכל יחיד ויחיד מבני ישראל ואומר לו רצוני 'שתיכנס עמי לחופה'. ב. כל יהודי יש לו תפקיד בעולם שאי אפשר לשום אדם בעולם למלא אותו במקומו.

ובזה נמשלו ישראל לכוכבים, שנאמר בהם 'מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא' (תהילים קמז ב), והיינו שכל 'כוכב' הוא חלק מהמניין הכללי, אך מלבד זאת יש לו 'שם' בפני עצמו בלא שום שייכות לאחרים (וכמבואר שם ברד"ק

לזכות יותר מזה אפילו גדול הנביאים, ולא פחות פירוש אין אשה או פחות שבפחותים שלא יכול לזכות לזה, כי כל אדם מישראל יש כח בידו לעלות למדריגה זו.^ט

עוד איתא שם (חתם סופר דרשות שבועות תקס"ב) כי לא נתנה התורה ליחידים כי אם לכללות ישראל וכו' באופן שיהיה לכל אדם מישראל חלקו בתורה וכו', ועל כן שמחת כל ישראל שווים בחג השבועות.

ומבאר שם, שלכן אוכלים מאכלי חלב בשבועות, וסמכוה אקרא 'מנחה חדשה לה' בשבועותיכם' (ויקרא כג טז-יז) ר"ת מחלב. כי רמז חיוזק גדול יש לנו בו, שהרי בסדר ברירת החלב יש שני אופני ברירה, בזה אחר זה, תחילה בוררים את כל החלב מהפרה, כברירת אוכל מפסולת, לאחר מ"כ מבררים ומפרידים את החלב עצמו לג' מינים. והם, א. השומן והוא החמאה החשוב שבה. ב. מהנותר יעשה חרצים וגבינות והוא הבינונית. ג. נותר מהם מי החלב שאינו שווה כלום.

וכבר פירש רבינו הרמב"ן (שמות כ ב) הטעם שנאמר 'אנכי ה' אלוקיך' בלשון יחיד, ולא נאמר אנכי ה' אלוקיכם בלשון רבים, וכדרך שנאמר בסוף העניין (פסוק יט) 'אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם' שכל הכתוב נאמר בלשון רבים, אלא 'כי עם כל אחד ידבר, ולכל אחד יצוה' וכו', והרי שלכל אחד ואחד באשר הוא - קטון כגדול - נאמר אנכי ה' אלוקיך.

ומעתה אין מי שיאמר רחוק אני מקבלת התורה, אלא ידע נאמנה כי הקב"ה פונה לכל אחד באשר הוא ואומר לו 'אנכי ה' אלוקיך', וכביכול הקב"ה מבקש מכל אחד ואחד שיקבל ממנו את תורתו.

כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חת"ס, שם"ד: ע"ל הכתוב (שמות יט ו), 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל'. וברש"י, 'לא פחות ולא יותר'. ומבאר חת"ס, 'לא יותר' - היינו שהיא מדריגה יותר עליונה שבאפשרות, ואפילו מלאכי השרת לא זכו ולא יכול

ובמלבי"ם), ובזה נדמו בני ישראל לכוכבים, כי כל יהודי הוא חלק 'ממניין' בני ישראל, ואי אפשר לשלמות הכלל בלא צירוף כל היחידים, זאת ועוד, כל יהודי יש לו 'שם' פרטי (ואינו נקרא 'ראובן' כי לשני קוראים 'שמעון' וכיו"ב...), והשם מורה על עניינו ומהותו ועל תפקידו במיוחד, שאי אפשר לאחר להשלימו. ואם אכן ממלא תפקידו הרי הוא כגדול שבגדולים, וזאת למדנו ממניין בני ישראל שכולם נספרים בשווה ובלא הבדל.

איתא במדרש (שמו"ר לד א) 'אין הקב"ה בא בְּטַרְחוֹת עם בריותיו, לא בא על האדם אלא לפי כחו, אתה מוצא כשנתן הקב"ה את התורה לישראל אילו היה בא עליהם בחוזק כוחו לא היו יכולין לעמוד וכו', אלא לא בא עליהם אלא לפי כוחם, שנאמר (תהילים כט ד) 'קול ה' בכח', בכחו אינו בא אלא בכח, לפי כחו של כל אחד ואחד, נמצא שאינו דומה 'אנכי ה' אלוקיך שנאמר ל'ראובן' לאותה נתינת התורה שנאמרה ל'שמעון'.

ט. איתא בגמ' (שבת פו:) כי ביום הראשון שבאו בו בני ישראל להר סיני לא אמר להם הקב"ה ולא מידי 'מפני חולשא דאורחא'. ידועה הקושיא, וכי איזו חולשה היה להם על ידי הדרך, והלא היו מוקפים בעננים שיישרו כל הדרכים העקומות והעקלקלות וסלקו כל מכשול בדרך, אלא בעל כרחך שהכוונה לאותם ה'נחשלים' שהיה הענן פולטם מחמת חטאם, שלהם היה קשה הדרך, ורק מחמתם לא דיבר הקב"ה עם משה באותו היום, ונתעכבה נתינת התורה לישראל ביום אחד, ומכאן אתה למד, עד כמה אין הקב"ה 'מוותר' אפילו על אחד מישראל, ו'כולם אהובים' כולם בנים חביבים לפניו, ו'כדאי' לו להמתין עוד יום אחד מלתת את התורה בכדי שגם הנפלטים מהענן יוכלו לקבל אותה בנחת....

כה אמר הרה"ק רבי לייבל איגר זי"ע (תורת אמת ריש יתרו), דלכן כתבה תורה ענין ביאתו של יתרו להסתפח לקהל ה' לפני הפרשה של קבלת התורה, ללמדנו בינה, שאף הגוי והכומר לע"ז בידם לעזוב הכל ולהתקרב אל הקדושה, וזו ההקדמה הטובה ביותר לקבלת התורה שישא היהודי ק"ו בנפשו שאם ביד גוי להתקרב עאכו"כ ביד זרעו של אברהם יצחק ויעקב להתקרב.

וכך פירש הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (יתרו תרצ"א בשם השפת אמת) בלשון הכתוב (יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', שהנה הנשר הוא עוף טמא כידוע, ובא הכתוב להורות לאדם שאפילו מתוך בחי' נשר בשפלות מצב רוחני, אם יעסוק בתורה יקרב אותו הקב"ה ויביאהו אליו, וכמו שהיה בצאת ישראל ממצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה וקרבת המקום לעבודתו.

ראיה נפלאה הביא הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרס"ז) שכל יהודי באשר הוא ביכולתו לקבל את התורה, שהרי נודע שקודם מתן תורה חיוזר הקב"ה על כל האומות לשאלם אם ירצו לקבל את התורה, והרי שאפילו בני עשו

כמשקה המחיה כל העולם שווה לכל. ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחילת צאתנו מעבודת מצרים כשעדיין לא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתיאש אדם מחלקו בתורה, אפילו אם יהיה בשפל המדרגה מכל מקום כמוהו כמו הגדול שבגדולים'.

עפ"י מ'מבאר ה'חתם סופר' מקרא שכתוב (דברים מו י"ב) 'ועשית חג שבועות.. ושמת לפני ה' אלוקיך אתה ובנך וביתך עבדך... במקום אשר יבחר ה' אלוקיך לשכן שמו שם, וזכרת כי עבד היית במצרים

אמנם בלי ברירה (היינו אם לא יברור את החלב עצמו) אלא יניחנה כמות שהיא מעורב, הרי שלושתן בצירופם טוב מאד, והוא משקה חשוב מאד, המחיה אדם ובהמה. והכי נמי, הקב"ה ברר לו ביום זה את עם ה' מתוך פרות הבשן - אומות העולם, כמוציא החלב מדדי הפרה, ואם גם עתה נברור בחלב עצמו (היינו ישראל המשולים לחלב אם נברור בהם ונחלקם כיתות כיתות לפי מדרגתם) ויהיו בני עליה בבחינת חמאה, והבינונים בבחינת גבינה, הרי ישארו שארי עמא דארעא חם ושלום כמי חלב שאין בהם צורך, ולא ניחא ליה למרייהו למימר הכי (אין הקב"ה חפץ בחלוקה זו), לכן ישארו בתערובתם ויהיו

ובני ישמעאל היו יכולים לזכות בתורה, והיינו טעמא כי התורה מקרבת את כולם אף אלו אשר הם במדרגה תחתונה, ואם כן קל וחומר בן בנו של קל וחומר שבני ישראל יכולים להתעלות בקבלת התורה ואפילו אם הגיעו לשפל המצב. איתא בגמרא (שבת פח:): 'כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל, והיו מלאכי השרת מדדין אותן', ולמדנו כאן לימוד עצום לדורות, שגם אם נפל האדם ממדרגותיו וחזר לאחוריו מרחק גדול כזה והתחזק ושוב חזר ונפל, אעפ"כ לא יתיאש ולא יפול ברוחו ח"ו, רק ילמד מבני ישראל בסיני שכך היתה קבלת התורה, אחר שנפלו נפילה אחר נפילה התחזקו לחזור ולהתקרב, ורק כך קיבלו את התורה מפי הגבורה.

יש שביארו עפ"י את מנהג ישראל לאכול בשבועות יום קבלת התורה מאכלי חלב ברמז נפלא, כי בזאת נשתנה החלב משאר משקים, שהרי הם כשהחמיצו אין להם כל תקנה רק להשליכם לאשפה, לעומתו החלב משהחמיץ יש לו תקווה ואחרית, אדרבה דייקא מעתה אפשר להפכו לגבינה ושאר מאכלי חלב משובחים, כך נאמר להם לבני ישראל, זה תנאי לקבלת התורה - אין ייאוש כלל, אף מי שח"ו החמיץ את עצמו, לא יחליט שמקומו באשפתות מתוך ייאושו כי רב, וח"ו ימשיך לזרוק אבן אחר הנופל, אדרבה, ידע שמעתה אפשר לעשותו למאכל משובח ומפואר, וזהו הרמז לאדם שגם אם החמיץ לא יתיאש כי עדיין יכול להיטיב אחריתו, ואינך דומה ליין שהחמיץ כי אם לחלב שהחמיץ.

מִן הַבָּאָר

הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לר"ח סיון קט. ד"ה ואמר) פירש מה שנאמר (שמות יט יז) 'ויתיצבו בתחתית ההר', שהכוונה שהיו בתחתית המדרגה ולא לאלו ג"כ ניתנה תורה, אם כן הכל יכולין לקבל התורה יהיה מי שיהיה אפילו בבחינה תחתונה יכול לקבל. עוד איתא שם (ד"ה ואמר), וז"ל. ואמר שכל בר ישראל יכול להשיג חיות ה' יתברך, אפילו הקטן שבקטנים והפחות שבפחותים והשפל שבשפלים יוכל להשיג חיות השי"ת, ועבירה היא בידינו שאנו ישנים בתרדמת הזמן, כי בשעה אחת יכולים להשיג עוה"ב שלימה, ומכמה שעות שהשי"ת נותן לאדם שיחיה כמה עוה"ב יכולים להשיג, עכ"ל.

י. ובזה פירש שם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע את נוסח הברכה 'אשר בחר בנו מכל העמים' - כי רק ברירה אחת יש כאן - ברירת והפרדת בני"י מתוך אומות העולם, אבל בתוך בני ישראל עצמם אין כל ברירה והפרדה - כי כולם שווים. ולכן אומרים מיד לאחמ"כ ונתן לנו את תורתו מלשון 'נתינה' בלא כל ברירה, אלא כמתנה אפילו למי שאינו ראוי. וזהו מה שאמרו חז"ל (נדרים פא.) דבר זה שאלו לחכמים ולנביאים, על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם, כי לא הסכימו שנתתי להם את התורה בלא ברירה לבחור איש מיוחד מהם, כדמצינו שבשעת החורבן היו אומרים 'צור תעודה חתום תורה בלימודי' (ישעי' מ טז) - שאין התורה אלא לישעיה וחביריו, ובאמת היה להם לידע שאין שום אחיזה יתירה לת"ח בתורה יותר מלעמי הארצות, כי כולם שווים לטובה בחלק זה.

התינוקות של בני לוי, מדוע הוצרך להלך סביבות המחנה לגשת בסמוך לכל אוהל ואוהל, ולא סגי היה שמשנה רבינו ישב בביתו והבת קול תגלה לו מנין התינוקות. אלא ביאורו, כי אין הקב"ה עושה נס להיות 'א-ל גומר עלי' רק למי שעשה ככל יכולתו, ולא למי שיושב שאנן בביתו, וכמו שאמרו (קידושין ל:) 'אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו' כי רצון הבורא שהאדם יעשה עד כמה שידו מגעת ואז יזכה לסיוע ממעל, ולכן רק כשהלך משה רבינו מאוהל לאוהל זכה שיתגלה לו מן השמים והשלימו לו את המנין.

וזכר מצינו יסוד זה בדברי רבינו ה'ספורנו' על הא דכתיב (שמות ג ד) 'וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלוקים מתוך הסנה', ומפרש בזה"ל, וירא ה' כי סר לראות - להתבונן בדבר, ויקרא אליו אלוקים - להודיעו, כאמרם ז"ל (שבת קד.) בא למהר מסייעין אותו, עכ"ל. והרי שבראש ובראשונה עלינו 'לסור לראות' (לזוז ממקומנו...) לבוא להיטהר ואז נזכה ל'מסייעים בידו', בפתיחת שערי הקדושה וסייעתא דשמיא".

וכך איתא ב'אור החיים' הק' בפרשת מתן תורה על הכתוב (שמות יג ג) 'ומשה עלה אל האלוקים וגו' ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, וז"ל. ויש לך לדעת, כי בחינת הקדושה לא תקדים אלא למזמין אותה, עכ"ל. ולכן רק אחרי שעלה משה אל האלוקים ועשה מעשה והכנה מצדו אז זכה שקרא אליו השי"ת מן ההר. והלא הדברים קל וחומר, ומה משה רבינו ע"ה שהיה 'מחציתו אלוקים' (דב"ר יא ד) הוצרך לעשות מעשה כדי שיזכה להתגלות אלוקית, אנן אוזבי קיר על אחת כמה וכמה שנזכה ליהנות מאור החג כפי ההכנה דרבה לקראת היום הגדול והקדוש.

ושמרת ועשית את החוקים האלה, ומבאר, כי הנה התורה הקדושה מצווה לכל אחד ואחד אפילו ל'עבדך ואמתך' לשמוח בחג השבועות, כי בחג קדוש זה שוכן הקב"ה אצל כל אחד ואחד מישראל. וזהו אומרו במקום מלשון במקום - תחת, אל תקרי 'במקום', אלא 'במקום', דתחת שיבוא הקב"ה להשרות את שכינתו לשכן שמו שם על הצדיק הקדוש, הריהו משרה את שכינתו ביום זה על כל יחיד ויחיד.

ומסיים ה'חתם סופר' בדברים נלהבים ואם לא תאמין שיהיה כן בכוח לפי מיעוט ערכך בעיני עצמך, לזה 'וזכרת כי עבד היית במצרים', והרי מעמדו ומצבו של העבד במדרגה פחותה מאשר אתה עכשיו בה, ואפילו הכי קבלת את התורה מתוך שפלות מצבך, א"כ אף היום - 'ושמרת ועשית את החוקים האלה', וגם עתה לא תמנע עצמך מלשמוח בה'.

עשה אתה שלך - ההכנה לדבר מצוה וביותר למתן תורה בפרשתן (ג טו-טז) 'פקוד את בני לוי לבית אבותם למשפחותם כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם, ויפקד אותם משה על פי ה' כאשר צוה'. וברש"י, על פי ה'. אמר משה לפני הקב"ה, היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם, אמר לו הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי, הלך משה ועמד על פתח האהל, והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאה מן האוהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באוהל זה, לכך נאמר על פי ה'.

הקשה הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע (תורת שמעון), אם ממילא נעשה נס, ו'בת קול' הודיעתו מנין

יא. מעשה ב'איש בער לא ידע וכסיל לא יבין', שבאחד הימים פסק חמורו מלכת, בדאגתו הגדולה לחמורו חביבו פנה האיש אל רופא הבהמות (וויטרינר) וקבל לפניו על מצב של חמורו, נתן לו הרופא 'רפואה' לתת לחמורו (בזריקה, איינשפרייז), באמרו כי רפואה זו עולה הון רב אבל היא טובה וחזקה עד מאד, ובתוך כ"ד שעות מעת לעת ישוב החמור ללכת כ'אחד האדם' (כאחד החמורים). ילך בדרך מישור וגם יוכל לעלות על ההרים הגבוהים. עבר יום וגם יומיים והחמור לא זז ממקומו, שב האיש אל הרופא בטענת 'למה רמיתני', טבין ותקילין שלמתי על הרפואה ומאומה לא הועיל, נתן לו הרופא רפואה חדשה, כשהוא מוזיל לו את המחיר בכדי לפצותו על העגמת נפש, אך שוב לא הועיל מאומה, החמור לא קם ולא זע ממקומו, וכך שב האיש אל הרופא הלך ושוב, עד שהחליט הרופא לרדת בעצמו לבית האיש, ולבדוק מקרוב מה נעשה עם החמור, וכן עשה. אמנם, כבר מרחוק הרגיש הרופא בצחנת נבילה ל"ע, ובהתקרבו ראה שמדובר בחמור שכבר נפח את נשמתו לפני שלושים יום תמימים. שחק הרופא, וכה אמר למיודעינו, הנה הרפואה שהנני נותן היא לחמור שרוצה ללכת, אלא שיש לו קשיים... אבל מי שאינו רוצה ואין בו כל חשק ללכת, לא אוכל לעזור לו מאומה...

ביותר הדברים אמורים לקראת היום הגדול והקדוש - יום קבלת התורה, שעלינו להכין נפשותינו בהכנה רבתי לקראתו², שהרי על היום הזה ציוותה תורה בפירוש (שמות יט יא) 'והיו נכונים ליום השלישי', וכמבואר בראשונים שכל עניין מצוות 'ספירת העומר' הוא 'הכנה' כדי שנמנהר עצמנו ונתקדש לקראת יום הקדוש והנורא של קבלת התורה³.

והנה, בכל המועדים אמרה תורה את הזמן בו יחול החג, 'ובחמשה עשר' וכדומה, אבל בשבועות לא נאמר בתורה זמן ויום בשנה שבו יחול החג, ורק אמרו וספרתם לכם ממחרת השבת... תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה', ואף בגמ' מצינו (ר"ה ו:) שלדעת רב שמעיה עצרת פעמים ה' (בסיון) פעמים ו' פעמים ז' י, ולא בכדי הוא, אלא בכוונה תחילה,

מין הבאר

משל נאה המשיל הרה"ק מסאטמאר זי"ע, למדרגות הגדולות הנוסעות מאליהם בכח העלעקטריק (מדרגות נעות) ופעמים ששני אנשים יעשו כברת דרך עד המדרגות הללו זה יעלה ויבוא עד למעלה למעלה, ורעהו ישאר עמוד למטה. והנפקא מינה ביניהם, שזה הראשון פסע עוד 'פסיעה קטנה' אחת והעמיד עצמו על המדרגה הראשונה, וממילא הובילוהו המדרגות מאליו למעלה, אך זה השני החסיר פסיעה זו ונשאר למטה... אף לדידן העושה פסיעה זו יעלה ויגיע לתכלית טוב, ואם לאו... ויש בזה הן 'דרישה' להניח יד ורגל וממילא יגיע מעלה מעלה, והן 'חיזוק' - בל יבהל לחשוב, לא ידעתי מה עלי לעשות בימים קדושים הללו... אין לך אלא להניח רגל אחת - להזיז עצמך ממקומך ומיד תמצא עצמך מעלה מעלה, עם המעט של 'פתח של מחט' ממילא יגיע. ויש לרמז זאת באותם הדברים אשר אמר הקב"ה קודם מתן תורה 'ואשא אתכם על כנפי נשרים' (שמות יט ד), שהנה דרכו של 'נשר' לישא את גוזליו על כנפיו (וכמו שפירש רש"י שם), וכשהוא מגביה עוף למעלה על גבי כנפי הנשר, בפעולה זאת אין הנשר מסייע להם, רק עליהם להתרומם ולקפוץ, לעלות על גבי כנפי אביהם. נמצא שאת 'הפסיעה הראשונה' עליהם לעשות בכוחות עצמם, ומאחר שעשו כן מגביה אותם לגבהי מרומים בלא שום פעולה או קושי מצידם... וכנגד זה אמר הקב"ה ואשא אתכם על כנפי נשרים, כשאתם תעשו את הפסיעה הראשונה להתרומם מעט, אז אגביה אתכם מעל כל 'העולם' למעלה למעלה...

והנמשל פשוט, עומדים אנו בימים קדושים ובווערים, והקב"ה משפיע 'קבלת התורה' מחדש, ויש סיוע מיוחד ממעל לשוב ללכת בדרך מישור, וגם לעלות בהר ה' גבוה מעל גבוה, אבל זה רק למי שרוצה ללכת אלא שיש לו קשיים ונסיונות, יצרים המקשים עליו את ההליכה והעליה, ל'רצון' זה ניתן לסייע כדי שיבוא מהכח אל הפועל. אבל השוכב כפגרים מתים, אין לו כל חשק ומחשבה להתקדם, אינו שואף כלל לזוז ממקומו... מה תועיל לו קדושת הימים... לא יועילו לו כל טצדקי, וכל סיוע לא יזיזנו ממקומו...

יב. וכבר כתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (תהילים מב) לבאר במה דאיתא בזוה"ק (ח"ג קנב:) 'כרוזא כריז, כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא ייתי ויחמי עד דלא ינעלון תרעי [כל מי שרוצה לבוא וליראות את פני האדון ה', יכול לבוא באלו הימים ולהיכנס טרם ינעלו את השערים] אימתי כרוז אכריז, בארבעה עשר לירחא תניינא, דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחין מכאן ולהלאה ינעלון תרעי' [מתי הכרוז מכריז, ב"ד לחודש השני הוא חודש אייר, כי מאז ועד שבעת ימים השערים פתוחים לאחמ"כ ננעלים השערים], ונמצא שבועיים לפני 'מתן תורה' ננעלים השערים. ולכאורה צ"ב, 'אדרבה כל אשר יקרב הזמן לקדושת הזמן מהראוי שיפתחו השערים', וכיצד נועלים אותם דווקא בהתקרב חג השבועות, ומבאר באופן נורא, שאמרו חז"ל (פסחים ו:) שב' שבועות קודם הרגל שואלים ודורשים בהלכות החג, וגם בעולמות העליונים מתכוננים לקראת שבועות, ו'הכלה העליונה מתקשטת בקישוטיה בימים הללו, ולכן ניחא נעילת שערים בזמן ההוא כי אין רשות לאדם ליכנס ולא דרך ארץ הוא', ואם כי אין לנו שמץ השגה בדבריו הקדושים, אך זאת למדנו שגם השכינה הק' כביכול מכינה עצמה לקראת 'יום החתונה'.

יג. בדרך צחות מספרים על מנהג שנהגו בו בימי קדם, אשר היו מעמידים תחת החופה שני גביעים מלאים במטבעות זהב, לסימנא טבא שיזכו החתן והכלה לבנות ביתם מתוך שפע פרנסה בהרחבה, ולא תמוש העשירות מתוך

ללמדנו שקבלת התורה אינה תלויה ביום מסוים בחודש, אלא לדורות עולם ייאמר - אף בימינו אנו - בגמר הכנת בני ישראל לקראת 'קבלת התורה' בספירת חמישים יום יקבלוה בשתי ידיים מהבורא יתב"ש.

ביום הזה - הכנה בידיעה שקבלת התורה מתחדשת בכל שנה תחילה וראש לכל 'סדר ההכנה' הוא הידיעה וההכרה הברורה שנתנית התורה וסדר ימי ההכנה לקראתה עם תוקף הימים הקדושים של שלושת ימי הגבלה מתחדשים בכל שנה ושנה^{טו}, וכמו שאמרו חז"ל

ובן אמר הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע, שאכן וודאי אפשר אף כהיום לשמוע את קול ה', אלא שקודם לכן יש לרחוץ ולשטוף את האזניים מכל שמץ טיגוף

ביתם לעולם. והנה, אותם חתנים הבאים מבית עשירים היו מביאים את הגביעים והמטבעות משלהם, ואילו החתנים העניים היו נוהגים לשאול מאת העשירים 'ללילה אחד' בלבד... ולמחרת היו מחזירים. מעשה בעיר אחת שה'גביר' היה קמצן נורא, וידע החתן הנצרך שאין סיכוי בעולם שיתן לו שני גביעים מלאים, על כן התחכם לבוא אל הגביר וביקש ממנו שישאיל לו גביע אחד בלבד, כשבדעתו היה להניח שפיגע"ל (מראה) שעל ידי זה ייראה כאילו הניח שניים... אמר לו הגביר, הרי כל נתינת הגביעים הוא רק לסימנא טבא, וסימן טוב יותר שלא תצטרך לבריות... ומה שאתה חושש לבזיונות שיראו בשעת החופה שלא נהגת כמנהג המקום מחמת עוני, הנה הינך אומר שאתה צריך רק לאחד, א"כ שמע מינה שאחד כבר יש לך ואינך צריך אלא לשני, ע"כ איעצך להעמיד שפיגע"ל מול אותו הגביע שברשותך, השיב החתן, מה אעשה שאין בידי אלא שפיגע"ל בלבד... וכן לענייננו, שבועות זה השפיגע"ל של ההכנה מלפניו, ביום קדוש זה משתקפים כל ההכנות שלקראתו, וכפי ששם החג 'שבועות' מורה עליו שהוא 'בנוי' מהשבועות הקודמים לו, ומי שטרם בערב החג אזי כשמגיע שבועות מאירים כל ההכנות באור יקרות, אך מי שלא עשה ולא כלום הרי כשיגיע החג לא 'יראו' ולא ייראה לו מאומה...

יד. הא כיצד כשחודש ניסן ואייר חדשים מלאים יחול שבועות בחמשה בסיון, אם שניהן חסרים - בשבעה בסיון, ואם א' מלא וא' חסר - בששה בסיון, כי חג השבועות הוא ביום החמישים מחג הפסח, ותלוי בקביעות חודשי ניסן ואייר.

טו. בלשון חכמים אמר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, שבני ישראל ענו ואמרו 'נעשה ונשמע' לקבל התורה, והכוונה שאם האדם משקיע חלקו בנעשה בעמל וביגיעה להכין את עצמו כראוי - יזכה לנשמע, לשמוע את קול ה' המכריז ואומר 'אנכי ה' אלוהיך'.

טז. וכבר הוכיח כן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הובא בהליכות שלמה פרק יב הערה 1), מדברי הגמ' (שבת קכט:): שאסור להקיז דם בכל ערב יום טוב, משום שגזרו אטו יומא טבא דעצרת, שכשהיו בני ישראל במדבר סיני יצא בערב שבועות רוח ושמם 'טבוח', ואם לא היו מקבלים ישראל את התורה 'היה טבוח להו לבשריהו ולדמיהו', [ומאחר שבערב יו"ט דשבועות יש סכנה להקיז דם על כן אסרו בכל ערב יו"ט, הובא ברמ"א או"ח תס"ח י]. ולכאורה צריך ביאור, הרי 'רוח' זו יצאה מלפני אלפי שנים, ואיזה סכנה יש בדבר לדידן, עד שאסרו מחמת זה להקיז דם בערב שבועות עד היום הזה. אלא, מבאר ב'מחצית השקל' (שם סקט"ו) ונודע דבכל הזמנים שאירע לאבותינו ענין מה, כשיגיע זמן ההוא שוב מתעורר קצת מעין אותו דבר וענין ההוא. ונמצא שאותה 'רוח טבוח' יוצאת מחדש בכל שנה ושנה, ורק ע"י קבלת בני ישראל את התורה הם ניצולים ממנה, מעתה יובן מה ענין יש לנו להיזהר אף כהיום מהקזת דם, כי אין זה מטעם 'זכר' וסימן בעלמא, אלא כדי להחיותנו כהיום הזה בפועל ממש.

והרי 'מידה טובה מרובה', כי אם עניני הסכנה שהיו אז שבים ומתחדשים בכל שנה ושנה, ק"ו בן בנו של ק"ו שכל עניני מתן תורה - נתינת התורה, וקרבת בני ישראל אל ה' שבים להתרחש בפועל ממש בכל שנה ושנה אף בדור אחרון - בשנת ה'תשפ"ו...

עוד סימוכין לכך הביאו, דהנה ידוע שאין לקצוץ צפרני הידים והרגלים ביום אחד (מג"א ריש סי' רס, מ'מגיד מישרים' שאמר כן לבי"), ומכל מקום מביא ה'ליקוטי מהרי"ח' (ח"ג דף מה) בשם הרה"ק רבי אלימלך מרודניק זי"ע (וכן הוא בחידושי הרי"ם), דבערב שבועות אין להקפיד בזה ומוותר לקוצצם ביום אחד, וטעמו ונימוקו עמו, שהרי איתא בזה"ק (פר' אמור הובא בסוף תיקון ליל שבועות) שהטעם שאמרה תורה לספור ספירת העומר במשך שבעה שבועות, כי הם במקום

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

חג השבועות נצרך לקבל קדושה משבת, ואפשר לחוג אותו יום אחד בלבד.

מעתה מילתא דפשיטא שכשם שקודם נתינת התורה שהיתה בהר סיני אמרה תורה 'היו נכונים', כך גם עתה שומה עלינו להכין את עצמנו לקראת נתינת התורה שתהיה בחג השבועות הקרב ובא, כי כשם שנתינת התורה מתחדשת כך גם ציווי 'היו נכונים' מתחדש.

ובך כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שבועות תרס"א) המנהג לעסוק בתורה בליל החג, דאיתא (אבות ב יב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', אמנם קשה מהא דכתיב (דברים לג ד) 'מורשה קהילת יעקב', ונשמע מפסוק זה שהתורה כן נחשבת כירושה, ונראה כי ב' הפסוקים סותרים זה את (ירושה או אינה ירושה).

אלא מבאר השפ"א, כי התורה נקראת 'עין חיים', וכמו שאילן מוציא פירות בכל שנה ושנה, כמו כן התורה הקדושה מתחדשת פירותיה בכל שנה, ולכן בעצרת נידונים על פירות האילן (ר"ה מז.), שנידונים על התחדשות התורה שנקראת עין חיים. ולכן נקרא יום הביכורים שהוא ענין ההתחדשות. ומוסיף לזה, כי כמו דאיתא במדרש (תנחומא יתרו יא) שכל הנביאים וחכמים שבכל הדורות כבר קיבלו חלקם בתורה במעמד הר סיני, אלא שדבריהם נתפרשו כל אחד בשעתו ובזמנו, כמו כן בכל חג שבועות זמן מתן תורתנו מקבלין בני ישראל חלק התורה המתחדשת על כל ימי השנה הבאה, ואח"כ (במשך השנה) מוציאים מן הכח אל הפועל כל אחד במקומו ובשעתו, וזה ההתחדשות תלוי בפי הכנת כל אחד. ובה יתיישב על נכון, כי אמנם 'התקן

(פסיקתא זוטא ואתחנן) חייב אדם לראות את עצמו כאילו מקבל תורה מסיני, וביאור הדברים, כי נתינת התורה אינה רק מאורע שהיה בשעתו, אלא היא מתחדשת בכל שנה ושנה.

ובך אמר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ ד"ה בשבועותיכם) וז"ל, הנה פסח זכר ליציאת מצרים היא זכרון למה שעבר, וכן סוכות 'למען ידעו דורותיכם' מה שבכר היה, אבל מתן תורה, הוא יום מתן תורה בעצמו, איננו זכר למה שהיה, כי היא בלה חדשה כשעה ראשונה, והיום מקבלה מנותן התורה ית"ש, עכ"ל.

ובזה פירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קט. ד"ה משה) בלשון הכתוב (שמות יט יט) 'משה ידבר', שלא נאמר 'דיבר' בלשון עבר אלא 'ידבר' בלשון עתיד, ומבאר וז"ל, משה ידבר לשון עתיד, כי עתיד הוא משה רבינו לדבר בכל דור ודור עם כל אחד ואחד הבא לטהר ולקבל התורה עליו, כי אתפשטותא דמשה בכל דור ודור.

בדרך זה ביאר המבי"ט (בית אלוקים שער היסודות פמ"ג) מעמא דמילתא שבפסח ובסוכות נמשך החג שבעת ימים ואילו שבועות אינו אלא יום אחד, כי חג הפסח וחג הסוכות אינם אלא לזכר יציאת מצרים וענני הכבוד, וממילא אין בהם קדושה עתה מצד עצמם, על כן נמשך החג ז' ימים שיהא נכלל בתוכם יום שבת ויתפשט ממנו קדושה לשאר הימים, אבל שבועות יש בו קדושה מצד עצמו, 'תורה שניתנה בעצרת ועדיין מורשה לנו', ובהיום הזה נתן לנו התורה, וממילא אין

ספירת שבעה נקיים מכל לכלוך וטומאה, ואחרי הספירה טובלים במקוה טהרה בליל שבועות כדי לקבל את התורה בטהרה ביום, ולטבילה זו צריך להסיר ולהוריד כל החציצות מעל גופו, ועל כן אם לא יקצוץ את צפרניו יהיו אלו חוצצים ומעכבים את הטבילה, לפיכך מותר מן הדין לקצוץ הצפרנים ביום אחד כדין טבילת מצוה.

מכאן נאמר, אם בשנת תשפ"ו מתירים לנו לקצוץ צפרני ידיים ורגליים ביום אחד, ואין אומרים שהיתר זה כבר אינו נוהג בזמן הזה, ע"כ שאף כהיום הזה עלינו להיטהר כאותה טהרה שנטהרו אבותינו בהיותם במדבר, ואף אנו נקבל את התורה ביום חג השבועות הזה בפועל ממש כמו שהם קיבלוה בהר סיני.

יז. ראייה גדולה לדבר הביאו צדיקי הדורות, שהנה כבר הקשה המג"א (תצד סק"א) היאך אומרים אנו בתפילה ובקידוש היום בו' סיון - חג השבועות - זמן מתן תורתנו, והלא קיי"ל להלכה כדברי רבי יוסי שניתנה תורה לישראל בז' סיון, אלא מכאן ש'זמן מתן תורתנו' אין הכוונה לזמן בו היה מתן תורתנו, כי אכן בו' סיון לא היה מתן תורה, אלא זמן מתן תורתנו הכוונה כי עתה הוא זמן נתינת התורה המתחדשת בכל שנה ושנה.

יח. ובה יובן מה שכתב הרה"ק ה'אור המאיר' זי"ע (דרוש ספירת העומר ד"ה ואיתא בזוהר) ועוד צדיקים, שבכל שנה יש בחינה חדשה של קבלת התורה, ואין לך שנה שקבלת התורה היא כבשנה שעברה, אלא תמיד מתחדשת באופן

וההתעוררות שזוכה להן באמצע השנה הם הם השפע הבא אליו מאותו אוצר שקיבל בעצרת.

באו מדבר סיני - עבודת הימים שקודם מתן תורה

כתב 'רבינו בחיי' לבאר במה שנאמר (שמות ג י) 'ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים', שלכאורה היה צריך לומר 'לך' ולא 'לכה', ומבאר וז"ל, ועל דרך הפשט, תוספת הה"א להורות על חמישה ימים שעתידים שיחנו בהר סיני, זהו מראש חודש סיון עד יום שישי בו שאז קבלו התורה, ועל כן אמר (שם פסוק יב) 'וזה לך האות' - אות ה"א הנוספת שהוא חשבון חמישה, ואמר 'בחוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על החר הזה' חמישה ימים ובשישי תקבלו את התורה, עכ"ל. ואין זה 'דברי אנדרה' אלא כך הוא פשוטו של מקרא ללמוד

עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך' שעל כל אחד להבין את עצמו לקבל חלק מהתורה המתחדשת לו בכל שנה, שאינה ירושה קבועה אלא היא מתחדשת בכל עת, ויום זה שורש התורה של כל השנה'.

בדברים האלה מובא בשם הרה"ק ה'אבני נור' זי"ע (נאות הדשא, דברים מפי השמועה, שבועות אות ג), שהימים דומים לימי זריעה שכפי כמה שהאדם זורע בימים אלו כך יוכל לקצור לעתיד בימי הקצירה"ט.

ובספר 'דרך המלך' להרה"ק מפיאסצנא זי"ע (שבועות ליל ב תרפ"ט) הולך אף הוא בדרך זו, ומבאר, שכל אחד מישראל מקבל בחג השבועות נבואה סתומה, זה החלק שהוא עתיד להשיג בתורה במשך כל השנה, אמנם נעלמה וסתומה היא מן האדם, וההארות

חדש, והיינו טעמא, כי הכל תלוי לפי מדת ההכנה של בני ישראל, ואינה דומה הכנה של שנה זו לעבודתם בשנים עברו. עוד כתב (דרוש לשבועות) שעל האדם לערוך חשבון הנפש האם במצב שהוא עומד בו היה יכול לקבל את התורה מסיני, והאם הוא ראוי לקבל עתה את התורה בשנה זו בחג השבועות.

ובה מבאר את הכתוב (שמות יט יט) 'ויהי קול השופר הולך וחזק מאד' דנכתב בלשון הווה - הולך וחזק, ולא כתיב הלך... כי עדיין הוא מתחזק משנה לשנה, ואינו דומה קבלת התורה של שנה זו לאותה של שנה הקודמת, כי רבה מעלתה יותר ויותר (נמצא שלעומת מיעוט הדורות ההולך ומתמעט כך מתגדלת נתינת התורה משנה לשנה, ועיי' בית אהרן פרשת יתרו, ד"ה ויעל עשנו).

מִן הַבָּאֵר

דע, כי הבורא יתב"ש משפיע עלינו ביום הזה גם השפעות נפלאות בגשמיות, כך כתב הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע (לר"ה ד"ה והוכיח) 'יש ג' עיתים מזומנים לבקש על פרנסת ישראל, א. בפסח, יען כי בו העולם נידון על התבואה. ב. בעצרת, כי אז נידון על פירות האילן, ג. בראש השנה, שכל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון', עכ"ל. ובזה מבאר כמין חומר מקרא שכתוב (בראשית כא כה) 'והוכיח אברהם את אבימלך על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך', שאברהם הוא הצדיק פונה כביכול אל מלך מלכי המלכים הנרמז בתיבת 'אבימלך', וטוען לפניו יתב"ש על אודות 'באר המים' אשר גזלו המקטרגים שלא יושפע שפע לישראל כפי צרכם, 'ויאמר אבימלך' משיב השי"ת, 'לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה' לעכב את הפרנסה, אולם 'וגם אתה לא הגדת לי' - בשעת אמירת ההגדה לא רמזת לי מזה כלל ולא בקשת על הפרנסה, 'וגם אנכי לא שמעתי' גם ב'שבועות' בעת קריאת התורה ב'עשרת הדברות' המתחילים באנכי, לא שמעתי בקשה על כך, 'בלתי היום' זה ר"ה שנקרא היום ורק אז התפללו על הפרנסה, ומזה בא חסרון הפרנסה. וזה לשון הרה"ק ה'דברי בינה' זי"ע, הכל מודים דבעצרת בעינן נמי לכם (פסחים סח.), דהנה 'בעינן' הוא לשון בקשה ותפילה, וצריך כל אדם בעצרת להתפלל להשי"ת ע"ז שיהיה לכם לכל צרכיכם - מה שצריך לכל איש ישראל, גם כל עניני צורך הגוף אז הוא הזמן להתפלל ע"ז להמשיך השפעה וכל טוב לעולם. עכ"ל.

יט. וכנגד זה דיבר הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע כשאמר לחסיד אחד בערב חג השבועות 'אל תהיה שוטה', וכשתמה הלה מאי קאמר, הסביר לו, שהרי אמרו (חגיגה ד.) 'אי זהו שוטה, המאבד כל מה שנותנים לו', והכא הרי ניתן לאדם שעת הכושר להתעלות ולהרבות הונו ורכושו הרוחני, ואם לא יתעשת לקלוט מן האור והשפע היורד באתערותא דלעילא ישאר בלא כלום ח"ו, נמצא שמאבד מתנה טובה שנותנים לו.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

על חובת 'העבודה' באותם חמישה ימים² שקודם חג הגבלה' עליהם נאמר מפורשות (שמות יט טו) 'היו נכונים השבועות³. ועל אחת כמה וכמה בהגיע 'שלושת ימי לשלושת ימים'כ.

כ. ומן העניין להביא מה שכתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' מקאז'ניץ זי"ע (שם ד"ה ביום) וז"ל, נראה לרמוז בדברי קדשו, כי באמת בכל שנה ושנה כל ימי עולם נתגלה הדבר ההוא שהיה בימים ההם, כגון בימי פסח שיצאו ממצרים גם בכל שנה יש נפשות מישראל שיוצאים ממצרים, וגם בחודש הזה כיון שקרבו לפני הר סיני נתגלה גם כן שיוכלו לקרב את עצמן להקב"ה ולקבל התורה ולקרב עצמן לפני הר סיני וכו', ולזה צריך כל אדם כשבא ראש חודש סיון עד חג השבועות לקרות באותו עסק התורה ולהמשיך לו זה הקדושה שנתגלה ביום הזה.

כא. וכך רמזו צדיקים במה שכתב רש"י בתחילת פר' במדבר 'מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה', כי הנה בספירת העומר 'מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי' (למנות 'ימים' ו'שבועות', ר"ה ה.), אמנם כל זה הוא עד ר"ח סיון, כי מאז ואילך הזמן יקר ובווער, ולגודל התשוקה לקבלת התורה הקריבה ובאה מונים כל שעה בפני עצמה, כי כל שעה עתה כימים רבים תחשב...

בהיות הרה"ק מסאטמאר זי"ע בארץ הקודש נכנס פעם לבקר בת"ת 'עץ חיים' ובחן את הילדים על לימודם, בעת הבחינה שאל את אחד התלמידים מהו פירוש המקרא האמור בפרשתן בעניין סדר מסע המחנות במדבר 'וַשָּׁנִים יִסְעוּ' (ב טז), השיב הילד 'די 'ארען פארען' (- השנים נוסעות)... נענה לו הרה"ק ואמר, אכן לך מגיע 'פסק' (תוכחה) על שאינך יודע להשיב כהלכה, אך לדידי היה כדאי כל הנסיעה מארה"ב עד לכאן בשביל לשמוע 'מוסר' זה, שהשנים נוסעות והזמן חולף במהירות... (מובא באמרות טהורות). ולדידן ייאמר, בל ניתן לזמן כה גבוה ונעלה שיעבור כלעומת שבא כשאנו שקועים בתרדמת הזמן. ועל אחת כמה וכמה שלא לבזבז את הימים והשעות היקרים והקדושים הללו בדברי הבאי ו'במילי דשטותא'...

יש שפירשו במה שנאמר (איוב א ז) 'ויאמר ה' אל השטן מאין תבוא ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ והתהלך בה', שהקב"ה שאל את השטן מאין תבוא - מהיכן נובע כוחך הגדול להחטיא את הבריות, השיב השטן 'משוט בארץ והתהלך בה' - ממה שהאנשים משוטטים ברחובות ומתהלכים בהם, מזה באים הם לידי עבירה ועוון. ואם בכל השנה צריך להיזהר שלא להלך ריקם ולהסתובב בטל ברחובה של עיר, על אחת כמה וכמה בימים אלו.

סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע על אבי זקנו הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע שאירס את בנו עם אחד מחסידיו שהתגורר בצפת, והיות ולא היה בביתו אפילו פרוטה אחת לא קבלה הכלה שום מתנות ותכשיטים הניתנות בדרך כלל כמנהג גוברין יהודאין [באמת ממון רב היה מגיע אליו מאנשי שלומו בפולין, ובפרט שאביו הרה"ק רבי משה זי"ע היה חתנו של היהודי הק', וכן חותנו היה בנו של החוזה הק' מלובלין, אך כידוע, היה אותו צדיק מחלק את הכל לעניי ירושלים, להחיות נפשם העטופות ברעב, ונשאר ביתו ריקם מכל]. הדבר היצר מאד לאם הכלה, שהייתה מרבה להפציר בבעלה כל אימת ששם פעמיו להסתופף בצל רבו - מחותנו, שיבקש מעמו שישלח איזה מתנה כלשהי לשמח לב הכלה. אך אותו חסיד היה שוכח מכל הבלי עולם בכל עת בואו להסתופף בצל הרבי. משיצא החסיד מביתו, לעלות אל הרבי ולשהות בצילו בשלושת ימי הגבלה, שבה האם ואמרה לו שיזכור לבקש מאת הרבי שישלח מתנה טובה מבית גנזיו, והוסיפה באזהרה שאם לא יביא עמו איזה מתנה מהרבי תנעל הדלת בפניו...

והנה דרכו של הרה"ק היה להתפלל מעריב ולספור ספירת העומר האחרונה אצל ציונו הקדוש של שמעון הצדיק, לאחר מכן היה הולך אל הכותל המערבי ולקבר דוד המלך. לאחר שסיים הרבי את ספירת העומר נכנס לחדר מיוחד סמוך לציון הקדוש, או אז נכנס המחנות - החסיד בלב רועד לעשות את דבר בני ביתו, בידעו ומכירו שהם בבחינת 'אומר ועושה', התקרב אל דלת החדר ודפק עליה, בעודו מהרהר, אכן, הרבי מחלק את כל מעותיו לצורכי צדקה וחסד, מכל מקום מדוע אינו שולח לכה"פ תכשיט כלשהו, ואפילו סיכה קטנה. בעודו מהרהר כך פתח הרבי את הדלת, נענה ואמר אָה, לא האמנתי עליכם מחותן שליט"א, ימים כאלה גבוהים - שלושת ימי הגבלה, וסיכה קטנה בראש...

מיד בחזור המחנות לביתו אמר לבני הבית, יש לנו מחותן המשוטט בשמי השמים - אם תוסיפו לבקש מעמי שאדרוש מהרבי היודע מחשבות תכשיטים לכלה, או אז אני מצידי לא אחזור יותר הביתה.

ואף אנן נעני אבתריה, ימים כאלו גבוהים וסיכות קטנות בראשינו, כמה סיכות קטנות עם גדולות יש לנו להוציא מראשנו באלו הימים הקדושים.

כב. ואכן, מלפנים כזאת בישראל היה פשוט בעיני המון העם להניח כל העסקים בפרוס חג השבועות, ולשבת אז על התורה ועל העבודה. וכפי שמעידים זקני ירושלים, שלפני כשבעים שנה היו בעלי החנויות סוגרים חנותם

וכפי סדר המאורע, מדוע הקדים המאורח, שאמר תחילה באו מדבר סיני ורק אח"כ סיפר שנסעו מרפידים. ב. מדוע חזר הכתוב לומר בפסוק השני 'ויבואו מדבר סיני', והרי כבר אמרו בפסוק ראשון 'ביום הזה באו מדבר סיני'.

ומבאר האור החיים, כי כוונת הכתוב להקדים עיקרי ההכנה לקבלת התורה, שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנעימה, והתנאי הראשון הוא 'ויסעו מרפידים' - שנסעו מבחינת רפיון ידים [וכמו שדרשו חז"ל (סנהדרין קו.) מה שנאמר (שמות יז ה) 'ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים' - רבי יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה], וזהו ויסעו מרפידים ש'הן עתה נסעו מבחינה זו והכינו עצמם לעבוד עבודת משה בנועם ה', והוא אומרו ויבואו מדבר סיני' - שעי"ז הגיעו לקבל את התורה (ועיי"ש עוד בדבריו הק' מה שהאריך בעסק ההכנה).

ומבאר בדבריו כי העיקר הראשון הוא לעזוב את 'רפיון הידיים', והוסיפו על דבריו הק', שהנה לכאורה יש להקשות במה שאמרו חז"ל שעמלק בא

ודע, כי שערי סייעתא דשמיא נפתחים בימים אלו לכל הרוצה להתקרב אל הקודש, כך איתא מהנה"ק החיד"א זי"ע (לב דוד פל"א) בשם 'בעל המכתם' שבימי הספירה בשבני ישראל הכינו עצמם במדבר לקראת מתן תורה נמסרו להם סודות התורה ועניינים נפלאים הידועים רק ליחידי סגולה, ובזה פירש החיד"א מה שאומרים בהגש"פ 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', ולכאורה איזו תועלת היתה לנו בהר סיני מבלי לקבל את התורה"ק, אין זה אלא שבעת ההכנה השיגו דברים נשגבים, כי מעלת ההכנה לדבר מצוה רבה היא מאד, על כן יתעורר כל אדם לפני שבועות להיות נצב על הקושרים, ואין ספק כי יעמוד לו הדבר לסגולה יותר משאר ימים²¹.

וההר בוער באש - לעזוב את ה'רפיון ידים' והתדמיה

אמרה תורה (שמות יט א-ב) 'בחודש השלישי לצאת בני ישראל ממצרים ביום הזה באו מדבר סיני, ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר', והקשה ה'אור החיים' הק' זי"ע, א. לכאורה היה צריך לומר תחילה ויסעו מרפידים ורק אחר כך ויבואו מדבר סיני

בשלושת ימי ההגבלה, ויושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בהתמדה גדולה. וכן העידו גם על קהילות הקודש בפולין קודם המלחמה, שכבר משבועיים שקודם החג לא היה מקום פנוי בבתי המדרש, וכל הקהל עסקו אך ורק בתורה כהכנה לקראת היום הגדול.

מסופר שהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע נכנס פעם בשלושת ימי הגבלה אל היכל בית מדרשו בעיה"ק ירושלים, ונענה ואמר 'היכן הם היהודים פון דער היים (מערי פולין), שהיו בוערים ככבשן בשלושת ימי הגבלה'... כג. סיפר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, מעשה ביהודי שלא קרא ולא שנה - שנקלע לבית המדרש בשלושת ימי הגבלה, בראותו את כל עם הקודש עוסקים בתורה בריתחא דאורייתא, חלש לבו והחל מבכה את מצבו, על שלא זכה לישב בבי מדרשא ולעסוק בתורה עם יתר אחיו. אבער ער איז נישט געבליבן מיטן וויינען (הוא לא נשאר בכיו), אלא מיהר לגשת אל ארון ספרי הקודש, נטל גמרא לידיו והחל עוסק בה בהתמדה מופלאה, ומני אז למד ולמד... ולא עזב את לימודו עד שנעשה אחד מגדולי וגאוני אותו הדור, וכיום ספרו מונח באוצר הספרים בבית. אמרו חסידים שלאביו המהרי" זי"ע מבעלזא היה מקום מיוחד בארון הספרים, ששם היה מניח את ספריהם של 'בעלי רוח הקודש'. וגם ספרו של אותו גאון היה מונח בין אלו הספרים. ללמדך שלכל איש יש עדיין פתח תקווה לשוב ולהתקרב אל התורה ונותן התורה, וללמדך על סגולת הימים הללו אשר נפתחים בהם שערי סייעתא דשמיא למשתוקק לזכות לכתר תורה, וכל הרוצה יבוא ויטול.

הרה"ק ה'מלאך' זי"ע (שהנהיג קבוצת עובדי ה' בארה"ב), היה יושב בכל שבוע עם חבורת אברכים עובדי ה', והיה מדריכם ומחזקם בכל עניני תורה ועבודה, והנה אף שלא החשיב אסיפה זו לביטול תורה - והרי היה יושב עמם מדי שבוע בשבוע, מכל מקום בהגיע שלושת ימי הגבלה וחג השבועות, הודיע לאברכים שבשבוע זה לא תתקיים חבורה, כי עבודת ימים אלו להרבות בעסק התורה, וכל הלומד תורה בהתמדה בימים אלו מובטח לו שיצליח בלימודו בכל השנה.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

ד יא) 'וזהר בוער באש עד לב השמים', וב'מוסף' של ראש השנה (בברכת שופרות) 'דברות קדשין מלהבות אש, בקולות וברקים עליהם נגלית'. ללמדנו כי זוהי הדרך הישרה לגשת אל ענין ההכנה לקבלת התורה, וכ"ש לקבלת התורה גופה - באש, בהתלהבות ובחיות מתוך קולות וברקים.

וכך נצטוינו במצוות עשה ולא תעשה - לזכור בכל יום ובכל עת 'מעמד הר סיני' מתוך האש, כמו שאמרה תורה (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך... והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחורב... וזהר בוער באש עד לב השמים'. וכתב הרמב"ן (שם), וז"ל. 'שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו שם עיניך - הקולות והלפידים את כבודו ואת גדלו, ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש', עכ"ל¹. משמע מדבריו, שחלק מחיוב הזכירה היא לזכור את עצם הדבר שהקב"ה נתן לנו את תורתו בקולות² וברקים ובלפיד אש.

גם להלכה פסקו כן בטור (או"ח מו ו) וז"ל. 'ועוד יש ברכה אחרת על התורה - ברוך אתה ה'... אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ברוך אתה ה' נותן התורה. ויכוין בברכתו על מעמד הר סיני, איך בחר בנו מכל האומות העולם וקרבתו לפני הר סיני, והשמיענו דבריו מתוך האש, ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו כלי חמדתו, שהיה משתעשע

על שריפו ידיהם מן התורה, שלכאורה צ"ב כיצד שייד לומר כן והרי עדיין לא ניתנה תורה לישראל, ומה 'טענה' יש עליהם שלא עסקו כראוי בתורה כשעדיין לא נצטוו עליה. אלא ביאורו, כי כבר הבאנו מה שכתב הר"ן (פסחים כח. מדה"ר) וז"ל, ובהגדה גם כן אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלוקים על ההר הזה אמרו לו ישראל, משה רבינו אימתי עבודה זו, אמר להם לסוף חמישים יום, והיו מונין כל אחד לעצמו, מכאן קבעו חכמים לספירת העומר. עכ"ל. והרי שכל אותם הימים מציאת מצרים הכינו בני ישראל את עצמן לקבלת התורה, אלא שאותה הכנה היה ברפיון ידיים, על כן יבוא עמלק, ללמד לדורות על 'אופן' ההכנה לקבלת התורה, שלא תהיה מתוך תרדמה ורפיון ידיים, אלא בשלהבת אש קודש.

וכך אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קיא: ד"ה מפני) לפרש במה שנאמר (שמות יח) 'מפני אשר ירד עליו ה' באש', שהוא על דרך מה שפירש אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בהא דכתיב (דברים ד כד) 'כי ה' אלוךך אש אוכלה הוא' שהכוונה לאש ההתלהבות שבני ישראל מרתיחין עצמן בעבודת הבורא³, ועל דרך זה פירש את הכתוב כאן, כי היה ירידת והתגלות השי"ת על ידי אש שלמטה וכו', כי כל שלימות האדם הוא האש והחימום שיש לו לתורה או לתפילה.

ואכן רבות מצינו את ענין ה'אש' בלשונות המקרא במתן תורה, כתיב (שמות יח) 'וזהר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש', עוד נאמר (דברים

כד. כיוצא בדבר אומרים בשם הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע לבאר במה שאמור ב'מעשה מרכבה' בנבואתו של יחזקאל (א כו) 'ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה', שכביכול למעלה על דמות הכסא נראה כפי 'מראה האדם' - כהנהגת האדם...

כה. וכן כתב הרמב"ם באגרת תימן זי"ל. 'וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שציוונו הקב"ה לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכחו. וציוונו ללמדו לבנינו וכו', וראוי לכם, אחינו, שתגדלו [את] בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדרו, שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו.

כו. וכך איתא בחז"ל (שמות רבה כט ט) 'אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן, כשנתן הקב"ה את התורה, ציפור לא צייץ עוף לא פרח שור לא געה, הים לא הזדעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש, ויצא הקול - אנכי ה' אלוךך'.

עוד אמרו (זבחים קטז). כשנתן הקב"ה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי הגוים אחזתו רעדה בהיכליהן. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, מבול בא לעולם, אמר להם - חמדה טובה יש לו להקב"ה בבית גזיו, שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, והוא מבקש ליתנה לבניו, שנאמר (תהלים כט יא) ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו ואמרו - ה' יברך את עמו בשלום'.

הבורא ותורתו, להיות כאבותינו שזעקו 'כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע', רצוננו לראות מלבנו' (ילקו"ש יתרו רעו, ד"ה ואתם תהיו לי), שמרוב האש והתלהבות דקדושה לא חששו מלהכריז 'נשמע' - רק לאחר שנבדוק את הענין נחליט... אלא 'קפצו' וקבלו על עצמם 'נעשה' קודם 'נשמע'. וכבר מצינו שנשתבחו בני ישראל על שהקדימו לומר 'נעשה', וכדאיתא בגמ' (שבת פח.) 'אמר רבי אלעזר, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשיך בו, דכתיב (תהלים קג ב) ברכו ה'

בה בכל יום, עכ"ל. ומשמע שמעיקרי זכירת מעמד הר סיני הוא לזכור את האש הגדולה שהייתה שם, עד שבכל יום ויום עלינו לכוון ולהרהר בדבר. וביאור הדברים, כי ראשונה לכל על האדם לעקור את ההתיישנות שבלבו, ולהלחיב עצמו בגשתו לעסק התורה והמצוות, לקיים כל דברי התורה באהבה ובשמחה, וכשכולו בוער כלפידים יגש לעבודת הבורא יי.

ומבאן נלמד עד כמה צריך להתעורר בימים אלו בהתלהבות מרובה, להתקרב באש בוערת אל

כז. והנה אמרו חז"ל (תנחומא תשא לא) 'הלוחות הראשונות על שנתנו בפומבי, לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו', וכאן (בלוחות שניות) אמר הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות שנאמר (מכה ו ח) 'ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך'. ומקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תשא תרל"ט), אם כן ש'אין לך יפה מן הצניעות', מדוע לא נתן הבורא מיד את הלוחות הראשונות בצנעה. וביותר קשה, הרי הקב"ה שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות בוודאי ידע אל נכון שלוחות אלו ישתברו, מדוע לא הקדים מעיקרא לתת אותם בהיחבא. אלא מתוך השפ"א, וז"ל. כי לולי ההתלהבות הקודם בפרסום לא היה אחר כך יכולת לילך בדרך צניעות. רק על ידי שכבר הקדימו בקולי קולות נתקיים אח"כ הצניעות. וזה לימוד לדורות - כי בתחילה צריך להיות בהתלהבות עצום. ואם כי לא יהי' נשאר זאת ההתלהבות כדבר של קיימא. עכ"ז הוא העצה גם לימי הירידה אח"כ.

מין הבאר

הנה, כל ישראל ענו פה אחד נעשה ונשמע מתוך האש שיקדה בקרבם, הא למה הדבר דומה, לשכנים הרוצים לעשות איזה שינוי בבניית חדר המדרגות שבבנין מגוריהם (המשותף), יקראו לאסיפה את כלל השכנים, וידונו במתינות בכל פרטי העניין. לעומתם, בעת שלשונות אש שולטות בחדר המדרגות אין הזמן גרמא 'לאסיפות', ולא יכנסו בדין ודברים כיצד פרצה השריפה וכיצד לכבותה, אלא כל עוד נפשם באפם יחישו להציל מלהבה עד כמה שעדיין אפשר להציל. ועל דרך זה היו בני ישראל באותו זמן, שכאשר אמר להם משה דברי הקב"ה תיכף ומיד אמרו נעשה ונשמע, ולא שאלו ככל גויי הארצות - מה כתוב בה, כי לגודל התבערה שבערה בקרבם קפצו מיד והשיבו, וכן ממש יש לנו לנהוג בהגיע הימים הללו, עלינו לקפוץ אל תוך אש התורה, ללא כל שהיות, כי בטרם כל דבר נזעק 'נעשה' לשמוע ללמוד וללמד.

וכבר המשילו את הדבר למשקה הקאווע, שמתחילה מרתיחין את המים עד כדי רתיחה גמורה, ולאחר מכן מכינים המשקה, וממתינים קמעא עד שיפוג חומו במקצת ויהא ראוי לשתיית אדם, ולכאורה ייפלא, מדוע אינו מרתיחין מעיקרא רק עד כדי שיהא ראוי לשתות, אלא ביאורו, שבאם יעשו כן לא יהא טעם ה'קאווע' ערב לחיך כלל, כי האף אמנם שאין ביד אדם לשתות מים רותחים, מכל מקום צריכים המים מעיקרא לרתוח עד תום לבשל היטב את ה'קאווע' והסוכר, ואז כשתפוג חומם מעט יהא המשקה ערב לחיכו של אדם, והיינו שרק מים פושרים הבאים 'מכח' הרתיחה הם ערבים - ולא מים שמתחילה היו פושרים. כמו כן מוטל עלינו בקבלת התורה להתחיל עם 'ברען' ורתיחה בהתחדשות גדולה, ואז ממילא ימשיך את כל השנה הבעל"ט על מי מנוחות אף כאשר יחלפו ימי ההתחלה והברען. לעומת זאת אם יהיה עכשיו 'צדיק נסתר' סופו להיות 'שוסטער' (סנדלר)..., וכלומר, שאם שלא יתלהב עתה וירתח באש קודש אלא יהא כצדיק נסתר שאין רואים עליו כלום כלפי חוץ אזי סופו שלא יצא ממנו ולא כלום. כת. בדרך צחות אומרים שלכן שגור בפי הבריות כשהם פוגשים זה את זה לשאול איש את רעהו 'וואס טוהט'זיך, וואס הערט'זיך' (מה 'נעשה', ומה 'נשמע'), להזכיר את בני ישראל את קבלתם את התורה ב'נעשה ונשמע'...

מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא - עושי, והדר - לשמוע'כט.

ביסוד זה מתרצים גם את קושיית התוס' על דברי חז"ל (שבת פח.) 'ותייצבו בתחתית ההר - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגיית, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם'. והקשו בתוס' (ד"ה כפה) מדוע הוצרכו לכופ עליהם לקבל את התורה, והרי כבר הקדימו ואמרו כאחד 'נעשה ונשמע' מרצון. ותרצו בתוס' שמא יהיו חוזרים בשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן. ולכאורה צריך ביאור, א"כ לא יעשו לא אש ולא יצטרכו לבוא לידי כפיית הר. אלא ביאורו, כי אי אפשר לתת תורה לישראל אם לא יבעירו קודם לכן את רתיחת הדם וה'ברען', וממילא הוכרחו להבעיר אש גדולה בפני עם ישראל (ואם יבהלו יכפו עליהם את ההר).

שאו את ראש - להרים את הראש ולא ליפול במלתעות הייאוש ח"ו

בפרשתן (ג מה), 'והיו לי הלויים אני ה'', ואיתא במדרש (במד"ר א יב) בזה"ל, 'ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל' (א מט), למה שהלויים שלי הן - והיו לי הלויים, שכל מי שהוא מקרב אותי אני מקרב, הם

קרבו עצמן לי שנאמר (שמות לב כו) 'ויאמר משה מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי, הן קרבו אותי ואני מקרבן, והיו לי הלויים. עכ"ד המדרש. וביאר הר"ה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"א ד"ה אא"ו) בשם זקנו הר"ה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שלכאורה יש להקשות מהי המעלה והעדיפות בשבט לוי יותר משאר השבטים, ואם תאמר משום שלא חטאו בעגל, והרי רובא דרובא מכלל ישראל לא חטאו, והראיה שכשבא להענישם לא נפלו ומתו מתוך בני"י אלא שלושת אלפי איש, וא"כ צ"ב מדוע נבחרו דייקא שבט לוי, אלא ביאורו, שלכן נבחרו בני לוי כי בשעה שהכריז משה 'מי לה' אלי' לא היה נקל להצטרף אליו, ורק 'בני לוי' היה להם חיוזק והצטרפו אליו, ולכן רק הם נבחרו להיות קרובים יותר אל ה'.

וביארנו בעומק דבריו, כי לאחר החטא הנורא היתה נפילת הרוח גדולה ביותר, כאשר הרחרו והתבוננו כיצד נפלו ישראל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, והייאוש פשה כנגע בתוך קהל ישראל במחשבה הנוראה מה יהיה מעתה, אכן בני לוי היה להם חיוזק - השליכו מעצמם כל מחשבות ייאוש שמקורם באותו שטן הוא יצר הרע, וזקפו ראשם לומר 'הנני'ל, ועל כן נבחרו רק בני לוי להיות 'לגיונו של מלך' משרתי השי"ת, כי עיקר מעלת האדם הוא ההתחזקות והתקומה

כט. הר"ה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע הקשה על הא דאיתא בגמ' (שבת פט.) בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבוננו של עולם תורה היכן היא וכו', ולכאורה צריך ביאור, מה הייתה שאלת השטן, וכי לא ידע שניתנה התורה לישראל, הרי הקב"ה הרכין שכינתו על ההר ובקע כל ז' הרקיעים, וכל העולם ידעו מכך, ואף המלאכים עצמם (וגם השטן בכללם) נתנו מתנות למשה, ומהי השאלה תורה היכן היא, (וכן הקשו התוס' (ד"ה תורה) ותירצו 'שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה') אלא ביאורו, כי כך היא דרכו של השטן הוא היצר, שבא לקרר את האדם, ושואלו 'תורה היכן היא', איה התורה שקבלת בשנה שעברה, ולאידך, יאמר לו אינך צריך להתעורר כל כך, שהרי בשנה הבאה יבוא עליך עוד שבועות, כי בכל שנה ושנה מתחדש חג השבועות, וממנו ניקח לעבוד את ה' מתוך חמימות יתירה בשלהבת אש קודש.

והיינו דאמרו חז"ל (בר"ר יז ה) על הפסוק (בראשית ב כא) 'ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם - תחילת מפלה שינה', והיינו שהקרירות (המרומז בשינה) היא תחילת מפלתו של אדם ברוחניות.

ל. וכדאיתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (אבות) לבאר בהא דאיתא במשנה (אבות ב ה) 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך', שממשמעות הלשון משמע שביום מותך כבר תוכל להאמין בעצמך, ותמוה לומר כן, אלא מבאר בקדשו, כי 'ביום מותך' הכוונה ליום הנפילה - 'כשרואה שעומד בצדקו גם בעת השפלה אז יוכל להאמין בעצמו'. ולכאורה צ"ב, כי עדיין לא הונח לנו כל צרכנו, היאך יוכל להאמין בעצמו גם על פעמים אחרות... אלא צריך לומר בכוונת דברי קדשו, שנאמר כאן ציווי לאדם אל תאמין בעצמך אלא ביום מותך, כי בזמן ה'מיתה' והנפילה מחויב האדם להאמין בעצמו שבידו להתחדש ולהתחזק...

לפעמים ל'בני האדם' שרוצים ומשתוקקים לקבל את התורה, מתאווים להיטיב דרכיהם, ונראה להם שאינם זזים במאומה - ופעמים שהם גם נכשלים ונופלים ל"ע (דוגמת ההרים שהקב"ה דחה אותם מאחר שנכשלו ועבדו עליהם ע"ז), אמנם האמת, עליו לדעת שכל אלו הרצונות הביאו לבנות על אותם ההרים 'בית עולמים', והיינו שהרצונות יצאו לפועל לקנין עולם ועולמי עולמים. כך, אתה בן אדם, אל תמתין לראות מיד 'תוצאות' ליגיעותך, לרצונותך הטובים, אלא לעולם אל תתייאש, אלא תשוב לנסות שוב ושוב בתשוקת קודש, ותזכה שהקב"ה ישרה שכינתו עליך, ולקבלת התורה.

ומחובת הימים, ימי ההכנה לקבלת התורה, לעורר בקרב רגשי קודש בהשתוקקות ורצון להתקרב אל אבינו שבשמים, ולעשות רצונו בלבב שלם לך, ועי"ז

גם מהנפילה הקשה ביותר לא, שעי"ז הוא מתרומם במדרגתו ביתר שאת לב, ואין הקב"ה חפץ במי שמתייאש אף אם לא חטא כלל.

וזכור נזכור מה שהיה אומר הרה"ק מסאטמאר זי"ע (שבועות עמו' קבו) דאיתא במדרש (ב"ר צט א) לג' שהר תבור וכרמל רצו שהתורה תינתן עליהם, ובאו וביקשו על כך, אמנם, הקב"ה דחה אותם מאחר שעבדו עליהם 'עבודה זרה', ומכל מקום השתוקקותם לא הלכה לאבדון, אלא זכו לעתיד לבוא, כדאיתא במדרש (ילקוט ישעי' שצא) 'לעתיד לבוא יביא הקב"ה את הר תבור וכרמל לבנות עליהם את בית המקדש', ויזכו לכל זה בשכר 'ההשתוקקות והרצון' שהיתה להם בעת נתינת התורה.

והנה לכאורה נדמה שאותה השתוקקות העצומה שהיתה להרים לא הועילה כלום... וכיו"ב נדמה

לא. עניין זה נלמד גם מהאמור במגילת רות (פ"א), שהוא מעניינא דיומא דחג השבועות, שבתחילה יצאה נעמי משדי מואב ושתי כלותיה רות וערפה, ואמרה להן שובו לארצכם ולמולדתכם, 'ותשאנה קולן ותבכינה, ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמך', שוב הפצירה בהן נעמי שיחזרו, 'ותשאנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה', ומכאן ואילך לא מצינו ברות שתתן קולה בבכי, כי אכן אין טעם בבכי בלבד אלא בעשיה 'למעשה'... ורק ערפה שלא פסקה מלהתעסק בבכי סופה שחזרה לגילוליה ויצא ממנה גלית הרשע, לעומתה, רות שחדלה מלבכות ורק הלכה אחרי נעמי באשר תלך ממנה יצאה מלכות בית דוד. ללמדנו, שלא יתבוסס האדם בבכי על מצבו הרע, אלא יתחזק ויתחדש מעתה, ורק עי"ז יוכל להתעלות.

צא ולמד על מעלת ההתחזקות בעת קושי חושך ואפלה, וכמו שאמרו שכל מגילת רות עוסקת בשתי אלמנות ואלמן אחד, אשר לכל אחד מהם היתה סיבה מספקת להתייאש לגמרי ו'להוריד את האף'... וכמו שאמרה נעמי בעצמה 'קראן לי מרא' (רות א כ) ורות ובוועז, אמנם, לגבי נעמי כתיב 'ותקם' (א ו), וכן מצינו לשון זה גבי רות (ב טו) - שהתנערו מעפר והתחזקו, ורק עי"ז זכו שמהם יצא מלכות בית דוד וממנו משיח צדקנו... והדברים אמורים לגבי כל קושי ו'וחשך' הן במצב הרוחני והן במצב הגשמי.

לב. וכמו שהיה אומר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות יתרו ד"ה ומשה) כי אמרה תורה (שמות כ יח) 'ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים', תיבת 'ערפל' נוטריקון 'אראפ-פאל' היינו נפילה ומעידה, והכוונה, שאף בעת הנפילה והירידה על האדם לדעת ולהבין אשר שם האלוקים, כי אדרבה 'שם' הוא האלוקים, על ידי שמתחזק להתחיל מחדש ולא נסוג ליבו לאחור.

לג. גם מצינו ב'שירת דבורה' שהיתה בהר תבור שנאמר בה (שופטים ה ג) 'אנכי לה' אנכי אשירה', וכתב רש"י וז"ל, אנכי אנכי כפול, שמעתי מדרש אגדה (ילקוט שמעוני ב מז) לא קפח הקב"ה שכר תבור וכרמל, שבאו למתן תורה לתת עליהם את התורה וחזרו בבושת הפנים, אמר להם הקב"ה סוף שאני פורע לכם כפלים, נאמר בסיני (שמות כ ב) 'אנכי ה' אלוקיך', ובתבור יאמר אנכי אנכי, נאמר בסיני 'אנכי ה' אלוקיך', ובכרמל יאמר (כפל לאמר) ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים (מלכים א' יח לט), בימי אליהו.

על פי זה פירשו בלשון הכתוב (ישעיה נא יב) 'אנכי אנכי הוא מנחמכם', שכפל הלשון 'אנכי אנכי' הנאמר ב'תבור' הוא נחמתנו, שכשם ששילם הקב"ה שכר להר תבור על רצונו שיתנו עליו את התורה, כן עתיד הקב"ה לשלם שכר טוב לכל איש ואיש אשר נשאו לבו לעבודתו ית', ואין לך שום 'רצון' ההולך לריק כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה.

לד. בנועם אמריו אמר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, ש'יום חתונתו זו מתן תורה', והלא נוהגים לשלוח סבלונות ומתנות לחתן ולכלה, וה'דרשה געשאנק' (- הדורון דרשה) שבני ישראל נותנים להקב"ה כביכול הוא הרצון

יזכה שיפתחו בפניו שערי סיעתא דשמיא לה, ולהתקרב באמת אל הבורא ית"ש, וכדאיתא ברש"י (שמות י) שמתחילה היה בדעתו של הקב"ה לתת את התורה על ידי משה, אלא ש'וישב משה את דברי העם - שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך, אינו דומה השומע מפי שליח לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו', ועל כך נאמר (פסוק י) 'ויאמר ה' אל משה' - א"כ שמזיקין לדבר עמם לך אל העם וקדשתם. מכאן למדנו כוחו של רצון עד שאמר הבורא שבביכול ב'שאנתם' רצוננו לראות את מלכנו הזקיקן והכריחו אותנו להתגלות ולתת להם את התורה בעצמו (אלא שהם לא עצרו כוח לשמוע מפי ה' רק ב' דיברות הראשונות).

תשובתו בדברי הגמרא (שבת פח:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה חמדה גנוזה אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, אמר הקב"ה למשה החזר להם תשובה, אמר להם 'תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה לא תרצה וכו' קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם... ומכאן למד המהר"ל (תפארת ישראל פכ"ה) שאין לאדם להצר על המלחמה שעליו לערוך כנגד הצר הצורר היצר הרע, דאדרבה רק משום כך זכו בני ישראל לקבלת התורה כי כל חפצו של הקב"ה היה לתת את התורה לקרוצי חומר 'בשר ודם' שיצרם בוער בקרבם, ובכל עת הוא מושכם כלפי מטה, והם מתגברים על יצרם למען שמו באהבה לעלות ולהתקרב אל ה'.

והנה רבים מתאוננים לאמר, כיצד תבוא ותדרוש מעמי לקבל את התורה בשעה ש'לפתח חטאת רובין' ובקרבי שוכן אחר כבוד יצר רע בתכלית שאינו נח ושקט עד אשר מביאני אל תאוות העולם השפל,

וזוה מבאר המהר"ל מדוע מביאים את שני הלחם בחג השבועות כשהם אפויים 'חמין', שלא כשאר 'מנחות' הבאות 'מצה' דווקא (בדכתיב ויקרא ב יא) כי כל שאור לא תקריבו אשה לה). כי ה'חמין' מרמז ליצר הרע

והחשק לעשות רצונו יתב"ש בלבב שלם, וכולם חייבים לתת מתנה זו, ואין אדם נפטר ממנה, שהרי גם עני ואביון מביא קרבן דלי דלות, כלומר שמנחתו חשובה לפני הקב"ה אף אם קרבנו אינו עולה סכום רב, כי לפניו יתב"ש עולה הרצון והצמאון שיהודי משתוקק לקדושה, ואין שום דבר בעולם שיוכל לעכב את האדם מלרצות להתקרב אל להשי"ת.

לה. איתא בגמ' (כתובות סג.) שכלבא שבוע הדיר את בתו מהנאה מנכסיו מפני שנישאה לרבי עקיבא כשהיה 'עם הארץ', וכאשר שב רבי עקיבא עם כ"ד אלף תלמידיו הלך אליו כלבא שבוע בבקשה שיתיר לו נדרו, שאלו רבי עקיבא 'אדעתא דגברא רבה מי נדרת' - אילו היית יודע שאהיה אדם גדול היית נודר, ומאחר שהשיב בלאו התיר לו את הנדר. והקשו התוס' (ד"ה אדעתא) 'והלא אסור לפתוח בנולד' (נולד הוא חרטה מחמת דבר שנולד לאחר שנדר האדם, ובעת נדרו עדיין לא הייתה סיבה זו קיימת בעולם), ומתריצים בתוס', 'י"ל, דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול'.

עלינו להתבונן בדבר, וכי לא מצינו בדורנו מי שהלך ללמוד ולא נעשה אדם גדול... אלא, שהכל תלוי ברצונו של אדם, ההולך ללמוד מתוך רצון עז ותבערת קודש לעשות ככל אשר ביכולתו להתעלות ולעלות בתורה, אפילו אם הוא 'עם הארץ' בן ארבעים שנה שעדיין אינו מכיר בצורת אות, ברור ופשוט שיצמח לגברא רבה - שהרי הוא הלך ללמוד... ומה שישנם ההולכים לשיבה ואינם נעשים 'גברא רבה' אין זה אלא מפני שלא השקיעו את כל כח הרצון במטרה להיות אדם גדול, אלא רצונם בעוד כמה וכמה דברים...

לו. דיוק נפלא כתב ה'ענף יוסף' (שם, במסכת שבת) לדקדק במה שאמר הקב"ה למשה החזר להם תשובה, ולמה לא אמר ענה וכיו"ב, כי ר"ל, חזור על דבריהם, תשובתך תהא בדבריהם עצמם, שהם טוענים מה לילוד אשה... ותשובתו, כי אכן דייקא ילוד אשה המתנסה בנסיונות קשים ומרים הוא הוא יכול להגיע לידי תורה.

ביתר שאת כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (פרשת נשא תר"ע), שהנה הקשה המהרש"א במה שהשיב להם משה 'כלום יצר הרע יש ביניכם', שהלא גם המלאכים עצמם ידעו שאין להם יצר הרע, ואעפ"כ ביקשו את התורה לעצמם, ומבאר המהרש"א, כי ודאי ידעו המלאכים שעצם מצוות התורה אינם שייכים אלא בבשר ודם, אלא שהמה רצו שתהיה התורה אצלם ויקיימו אותה על פי סודותיה הפנימיים והעמוקים שאין לנו שום חקר בהם. אך מעתה יקשה, אם כן מה ענה להם משה ובמה התרצו לדבריו. ומבאר ה'שם משמואל', כי כך אמר להם משה, התורה כ"כ גבוהה, עד שא"א להשיג אותה רק ע"י יצה"ר וההתגברות עליו...

אלא, כי 'ענין הכסא הוא דוגמא לאדם שהוא עיף ויגע ומבקש מנוח לכף רגליו ומתיישב על הכסא', והנה כשם שהכל רצים לשמוע עוף המדבר בלשון בני אדם, ואינם מתפעלים מבני אדם המדברים בלשונם, כי אין בזה שום חידוש להתפעל ממנו, כך על דרך זה אין להקב"ה נחת רוח ממעשה העליונים כיון שאין במעשיהם שום חידוש שהרי אין בהם יצר הרע, לעומת זאת עבודת הבריות בעולם הזה מעוררת נחת רוח יתירה לפניו ית', כיון שיצר סוכן בנו ואנו מתגברים עליו, ועפ"ז מבאר בזה"ל, ומחמת זה נקרא מעשינו ותורתנו כסא לפניו, כמו שיש לאדם נחת רוח מכסא לנוח עליו, כן יש לו נחת רוח ממעשינו, וזאת רמזו חז"ל שבקשו מלאכי השרת לדחפו, ואמר לו הקב"ה אחוז בכסא, ר"ל שתהיה מראה להם שמעשיהם אף אם יעשו בתיקון כל המצוות אין נחשבין לבסא ואין לו נחת רוח בכך, מחמת שאין יצה"ר בבם, מה שאין כן בנו אף שאנו למטה מקבל הקב"ה תענוג ממעשינו לח. עכ"ל לט.

והוא 'שאור שבועיה' (ברכות ז.), וביום זה מרמזים כי כל חשיבות יום זה כ'קבלת התורה' שהייתה בו, הוא רק בזכות היצר לז.

אמור מעתה, אין כל מקום לשאול מדוע לא זכיתי ליישוב הדעת ללמוד ולהתפלל במנוחה ובלא דאגות, כי טעות גדולה היא קושיא זו, ואע"פ שמוטל על האדם לבקש 'ואל תביאני לידי נסיון', מכל מקום אם הבורא מנסה אותנו בנסיון ישמח בזה ויתגבר, כי זה כל האדם, ורק בכך עושה נחת רוח להקב"ה, כי מלאכי מעלה שאין להם יצר הרע יש להקב"ה מספיק בשמים, אמנם לא בהם בחר ה' לתת תורתו, אלא לבשר ודם המתגבר על החומר המושך אותו מטה מטה. ובוזה גדולה מעלתו על מלאכים ושרפים שאין להם נסיונות כלל.

באופן נורא ביאר הרה"ק ה'תפארת עוזיאל' זי"ע במה שאמר הקב"ה למשה 'אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה' וכו', ולכאורה יש לתמוה וכי 'כסא הכבוד' הוא דבר גשמי ח"ו שניתן לאחוז בו...

לז. וכדברים הללו ממש כתב גם ה'כלי יקר' (פרשת אמור, בפרשת המועדות) ליישב מדוע לא נזכר בתורה על חג השבועות (שבפרשת אמור) כי הוא יום קבלת התורה בהר סיני. ומבאר כי אכן היטב היטב נרמז ענין 'קבלת התורה' שהרי נכתב שם בענין 'שתי הלחם' שמביאים ביום שבועות, והרי שתי הלחם נעשין מחיטה הרומזת על היצר, וז"ל, כי בלשון רז"ל (ברכות ז.) הוא נקרא שאור שבועיה... ואלמלא היצה"ר לא היה הקב"ה מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים, כי בטענה זו נצח משה רבינו את המלאכים, כשאמרו לפני הקב"ה חמדה גנוזה יש לך כו' ואתה רוצה ליתנה לבשר ודם, והשיב להם משה כלום יש יצה"ר ביניכם כו' (שבת פח: פט.). והיינו שהיה צורך ליתן התורה אל התחתונים - כדי ליתן להם תבלין על היצה"ר הכרוך בהם, למלא חסרונם, לכך נאמר חמץ תאפינה.

לח. כע"ז פירש הרה"ק ה'אך פרי תבואה' מליסקא זי"ע (יתרו ד"ה נבול) שהיה זה להורות להם שבשר ודם יכול להתעלות יותר מן המלאכים, שכביכול האדם יכול לאחוז בכסא הכבוד מה שאין כן המלאכים, וכמו שנאמר (ישעיה ו ב) על המלאכים שיש להם שש כנפים, 'בשתיים יכסה פניו', והיינו בכדי שלא יסתכלו בהשכינה (רש"י), וכדאיתא (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) 'מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה' - מי שאוכל משל אחרים מתבייש להסתכל בפני הנותן, רק האדם שהוא בעל בחירה ונהנה מיגיע כפיו יכול לאחוז גם בכסא הכבוד.

סיפר הרה"ג רבי מאיר שטערן מבני ברק, ששמע כ'מסיה' לפי תומ' מאיש יהודי המשמש כ'צלם' (photographer), כי לפני כמה שנים הציעו לו עוד 'עבודה' לזמן קצוב בשעות שאינו מצלם, והיה מדובר בתשלום של 10,000 שקלים על כמה ימים בודדים, ומחמת שעבודה זו היתה להיפך מגדרי קדושה נמנע ולא קיבל את העבודה (לתומו החשיב את הדבר רק כ'חומרא' בעלמא, ובכ"ז נמנע). כעבור כמה ימים איקלע הגר"ח קנייבסקי זצ"ל לשמחה שהנ"ל עבד שם, ומשנעמד למול הגר"ח לצלם אותו קרא לו הגר"ח, בתחילה היה בטוח שהגר"ח מתכוון למי שעומד לאחוריו, מימינו או משמאלו, אך לא, הגר"ח הצביע דייקא עליו, משניגש ציוה לו הגר"ח להתכופף, ולחש באזניו, אני מקנא בך... שאל האיש, מה הרב מקנא בי, ענה הגר"ח, הם לא יודעים, אני יודע... ולמד מזה, כי אם הגר"ח רואה ומחשיב את קבלתו הטובה, ק"ו שבשמים מחשיבים עד מאד את התגברותו להשמר בקדושה, ועוד התחזק, כי הגר"ח שהוא עשיר ממנו פי כמה וכמה ברוחניות מקנא בו, ולמד מזה כמה גדולה חשיבות ההתגברות הלזו כי הגר"ח אין לו נסיונות כגון דא, ובענין זה הוא עשיר גדול לעומת הגר"ח, כי לו יש נסיונות הללו, לערוך בעצמו מלחמה ולהתגבר ולהתקרב אל ה'.

לט. שמע נא ליסוד גדול וחזק, בדרך משל ומעשה לאיש שעבר ל"ע תאונת דרכים (עקסידענט) קשה ומרה, ונעשה בקרבו 'ריסוק אברים' ה"י, נכנס לביה"ח כשהוא מחוסר הכרה, כעבור כמה שבועות נהפכה העיר מרוב שמחה

על עצמם עול תורה בכל אופן ומצב - אף כשהם צריכים לבנות עצמם לבד, והיא היא עיקר קבלת התורה. באופן דומה ביאר הר"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע שבשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן ובטל מהם יצר הרע, ובמצב כזה שוב אין חפץ להקב"ה בעבודתם, שהרי כבר יש לו בשמים ממעל רבי רבבות מלאכים שרפים ואופנים שאין בהם יצר הרע, ואינו נצרך גם לברואי מטה אם אין בהם יצר הרע, ע"כ כפה עליהם הר הוא היצר הנדמה ל'הר' (סוכה נב.), כלומר שהחזיר להם את היצר הרע כבראשונה^מ, וזוה חזרה מעלתם כבראשונה, כי מעתה יהא להם במי ובמה להלחם^{מא}.

בתיב בפרשת 'קבלת התורה' (יט יז) 'ויתייצבו בתחתית ההר', ובגמרא (שבת פה.) דרש רבי אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית... והק' התוס' (ד"ה כפה) שהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ומרצון קיבלוה, מדוע הוצרכו שוב לכפות עליהם (ועיי"ש מה שתירצו). וביאר מרן הבעש"ט הק' (כתר שם טוב מז) כי אין כל כך רבותא להכריז 'נעשה ונשמע' בשעה שהם שרויים במצב הארה (אורות) זכים ומצוחצחים אחר מ"ט ימי הספירה שהכינו עצמם לקראת קבה"ת, ומכיוון שידע הקב"ה שלא לעולם יישארו במצב טוב ויבואו ימי החשיכה, על כן כפה הר כגיגית שיקבלו

למשמע בשורה טובה, הנה התעורר האיש וחזר להכרתו, וכידוע כדי שיחזור האיש לבריאותו השלימה ולבריות גופא עליו לערוך פיזיותרפיה, ואכן נקבע לו זמן, ביום הראשון לבוא המטפל (פיזיותרפיסט) ראה שצריך להרגיל את גופו שיוכל להזיז אבריו - ידיו ורגליו, על כן נתן לו כוס פלסטיק קלה (ח"פ דק כנייר) ופקד עליו להגביה הכוס, בחוסר כח הגביה האיש את הכוס במשהו מן המשהו, ולא הצליח יותר, וכך בכל שבוע ושבוע... עד שראה המטפל, כי אין כל תכלית בדבר... על כן בשבוע הבא הגיע בעוז ותעצומות, ופקד על האיש, היום עליך להגביה את הכוס לגובה חצי מטר, ובאם לאו לא תקבל את ארוחת הצהרים למיטתך... ניסה האיש ו... לא הצליח יותר מ-2 ס"מ, עד שנמאס לו והתייאש מעצמו, אך המטפל בשלו, אם לא תגביה חצי מטר לא תקבל את המנה הראויה לך (ביודעו שממילא אין לחולה כח לקחת את האוכל בכוחות עצמו)...

בכה האיש לפניו ואמר, מה תרצה ממני, מדוע הינך יורד לחיי, הנה ראה נא כי מחוץ לבנין יש מנוף (קרע"ז) גבוה רם ונישא המגביה במחי יד בניינים שלימים, יש לי קשרים ואסדר לך במהרה שהוא יגביה עבורך את הכוס המסכנה הלזו... אמר לו המטפל, אויה, אינך מבין את תכלית כוונתי - בכדי להגביה כוס קלה כזו אין לי כל צורך למנוף, אלא, כל כוונתי היא אך ורק לטובתך ולהנאתך, שכוחותיך יחזרו אליך, שתרגיל את שרירי הגוף לשוב לתפקידם כמקדמת דנא...

אף לדידן, אתה בן אדם 'בא בטענה', מה רוצים ממני, ומה רוצים מחיי... אין לי כח לתורה ולתפילה, ולא ל'נסיונות' העוברים עלי, איני מרגיש בזה כל טעם, אין לי כח לכל זה... רבש"ע יש לך מספיק צדיקים וקדושים שהם עושים עבורך את ה'עבודה', קח נא אותה מהם ואותי תניח לנפשי, אומרים לו, וכי נצרך אנכי ל'עבודה' הרי אני דורש ומבקש את לבך, הכל לטובתך, כל הקשיים, כל הנסיונות אינם אלא לטובת עצמך, שתוסיף תת כח לנשמתך הכמהה וצמאה שתתקרב אל ה' ותתעדן מנועם זיו השכינה.

מ. בפרשתן (יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר', וברש"י, כל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח'. מתאמרא בשם הר"ק מקאצק זי"ע 'כל מקום שאתה מוצא נגד' - שעומדים לנגדך מפריעים המונעים אותך מעבודת ה', הרי"ז סימן מובהק ש'פניך למזרח', כלומר שהנך הולך בדרך הישר והטוב.

וכך ביאר הר"ק ה'לב שמחה' זי"ע על הכתוב (יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ובתרגום יונתן (מתורגם ללשון הקודש) 'עוד בהיותכם ממצרים העליתי אתכם על כנפי נשרים, ובאתם אל מקום הקודש והמקדש לערוך שם את קרבן הפסח, ומשם הקרבתי אתכם לקבל את התורה הקדושה'. ולכאורה יש לתמוה, אם כבר עמדו ברגליהם בירושלים על הר הבית מדוע החזירים הקב"ה מצרימה לקיים בהם שוב 'יציאת מצרים', ולא השאירים שם להיות יושבים בארץ זבת חלב ודבש על מי מנוחות - בקבלת התורה בארץ ישראל. אלא מכאן, כי לא כך היא דרכה של תורה, ואי אפשר ל'קבל את התורה' מתוך שובה ונחת, ורק על ידי 'גיעה וטורח הדרך' היו ראויים לקבל ולהשיג את התורה, לעלות מעלה מעלה בהר ה' ולקום במקום קדשו.

מא. כתב הגה"ק החזו"א זי"ע (אגרות ח"א ר"ט) 'הלא תכלית האדם היא היצר, נטול יצר נטול נשמה'. מסופר על אחד שבא לפני הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ושיבח בפניו בחור חשוב וכן עליה, כשתוך כדי דברי השבח

גופניות כשאר בני אדם, וממילא אינו נצרך להתגבר על יצרו כל כך, ולכן אין בצדקותו חידוש יותר מעבודת המלאכים, ולכן נפסל מעבודת ביהמ"ק. וזאת כוונת הכתוב שנתן טעם לפסול - 'כי אני ה' מקדשם', כלומר קדושתם באה להם במתנה ממעל - כי אין להם נסיונות נוראיים כל כך, ואינם זוכים אל הקדושה בזכות יגיעתם והתגברותם, כי אם הקב"ה בעצמו מקדשם, ונחסר להם 'מעלתו' ורוממותו של איש יהודי השרוי במיצר יצריו ותאוותיו, ומתגבר עליו.

וזוסיף לבאר, דמהאי טעמא נכתב בסיום פרשת 'בעלי מומין' - וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל, והקושיא עולה מאליה - מדוע הוצרכו להודיע פרשה זו גם לבני ישראל, והרי אין דין זה נוגע כי אם לכהנים המשרתים בביהמ"ק, ולפי הנ"ל א"ש, שבא להזהיר את בני ישראל - שמרו על גופכם, לבל תהיו בעלי מומים, כי דייקא כשיש לאדם שתי עיניים בריאות החפצות לראות ובווער בהם תאוות להביט הנה והנה והוא מתגבר על הנסיון, בזה הוא מתקדש ומתעלה ומתקרב אל ה', יותר ממי שממילא אינו רואה טוב ואין לו נסיון גדול כל כך להביט כאוות נפש המתאוות.

כאיש אחד בלב אחד - האחדות כתנאי לקבלת התורה בתיב (שמות יט ב), 'ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר', והביא רש"י מהמכילתא 'כאיש אחד בלב אחד'. וכמבואר בספה"ק שהאחדות ואהבת ישראל הם ההכנה ותנאי לקבלת התורה, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה יד.) 'תורה תחילתה גמילות חסדים' וסופה גמילות חסדים'.

חיוזק עצום יש ללמוד ממה שנאמר בפרשת אמור (ויקרא כא יז-כד) 'איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב וגו', אך אל הפרוכת לא יבוא ואל המזבח לא יגש כי מום בו, ולא יחלל את מקדשי כי אני ה' מקדשם, וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל, והקשה הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (חכמת התורה בפרשת אמור), והרי הקב"ה משתמש במאנין תבירין (כלים שבורים) ולפי"ז אדרבה ביותר היה לו להכשיר בעלי מומים לעבודת המקדש.

ומבאר ענין נורא, כי הנה הקב"ה רוצה בעבודת איש ישראל יותר מעבודת המלאכים, וכל כך למה, כי למלאכים אין יצר הרע ושאר נסיונות ותאוות עולם הזה, ורק לנו אשר יצר סוכן בנו, המפתה אותנו להדיחנו מעל ה' ועבודתו, ואנו עומדים כנגדו בנבירה, ובעזו תעצומות מתגברים עליו במסירות נפש, זאת היא חשיבותו ועיקר מעלתו לפני אבינו שבשמים. ומבאר עוד, כי באמת 'הכל בידי שמים' - אין האדם עושה מאומה, כי הכל משלו, אלא שבכל זאת אמרו 'חוי' מיראת שמים' - זה כביכול אין להקב"ה, ועל זה הוא כביכול 'נצרך' שאנו ניתן לו, מעתה, מי שאין לו נסיונות הרי זה נחשב כמי שקיבל הכל ממעל, ובמה יעלה נח"ר למעלה, רק האדם הבריא שיצרו בוער בקרבו והוא עומד בקשרי המלחמה, וב'יראת שמים' עומד בנבירה, עבודה זאת היא דורון כלפי שמיא ומעלה נח"ר למעלה.

ובזה מתרץ את הקו', מדוע בעל מום פסול מעבודת המקדש, כי מאחר שאינו שלם בגופו, ממילא אין היצר בוער בקרבו כבשאר בני אדם, ואין לו תאוות

הכריז - בחור זה אין לו יצר הרע כלל, ענהו ה'חזון איש', א"כ אינו אלא 'בעל מום'. והם תואמים לדברי הרש"ק שזה כל האדם, שיש בקרבו יצר והוא מתגבר עליו לעשות רצון קונו, ואם לאו הוא נפסל בפסולו של בעל מום. מב. פעם אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בקידוש היום של חג השבועות) טעם לשבח במנהג ישראל תורה לאכול מאכלי חלב בחג השבועות לסימן שיהא היהודי רך כחמאה, וכמו שאמרו חז"ל (תענית כ.) לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז (בית דלי עמו' ז).

בדרך רמז פירשו בהא דכתיב ב'שירת הים' (שמות טו ח) 'וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו יַד נוזלים', שלכאורה 'נד' היינו חומה העומדת על תילה, ואילו 'נוזלים' הוא כמשמעו שהם נוזלים והולכים, ומה שייך לומר 'נד נוזלים', אלא רמז יש כאן על חובת האדם להיות כלפי עצמו כ'נד' - לשמור על כל מצוות התורה והגדרים והסייגים מבלי לזוז מהם כמלוא נימה, אך כלפי אחרים יהיה בבחי' נוזלים, כדבר רך ונמס...

מג. וביאר הגר"א מוילנא זי"ע, כי הרוצה לבדוק בטיבו של ספר הוא מעיין בתחילת הספר ובסופו, ומזה יבין באיזה ענין עוסק המחבר. כמו כן, בספר התורה הזה אפשר ללמוד כמה חשובה מדת גמילות חסדים ממה שפתחה תורה וסיימה בגמילות חסדים.

ומטעם זה קוראים מגילת רות בחג הזה, כמו שאמרו (רות"ר ב יד) 'מגילה זו [רות], אין בה לא טומאה ולא טהרה, ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה, ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים'.

וידע שלא זו בלבד שאינו נחסר במה שנותן מדיליה ומסייע בעד אחיו, אלא אדרבה בזה הרי הוא עצמו מתחזק, וגם משפיע על עצמו שפע רב מכל העולמות ברוח ובגשם. וכך ביארו (בעין זה אמר הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע, הובא בשש"ק, שבועות כד) בקרא דכתיב בנעמי בעת שניסתה לשלח את רות מעל פניה, כתיב בה (א יח) ותרא כי מתאמצת היא ותחדל לדבר אליה, ולכאורה תיבת 'היא' יתירה, ודיו לומר אלא 'ותרא כי מתאמצת'. אלא ביאורו, מתאמצת מלשון אמיץ כוח, שבאותה שעה ראתה נעמי כי מתאמצת היא, שהיא עצמה מתאמצת ומתחזקת בחסד שעשתה שנתנה לה להלך עמה לבוא תחת כנפי השכינה, על כן ותחדל לדבר אליה"ד.

וכך כתב המבי"ט (בית אלוקים שער היסודות פ"ב), הנה חמשת הדברות הראשונות שנכתבו ב'לוח' הימין משני הלוחות מדברים ממצוות שבין אדם למקום - אנכי, לא יהיה לך, שבת ושאר הדברות שעל האדם לקיימם בינו לקונו, ואילו חמשת הדברות האחרונות מדברים מ'בין אדם לחברו' כ'לא תרצח' ו'לא תגנוב'. והנה המתבונן יראה כי דברות של בין אדם למקום ארוכות המה, ואילו המצוות שבין אדם לחברו נאמרו בקוצר אמרים 'לא תגנוב', שתי תיבות ותו לא, ומאחר ששני הלוחות שווים בגודלם היו, נצטרך לומר כי האותיות של הדברות האחרונות גדולות היו בהרבה מדברות הראשונות, - ומעם הדבר כדי שיהא נראה וניכר לכל חייב הזהירות בדברות אלו - בין אדם לחברו, יותר ממה שנוהר בבין אדם למקום, כי עיקר העיקרים הוא 'בין אדם לחברו'. וכלשון הרא"ש בפירושו למס' פאה (א א) כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון חבריו ממצוות שבין אדם לקונו.

מן הבאר

בפירוש אמרה תורה (דברים טז יא) ועשית חג שבועות לה' אלוך מסת נדבת ידך אשר תתן כאשר יברך ה' אלוך. ושמחת לפני ה' אלוך... והלוי אשר בשעריך והגר אשר בקרבך. והיינו שעיקר 'מצוות היום' של חג השבועות הוא 'נדבת ידך אשר תתן' לכל הנצרכים כפי הצרכיותיהם. וכתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (עץ הדעת טוב פרשת ראה) שממה שנאמר תחילה 'מסת נדבת ידך אשר תתן' דהיינו שיתן מרכושו כפי יכלתו לעניים ואביונים, ורק אח"כ 'ושמחת לפני ה' אלוך' - מכאן למדנו שישוד ועיקר גדול בחג הזה לדאוג תחילה לצרכי הזולת ורק אח"כ ישמח את עצמו ובני ביתו, כי מצות נתינת צדקה לזולת וענין קבלת התורה שבחג השבועות הן תרי רעין דלא מתפרשין, והא בהא תליא. ומבאר ה'רבינו בחיי' דלכן ציוותה תורה על כך יותר מבשאר מועדים, כי חג המצות שבעת ימים הוא, ואז הכל מבינים כי צרכי עמך מרובים, ויש לתת עבור 'קמחא דפסחא', וכיו"ב בחג הסוכות שמשך זמנו שמונת ימים אז 'איש לרעהו יעזור'. וכאן באה התורה לזרז, שאף בחג השבועות שאינו אלא יום אחד מכל מקום וחג שבועות מסת נדבת ידך אשר תיתן כאשר יברך ה' אלוך. וידועה הסגולה שכתב הרה"ק רבי חיים פלאגי לתת בערב שבועות צדקה כשיעור פעמיים ב"ן. ויתנם לת"ח עני ועניו, והוא תיקון... והוא סגולה לחשוכי בנים ומקרב הגאולה (מועד לכל חי, חודש סיון).

כשבנה גאב"ד פוניבז' זצ"ל את ישיבתו הרמה בעי"ת בני ברק יצ"ו הקים באותו זמן גם מוסדות לילדים מפליטי המלחמה שלא היה להם אב ואם ולא מצאו מנוח לכף רגלם... שם ניתן להם כל מחסורם באכילה שתיה לינה, מלבושים וכו' וכל צרכיהם ברוחניות ובגשמיות. באותם זמנים כשהגיע פעם למצב כספי קשה שאלוהו מדוע הקים מר שני מוסדות כאחד, וכי לא עדיף להקים את הישיבה ורק לאחמ"כ כשתעמוד הישיבה על מכוונה יהא מע"כ פנוי לפתוח עוד מוסד, ענה להם הרב, הנה אמרו חז"ל 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים', וכלומר, שכדי להצליח בקיום הישיבה עלינו לעסוק בד בבד עם גמילות חסדים, כי הא בלא הא לא קיימא. מד. פעם נסע הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע לשהות בצל קדשו של הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע בחג השבועות, משנכנס ובא לקבל שלום מהרה"ק מקאז'מיר אמר לו הרה"ק, הרי תלמידים וחסידים יש לכם

ואשא אתכם - רוממות בני ישראל ביום הזה

ביום הזה נתעלו ישראל עד למאד - אין הפה יכול לדבר ואין הלב יכול להשיג את גודלם ורוממותם של בני ישראל בהאי יומא. ונוראות מצינו בדברי ה'כלי יקר' בפסוק (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, וז"ל. הזכיר כאן שלש מדריגות זו למעלה מזו, מתחילה אמר 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', וזהו (במדבר יא יב) 'כאשר ישא האומן את היונק', ואז הקב"ה במדרגת ה'אב' וישראל במדרגת ה'בן'. ואח"כ אמר 'ואביא אתכם אלי' משמע שתהיו שוים לי, ונהיה בשני אחים שוים במדרגתם, ואח"כ אמר 'ואתם תהיו לי ממלכת' כביכול, מלכים עלי, כמו שנאמר (שמואל ב' כג ג) 'צדיק מושל יראת אלוקים'.

וזה מבואר על דרך 'מדרש חזית' שהובא ברמב"ן פרשת חיי שרה (בראשית נד א) שאל רבי שמעון בן יוחאי את רבי אלעזר בר יוסי, אפשר ששמעת

מאביך מהו (שה"ש ג יא) 'בעטרה שעטרה לו אמו', אמר לו, משל למה הדבר דומה, למלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מחבבה ביותר, מתחילה קראה 'בתי', לא זו מחבבה עד שקראה 'אחותי', לא זו מחבבה עד שקראה 'אמי', כך הקב"ה מחבב את ישראל וקרא אותם 'בתי', לא זו מחבב עד שקראם 'אחותי', לא זו מחבב עד שקראם 'אמי'.

עפי"ז מבאר ה'כלי יקר' מה שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, עלי כביכול (שיהיו כביכול מלכים על הקב"ה), אני גוזר גזירה והצדיק מבטלה, וזכו למעלה זו מצד היותם בני ישראל.

ובכל שנה ושנה הקב"ה חוזר ומרומם ומנשא את בני ישראל למעלה ראש, וכך איתא מהר"ק ה'חתם סופר' זי"ע ('דרשות' שבועות תקס"ב, דף רפט.) דהנה איתא בגמרא (פסחים סח:) 'מר בריה דרבינא היה יושב בתענית בכל ימות השנה חוץ מבחג השבועות'. ושם תאמר,

בראדאמסק ומה לכם כי באתם אלי, נענה ה'תפארת שלמה' ואמר, באתי הנה לזכות לקבלת התורה בצל הקודש אצל הרבי, אמר לו הרה"ק מצינו שאמרה תורה (שמות יט ד) 'וירד משה מן ההר אל העם' וברש"י הביא מן המכילתא 'מן ההר אל העם - מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם', ולכאורה צריך ביאור, וכי 'עסקי ממון' היו לו למשה רבינו, ומהו שלא היה משה פונה לעסקיו. אלא, שעסקיו היינו עסקי רוחניות, והיינו כי הוא עצמו היה אמור לעלות בהר סיני לראש ההר, ולקבל את התורה מאת הבורא יתברך בכבודו ובעצמו לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף, ובזמן שכזה וודאי היה ברצונו לערוך הכנה דרבה לקראת יום קדוש זה, ואעפ"כ - לא היה משה פונה לעסקיו, אלא לאחר שהיה בשמים ושמע מפי הגבורה שעליו להכין את העם לקראת מתן תורה בקולות וברקים, מיד פנה מן ההר אל העם - להכין כראוי לקראת מתן תורה, ולא הביט כלל על הכנת עצמו לקראת המעמד הנשגב והאדיר של קבלת התורה. כיוצא בזה צריך כל מנהיג בישראל וכל יהודי לנהוג - לדאוג לזולתו, לחזקם לעודדם ולהכין לקראת נתינת התורה. כשמוע ה'תפארת שלמה' דברים אלו מפורשים, פנה וחזר לעירו, להדריך את קהל עדת צאן מרעיתו.

מעשה היה בחבר מרעים מחסידי הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שרצו לשהות בצל רבם בחג השבועות, ויצאו למסעם מבעוד מועד - כמה ימים קודם חג השבועות, אך על אם הדרך נשברה העגלה, אחר החיפוש מצאו עגלה חדשה, אלא שזו החדשה היתה קטנה מהישנה, והיה בה מקום רק למחצית מהנוסעים, והוכרחו מחציתם להישאר באותו מקום נידח עד כלות החג.

בין הבחורים שהוקצה עבורם מקום על העגלה החדשה היה הרה"ח ר' אלימלך רומפלער זצ"ל שהיה אז עלם צעיר, אך משראה כי כמה מחבריו נאלצים לחוג את חג השבועות במקום נידח, אמר לנפשו וכי אסע מכאן ואומר 'שלום עלי נפשי' בשעה שחבריי וידידי יישארו במקום זר לחוג את היו"ט - לא כך היא דרכה של תורה, ולא כך היא דרכה של חסידות.

והנה, ידוע כי הרה"ק מהר"א זי"ע היה מתייחס מאד לאורחים שבאו לשהות בצל קורתו להתחמם לאורו, אך כאן, משהגיעו הקבוצה הראשונה לא זכו מעמו לשום קרבה והתייחסות, רק לאחר החג משבאו הקבוצה השנייה ששהו בחג באותו מקום נידח - ואחר החג מצאו עגלה שתביאם למחוז חפצם, קיבלם הרה"ק בסבר פנים יפות, ואף אמר להם 'מיילעך ווייסט ווי א חסיד דארף זיך צו פירן' (אלימלך ידע היאך על חסיד לנהוג), שיש ליהודי לוותר אפילו על ההתעלות בצל רבו בחג השבועות, בכדי להיות לעזר לאחיו.

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

של עצרת הוא יותר הרבה ממעלת הנבואה... וכל יחיד ויחיד מבני ישראל נעשה משה איש האלוקים בביכול, והיינו שביום הזה מתעלה כל בר ישראל להיות יותר ממעלת הנביאים [וכבר כתב הר"ן (בדרשותיו סוף דרוש י"א) שבעת מתן תורה השינוי כל בני ישראל מדרגת 'נבואה'].

עוד מצינו להתחייבם כמלאכים ביום זה. בדברי הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (פר' משפטים ד"ה לא תבשל גדי), וז"ל. 'זוהי המעם שהתירו לנו בחג השבועות לאכול (בשר) אחר גבינה בלא המתנת שיעור, מחמת שאז הוא שעת מתן תורה הקדושה, ואנו מראים עצמנו שאנו דוגמת המלאכים בשעת מתן תורה, ע"י התורה' מה. ומבאר טעמא שלכן נתן אברהם אבינו ע"ה למלאכי השרת בשר וחלב דווקא, כי אצל מלאכים ברוב קדושתם לא שייך בהם איסור זה. וכיוצא בזה אף אנו בדרגת מלאכים בחג השבועות, ויש לנו הרשות להקל באיסור זה כמלאכי השרת (ועיי' בהערה) מ"ו.

יום שניתנה תורה לישראל - גילו ברעדה

כתב השל"ה הק' (אות יח) חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר מ" כי הוא יום שזכינו בו לבתר תורה. וכבר אמרו חז"ל (פסחים סח:) הבל מודים בעצרת דבעינן

והיאך היה מתענה אף בשבתות ושאר יו"ט (האסורים בתענית), תשובתך בדברי ה' בית יוסף' (או"ח רפ"ח בשם הרשב"א, וכן במהרי"ל המובא במג"א סי' תרד) שתענית זו תענית חלום הייתה, לכן היה מתענה אף בשבתות ויו"ט כי התענית תועיל להמתיק את החלום הרע דווקא אם מתענה בו ביום. מעתה צריך ביאור, מאי שנא יו"ט של שבועות משאר שבתות ויו"ט, מדוע אין צורך להתענות בו על החלום.

ומבאר החת"ס עפ"י מה שביאר ה'תורת חיים' שמסגולת 'ברכת כהנים' לבטל חלומות רעים, והמעם, כי חלום אחד משישים בנבואה הוא (ברכות נו:), וברכת כהנים הרי היא בנבואה ממש (כי אז משרה הקב"ה את שכינתו על ידם של הכהנים הנושאים את כפיהם), נמצא שחזיון החלום שהוא רק א' משישים בנבואה מתבטל בשישים בנבואת ברכת כהנים. ואכן, מטעם זה קבעו לומר בשעת ברכת כהנים את התפילה (שברוב תפוצות ישראל נוהגים לאומרו בשלוש הגלים) 'ריבונו של עולם אני שלך וחלומותי שלך וכו'.

עפ"י אתי שפיר מדוע לא התענה מר בריה דרבינא בשבועות, כי עצם היום של שבועות מבטל בשישים את נבואת החלום (שאינה אלא אחד משישים בנבואה). כי יו"ט

מה. על פי זה מבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (אמרי אמת ליקוטים פסחים סח:) את דברי הגמרא (פסחים שם) כתוב אחד אומר (דברים טז ח) 'עצרת לה' אלוקיך' וכתוב אחד אומר (במדבר כט לה) 'עצרת תהיה לכם' הא כיצד חלקהו - 'חציו לה' וחציו לכם', ולכאורה צ"ב, איך אפשר לקרוא חומר להבדיל ולחלק את היום למחצית חלק שווה בשווה. אלא, כי כמו שאמר הכתוב (שמות כד ו) 'ויקח משה חצי הדם' וברש"י 'מי חילקו, מלאך בא וחילקו', כי אין ביד בשר ודם לשער במדויק כדי מחציתו, לכן הביא הקב"ה מלאך שיחלקו. וכיוצא בזה, בחג הזה כל אחד מישראל במדרגת מלאך, ושפיר אמרו 'חלקהו חציו לה' וחציו לכם' כי ביד ה'מלאך' לחלק ולהבדיל מחצה למחצה - ב' חלקים שווים (עיי"ש, דבכל יו"ט הוא כך, אבל מקור הענין של חציו לה' נאמר בחג השבועות).

תלמידי הגאון הגדול רא"מ שך זצ"ל שמעו מפיו מאמר זה באופן אחר, כי הגרא"מ פגש פעם לאחר חג השבועות את הגאון החסיד רבי מנחם זעמבע זצ"ל (לפני המלחמה) ושאלו איזה 'תורה' אמר הרבי, ענהו ר"מ, שהרבי דיבר אודות דברי רש"י הנ"ל, ושאל, כיצד נצטוונו לערוך בחג הזה 'חציו לה' וחציו לכם', והרי אי אפשר לאדם לדעת 'חציו' בדיוק... ותירץ, שאכן, בכדי לקיים כראוי חציו לכם על האדם להיות כ'מלאך', ענה לעומתו הגרא"מ, בדרך אחרת יש לומר, כי אכן לאחר קיום חציו לה' נעשים מלאך ושפיר יש בידם לקיים את החציו לכם ג"כ. מו. רבים נתחבטו בהבנת דבריו, שוודאי לדידן אין שום הוראת היתר על פיהם להקל כמלא הנמא באיסור זה. יש מרבותינו שביארו בדבריו, על פי הנהגה עילאית בה נהגו קדמונים להמתין שנים עשרה שעות או 'מעת לעת' (ראה חולין קה. שכן העיד מר עוקבא על אביו), ובחג השבועות יוכלו להקל מקבלה זו ולאכול חלב אחר שש שעות מאכילת הבשר.

מז. וזה לשון הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ז) היום טוב שבועות הוא החביב מכל הימים טובים, וכתב, כי אף שפסח הוא תחילת גדלות בני ישראל וכן סוכות הוא בחי' הבאה לביתו, אך מכל מקום שבועות עדיף כי בו ניתנה תורה, ומרמז בפסוק (שה"ש א ד) הביאני המלך חדריו - זה סוכות, אך עם כל זאת נגילה ונשמחה בך - בכ"ב אתוון דאורייתא, 'שהוא יקר מהכל וכולל הכל'.

(פ"ד ה"ח) ר' משרשיא בשם ר' אחא, בכל הקרבנות כתיב חטאת ובעצרת לא כתיב חטאת, אמר להם הקב"ה לישראל מכיון שקבלתם עול התורה עליכם מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם, עכ"ל. [וכבר מצינו שמחה יתירה על מחילת עוונות, וכמו שאמרו בגמ' (תענית ל:) לא היו ימים טובים לישראל מיום הכיפורים וכו' משום דאית ביה סליחה ומחילה].

לאידך גיסא מצינו ל'רוקח' (במדבר כה כו) המדייק לשונות הפסוקים בפר' המועדות שבחומש הפקודים (בפר' פנחס), כי בענין חג הפסח כתיב באותה פרשה (פסוק יז) 'ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג', וכעין זה נאמר לגבי סוכות 'ובחמשה עשר יום לחודש השביעי וכו' וחגותם חג לה' (כט יב), אכן בענין חג השבועות לא נזכר לשון 'חג' אלא כתיב (כה כו) 'וביום

נמי לכם מאי מעמא יום שניתנה בו תורה הוא, עכ"ל מ"ח. והיינו כי ביום הזה בחר ה' בעמו ישראל מכל העמים להיות לו לעם סגולה, והעלה אותם גבוה מעל גבוה יותר מכל בריה שבעולם, ואיך לא יגיל לב בשר ודם בזה גופא שהקב"ה אדון העולם בחר בבשר ודם כמוהו להיות קרוב אליו כל כך.

וכבר ביאר רבינו הרמב"ן (שמות כד יא) מה שנאמר לאחר מתן תורה 'ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו' בזה"ל, ומעם וישתו, שעשו שמחה ויום טוב, כי בן חובה לשמוח בקבלת התורה וכו', ואף כאן ביום חתונת התורה בן עשו, עכ"ל מ"ט.

מעים נוסף נפלא לריבוי השמחה כתב רבינו ה'רוקח' (סי' רצה) וז"ל, על בן צריבין ישראל לשמות שמוחל הקב"ה עונותיהם, דאמרינן בירושלמי דראש השנה בסופו

מח. נפלאות העידו על הגר"א זי"ע א (בתוספות מעשה רב סקנ"ו) 'ומאד שמח רבינו ז"ל ותגדל לו השמחה יותר מכל גל, ועלז לבו בשמחת מתן תורה, והאריך בשולחנו במאכל ובמשתה ובשבחים'.

וכן כתב הגה"ק רבי יעקב עמדין זי"ע (בסידורו בענייני חג השבועות) וז"ל, מצות שמחת יו"ט הקדוש הזה גדולה מאוד ורבה היא על כל שמחת הימים הקדושים. עכ"ל. וכזאת כתב גם בספר 'יסוד ושורש העבודה' (שער הצאן פ"י) מה מאוד ראוי לאדם בחג הקדוש הזה זמן מתן תורתנו וכו' לשמוח בלבו יותר מכל החגים.

ומן העניין להביא מה שביאר ה'לבוש' (סי' תצד ס"א) הטעם שאומרים 'הלל' בשבועות - שאומרים שירה על נתינת התורה, והיינו שעלינו להודות ולשבח ולהלל את הבורא ית"ש על שנתן לנו אותה חמדה גנוזה.

מט. פעם ניגש אחד אל הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ושאלו אותו כיצד נהגו בהיכלי הישיבות לרקוד בחג השבועות, והלוא נפסק להלכה (או"ח סי' שלט ס"ג) שאסור לרקוד בשבת ויו"ט, השיב לו, כמו שהנך רוצה שירקדו בשמחת החתונה שלך כך גם הקב"ה רוצה שירקדו ביום 'החתונה' שלו, וכמו שאמרו 'ביום חתונתנו זה מתן תורה...' (שלמי מועד). עוד מובא כעין זה (הליכות שלמה עמ' שצ) שביאר טעם היתר הריקודין, כי מתן תורה הוא כשמחת נישואין, וכבר כתבו הפוסקים שמרקדין בשמחת נישואין בשבת ויו"ט (עיי"ש).

מין הבאר

שמא תאמר מה אני 'מחותן' עם אותה 'חתונה' גדולה של מתן תורה... אך שמע נא למה שמובא ב'בית אהרן' (בסוף המאמרים לשבועות) כי הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע הזכיר לפני אביו הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע מה דאיתא במדרש (פסיקתא רבתי כא) על הפסוק (שמות יט כא) 'וירד ה' על הר סיני - איני יודע אם הגבוה הנמיק את עצמו או אם הנמוך הגביה את עצמו, כיון שנאמר וירד ה' על הר סיני מכאן שהגבוה הנמיק את עצמו, מיד נענה ה'בית אהרן' ואמר 'החייתי בני, כי מה תקנה היתה לנו ואיך היינו נותנים עצה לנפשנו אם היינו צריכים להגביה עצמנו להשי"ת, אבל עכשיו שהשי"ת מנמיק את עצמו אלינו יש לנו תקנה', והסמיק לזה מה דאיתא בגמ' (יבמות סג.) 'נחית דרגא ונסיב איתתא', וכך כביכול הקב"ה הנמיק את עצמו וקיים 'נחית דרגא' ונסיב את כנסת ישראל. ומסיים שם בזה"ל, ודיבר הרבה שלא ליכנס בחשבונות [שלא יחשוב אם הוא שייך לזה אם לאו] וצריכים לשמוח בסגולת הימים ובקבלת התורה, וליקח חיות מכל דבר הן בתפילה והן באמירת אקדמות, עכ"ל.

נ. וכתב שם עוד ה'רוקח', כי לא מצינו 'שלמי ציבור' אלא בעצרת, להורות על ריבוי השמחה הגדולה בחג השבועות.

אבינו אב הרחמן - נחיצות ענין התפילה להצלחה בתורה ובפרט ביום הזה

הנה פשוט שאחרי שזה היום הוא יום הדין לרוחניות, הרי הזמן גרמא לבבות ולהתפלל לפני ה' שאכן נזכה לקבל את התורה, ושנזכה להצלחה בתורה ויראה מהורה², ובוה יעלה ביד כל אחד לפעול בו ישועות גדולות ברוחניות³, לזכות לקבל את התורה באמת ובלבב שלם⁴ לו ולזרעו אחריו, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות על ישראל שלום.

ובך כתב ה'פלא יועץ' (ערך עצרת) ומה טוב דבר בעתו, לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה⁵ שיזכה הוא ובניו לבתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, ואין הדבר אומר אלא דרשני, מדוע באמת לא כתיב 'חג'. ומבאר ה'רוקח' בזה⁶ל, אבל בשבועות אע"פ שכתב בו שמחה אינו אומר אלא זמן מתן תורתנו, שבו דן על פירות האילן והתורה נקראת עין חיים, עכ"ל (מן הנראה שכוונתו שגם התורה נקראת 'עין' והיא בכלל האילן שדנים את פירותיו). וביאור דבריו, כי הגם שמצד אחד הוא יום שמחה שבו ניתנה תורה לישראל, אך מאידך גיסא יש לדעת כי הוא 'יום הדין' על התורה, ועל כן עלינו לקיים בעצמנו 'וגילו ברעה'⁷, שמחה גדולה היום לנו, אך לדעת את גודל האחריות שיש ביום זה, ולא לאבדו בידיים חלילה בבזבז זמן וכדומה⁸.

נא. וכבר נודע מה שאמר הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע כי האימה ופחד מ'יום הדין' שבשבועות הוא גדול לאין ערוך מאימת הדין של ראש השנה, כי בר"ה דנים על ענייני גשמיות ופרנסה, וכלשון קדשו 'א קוליטש ארויף א קוליטש אראפ' (-לחם יותר או לחם פחות), אבל בשבועות, הרי הדין הוא על ענייני רוחניות, עד כמה יזכה לשפע רוחני לכל השנה...

נב. במתק לשונו אמר הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, משגיח דישיבת 'קול תורה', כי אכן מותר לשבת ליד השולחן בשבועות ולאכול עוגת גבינה, אבל אסור 'לשבת' בעוגת הגבינה ו'לאכול' את חג השבועות... ודי לחכימא... נג. וז"ל הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ג ד"ה וכו'), כתיב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה'... לכל אשר יקראהו באמת' ואין אמת אלא תורה (ע"ז ד:), שכל תפלה הבאה מתוך דברי תורה מתקבלת, כמו שאמרו בגמ' (ברכות לא.) לעמוד לתפלה מתוך דברי תורה. ומכש"כ בזה היום שהוא כולו תורה הוא עת רצון לעבודה שבלב זה תפלה, לכן הרמז במגילת רות בלידת דוד המלך ע"ה שורש התפלה. עכ"ל.

נד. הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל אמר, שאף שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) כי אחר החורבן ננעלו שערי תפילה, אך ישנה תפילה אחת שנענית בכל עת ובכל מצב, והוא 'בדוק ומנוסה', והיא התפילה לסייעתא דשמיא ברוחניות (מכתב מאליהו ח"ד עמו 77).

ומפורשים הדברים בספר חסידים (קלא), אם שואל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים.

וכבר פירש רש"י (תהלים פא יא) מה שנאמר 'הרחב פיך ואמלאהו' - ובפירושו אמרו בגמרא (ברכות נ.) שפסוק זה אמור לגבי דברי תורה. וז"ל רש"י, הרחב פיך - לשאול ממני כל תאות לבך, ואמלאהו - ככל אשר תשאל אמלא. רמז נאה אמרו במה שאמרו חז"ל (מכילתא שמות כ) שהקב"ה נגלה לבני ישראל בהר סיני כ'זקן מלא רחמים', שהרי זה כדוגמת כלי מלא אשר בכל נענוע קל יישפך המשקה אשר בתוכו, כך הקב"ה מלא רחמים, שברצונו לתת לנו את התורה בלי גבול בהשפעות עד בלי די, אין לנו אלא 'לנענע' כביכול את כסא הכבוד בתפילותינו, ומיד יישפכו עלינו שפע רחמים וכל טוב.

נה. ידוע על הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע, שבחג השבועות היה מתחיל להתפלל בשעה מקודמת בבוקר, ובמשך שעות רבות האריך בתפילה עד השעות המאוחרות של אחה"צ. ואם צדיקי קמאי האריכו בתפילה ביום חג השבועות מה נעני אנו אבתריהו.

כיוצא בזה מפורסם על הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, שבבית מדרשו ארכה תפילת 'אהבה רבה' שעות רבות, וברשפי אש והתלהבות קודש שפכו לבם לפני בורא כל עולמים שיצליחו בתורה ויראת שמים. הרי לך הוראה מפורשת ממעשיהם של צדיקים שאי אפשר להצליח בתורה ובעבודה כי אם בכח התפילות שמתפללים ביום זה, ויקבל ה' ברחמים וברצון את תפילתנו.

בה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא רבות בשפ"א) לבאר טעמה של קריאת מגילת רות בחג השבועות, כי בסופה מדובר מלידת דוד המלך נעים ומירות ישראל שריווהו להקב"ה בשירות ותשבחות (ברכות ז:), ועליו נאמר (תהלים קט ד) 'ואני תפילה', להורות, שאי אפשר לתורה בלא תפילה ואי אפשר לתפילה בלא תורה יח.

להון ית צלוחא דייצלון בבית כנשתהון, פירוש, תלמודם את התפילות שיש להם להתפלל בבית המדרש. ואע"פ שלא נזכר בפסוק כי אם מלימוד ההלכות - את החוקים ואת התורות, מכל מקום 'תרגום' התיבות הוא שיש להתפלל בכדי להצליח בתורה, לשפוך לבו לפני ה' על ההצלחה בתורה יט ומצוות.

ובך תרגם ב'תרגום יונתן' על דברי יתרו שאמר למשה רבינו (שמות יח, כ) 'והזהרתה אתהם את החקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה - ותהודע

תיקון ליל שבועות - גדולת וקדושת הלילה כתבו הפוסקים (עי' מ"ב תצד סק"א) בשם האר"י הק' (שער הכוונות) 'כל מי שלא ישן בלילה כלל

מסופר על אחד מתלמידי הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, שנשא אשה בעיר הסמוכה לראפשיץ, ובחג השבועות שהה בצלו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ויהי כאשר חזר אל רבו נשאל על ידו היכן שהה ביום טוב, וכשהשיב שהיה בראפשיץ בירר אצלו החת"ס מה ראה ושמע שם, התחיל התלמיד לתאר איך היה נראה בית המדרש בעת ברכת 'אהבה רבה', שכל המתפללים שפכו לב כמים בתחינות ובקשות שיפתח ה' לבם בתורתו, מששמע החת"ס את דבריו הפליג מאד בשבחם.

וז"ל הרה"ק ממנוקאטש זי"ע בספרו 'שער יששכר' (מאמר חג הביכורים אות צג) נוהגים הצדיקים החסידים להאריך בברכת אהבה רבה ביומא דשבועות החג הקדוש הזה.

וכך העידו על הגה"ק החזו"א זי"ע (הג"ר יהודה טרגר, הובא ב'מעשה איש' ח"ה עמ' קט"ו) עמדנו מאחורי כסאו בתפילת שחרית של יו"ט דשבועות, וראינו שכאשר הגיע לברכת 'אהבה רבה' כל גופו הזדעזע והתמוגג מבכי כמו ילד קטן, עכ"ל.

נו. וכך שגור בפי העולם, בבואנו לשמחת נישואין כיצד נדע מי הוא 'המחותן', הרי כל העם המשתתפים לבושים במלבושי כבוד זבח משפחה - בבגדי שבת ויו"ט, אמנם כשנראה אחד מהמשתתפים הפורש לצד ומפיל תחינה בדמע שיעלה הזיווג יפה ידוע נדע כי האי גברא הוא המחותן, כמו כן, מיהו 'מחותן' בנישואין הללו שבין בני ישראל עם התורה ונותן התורה - מי שעומד ומעטיר תחינה, ומפיל דמעה 'והערב נא', 'אהבה רבה... והאר עינינו בתורתך, ודבק...' ועי"ז ניהפך ל'מחותנים' עם הבורא והתורה.

נז. יש האומרים, שלכן חל יומא דהילולא של דוד המלך בחג השבועות, כי הוא חיבר את ספר התהלים, ואמרו (מגילה יח.) כיון שבא דוד באתה תפילה, להורות שכדי לזכות לקבלת התורה צריך לשפוך הרבה תפילות ובקשות. וראה ב'כף החיים' (תצד לד) שהפליג מאד בסגולת אמירת ולימוד ספר תהלים בחג השבועות, וז"ל. והיום הקדוש יומא דהילולא דיליה, עוד יעלה לרצון ביותר אמירת תהילותיו. וכן כתב ב'בן איש חי' (שנה א במדבר ד) שנוהגים לומר כל ספר תהלים בחג השבועות.

נח. כשנפטר מלפני הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע ה'חסידים הלומדים שבאו אליו מפולין' נענה ואמר, בפולין אוהבים ללמוד גם אנו אוהבים ללמוד, אבל אנו מפרשים 'שמעתתא בעא צילותא' (לשון הש"ס במגילה כח:), פירוש שכדי לזכות לכתרה של תורה צריך להרבות בתפילה... והתפילה צריכה לתורה (ברכת אהרן עמוד קח).

הבט וראה עד כמה צריך להפציר ולהתפלל על פתיחת מעייני האדם בתורה, מנוסח התפילה שקבעו אנשי כנסת הגדולה, שהרי לא מצינו בשום תפילה שיקבעו לשונות של בקשה ותחנונים כמו ברכת 'אהבה רבה' (אהבת עולם), שפותחים ומבקשים שישמע ה' בקול תפילותינו 'בעבור שמך הגדול', וכן מזכירים זכות אבות 'בעבור אבותינו שבטחו בך', וכל זאת כדי שנזכה לברכת 'כן תחנונו ותלמדנו', ואז ממשיכים לעורר מדת הרחמים וכופלים להזכיר את היותו אב ואומרים 'אבינו אב הרחמן', ובאים בזה לעורר 'רחמי האב על בניו', ולא עוד אלא שהבורא יתב"ש 'מרחם' עלינו תמיד, לכן גם עתה אנו מתחננים 'רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה', וכיוצא בלשונות אלו לא מצינו בשום מקום ובשום תפילה, אין זה אלא שעיקר העיקרים הוא הבנת התורה, ובלעדיה אין לנו חיים וקיום, ולכן, בוכים ומתחננים כ"כ על כך.

נט. אמנם, מיד אחר תפילתו, יפנה לעסוק בתורה, כי א"א לבכות ולשפוך שיח ב'אהבה רבה' שיפתח ה' עיניו בתורה וכשבא 'למעשה' הילד איננו... וכבר המשיל זאת הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, לעני שביקש והתחנן בדמעות

ועיקרם ויעסוק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק. וראה כמה חשוב הוא הלימוד בלילה זה שהרי כמעט שלא מצינו לשון כעין דא 'מובטח לו שישלים שנתו'. והוסיף עוד האר"י הק' ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה.

ומקור הדברים הוא ממה דאיתא בזה"ק (בהקדמה, ח"א ח.) סא, וז"ל, והוה רבי שמעון וכלהו חברייא מרגנין ברינה דאורייתא, ומחדשן מלין דאורייתא כל חד וחד מנייהו, והוה חדי רבי שמעון וכל שאר חברייא, אמר לון רבי שמעון, בני, זכאה חולקבון, בגין דלמחר לא תעול כלה לחופה אלא בהדיכון, בגין דכולהו

שליש לפני עשיר מופלג שיפרנסו, אמר לו העשיר אינני מחזיק תחת ידי מעות, עלה אלי בשעה פלונית בבית העסק שלי ואמלא ידך במטבעות, הלה לא הופיע באותה שעה, למחרת שב לבקשו בדמעות שלישי, אמר לו העשיר כבר הוריתיך אתמול לבוא לבית עסקי, מדוע לא באת, נו, בוא היום... וכך הוה כמה ימים - העשיר נותן לו זמן והלה אינו מגיע כלל, וכי יוסיף עוד העשיר לשים לבו לבקשותיו... (הובא בפנינים יקרים).

הרה"ק מראפשיץ ראה אברך שעמד בתפילתו ביום חג השבועות ושפך לבו כמים בתפילת 'והאר עינינו בתורתך' משך זמן ארוך מאד, ושב להתחנן כבן המתחטא אצל אביו שוב ושוב, בגמר התפילה ניגש אליו הרה"ק מראפשיץ ו'גמרא' גדולה בידו, וכה אמר לו, הייתי בשמים וראיתי שתפילתך נשאה פירות ונתקבלה באהבה ורצון, הא לך גמרא ותתחיל בלימודך...

ס. נפלאות מצינו בדברי רבינו ה'אבן עזרא' המבאר מה שנאמר (שמות יט יא) 'והיו נכונים ליום השלישי - אולי לא יישן אדם בהם בלילה, שישמעו קול ה' בבוקר כדרך כהן גדול ביום הכפורים'. ואם כי דבריו נאמרו לגבי ליל נתינת התורה שהיה בהר סיני, ובוודאי אין ציווי מדאורייתא להיות ער בכל ליל שבועות... אך סמך גדול יש מכאן למנהג ישראל קדושים להיות נייעורים בליל שבועות, ולא עוד, אלא שלמדנו מכאן, כי הדרך לזכות לשמוע קול ה' בבוקר היא על ידי העבודה בליל שבועות, וגם למדנו על הדמיון לכהן גדול ביום כ.

סא. הנה נסדר לומר דברי הזה"ק האלו בתיקון ליל שבועות אחר גמר ה'תיקון' קודם אמירת תרי"ג מצוות, ומדרכו של עולם לאמרו בסוף הלילה לקראת בוקר, ומה יפה ונעים אם ישכילו ללמדו בתחילת הלילה, כי אז יגשו אל הלילה הקדוש באופן אחר לגמרי.

מין הבאר

וזה לשון ה'פלא יועץ' (ערך עצרת), וקריאת התורה בליל עצרת בסדר המתקן מרבנו האר"י ז"ל היא נפלאות ועושה רושם למעלה, קשוטין אל השכינה. אשרי ילוד אשה שזכה לכך, אשר מלך העולם איום ונורא, מלך גדול אשר לגדולתו אין חקר, המשילו במעשי ידיו, ורוכב שמים בעזרו, וישראל עושה חיל ומוסיף כח בפמליא של מעלה, על זאת יגל יעקב ישמח ישראל בעושו יעלזו חסידים בכבוד ויהיו רק עסוקים בסדר הלמוד כל הלילה, אל דמי להם, בשפה ברורה ביראה ואהבה ושמחה רבה יותר ויותר ממוצא שלל רב, בתת לב מה נעשה בשמים ממעל על ידינו, ומה הימים האלו ומה הגיע אלינו.

ובכן עושה אלה הנה שכרו אתו, בני סמיכי וחיי אריכי ומזוני רויחי, כמו שכתוב בזה"ק הקדוש, ולפי גודל השכר, שממנו נדע שעושה נחת רוח גדול למעלה, לו בכח יגבר איש להעביר שנה מעיניו ולהיות ער כל הלילה, ובלבד שלא יהא יושב ובטל או מדבר דברים בטלים או אסורים וכו', אבל עבדי ה' העומדים בבית ה', בלילה הזה לה' צריכים להיות עוסקים בתורה כל הלילה בלי הפסק, ולפום צערא אגרא. עכ"ל.

כה אמר הרה"ק רבי שלום בער מליובאוויטש זי"ע בליל שבועות (תורת שלום ספר השיחות, עמוד 3), שיש תחת ידו כתי"ק מזקינו הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע שכתב בהאי לישנא 'אני מבטיח למי שיהיה נייעור בליל שבועות כל הלילה [ויעסוק בתורה ביגיעה] יזכה לכתר תורה', והיה מסיים הרשב"ב, שה'צמח צדק' היה פוסק ומורה הוראה, וכשם שפסקו בבית דין של מטה כך פוסקים גם בבית דין של מעלה, לכן צריך להיות ער בליל שבועות ולהתייגע בתורה, והוסיף עוד, שזקנו דייק בלשונו ואמר 'שיהיה נייעור בליל שבועות', כי העיקר הוא 'מ'זאל ניט שלאפען', פירוש, שלא יתן לזמן הגדול לחלוף מבלי לנצל הזמן בעסק התורה.

עצרת תהיה לכם אלא תחיה לכם. ומבואר שם, שאכן מזה הלילה תוצאות חיים לכל השנה^{סג}.

ובראייתא בזה"ק (ח"ג צח.) 'ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באוריייתא, ואמרי ניתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין', (ובתרגום-) ולכן לא היו חסידים הראשונים נמים בשינתם בלילה זה, והיו עוסקים בתורה, באומרם הבה נבוא לירש את התורה שהיא ירושה קדושה לנו ולבנינו בזה ובבא^{סד}. ויזהר האדם למלאות ולנצל כראוי את הלילה הקדוש.

שמואל יאמר אדם, מה אני ומה חיי - וכי תעלה על דעתך שאני הקטן והשפל יש בידי להכין 'קישוטי בלה' לשכינה הקדושה... ישמע נא לדברי ספר 'סדר היום' (סדר חג השבועות) שהביא את דברי הוזהר הללו, והוסיף נזירות וז"ל, אשריו ואשרי חלקו הנוכה לכל הכבוד הזה, אשר יוצרו בביכול מתפאר ומתקשט בו,

דמתקנין תקונהא בהאי ליליא וחדאן בה, כלהון יהון רשימין וכתובין בספרא דדכרניא, וקב"ה מברך לון בשבעין ברכאן ועטרין דעלמא עלאה וכו'. ובתרגום ללה"ק, והיו ר"ש וכל החבריא עוסקים בתורה כל אותו הלילה, וכל אחד ואחד מהם היה מחדש בדברי תורה, והיה ר"ש וכל החבריא שמחים, אמר להם ר"ש, בני, אשרי חלקכם כי לא תכנס הבלה - השכינה, לחופה למחר אלא עמכם, משום שכל אלו המתקנים את תיקוני הבלה בלילה הזה, ושמחים בה, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרון, והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות ועטרות מעולם העליון. ובהמשך הענין (ט.) דבל מאן דאשתתף בהרה בהאי ליליא יהא נמיר עילא ותתא כל החיה שתא, ויפיק שתא בשלם - כל מי שהשתתף עמה בזה הלילה, יהא שמור למעלה ולמטה כל אותה השנה וישלים שנתו בשלום^{סה}.

ובספ"ק הביאו מהירושלמי (ירושלמי זה אינו לפנינו) שאמר רבי חייא למחר אכתוב בפיתקא, אל תקרי

סב. הנה לא מצינו בזמנים אחרים הבטחה נפלאה כזו, על כן, בעת עסקך בתורה בלילה הגדול הזה, התבונן נא באלו ההבטחות, ובבואך לידי 'נסיון' להפסיק ממשנתך ע"י עצמך או ע"י אחרים (וד"ל) זכור שאין זה 'עסק' כדאי להפסיק מהלימוד בהאי ליליא.

סג. וכך דרש הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרע"ב) מה שנאמר (שה"ש ה ב) 'אני ישנה ולבי ער', 'ישנה' בגימטריא שס"ה, כנגד שס"ה ימות החמה שהאדם ישן בהם, אך 'וליבי ער' הוא כנגד חג השבועות, שהוא לב השנה (ובאותו לילה נייעורים כל הלילה).

סד. הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל ראה פעם יהודי מתנמנם בתפילת שחרית בחג השבועות (לרוב עייפות מלימודו בכל הלילה), משהקיץ, שאלו ר' חיים, וכי ראית מימיך חתן המנמנם בעמדו תחת חופתו, כי אכן יום חתונתו זה מתן תורה.

בספר הליכות שלמה (פי"ב הערה 13) מובא שאחד שאל את הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שהוא מכיר את טבעו וכח גופו, ויודע בעצמו שאם ינדד שינה מעיניו כל הלילה ויהגה בתורה תהא תפילתו בשחרית נים ולא נים תיר ולא תיר, ונפשו בשאלתו מאי עדיף טפי, השיב לו הגרשז"א בדעת תורתו, אף שלהלכה וודאי עדיפא שחרית שהיא הלכה על פני המנהג שלא לישן בלילה, אך על 'נפשות' בניך יש לך להיזהר ולהישמר... (וכלומר, שח"ו ילמדו ממך להקל במנהגי קודש שבני זהירים בו).

ידוע דבר המעשה, שהגאון רבי חיים לייב אויערבאך (אביו של הגרש"ז) היה נוהג לעלות ביום החג למעונו של הגה"צ רבי משה יוסף הופמן זצ"ל דיין דפאפא שהיה דר בסוף בעיה"ק ירושלים ת"ו, לברכו בברכת החג. בשנה אחת ראה הגר"ל שפני הדיין מאירים ושמחים עד מאוד, שאלו הגר"ל לשמחה מה זו עושה. נענה לו הרב מפאפא שלא היה בדעתו לספר לו, אך מאחר ששאלו מעצמו יגלה לו רז חזות לילה. בשנות בחרותי למדתי בישיבתו הרמה של הכתב סופר זי"ע, והיה שגור בפי הבחורים משמיה דהחתם סופר זי"ע שמי שילמד כל הלילה בלא היסח הדעת כלל - מתוך רציפות המחשבה, יזכה לגילוי אליהו. והנה רבים ניסו שם לעשות כן ולא עלתה בידם, ואף אני עצמי ניסיתי שנים רבות ללמוד כל הלילה בלא היסח הדעת, אך עדיין לא זכיתי לכך.

בהאי שתא למדתי כל הלילה ברציפות המחשבה, והנה זה עידן ועידנים אשר מתקשה אנכי בהבנת איזה קטע בזה"ק, בלילה זה בא לפני זקן אחד וביאר לי את הדברים באר היטב, אחר שגמר הזקן לבאר, סגרתי עיני להתבונן

הכלה - שכינתא קדישא לחופה [ואף שהדברים נאמרו
בשרפי עליון כדוגמת הבית יוסף וחבריו, אך אפס קצתו
שייך בכל אחד ואחד, וכדברי החת"ס הנזכרים שאפילו
אילני סרק הם כגדול שבגדולים].

כתב הגה"ק ה'מגלה עמוקות' זי"ע (בהגותו למחברת
הקודש סוף דף קי) דהנה, ב'שער הכוונות' (שער
רוח"ק ט.) מביא בשם האריז"ל זי"ע שהניעור לילה אחת
ועוסק בתורה כל אותה הלילה יהיה נפטר מכרת אחד.
ואם בשאר ימות השנה מועיל להיות ניעור לכפר על
כרת אחד, הרי הלימוד כליל שבועות מועיל לכפר על
כמה וכמה בריתות (עי"ש ביאור הדבר).

בקבלת יום זה - מתן תורה בעת קריאת עשרת הדברות בכל
דור

איתא במדרש (פסיקתא פי"ב הובא בילקו"ש יתרו רמז רעא)
'אמר הקב"ה לישראל, בני היו קורין את הפרשה
הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים
לפני הר סיני ומקבלין את התורה, שנאמר (שמות יא א)
'ביום הזה באו מדבר סיני'.

ומצינו ל'שבט מוסר' (פל"ד אות יט) שכתב וז"ל. גם
כשקורא הפרשה בתורה, ידמה בעיניו כאילו
התיבה (הבימה) שעומד בה הוא הר סיני וכאילו אותו
שעה מתקבלת (התורה) מהר סיני (עיין זוהר ויקהל דו).
וכאילו הקב"ה ופמליא שלו עומדים שם כשם שהיה
בשעת מתן תורה, וכאילו משה רבינו ע"ה האומרה
וכל הקהל העומדים סביב לסיני לשמוע מפיו תורה
(ועיין בשל"ה מסכת שבועות פרק דרך חיים תוכחת מוסר רנט).

וילמוד ק"ו, כי אם נפסק בשו"ע (סימן קמא סעיף א) שצריך
הקורא בתורה בכל ימות השנה לקרוא מעומד,
והטעם מבואר בלבוש (שם) כי משה רבינו ובני ישראל
היו עומדים בשעת קבלת התורה, ומכאן שיש צד השוה
בין הקריאה בספר תורה לדורות למעמד הר סיני, קל
וחומר בעת קריאת התורה בשבועות, שהקריאה מעוררת
את הזמן שעתה הוא מקבל את התורה בנתינתה מסיני^{סה}.

ואל יקל בעיני האדם הדבר הזה, כי (אף ש)האדם הוא
שפל ואפל בבחינה אחת, אבל בבחינה אחרת גדול כמו
עד מאד, ובידו להעמיד כל העולמות כולם, מה שאין
מלאך משרת יכול לעשות בן, והוא הנותן בה וחיל
בביכול לבורא עולם כדכתיב (דברים לג כו) 'רוכב שמים
בעזרך'... וצריך כל אדם עם היותו קטן מהקטנים והדיוט
שבהדיוטות להחשיב עצמו ולהתגדל ולהתנשא על הענין
הזה - לומר אולי על ידי יבא איזה ענין ודבר להפיק
רצון הש"י, ואל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניו... עכ"ל.

ידוע מה שהעתיק השל"ה הק' (מסכת שבועות פרק נר
מצוה אות ח) מכת"ק הגה"ק רבי שלמה אלקבץ
זי"ע אשר מתאר סדר לימוד החבריא כליל שבועות,
וז"ל, ובעת שהתחלנו ללמוד המשנה ולמדנו שתי
מסכתות זיכנו בוראנו ונשמע את קול המדבר וכו',
שמעו ידידי המהדרים מן המהדרים ידידי אהובי, שלום
לכם, אשריכם ואשרי יולדתכם, אשריכם בעולם הזה
אשריכם בעולם הבא, אשר שמתם על נפשכם לעטרני
בלילה הזה, אשר זה כמה שנים נפלה עטרת ראשי
ואין מנחם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות
ועתה תחזרתם עמרה ליושנה. התחזקו ידידי, התאמצו
אהובי, שמחו ועלצו, ודעו כי אתם מבני עליה וזכיתם
להיות מהיכלא דמלכא, וקול תורתכם והבל פיכם עלה
לפני הקב"ה ובקע כמה אוירים וכמה רקיעים עד שעלה,
ומלאכים שתקו, ושרפים דממו, והחיות עמדה, וכל צבא
מעלה והקב"ה שומעים את קולכם... עם כל זה נתעליתם
ואשריכם ואשרי יולדתכם ידידי אשר נדרתם שינה
מעניכם, ועל ידיכם נתעליתי הלילה הזה, לכן חזקו
ואמצו ועלצו בני ידידי המהדרים, ואל תפסיקו הלימוד,
כי חוט של חסד משוך עליכם, ותורתכם עריבה לפני
הקב"ה, לכן עמדו בני ידידי על רגליכם והעלוני ואמרו
בקול רם כיום הכיפורים ברוך שם כבוד וכו'.

הרי לך, שקדושת ליל שבועות כקדושת יום הכיפורים.
ובפרט אם עוסק בתורה אשר הוא מעלה את
השכינה בזה, והוא מבני היכלא דמלכא, וייכנס עם

במחשבתי בפירושו, אך משפקחתי את עיני פרח לו איש האמת, הבטתי בשעון וראיתי שכבר עלה השחר, והבנתי
שזקן זה אליהו הנביא היה, וכי לא אעלוז ואשמח בכל לבי ונפשי.

סה. ומהאי טעמא אמרו גדולי הדורות (עיי' סיפורי חסידים שבועות, על הרה"ק רבי חנוך מאלעסק זי"ע), שזמן קריאת התורה
מסוגל הוא להתפלל על החולים שיברואו, כי במתן תורה נתרפאו כל החולים, ועתה כשקוראים בתורה מתעורר
ביחד עם 'מתן תורה' גם אותם נפלאות שנעשו באותה שעה.

ובאו כולם בכרית - קבלת התורה כפשוטו

איתא בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח), 'אמר רב משרשיא בשם רב אידי בבל הקרבנות כתיב חטא (שעיר עזים לחטאת) ובעצרת אין כתיב חטא - דכתיב (במדבר כח ל) 'שעיר עזים אחד לכפר עליכם', כך אמר להן הקב"ה, מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם. ומבואר, כי בכל שנה ושנה צריך לקבל על עצמו 'עול תורה' ועול מלכות שמים^{סו}.

וז"ל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבועות ד"ה ישלם), חג הקדוש הזה נקרא חג שבועות שהוא לשון שבועה. כמו בעת שמקבלים חיילים חדשים לצבא משביעים אותם שבועת אמונים לקבל עליהם עול המלכות, כמו כן בחג הקדוש הזה שמקבלים התורה מחדש, בהקריבם מנחה חדשה, אז בשבועותיכם, עכ"ל, שהיות שבחג השבועות מתחדשת נתינת התורה על כן צריך להישבע מחדש לקבל על עצמו עול מלכות שמים^{סז}, ושם החג מורה על תכליתו להתחדש בקבלה גמורה מכאן ואילך כי זה כל מהותו ועניינו של החג.

ובבר אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, שלפני מתן תורה נאמר (יט טו) 'ויהי קולות וברקים', ואילו לאחר מתן תורה נאמר (כ טו) 'וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים', וההבדל ביניהם - כי אור הברק מאיר רק לכמה רגעים ומיד נעלם אורו, ואילו לפידים עומדים ומאירים באש של קיימא, והנה קודם מתן

תורה היה רק 'קולות וברקים' - שלא היה קיום לאור, ורק לאחר שקבלו את התורה נעשה להם האור בר קיימא, כי ה'קבלה' היא המקיימת ומעמידה את האור.

ידועים דברי הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בספרו 'קדושת לוי' (לשבועות ד"ה נשאלתי), 'נשאלתי במדינת ליטא מפני מה נקרא חג שבועות בשם עצרת, והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת', ומבאר בכמה אופנים, ובפירושו השלישי כתב על פי דברי הרמב"ן (אמונה ובטחון פ"ט) על הפסוק (שה"ש ב ז) 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ', שכאשר מרגיש בקרבו רגשי התעוררות לאהבתו וליראתו ית' יעשה לה 'כלי' ע"י קיום מצוה או לימוד התורה בכדי לעצור ולשמר בתוככי נפשו רגשי קודש אלו, וזהו שאמר הכתוב 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה' - שנתעורר בכך מידת האהבה להשי"ת, אזי 'עד שתחפץ', מלשון חפץ וכלי, כלומר שתיקף ומיד תעשו כלי ובית קיבול לאגור ולשמור אותה התעוררות לאורך ימים לבל תפוג ותיעלם כלעומת שבאה. על פי זה מבאר הטעם שנקרא חג השבועות - 'עצרת', שמשמעותו לעצור בתוכו את כל השפעות החג (ועיי"ש מה שמבאר עוד). ולמדנו מדבריו שעיקר תכלית היום טוב הוא להמשיך את הארות החג וקבלת התורה גם למחר ולאחר זמן^{סח}.

ובך נצטוונו לקראת מתן תורה 'וקדשתם היום ומחר^{סט}, ורמזו יש בו שלא יעבור ויצא היו"ט כלעומת שבא,

סו. מאמר נורא אמר הרה"ק האמרי אמת זי"ע, דהנה איתא בגמ' (ברכות ח.) מאי דכתיב (ישעיה א כח) 'ועוזבי ה' יכלו' זה המניח ס"ת ויוצא, עד"ז י"ל שבשבועות פותח הקב"ה ספר תורה גדול בפני כל ישראל ללמדם תורה, ומאד יש להיזהר שלא לצאת מהחג מבלי לקבל על עצמו עול תורה ומצוות, שלא להיות כ'עוזבי ה' ח"ו...

סז. הרה"ק הנתיבות שלום זי"ע שאל פעם כמה מבחורי הישיבה 'אימתי הוא זמן קבלת התורה בחג השבועות', נענה האחד ואמר בזמן עלות השחר, לעומתו השיב רעהו בעת קריאת עשרת הדברות בקריאת התורה, השלישי השיב באופן אחר... עד שאמר להם הרבי, זמן קבלת התורה הוא בשעה שאדם מקבל על עצמו את התורה. אף אנו נאמר לפי דבריו - שבכל יום מימות השנה יש בידינו לזכות שוב ב'מתן תורה', אם אך נקבלנה בשתי ידיים.

סח. ואל יחשוב אדם עוד חזון למועד, יבוא יום ואתחיל לעבוד את ה' ולעסוק בתורתו, כי כך אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע ששמע מפי אביו הרה"ק האמרי אמת זי"ע באחרית ימיו, בהיותי צעיר לימים חשבתי על כמה וכמה דברים בעבודת ה' ולימוד התורה שעוד אוכל לעשותם לכשיבוא היום, אך עתה יכולני להעיד בפניך שכל מה שאין האדם עושה בשחר נעוריו, שוב לא בא לידו לעשותו ולפעול אותו.

ונתנו רמז בדבר במנהג אכילת חלב בשבועות, כי הנה שחיטת בהמה כדי לאכול את בשרה ניתן 'לדחות' גם למחר ולאחר זמן, ולא יארע לבהמה או לבשר שום קלקול, לעומת זאת את ה'חלב' המתחדש בכל יום אצל הפרה חייבים לחלוב באותו היום, ואי אפשר לומר מחר אחלוב גם בשביל אמש.. והתורה נמשלה ל'חלב' כי אי אפשר לדחותה למחר, ואם לא עכשיו אימתי.

סט. וכמו שאיתא מהרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (עניני שמני"ע, פסח) שהבקשה בתפילת המועדים 'והשיאנו ה' אלוקינו

באר הפרשה - פרשת במדבר - שבועות

אלא אף למחרת היום"ט יזכור שאך זה עתה קיבל את התורה. והדרך אשר יראה בה אור - לקבוע את החג בנפשו, על ידי שיקבל עליו קבלה אחת ואפילו קטנה, שישמרנה כבבת עינו גם לאחר החג - בחק ולא יעבור, וזו הקבלה תהא לו כחוט המקשר אותו אל היום"ט.

יה"ר שנזכה לקבל את התורה בשני ידיים, אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד", להעמיד דורות נאמנים לה' ולתורתו, עוסקים בתורה ובמצוות לשמה על ישראל שלום, ויתרפאו כל החולים (כמו שהיה במתן תורה), וזכותיה דדוד מלכא משיחא יעמוד לנו לזכות לביאת גואל צדק בב"א.

את ברכת מועדך' היא מלשון נישואין. מעתה יש לומר דכמו שבכל 'נישואין' מבקשים 'שיהיה בנין עדי עד', א"כ, אף כאן עלינו לבקש ולעשות פעולות שישאר הבנין אף לאחר החג ולנצח נצחים.

משל לאחד הנכנס לשמחת נישואין וברצונו לדעת מיהו החתן, שהרי הכל עוטים בגדי שבת ויו"ט, אמנם כאשר יראה למחרת היום מי עדיין נשאר לבוש בבגדי שבת ויו"ט ידע שהוא 'חתן דנן'. כיו"ב, מיהו ה'חתן' ביום חתונתו זה מתן תורה, מי שנשאר עם התורה גם לאחר שבועות...

ע. וכה אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (תורת יחזקאל שבועות) בליל שבועות, דהנה שנינו (שבת לד.) 'שלשה דברים, צריך אדם לומר בערש"ק עם חשכה... וצריך למימרניהו בניחותא, כי היכי דליקבלינהו מיניה', היינו שיאמרם בדרכי נועם כדי שיתקבלו דבריו, ולמד הרה"ק מכאן לכל התורה. וכך נענה, רבוש"ע, אתה נותן לנו היום את התורה, צריך למימריה בניחותא בשובה ונחת, כי היכי דלקבליה מיליה, ונזכה לקבל את התורה באהבה וברצון.

ישקו העדרים

'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים' (סוטה יד.).

רגיל היה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לספר מדי שנה בשנה לפני קהל עדת צאן מרעיתו בזמן הגבוה - לקראת קריאת עשרת הדברות, פעם שאל מלך וויען (ווינא) את הגאון הצדיק שר וטפסר רבי שמשון ווערטהיימער זצ"ל (שהיה חי לפני כשלוש מאות שנה, את כינויו לקחנו מדברי ה'חוות יאיר' בתשובותיו) מדוע שרויים עם בני ישראל כבר רבות בשנים בגלות מרה וקשה, כשהם נרדים ונרדפים, מוכים ונבזים, ועדיין לא נושעו - מה פשעם ומה חטאתם לסבול כל כך הרבה.

ענהו רבי שמשון, כל זאת בא להם מחמת 'קנאה ושנאה' השורה ביניהם. תשובה זו לא מצאה חן בעיני המלך, שלא היה נראה לו סיבה מספקת להמיט על בני ישראל כל כך הרבה צרות וייסורים. ובחמתו ציווה המלך על רבי שמשון, שעליו לענות לו תשובה מספקת תוך ג' ימים, ואם לאו, ענוש ייענשו כל בני ישראל תושבי וויען, באותו לילה ערך רבי שמשון 'שאלת חלום' ויענוהו ממרומים שאכן ענה נכונה למלך, ובעוון זה של 'קנאה ושנאה' שרויים בני ישראל בגלותם, ושלא יתרץ למלך תירוץ אחר, והמלך בעצמו עוד יראה שאמת בפיו.

בתחילת החורף יצא המלך עם אחוזת מרעהו לצוד ציד בלב יער, ובהגיעם ליער נפרדו איש מעל אחיו לצוד כל אחד במקום אחר. אחר כמה שעות לא מצאו המשרתים את המלך, וחשבו בנפשם כי כנראה שב בעצמו לביתו, על כן אף הם שבו לביתם.

המלך שהיה שרוי עמוק עמוק בתאוות הציד לא שם על לב כי נשאר לגמרי בגפו, עד שהחלו צללי ערב לנטות... ולא מצא שם שום אחד משריו ועבדיו. ויחרד המלך חרדה גדולה מפחדו לבלות את הלילה בחברת כל מיני משחיתים ומזיקים, חיות טרף למיניהם שאינם מבחינים בין המלך ירום הודו לשאר אנשים. בצר לו התחיל לשוטט ביער אנה ואנה, עד שהגיע לנהר שמעברו נראו בתים מוארים, בלית ברירה נפרד המלך מסוסו החביב עליו, ואף מבגדי מלכותו, וכך כשהוא עוטה על גופו בגד דק החל לשחות במימי הנהר, עד שעלה מעברו השני של הנהר, וילך בכפר ההוא ערום ויחף - רועד מקור וצינה עזה, דפק על כמה וכמה מבתי הכפר אשר מרבית תושביו ערלים היו, ואיש מהם לא אבה לפתוח עבורו את הדלת ולהכניסו לביתו - באמרם העומד לפנינו אינו מן היישוב ומאנשי עולם הזה... מתייראים אנו ממנו, החליט המלך לתור אחר דלת שבה קבועה מזוזה, בידעו שעם בני ישראל רחמנים הם, והם יפתחו לו פתח להכניסו בצל קורתם. פשפש ומצא, נקש על הדלת והנה עומד לפניו יהודי, אשר מחזה כזה נגלה לנגד עיניו - איש ערום ויחף כולו אומר צינה וארכובותיו דא לדא נקשן, מיד פתח היהודי את הדלת, מיהר להכניסו לביתו, והכין לו כוס חמין ואף מיני תרגימא הגיש לפניו, עטפו ב'פעלץ' (פרווה מחממת) והשכיבו לפני התנור הבווער,

ישקו העדרים

ותחל רוח המלך לשוב אליו. בתוך כך שמע המלך היאך שבעלת הבית מזהרת את בעלה, כי האיש הלז גנב ונוכל הוא, בעוד זמן מה כשתפרוש אף אתה לשינת הליל יגנוב הלה את כל חפצינו ויברח מהבית יחד עם הפעלץ היקר, אך היהודי הרגיע את רוחה, והבטיח שלא יתן שינה לעיניו בכל שעות הלילה, וישמור שלא יגנוב הלה שום דבר.

למחרת היום שאל המלך את מארחו היהודי מה מרחק יש מכפר זה עד לעיר הבירה וויען, אמר לו היהודי מרחק ארבע פרסאות, ויבקש לו המלך שישכור עבורו עגלה שיוכל ליסע לווייען, אמר לו היהודי, ברשותי עגלה קטנה ואקחך, ויאמר המלך, נקבה שכרך, ויען היהודי 'ארבעה פערציגערס'. ויאמר לו המלך, הנני מסכים ליסע אתך, אך בתנאי שתתן לי את הפעלץ ללבשו בדרך, כי כל עצמותי רועדות מקור. עתה שבה בעלת הבית לגעור בו שערל זה יהרוג אותך על אם הדרך, את הפעלץ יקח לעצמו... אך הוא לא שת לבו לכל אלה, והרגיע אותה לאמר כי עוד מעט שוב ישוב וכספו בידו.

משהגיעו לעיר הבירה שאל היהודי את המלך להיכן פניו מועדות, ויען המלך שיקחהו אל ארמון המלוכה, אך היהודי התיירא ואמר בוודאי ענוש נענש על ההתקרבות לארמון המלך, ויאמר לו המלך אל תירא ואל תחת - אני אתרץ את הכל. והנה אך הגיעו עד לפני שער המלך קפץ המלך מהעגלה וינס הביתה, כשהוא לבוש בפעלץ היקר של היהודי, וכל בני ביתו של המלך שמחו מאד בחזרתו.

אז החל היהודי לחשוב, אוי לי ואבוי לנפשי, אכן נודע הדבר שגוי זה אינו אלא גנב, ועתה לא די שאינו משלם לי דמי הנסיעה, אף את מעילי לקח עמו, ועל כולנה, הכניס אותי אל גוב האריות - אל ארמון המלוכה, ועד מהרה יבואו שומרי הסף ויכלאוני. ואכן, לא עברו אלא כמה רגעים וסריסי המלך הגיעו, ויאמרו ליהודי שהמלך פקד להביאו אליו לפני ולפנים, בהיכנסו אמר לו המלך שלא יפחד כי ברצונו רק לדבר דברים אחדים עמו, וישאלהו המלך, התכירני, ענהו היהודי לא ראיתי את המלך מעודי עד היום הזה. אמר לו המלך, אבל אנכי מכיר אותך היטב, ואף את ביתך מכיר אנכי, ואת כליך ומטלטליך, וכל מצבך ומעמדך, ויען האיש ויאמר אין חכמה כחכמת המלך, כי יודע הוא כל מה שיש בחדרי חדרים בביתו של בן הכפר.

אמר לו המלך לא חכמה יש כאן אלא זה עתה הייתי בביתך, כי אנכי האיש שישן אצלך בזה הלילה, עתה אמור נא לי מה אשלם לך בעד המאכלים והמשקה שהחיית נפשי, אך היהודי לא השיב מאומה. שב המלך לומר, אפשר לך לבקש ממני ממון רב כמה שתרצה, ושוב לא ענהו היהודי. המלך בשלו, אם תרצה אתן לך שדות וכרמים, ושוב נאלם היהודי מהשיב. הגדיל המלך ואמר לו, אפילו אם

ישקו העדרים

תבקש עיר שלימה מערי הכיכר אתננה לך במתנה גמורה על שהצלת את חיי, ועדיין החריש היהודי. אמר לו המלך, אם לא תענני, לא תקבל אלא ארבעה פערציגערס המגיעים לך כבעל עגלה.

פתח היהודי את פיו ואמר ישמעני אדוני המלך, לפרנסתי מסובב אני בין העיירות כרוכל. אך בתקופה האחרונה החל יהודי פלוני לבוא אל הכפר שלנו, והוא קונה סחורות ועורות וכיו"ב מדרי הכפר, ובזה הינו משיג את גבולי, ימלא המלך את שאלתי ובקשתי, ויפקד פקודתו לאסור על היהודי מלהיכנס אל גבולות הכפר.

כשמוע המלך כל זאת, נענה ואמר כמה צדקו דברי רבי שמשון, כי גדלה הקנאה והשנאה בין בני ישראל, כי יהודי שוטה זה היה בידו להתעשר בין רגע כעשירים הגדולים שבכל המחוז, ואעפ"כ העבירתו הקנאה והשנאה על דעתו וביקש שטויות כאלו.

הבה ונתבונן, מה ראה הרה"ק מפרימשלאן לספר עובדא זו בשעה קדושה ונוראה כל כך, טרם קריאת התורה שהיא כמעמד הר סיני וכמבואר בפוסקים (וכדלהלן) אלא, כי אי אפשר לקבלת התורה מתוך קנאה ושנאה ומידות רעות אלא רק כאיש אחד בלב אחד.

998 במדבר

כניסת השבת: 19:12

יציאת השבת: 20:03

רבנו תם: 20:57

ע"פ אופק ת"א

כט' באייר התשפ"ו

טוב העלון השבועי להסות בה'

יהודים - מזל טוב!

כתב ה'פלא יועץ' (עצרת): "וכל הלומד בלילה זה תורת ה' שכרו איתו שזוכה לבני סמיכי (בנים חשובים) וחיי אריכי (חיים ארוכים) ומזוני רויחי (פרנסה בשפע), ועושה נחת רוח עצומה למעלה... ולימוד זה הוא תיקון גדול לפגם הראות שפגם בראיות אסורות, ועל אשר פגם בכמה לילות, עמל וכעס שהיה נעור להכעיס את בוראו בשחוק וקלות ראש וכנהנה רעות".

אמר הצדיק הקדוש, רבי ברוך ממעז'בוז' זצ"ל: "כמה יש לו לאדם להתרגש ולהתכונן היטב לחג השבועות יותר ממה שמכין עצמו לראש השנה. ומדוע? לפי שבראש השנה דנים את האדם על ענייני גשמיים ופרנסה: האם יאכל יותר לחם או פחות. אבל בשבועות, זעק הצדיק ואמר, "הרי הדין הוא על ענייני רוחניות: כמה יזכה לשפע רוחני לכל השנה, כמה תורה יחדש וכמה יזכה לחלקו בעולם הבא".

סיפר הגאון הצדיק, הרב אלימלך בידרמן שליט"א: "מעשה שהיה בעשיר גדול..."

- המשך בעמוד 3 -

קוראים יקרים, שלום רב, יש לי שאלה: אתם גם מתרגשים? אתם מתכוננים לקראת היום הגדול?... 49 יום שאנו סופרים בהתרגשות ומחכים לרגע הזה. תארו לעצמכם כי נשיא המעצמה הגדולה בעולם, דונאלד טראמפ', עובר על כל רשימת האנשים החיים בעולם, ובוחר רק במשפחה שלכם, מכל מיליוני המשפחות בעולם, להיות משפחת המלוכה, שתחיה בארמון של הבית הלבן כל החיים, עם ליווי ושמירה צמודה, עושר ונכסים ללא הגבלה, כשהוא נותן לכם לחצן מיוחד, שעל ידו תוכלו לקבל את כל מבוקשכם.

להבדיל אלף אלפי הבדלות, ביום שישי הקרוב (חמישי בלילה), אנו חוגגים בהתרגשות את חג "מתן תורה" - היום בו בחר בנו ה' מכל העמים, להיות לו לעם הנבחר בעולם הזה ולזכות לחיי נצח בעולם הבא, על ידי התורה הקדושה שהשאיר לנו בעולם הזה. כל רגע שהאדם לומד בה ועוסק בה - הוא מחובר לבורא עולם ישירות, ומזיז דברים נסתרים בכל העולמות. "ראו את בני חביבי", אומר הקב"ה למלאכים (זוהר הקדוש), "העוסקים בתורה שלי, עם כל הקשיים והבעיות שלהם".

לכן, כתב רבי שמעון בר יוחאי בזוהר הקדוש (הקדמה לבראשית דף יג, ואמור צג): "כל מי שיהא ער בליל שבועות ויעסוק בתורה - 'יפוק ההיא שתא בשלם', כלומר, זוכה להגיע באותה שנה, עד שבועות הבא לחיים ולשלום. וממשיך רשב": "ולא עוד, אלא שיזכה שהוא ובניו, ובני בניו - לא ימושו התורה מפיהם לעולם, ויארץ ימים, ונכתב בספר הזיכרון לפני ה'".

והוסיפו על כך רבנו האר"י והרש"ש: "ולא עוד אלא שכל הוראת חיי האדם בכל השנה תלויה בלילה הזה, שאם יהא ניעור ויעסוק כל אותו הלילה בתורה הקדושה - מובטח לו שישלים שנתו".

לעילוי-נשמת: הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה, הרב שמעון בן בחריה. מ"ס צדוק בן נור ומרים בת גליה. גבריאל בן סמינה. שרית שרה בת מריאן. שרית שרה בת ויקטוריה. גלילי הכהן בן כוכבה. תקווה בת פנינה. סופיה שרה בת רוזה. אבלין עדינה בת פרחיה. ר' אברהם בן ר' סעדיה. עמרון אורי בן יוסף. סאן אמנון בן שרה הי"ד, משה כהן בן נוהת ויוסף. יעקב בן שמחה. טליה מרים בת דינה וחיים. חסיבה בת רינה. הרצל דואק בן מאיר.

העלון מוקדש לעילוי נשמת

מו"א ועט"ר מיכאל בן אורה

קלרה חתון בת סלחה

ולרי בן אירנה

גאולה בת בלור

לרפואה, פרנסה והצלחה: מ"א צ.ב.מ. מנשה ואורה אחיאל. א"ה הדר בת נחמה. אורטל חנה בת הדסה וב"ב. פנינה בת שושנה וב"ב. אושרית בת פנינה וב"ב. משה שמואל בן זלדה. מוריה בת רויטל. גאולה בת דבורה. שרה חיה רפאלה בת רחל. יאיר חיים בן ענבל שרה. רוויה בת ולרי.

זש"ק: שולמית בת איריס. יסכה בת מזל. אליס בת פרידה. בת-חן בת גילה רוחמה. הדר בת נחמה. זיווג הגון: אביאל בן רויטל.

סגולות וישועות

סגולות לחג השבועות

(1) **כתב ה'בן איש חי'** (שנה א', במדבר): "לימוד התהילים ביום השבועות הוא צורך גדול שבו נפטר דוד המלך ויעלה לרצון יותר, ולכן כל אחד ילמד התהילים כולו ביום השבועות".

(2) **מקובל בשם ה'כתב סופר' זצ"ל:** "כי הלומד כל הלילה בלא היסח הדעת כלל ובמחשבה רצופה, יזכה לגילוי אליהו".

(3) **כותב רבי חיים פלאג'י** ('מועד לכל חי') **בשם ספר הקדמון 'מעשה הצדקה':** "ערב שבועות - יפריש 104 פרוטות ויתנם לתלמיד חכם עני ועניו, והוא תיקון לעוון אדם הראשון ועוון העגל ולפגם הברית, והוא סגולה לחשוכי בנים ולקירוב הגאולה".

(4) **כתב ב'ליקוטי מוהר"ן** (ח"א מאמר נ"ו): "המקוה בעלות השחר של שבועות הוא שער 50 של טהרה ומושיע מכל הצרות ומכל היסורים הוא מטהר מכל טומאות ומכל החטאים".

(5) מנהג נכון לקרוא **מגילת רות בחג השבועות**. וטוב שהחכם יקרא אותה לציבור עם הסבר מהמדרשים.

באים חז"ל ואומרים: כמה גדול שכרן של הנשים הצדקניות ששולחות בעליהן לבית המדרש מתוך שמחה ועידוד, בהכרת גודל מעלת לימוד התורה מתוך עיון ורוחב הדעת, וממתינות להם בסבלנות ובשמחה שישבו, כדי להראות לבעל שהיא שמחה שהוא הלך ללמוד, ושלא ירגיש צער. ההמתנה הינה ההוכחה שיש לה שמחה, עם כל הקושי - על כך גדול שכרה. כמה הדבר חשוב לשלמות התורה בעם ישראל! היחס הטוב!.

מספרים על הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, שאמר פעם לאשתו הצדיקה: "אם אזכה לגן עדן, אין ספק שיהיה הדבר רק בזכותך, שהרי השקעת את כל חיך בשביל שאוכל לשקוד על התורה הקדושה, ולכן תקבלי מהקב"ה את מקומך המכובד והטוב בגן עדן". ואז המשיך הרב ואמר, "ואילו אני, שהתגרשתי ולא קיימתי תפקידי כיאות, יסרבו לתת לי מקום מיוחד כמוך בגן עדן. אך אז אני בטוח, כי את תעמדי לפני בית דין של מעלה ותבקשי בעד נפשי: "רבונו של עולם, כיצד אוכל לשמוח כאן בגן עדן, כשבבעלי אינו יושב עמי, אלא במחוזות אחרים ונמוכים", וכך יקבל בורא עולם את בקשתך ויתנו לי מקום טוב בגן עדן - והכל בזכותך!". אשרי הנשים היקרות, שהחג הזה כולו שלהן!

הלכות והליכות

שבועות בהלכה ובאגדה

שאלה: השנה, יחול חג השבועות ביום שישי, סמוך לשבת, ושמעתי שצריכים לעשות 'עירוב תבשילין'. מה זה ואיך עושים זאת?

תשובה: כאשר חל יו"ט סמוך לשבת, כחג שבועות השנה הסמוך לשבת, אסרו חכמים להכין או לבשל ביום טוב בשביל שבת, מפני שנראה כמזלזל בקדושת יום טוב. ולכן, תקנו חכמים לעשות 'עירוב תבשילין', אשר באמצעותו מראה האדם שהוא כבר התחיל את הכנותיו לשבת טרם יום טוב, וכאשר מבשל ביום טוב, הוא רק משלים ומסיים את הכנותיו לשבת, ומותר.

לכן, מי שבישל את כל התבשילים של שבת מערב יום טוב, ולא נותר לו לבשל לשבת - אינו צריך להניח עירוב תבשילין. ואם בכל זאת עושה - יניח ללא ברכה, שספק ברכות להקל.

כיצד עושים עירוב תבשילין? - בערב יום טוב, דהיינו ביום חמישי, לוקח מאכל מבושל או צלי או כבוש, שיש רגילות לאוכלו עם פת, ויוסיף גם מין מאפה בשיעור "כזית" (27 גרם). ויש שנהגו לקחת ביצה מבושלת עם לחם. ובזמננו שיש מקררים והתבשיל נשמר היטב, טוב להדר לקחת תבשיל חשוב, כמו בשר או דגים לכבוד המצוה עם הפת. ויברך: "בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצוותיו וציונו, על מצות עירוב". ואחר כך יאמר את הנוסח שתקנו חז"ל בלשון ארמית, ואם אינו מבין ארמית, יאמר בעברית: "בדין עירובא, יהא שרי לנא לאפויי, ולבשולי, ולאדלוקי שרגא, ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת" (בזה העירוב, יהיה מותר לנו לאפות, ולבשל, ולהדליק את הנר, ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת) וטוב שבעלת הבית תקשיב לכך.

גן עדן של נשים

"חז"ל אומרים בגמרא (ברכות יז.), פתח ואמר הגאון הצדיק רבי יעקב הלל שליט"א, ראש ישיבת 'אהבת שלום', "במה זוכות הנשים לעולם הבא? הרי אין להן את מצוות לימוד התורה, אשר הוא השמחה והשעשוע בעולם הבא, אם כן, במה זוכות הן? עונה הגמרא ואומרת: **בכך ששולחות את בניהן ללמוד תורה, וממתינות לבעליהן שישבו מהלימוד בבית המדרש**". וכל החיים התקשתי להבין: מילא, ששולחות את בניהן ללמוד תורה - מובן, שבזכותן הילד לומד תורה. אך בזה שממתינות בסבלנות לבעל שישבו מהלימוד - מה המעלה והמיוחדות שיש בכך?.

והביאור לכך נפלא: ישנן פעמים שהבעל המבין בערך לימוד התורה, ומבקש מאשתו רשות לעזוב את מטלות הבית, על מנת ללכת ולהשתתף בשיעור דף היומי, שיעור הלכה או מוסר. רעייתו הצדקת מסכימה לכך, אך לא תמיד בלב שלם, מכיוון שזו השעה הקריטית והחשובה בעזרה בבית עם הילדים והכנתם לשינה, והבעל יוצא עם הרגשה לא נעימה, שאשתו כורעת תחת הנטל. אותו בעל טוב, יושב בלימוד, אך הוא אינו מרוכז, ליבו נכמר לחשוב כיצד אשתו מתמודדת לבד עם הקושי, ונמצא שהוא לומד בקושי ובטרדה רבה, ואינו מצליח ללמוד בצלילות ובשמחה, בזמן הקצר שנותר לו באותו יום.

יהודים - מזל טוב!

והנה, כעת מצאתי אותך, ושמח אני בכך עד למאד...". **שמע זאת הבחור וברח מביתו כל עוד נפשו בו...**

כולנו מבינים כי חכמה רבה לא היתה לאותו עשיר, אך עלינו להיזהר שהדברים לא יתקיימו בנו: מתקרבים אנו אל יום החתונה הגדול בעולם, "יום חתונתו וביום שמחת ליבו", יום חתונתו זו מתן תורה, בו בחר בנו ה' לעם, כמו עשיר אדיר הלוקח לבתו - התורה הקדושה, חתן מפואר שיקח אותה לאשה וידאג לה ויכבד אותה.

והנה, החתן דגן לבש בגדי יום טוב, הכין מאכלים ועוגות גבינה, היה ער כל ליל שבועות, כהכנה לחופה הגדולה, אך בפועל... הוא לא הבין שיש צד שני, והיא - הכלה, הלא היא התורה הקדושה. התורה הקדושה אשר היא כלי חמדתו של בורא עולם, אשר רק בזכותה העולם ממשיך להתקיים בכל רגע, והיא המביאה שפע לעולם בבריאות, הצלחה, פרנסה, ילדים וזיווגים. והאדם עסוק בכל התפאורה: קנה בגדים לחג, הכין מטעמים, הזמין אורחים... אך אינו יודע מי הכלה ולא מקדש אותה לומר לה: "הרי את מקודשת לי". הרי אני מהיום לא יעזוב אותך כלתי היקרה. אני מבטיח בל"נ להתייחס אלייך כל יום על ידי לימוד קבוע של הלכות, השתתפות בדף היומי, לזכות את הרבים בעלונים ודברי חיזוק ומוסר. אבוא להיות בחברתך בכל יום שבת, ואשתעשע בך בפרשת השבוע, בלימוד פרקים מהתנ"ך.

כמה מאושר הוא האדם המכיר במתיקות ונעימות הכלה הזו, אשר היא מעלה חן על לומדיה. הראיתם יהודי שחזר מלימוד איכותי וטוב של גמרא? משיעור מעמיק ומסודר של הלכה: איך נוטלים ידיים, מה אסור או מותר בשבת? - הרי האדם הזה מרחף על שתיים ממתיקות הלימוד. להרגשה הטהורה והמרוממת הזו אין תחליף ואין דבר המשתווה...

העניק לו מתנות והבטחות והסתובב עימו בכבוד גדול ברחבי העיר.

לאחר כחודש, הודה הבחור לעשיר על כל הכבוד והמתנות, אך הוסיף לשאול שאלה אחת קטנה, אך חשובה: "יאמר לי כבודו, כבר חודש ימים שאני זוכה להתכבד בחברתך ולקבל ממך יחס והערכה, אך מתי אוכל כבר לראות את הכלה המהוללה, אשר איתה אני עתיד להקים את ביתי? חשוב לי מאד להכיר אותה, על מנת לדעת שאכן היא מתאימה לי?".

השיבו העשיר ואמר לו: **"אומר לך את האמת, כי זיכני הקב"ה לשמונה בנים, ולא זכיתי לבנות כלל"**.

"מה?!!?", נזעק החתן ממקומו, "אם כך, לשם מה הבאת אותי להיות החתן שלך, ואף הבטחת לי הבטחות גדולות?". "אומר לך את האמת", השיב העשיר, "כל ימי חיי ראיתי עשירים ונגידים רבים המהלכים ברחובה של עיר עם חתניהם התלמידי חכמים ומתהדרים בהם, והכל היו מקנאים בעשיר שזכה לעושר וחתן בן תורה. ואף אני אמרתי לעצמי כי מיד כשיתן לי הקב"ה ממון רב, אזכה אף אני 'לקנות' חתן תלמיד חכם שאוכל להסתובב עימו ברחבי העיר ולהתפאר בו, ויראו הכל שזכיתי אף אני בעושר ותורה יחדיו."

אלא, שהעשיר הזה, כגודל עושרו, כך גודל טיפשותו. ביום בהיר, דפק העשיר בביתו של ראש הישיבה וביקש ממנו בקשה מיוחדת. "כבוד הרב היקר", פנה אליו בחביבות מרובה, "הרב יודע שמעולם לא ביקשתי שום בקשה מכם, אך כעת הגעתי לצומת גדולה בחיים ואני צריך את עזרתכם. אבקש מכבוד הרב, לתת לי את הבחור הטוב ביותר בישיבה, על מנת שיהא לי 'לחתן', ואני מבטיח כ'חמיו', לדאוג לו לכל צרכי החיים. לא יהא דבר שיחסר לו: אפרנס אותו כל חייו, אקנה לו כל אשר יחפוץ, החל ממלבושים ועד כלי בית ותכשיטים, ובלבד שימשיך לגדול בתורה ויהא בעל מידות טובות ויראת שמיים".

"בשמחה, אשמח לעזור", אמר ראש הישיבה, וכבר לאחר כמה שעות, שלח את הבחור המוצלח ביותר בישיבה אל ביתו של עשיר העיר. הבחור הגיע בשעה המיועדת, והעשיר קיבל את פניו בסבר פנים יפות. הם דיברו כמחצית השעה, והעשיר ראה כי אכן מדובר בבחור משכמו ומעלה, בעל מידות מופלאות ומתמיד גדול, והכריז: "בחור יקר, אני מכריז כי אתה 'לחתן' שלי, והרי לך בגדים חדשים וחשובים שקניתי במיוחד לחתן המיועד". העשיר הלביש את הבחור בבגדי היוקרה, ולקח אותו אל דירה גדולה וחדשה. "זו תהיה הדירה שלך", הכריז, "וכל החשבונות והתשלומים ישולמו על ידי כל חיי".

העשיר ביקש מהבחור שיתלווה אליו לתפילת מנחה בבית הכנסת, והם החלו לפסוע יחדיו אל בית הכנסת המקומי. העשיר צעד בגאווה רבה ליד חתנו החדש, התלמיד חכם, והושיבו לידו בבית הכנסת, בעוד כולם הביטו בהערצה בבחור המיוחד שזכה לחן וחסד בעיני העשיר.

כך מידי שבוע, הזמין העשיר את הבחור, שוחח איתו בדברי תורה,

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

לע"נ מורנו ורבנו הגאון ר' עובדיה יוסף בן ג'ורג'יה

בס"ד גיליון: 1209

הדלקת הנר: 19:09 צאת השבת: 20:13 רבינו תם: 20:55 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: מחר חודש (שמואל א' כ), שבת מברכין.

אוֹצְרוֹת הַפָּרָשָׁה

פרשת "במדבר"

"איש על מחנהו ואיש על דגלו" [א, נב].

נפתח בסיפור. לא מכבר נפטר בירושלים אחד משרידי הדור הקודם, דור דעה, גאון וצדיק, האדמו"ר מסטרופקוב זצ"ל. בספר הספד שיצא לזכרו הופיע הסיפור הבא, מעדותו של בעל המעשה.
הרבי שהה אצל מקורבו, בבני ברק. בעלת הבית הכינה ארוחת בוקר כיאה לכבוד האורח רם המעלה: חמאה, ריבה, גבינה, חביתה. עגבניות מלפפונים, זיתים. שולחן ערוך כהלכתו.
הרבי נטל ידיו ובירך בסילודין, בצע "המוציא" וסקר בקורת רוח את התקרבות: "אין מילים בפי להודות על השפע הרב", אמר. הן כבר אמרו חז"ל: אורח טוב מה הוא אומר, כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילי. "שאל נא את בעלת הבית, אם יש ברשותה בלנדר, מערבל מזון, חלבני". "יש, רבי", השיב המארח. הם משתמשים בו להכנת מזון לתינוק. "הביאהו נא", ביקש הרבי.

הבלנדר הובא, והרבי הסביר: "מבין אתה, ברצוני להנות את בעלת הבית, ולאכול מכל דבר שטרחה והכינה!"
והרבי הכניס למערבל את החמאה והריבה, הגבינה והחביתה, העגבניות והמלפפון, הזית והבצל. לחץ על הכפתור, והכל התערבל והפך לעיסה ורדדה... ביקש הרבי כף, וטעם מן העיסה – הנה כי כן, לא קיפח אף מאכל...
וודאי, מבינים אנו כי ביסודו של דבר הייתה לו כוונה אחרת, הפוכה. לא רצה ליהנות ממטעמי העולם הזה, ביקש להינזר ממעדניו. ויש להניח, שככל שהחמאה והריבה טובים כשלעצמם, והחביתה והזיתים, העגבניות והבצל, כך איבדו כל טעם בהיותם בלולים לעיסה חסרת זהות ותפלה...

ומובן, שכאן הובא סיפור זה כמשל והמחשה, לעניין מרכזי בפרשת השבוע: עניין הדגלים. פרשה מיוחדת הוקדשה בתורה הקדושה לסדר חנייתם של השבטים מסביב למשכן, מי יחנה איפה. ולכל שבט היה דגל משלו, עם צבע משלו וסמל משלו. וחז"ל מספרים שהשבטים התאוו לדגלים במעמד הר סיני, בראותם את מחנות מלאכי השרת יורדים ממרום על דגליהם.
ויש להבין: מה עניין דגלים אצל מלאכי השרת, ובמה חשיבותם כה רבה עד שישאל נתאוו לכך במעמד הר סיני. ובכלל, כיצד יתכן שתוך כדי נבואה עילאית במעמד הגדול והנורא, בהתגלות שכינה, בשמיעת קולות השופר וראיית האש הגדולה, כשההר כפוי עליהם כגיגית – מייחדים הם תשומת לב לדגלי המלאכים. וכשהם מקבלים את הגדולה במתנות תבל, את התורה הקדושה, פונים הם לבקש דבר כה שולי לכאורה: דגלים.
ובעל כורחנו צריכים אנו לומר, שה"דגלים" אינם דבר שולי ואף לא דבר נוסף על קבלת התורה, אלא להיפך: הם מעניקים את המשמעות הנכונה והנפלאה לקבלת התורה. כי הדגל, פירושו ייחודיות. בצבא, הוא מורה כי אין כאן המון רב, אספסוף מכונס, אלא כל גדוד וייעודו, כל חטיבה ותפקידה, כל חייל והמגזר שלו. ואמנם, כל חייל הוא חלק מהצבא, אבל משרת הוא בבחינתו ובמגזרו, ורואה את הכול באספקלריה שלו. הרגלים והשריון – חיל הים והאוויר – הצנחנים ואנשי הסיירות. זהו עניין הדגלים.

כך גם המלאכים. כולם משרתי עליון, אבל יש בבחינת חסד, ממחנה מיכאל, ויש בבחינת גבורה, ממחנה גבריאל, ו"לגדודיו אין מספר" (איוב).

כך גם בעם ישראל, לשבטיו ולעדותיו, כל עדה ואיפיונה, כל עדה ומסורתה, נעימת התפילה ושירת הפיוטים, מנהגים ייחודיים וסיפורים העוברים מאב לבנו ומאם לצאצאיה. כל עדה וגדוליה ומאוריה, ספריה וקבלותיה. ומכולן יחד נבנה עם ישראל, כפסיפס נפלא, מרהיב בגווניו: "יחד שבטי ישראל". מצד אחד, שבטים על ייחודם, חונים במקומם, על דגלם. ועם זאת – יחד, באהבה ואחוה, שלום ורעות, בהקרנה הדדית מפרה ומשלימה.
אבל היו שניסו להטמיע, "כור היתוך" קראו לזה. לבלול את כולם יחד כבמגרסה, כבמערבל בטון. לטשטש את הסממנים, להשכיח את הייחודיות, למחוק מסורת בנות מאות ואלפי שנים!
הם ניסו ליטול "ארוחה" נפלאה, שכל מרכיב ממרכיביה טעים ומרהיב עין – ולהכניס הכול לבלנדר, למרח לעיסה תפלה... תהיה זו עוולה, פשע היסטורי שאין לו כפרה! מפרשתנו למדנו שלא זו הדרך, אלא "איש על מחנהו ואיש על דגלו" – לטפח את מורשת האבות, ליתן כבוד למסורת הדורות! (מעין השבוע).

"ויהנו בני ישראל" [א, נב].

ראובן פנה אל ידידו שמעון בשעת אחר-הצהריים וביקש: "האם תוכל להשאיל לי את רכבך לשם נסיעה לעיר פלונית לשמחת נישואין של קרובי?". שמעון הסכים בשמחה, כי ממילא אינו משתמש ברכבו עד למחרת בבוקר.
ראובן קיבל את המפתחות לידו, וכשעמד להיכנס לרכב, הבחין כי שמעון החנהו במקום המסומן ב'אדום לבן' שכידוע אסור בחנייה... כשחזר ראובן מהחתונה, גילה כי מקום החנייה הפנוי היחיד ברחוב היה באותו מקום שבו החנה שמעון את רכבו... ראובן החנה שם את הרכב, והשיב את המפתחות לשמעון.

למחרת בבוקר, שמעון עמד להיכנס לרכבו, וגילה כי קיבל קנס בגין חנייה באדום לבן... [יצויין שעד לאותו רגע לא הבחין שמעון שרכבו הוחזר למקום החנייה האסור].

הוא פנה אל ראובן ותבע את תשלום הקנס... ראובן טען כנגדו: "הרי אתה עצמך החנית שם את הרכב, והיית אמור להשאירו שם עד לשעה הקבועה שבה אתה נוסע לעבודתך, כך שממילא היית סופג את הקנס הזה!"
שמעון טען: "לי מותר להחנות את רכבי היכן שאני רוצה, אבל אתה הרי היית 'שואל', שחייב באחריות שמירה על החפץ שנמסר לו לשימוש, ואם למעשה החזרת את הרכב בצורה לא אחראית, עליך לשאת בהפסדים שנגרמו בעקבות זאת!"... עם מי הדין?

תשובה

שנינו במסכת בבא קמא (ק"י"ח): "הפקיד לו בישוב, לא יחזיר לו במדבר". כלומר: אדם שמסר לחבירו חפץ לשמירה, אם היה הדבר בישוב, שהוא מקום שבו גנבים אינם מצויים, אזי השומר חייב להשיב לו את החפץ בישוב, ואינו רשאי לכופ את הבעלים לקבלו במדבר ובכך לפטור את עצמו מאחריותו, משום שהמדבר הוא מקום שהממון אינו משתמר בו, היות ומצויים בו ליסטים. ומדייקים הראשונים, שדווקא אם הממון נמסר מיד הבעלים ליד השומר בישוב, אין הוא רשאי להחזירו במדבר, אולם אם הממון הגיע לידו מידי הבעלים במדבר, רשאי הוא גם להחזירו במדבר (ראה שו"ת הרמב"ן סי' ל"ד, ושו"ע בחו"מ סי' ע"ד ס"א). סברת הדין היא, שהואיל ובעל החפץ עצמו גילה בדעתו כי אינו מקפיד על החזקת ממונו במדבר, ממילא רשאי השומר להחזירו לידו במדבר.

ונראה שכעין זה ניתן לטעון גם בענייננו - היות שבעל הרכב גילה בדעתו שהוא מוכן להחנות את רכבו במקום בו הוא עלול להיכנס, והוא ממילא התכוון להשאירו שם עד לשעה שבה עבר במקום הפקח, לפיכך אי אפשר לחייב בקנס את השואל שהחזיר את הרכב לאותו מקום.

עם זאת, חשוב להדגיש שלכתחילה היה אסור לשואל להחזיר את הרכב לחנייה במקום המסומן באדום לבן, והגם שהבעלים עצמו החנה שם את רכבו, מכל מקום לאחר שכבר הוציאו משם, היה לו לחפש מקום חנייה שמותר להחנות בו. אך לאחר שכבר עבר והחנה שם, נראה שאינו צריך לשלם את הקנס, כאמור לעיל.

לסיכום: השואל פטור מתשלום הקנס (אחת שאלת).

"ויפקוד אותם משה על פי ה' [ג, טז]."

סח יהודי, תושב תל אביב: לפני כחמישים שנה היה רב הדור פנים, הרבי מווישווא זצ"ל, מטייל בכל יום לפנות ערב בשדרות רוטשילד בתל אביב. אמרו שהוא עושה זאת בפקודת רופאיו, לצורך בריאותו. לימים תלמידו סיפר שלרב, היה שיקול נוסף בטיוליו. "פעם, כאשר רצו לפרסם מוצר, היו שוכרים אדם, מלבישים אותו לוחות פרסום מלפנים ומאחור, והוא היה מטייל הולך ושוב על המדרכה, בין העוברים והשבים. היודע אתה? יהודי עטור כיפה וציצית, שלא לדבר על זקן כובע ומעיל - הריהו מכריז בעצם הווייתו: ראו, עם ישראל חי, עוד אבינו חי, אני משתייך בגאווה ליהדות הנאמנה!"

אבל עם בוא האביב, פסק הרבי מטיוליו בין הערביים. חששנו אולי חלה, ועלינו לביתו לשאול בשלומו. רווח לנו כשראינו את הרב בריא ושלם. אזרנו עוז, ושאלנו, מדוע הפסיק הרב עם "ההפגנה השקטה" שלו...

חיך, וציטט לנו רש"י מפרשת השבוע, פרשת "במדבר". משה רבינו הצטווה לפקוד את הלוויים מבין חודש ומעלה. כותב רש"י: "אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, איך אני נכנס לתוך אוהליהם כדי לדעת את מניין יונקיהם? אמר לו הקדוש ברוך הוא: עשה אתה את שדך, ואני אעשה את שלי. הלך משה ועמד על פתח האוהל, והשכינה מקדימה לפניו, ובת קול יוצאת מן האוהל ואומרת: "כך וכך תינקות יש באוהל זה". לפיכך נאמר: "ויפקוד אותם משה על פי ה'".

אמר הרבי: בא וראה כמה הקפידה התורה על צינעת הפרט! בלעם קרא "מה טובו אוהליך יעקב" כאשר ראה שאין פיתחיהם מכוונים זה כנגד זה, ומשה רבינו, רבם הנערץ של בני ישראל וראש שבט לוי, שואל איך יכול הוא להיכנס אל האוהלים כדי לפקוד את הצאצאים. צינעת הפרט! והקדוש ברוך הוא מקבל דבריו, אומר שהוא צודק. אלא יעמוד בחוץ, והשכינה תודיע לו כמה נפשות מתגוררת באוהל!

אבל - המשיך הרבי ואמר - הציקה לי שאלה: מדוע להטריח את משה רבינו, ולהטריח כביכול את השכינה הקדושה. הלא היו יכולים לבקש מכל בני השבט, מבוגרים וילדים, לצאת לרחבה שלפני אוהל מועד ולערוך שם מיפקד!

אתם יודעים מה למדתי מכאן? שכדאי להטריח כביכול את השכינה ואת משה רבינו, ובלבד שלא להורות לאנשים לצאת אל הרחוב... נאנח הרבי ואמר: בפרט בימי הקיץ החמים, אין הרחוב סגולה ליראת שמים... ההליכה ברחוב טובה היא לגופי, אבל חוששני שבימי הקיץ תזיק לנשמת...

מיני אז, בכל שנה בתחילת הקיץ, בפרשת "במדבר", נזכרים אנו בדבריו, ומשתדלים למעט ביציאה אל הרחוב בימי הקיץ החמים... (מעין השבוע).

"איש איש על עבודתו ואל משאו" [ד, יט]."

אדם עשיר היה בעיר בריסק, והייתה ידו קפוצה וליבו אטום לשוועת עניים. דברי גבאיי הצדקה נפלו על אוזניים ערלות, והם ביקשו מרב העיר, הגאון בעל "בית הלוי" זצ"ל, שיוכיח את העשיר כי רבים העניים המשוועים לעזרה, ובידו להושיעם. ברם, הרב ידע כי "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע", והמתין לשעת הכושר.

זו נקלעה לידו בליל יום הכיפורים. לאחר התפילה פנו רוב המתפללים לביתם. רק כמה לומדים התכוונו לליל שימורים של לימוד תורה על עולות השחר. רגילים הם ללילות גדושי תורה, שלא יגרעו מערנותם בתפילות היום הקדוש למחרת.

ביניהם, קבע גם העשיר מושבו. התכוון לליל שימורים של אמירת תהילים כדי לזכות בדן ביום הכיפורים.

פנה אליו הרב ונכנס עימו בשיחה: "כלום רגיל אתה בנדודי שינה?"

השיב בשלילה, אך מה יעשה ומורא הדין עליו, ואמירת תהילים מעכבת את הפרוענות!

"אמור לי", התעניין הרב, "הן בקי אתה בהוויות העולם, מה דינו של חייל העורק למחנה האויב בעת מלחמה?"

"מציבים אותו מול כיתת יורשים", השיב נחרצות.

"אמור לי", התעניין הרב, "הן בקי אתה בהוויות העולם, מה דינו של חייל העורק למחנה האויב בעת מלחמה?"

"מציבים אותו מול כיתת יורשים", השיב נחרצות. "כך?! ומה אם נשאר במסגרת הצבא, אלא שעבר על דעת עצמו מגדוד לגדוד, מחיל פרשים לחיל האספקה, למשל?!" חקר הרב.

"גם זו עריקה", פסק העשיר. "בשעת מלחמה דינו מוות בירייה. הן לא יתכן שכל חייל יבחר לו גדוד כראות עיניו!"

"מעניין", השיב הרב. "היודע אתה מדוע שאלתי זאת? הן מחר יום הדין, וכולנו עומדים למשפט. כולנו רוצים לזכות בדן ולהמתין את גזר הדין. וממרום העניקו לנו את הדרכים לכך. לתלמידי החכמים העניקו כוחות לימוד בלתי נדלים, כושר ריכוז וערנות. הם ערים כל הלילה ולומדים, ומחר יהיו ערניים ויתפללו ברגש. לך נתנו מן השמיים עושר, להטיב בו עם העניים והאביונים ולהרבות במעשי צדקה וחסד. מחר יפתחו את פנקסך ויסקרו את מעשיך. ומה ימצאו? שערקת מגדוד לגדוד... שבמקום להרבות בצדקה ובהחזקת תורה, היית נעור כל הלילה ועסקת בתורה... שמע לקולי, אם רצונך לזכות במשפט - קבל עתה על עצמך לפתוח יד לצרכי צדקה וחסד, ועלה על יצועך..."

והדברים כתובים בפרשתנו, בפסוק: "ושמו אותם איש איש על עבודתו ואל משאו". וזה לשון ספר "החינוך": "שלא יתעסקו הלוויים בעבודת הכהנים, ולא הכהנים בעסקי הלוויים, אלא כל אחד יעשה מלאכתו המיוחדת לו, כדכתיב איש על עבודתו ואל משאו... ומצאנו, שביקש רבי יהושע בן חנניה לסייע את רבי יוחנן בן גודגדה בהפגת דלתות, אמר לו: חזור לאחור, שכבר אתה מתחייב בנפשך, שאני מן השוערים ואתה מן המשוררים. הרי נתבאר שכל לוי שיעשה במקדש מלאכה שאינה המיוחדת לו, חייב מיתה בידי שמים!" (מעין השבוע).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוראל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מוניה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מוניה ז"ל, לע"נ ר' עזיזולה בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשוור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ זלבה פזיה בת פרח ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרח ז"ל, לע"נ אלהם בת שהנן ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטן ז"ל, לע"נ רבי שלום מאיר בן מרדכי ז"ל, לע"נ לי כהן בת פולין ז"ל, לע"נ משה בן רינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, ולע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com

רבי מאיר מפרימשלאן היה דואג מאד לעניי עירו. מסדר שיהיה להם בשר לשבת. כבר ביום ראשון היה אוסף כסף לצורכי שבת לעניים. פעם קרה שביום חמישי עדיין לא היה לו הכסף הדרוש. הלך באמצע הלילה לחצר ביתו, לקח את פרתו, הלך לשוחט וביקשו לשמור על כך בסוד.

בבוקר, הרבנית הלכה לחלוב את הפרה והנה הפרה איננה. הקימה צעקות, הלכה וחיפשה אותה, שאלה לשכנים אם ראו את הפרה בשדות הסמוכים. לבסוף נכנסה לרבי מאיר ובכתה שגנבו את הפרה...

אמר לה רבי מאיר: "אל תבהלי, הפרה לא הלכה לאיבוד, היא נכנסה לשמיים ושם אנחנו פעם נמצא אותה..." ("גדולי הדורות")

פעם בא אל הרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן יהודי מלבוב, שהיה מחברת המשכילים שרדפו את הצדיקים. הוא נכנס עם קוויטל ופדיון נפש, רבי מאיר בירך אותו והוא יצא מלפניו.

מיד בצאתו אמר הרבי לגבאי שיביא לו מקטרתו. לקח רבי מאיר את פדיון הנפש שנתן המשכיל, היה זה אחד משטרות המדינה, הדליקו בנר והניחו במקטרתו, להבעיר בו את הטבק. הגבאי נבהל ואמר: "רבינו, הלא השטר הזה הוא חמישה רובל כסף! סכום נכבד?!" אמר לו הרה"ק: "לא ראיתי עליו צורת מטבע כי אם נייר חלק..."

והנה כעבור שעה, פקדי הממשלה התדפקו על הבית ונכנסו לעשות חיפוש, נאמר להם כי לרבי יש שטרות מזויפים, בדקו וחיפשו בחורים ובסדקים ויצאו בפחי נפש, שלא מצאו דבר.

אחר כך נודע כי אותו משכיל בא מלבוב ושטר מזויף בידו לתת לרבי מאיר בתור פדיון נפש ובאופן זה יוכל ללוכדו ברשת המשפט. מיד כשיצא מבית הרבי, אץ ללכת לבית הממשלה והלשין על רבי מאיר שיש תחת ידו שטרות מזויפים.

ובכן נפתרה החידה מפני מה רבי מאיר מפרימשלאן לא ראה בו בשטר צורת מטבע והבעירו לעשן בו מקטרתו!
(מתורתו של הגה"ח ר' יקותיאל אריה קמערל: "דור דעה" - ארבע תקופות בראשית החסידות)

הפטרת השבת "מחר חודש" – בפעם האחרונה הפטרנו בה לפני שמונה עשרה חודשים! בערב חודש כסלו שנת תשפ"ה! בפעם הבאה נפטיר בה עוד חמישה חודשים, בערב ראש חודש חשוון תשפ"ז.

(לוח "דבר בעתו" עיי' השביר)

השבת מברכים את חודש סיון "המוכתר בכתר תורה!" ("כתר שם טוב")

בברכת החודש של חודש סיון נכריז על המולד: "המולד יהיה היום שבת קודש בשעה שש, שתי דקות וחמישה עשר חלקים".

זמן המולד החודש הוא זמן מיוחד! ואסביר: בדרך כלל כאשר אומרים את שעת המולד איננו יודעים אם הכוונה לבוקר או לערב, יום או לילה. לדוגמא, 'המולד יהיה בשעה תשע' איננו יודעים אם זה תשע בבוקר או תשע בלילה. הפעם נדע ברור. כאשר החזן יאמר "המולד יהיה היום בשעה שש", ודאי שהכוונה לשש אחר הצהריים ולא לשש בבוקר! ("נר"י ש"כ להרה"ג פ')

"ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו". (ד"כ)

בבוקר שבת קודש פרשת במדבר, כ"ט אייר שנת תר"י, בעוד שהרה"ק רבי מאיר מפרימשלאן יושב על כסאו בחדרו לפני החומש הפתוח ולומד, נכנסה בתו, הרבנית הצדקת משאץ. סח לה רבי מאיר כי הוא חש חולשה בליבו.

מיהרה ויצאה להכין לו כוס חמין, אולם כששבה מצאה אותו כשראשו שמוט על חזהו, ידו הטהורה מונחת על החומש ומצביעה על הפסוק האחרון בפרשה "ולא יבאו לראות כבלע את הקדש..."

עתה הבינה מדוע נשלחה החוצה באותו הרגע בה עלתה נשמתו של הצדיק אל שמי מרומים!
(שנות יהושע')

ביום חמישי בשבוע, האחרון לחייו של רבי מאיר מפרימשלאן אמר לקהל חסידיו שבאו אצלו, שכל מי שאינו רוצה לקלקל את השבת שלו יסע לביתו...

תשובת הגאון רבי יוסף שאול הלוי נתנון, רבינו ה"שואל ומשיב":

הנה בדבר שאלתו, לפי עניות דעתי כיון שאנו יודעים שדעת הרב הקדוש מפרימשלאן שלא לקחת לעצמו כלום רק עבור עניים, ואם כך היה בחיים חיותו, אף כי זה לאחר מותו "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם", בוודאי נוח לו לאותו צדיק שיתנו עבור נשמתו לעניים, ואם ירצה ליתן הסך עבור עניי פרימשלאן יוכל לשלוח אלי, ואשלח בלי נדר לתת לאיזה עניים שיתפללו על קברו.

(כרם החסידות" קובץ א')

"איש על דגלו" (ב' ב) "אליסף בן רעואל" (ב' י"ד) "דגל מנחה דן" (ב' כ"ה)
'משה רבינו נקבר בחלקו של גד'. (סוטה יג): מפני מה גד זכה לזה?
 לפי שלא ערער על דן. כלומר, בשעה שאמר משה במדבר שדן יהיה ראש דגל, היה גד יכול לומר אני בכור לזלפה ודן בכור לבלהה, למה איני ראש דגל כמוהו ושתק ולא דיבר נגד משה. אמר לו משה: 'היו זנב לאריות ולא ראש לשועלים'. לכך כתוב במקום אחד 'אליסף בן רעואל' ובפרשת השבוע נקרא 'בן רעואל'. ביאור, עלה וזכה להיות רע-אל, זה משה שנקבר בחלקו.

את כל זה רמזה לאה בעת לידתו של גד: "ותאמר לאה בגד". רמזה לו שבחלקו יהיה קבור אותו שנוול בגד אדר. ומיהו? זה משה רבינו שנקבר בחלקו של גד. ("אמרי נועם" פר' ויצא "נפש חיים" מערכת ג' גד)

"איש על דגלו" (ב' ב) ארה"ב, שנת תש"ח - שאלה: השבוע קישטו את בית הכנסת בו אני מתפלל בדגלים, דגל המדינה הצינית ודגל ארה"ב, העמידום על בסיסים משני צידי ארון הקודש. פשוט לי שדגלים הינם כמו "בגדים המצויירים" שמובא ב"שולחן ערוך" שאין להתפלל כנגדם. (או"ח צ' כ"ג תשו' הרמב"ם) והרי ה"פתחי תשובה" כתב שבבית כנסת שהוא מקום קדושה יש להקפיד להסיר מכשול. (יו"ד קמ"א ח') יחווה לי רבינו דעתו. השיב הגאון רבי יהונתן שטייף: לכבוד הדר"ג הרב הגאון המפורסם לשם ולתהילה ... אם ישמעו לקולו, בוודאי יצווה להורידם.

אמנם, כפי שמובא אצל משה והקב"ה (בפרשת שמות) פעמיים נאמר "אם לא ישמעו בקולי". ללמדנו, אם יש לחוש לקטטה, או שיש משום שלום וכבוד הממשלה, יש עצה שבעת התפילה יעלים עיניו משם, בפרט אם הם גבוהים מקומת איש (מג"א ל"ז). ואת צנועים חכמה!

השבוע יחול יום הזכרון לגאון רבי חיים אלעזר שפירא, ה"מנחת אלעזר", האדמו"ר ממנוקטש, קנאי שבקנאים, ב' סיון תרצ"ז

"איש על דגלו - סביב לאהל מועד יחנו". (ב' ב)

מעשה באחד שבנה את ביתו גבוה מבית הכנסת, ורוצה לתקן זאת במה שאפשר. הציעו לו לקבוע 'דגל' על גג בית הכנסת שיגיע עד למעלה מביתו, וכך יהיה בית הכנסת גבוה מביתו.

השיבו ה"מנחת אלעזר": נאמר בגמרא שלא יעשה את ביתו גבוה מבית הכנסת, אך בירניות ומגדלים אין איסור לעשות (שבת יא.). ביאר רבי יעקב, בזמננו שאין משתמשים בגגות הבתים אין זה גנאי לבית הכנסת אם יש על הגגות בירניות ומגדלים (תוס' ישנים). עולה מדבריו שבירניות ומגדלים כן נחשבים מגוף הבנין, ורק בגלל שלא משתמשים בגגות אינם מצטרפים.

וברמ"א פסק שאין צריך להגביה את כל שטח גג בית הכנסת אלא די אם יבנה בקרן זוית בנין גבוה יותר. [הוסיף המג"א שיש לבנות גג או עליה, אך אם תוחב עמוד ברזל לא מהני, והפמ"ג כתב שמהני]. העולה מדברי התוס' והרמ"א כי העושה מגדל או דגל לנוי על גג בית הכנסת נחשב הדגל כחלק מבית הכנסת. אם כן היה אותו אדם יכול לעשות כן, להוסיף מעל בית הכנסת דגל לנוי.

אך הנה בזמננו יצא שכרו בהפסדו אם יתקין דגל מעל בית הכנסת, שזו דרך המתחדשים להתדמות להיכלות הנוצרים שמעליהם מתנוססים דגלים, צריחים ומגדלים. ובכמה מקומות שהתירו ישראל לעצמם לעשות כן אין ממש בהיתרם, ורק מטעם עבר ושנה נעשית להם כהיתר...

לכן אם יתנוסס דגל מעל בית הכנסת יראה המקום כבית קיבוץ שלהם, וצריח ומגדל ודאי אסור, שנראה כמו היכלי הכופרים. על כן בדוחק יסמוך על דברי הפמ"ג המקל בשיפוד ברזל, ויעמיד על גג בית הכנסת מוט ברזל. וה' יזכנו לראות בבנין ארמון על תילה.

(שו"ת "מנחת אלעזר" ח"א נ"ז ועיין או"ח ק"ב ב' ג')

בבית הכנסת בפירדא קבעו מוט ברזל על גגו כדי להגביהו. (ס"ה)

בית הכנסת של קהילת מטסדורף היה עתיק מאד, נוסד בשנת ר"ד.
 לפי הסתובות בכיפת בהגנים נתקן הבנין מחדש בשנת של"ה, וסימנו הופיע על הבימה "עד כי יבוא שילה". הדבר הבולט ביותר במבנה בית הכנסת היה מוט גבוה שיצא מאמצע הגג ועליו התנוסס דגל ברזל גדול שהסתובב עם הרוח. על פי ההלכה, בית הכנסת צריך להיות הבנין הגבוה בסביבתו, היהודים לא הורשו לבנות בתים גבוהים יותר מהכנסיה הנוצרית, על כן הגביהו את מבנה בית הכנסת באמצעות הדגל. (קהילת מטסדורף וחכמיה - ספר זכרון)

מה שנוהגים בקצת קהילות, אם איזה בית יותר גבוה מבית הכנסת ליתן עץ ארוך על גג בית הכנסת, נראה לי שמנהג של שטות הוא. ("זכרון אברהם" או"ח ק"נ - הגאון רבי אברהם הלוי בינא, רבה של וירצבורג)

לכבוד "שבת דרך ארץ" - איך כותבים תשובה!

אל ידיד נפשי הרב הגאון ... הנה בעוברי על חיבורו "תבואת השדה" ראיתי דבר תמוה, שמתיר ספר תורה שכתב בסופו אותיות מחלל שבת בפרהסיא.

נבהלתי משתומם, הרי פשוט דינו של מומר זה (עיי"ש בארוכה). ברור שהיריעה שכתב בה חייבת גניזה. נכון שבחלק הבא שידיפס יזכיר שהדברים בטעות נאמרו וספר התורה פסול. אשרי הדור שגדולים נשמעים לקטנים כמוני ויזכה להרביץ תורה בטהרה.

(שו"ת "מנחת אלעזר" ח"ב כ"ד - באמת כתב לי שבספרי חלק ו' תיקן הדברים. שם מפתחות)

"וימת נדב ואביהוא לפני ה'". (ג' ד')

מה שציווה גדול וצדיק שלא להספידו לאחר מותו, ופסק השו"ע ששומעים לו (יו"ד שד"מ י') יש להסתפק אם "שומעים בקולו" גם שלא לכתוב ולהדפיס הספד עליו.

תשובה: אריכות היא בפוסקים בגדול הדור, אב, מלך שמתו וציוו שלא להספידם. לכאורה, אם יש בזה בזיון אין בזה 'מצוה לקיים דברי המת'. למעשה, צוואתו לא היתה על כתיבת והדפסת הדברים ואין לחוש לדבריו. וזכות הצדיקים תגן עלינו.

בוודאי כראוי עשינו בעת הסתלקות כ"ק מרן א"ז הגה"ק נר ישראל וקודשו מהר"ש אב"ד פה שציווה בצוואתו שלא להספידו, ולא הספידו בפניו גם הרבנים הגאונים שבאו לכבודו, כי יראנו לעבור על צוואתו והוא בכלל כבודו.

(שם ח"ב ס"ג)

מתוך צוואתו של ה"מנחת אלעזר" - כ"ה סעיפים

לא יספידוני בפני מיטתי ושלא בפני, ובפרט לומר עלי תואר 'צדיק' ו'חסיד' או 'גאון', שאין בי בעוונותי הרבים.

גם אם יהיה משכני בעת פטירתי במקום אחר יוליכוני בעגלה ובזמן קרוב (או על ידי אוטו) לקברות אבותי. ("צוית צדיק")

עוד מעט יגיע חודש תמוז... התנהה בחודש תמוז

הנני בתשובה מאהבה על ששמעת שיש מדקדקים שלא לעשות נישואין בחודש תמוז כולו. הנה ברמ"א כתב שנוהגים להחמיר שאין נושאים נשים מ"ז תמוז ואילך (או"ח תקנ"א ב'), ודרך רבינו הרמ"א להביא גם דברים שהם רק סגולה, מוכח שקודם י"ז בתמוז אין מנהג ושום חומרא שלא לערוך נישואין. היו צדיקים שהחמירו בנישואי צאצאיהם שלא לעשות חתונות בחודשי תמוז, אב וטבת "ותצפנו שלשה ירחים", על פי הסוד. אולם צא וראה מה העולם נוהגים וכן גדולי עולם. מעשה רב רבנן, רשכבה"ג ה"דברי חיים" מצאנו חיתן בחודש תמוז וצום י"ז בתמוז היה בתוך שבועת ימי המשתה.

סמך מצינו לאיסור מהגמרא (פסחים ק"א:), שקטב מוריירי שולט מראש חודש תמוז. ולפלא שאינו מוזכר כן בשו"ע?! ויש לומר, שאני מזיקין מענין זמן נישואין.

(שו"ת "מנחת אלעזר" ח"ג ס"ו)

בהשגחה

כך מנצח יהודי את כל הסערות בחיים

אומר לי יהודי שעובר כל מיני מעברים בחיים: הדבר היחיד שמחזיק אותי הוא האמונה העיוורת. והוא הסביר לי זאת במשל נפלא:

יענק'ל רצה לבדוק את חוס המים. הוא קנה מד חום שמקסימום המדידה שלו הוא ארבעים מעלות. הוא הכניס את המד למים, החום במד טיפס ועלה והגיע למקסימום.

אם נשאל את יענק'ל לאחר מכן כמה מעלות חום המים, והוא יענה ארבעים מעלות - נתפלל עליו לרפואה שלמה... כי עם מד שהמקסימום שלו הוא ארבעים מעלות אי אפשר לבדוק מים שהם חמישים או שישים מעלות.

אומר לי היהודי: לימדו אותנו שאיפה שנגמר השכל - שם מתחילה האמונה. אני יודע שאין לי שום סיכוי בעולם להגיע לשכל של היוצר, לכן החלטתי בכל מצב להסיר מיד את השכל ולקחת את האמונה. כתוב בספרים שכמו שיש גאולה של עם ישראל מהגלות, כך יש גם את הגאולה של כל יהודי ויהודי מהגלות הפרטית שלו. וכמו שכתוב בחז"ל שבזכות האמונה עתידין להיגאל, כך כל יהודי נגאל מהבעיות האישיות שלו בזכות האמונה העיוורת בבורא יתברך.

והחכמה הגדולה היא כבר בהתחלה להרפות מן ההבנה ולברוח אל האמונה.

אני לא מבין כלום, אני לא רוצה להבין כלום - אני רק מאמין ומאמין ומאמין, שהוא לבדו עשה והוא לבדו עושה והוא לבדו יעשה לכל המעשים, והכל לטובתי.

והאמונה הזאת מחזיקה אותי בכל מצב ובכל זמן.

שבת שלום ומבורך,
פינחס שפר

סיפורי אמונה וביטחון מצדיקי הדורות זי"ע

השגחה עליונה

תפוחים ליהודים הבוטחים

יושב הבבא סאלי הקדוש עם מלווי בתחנת דלק על אם הדרך. רוח סער בחוץ, ומלווי של הצדיק רעבים לדבר מאכל להשביע את נפשם.

מה משביע ומחיה נפש אל פיהם. אולם תחנת הדלק שוממה היא, ואין בה שום דבר מאכל לרכישה. פנו התלמידים אל הצדיק והציגו בפניו את מצוקתם הרבה, כי כוספים הם לדבר מאכל.

"מה לכם לדאוג?" קרא לעומתם הבבא סאלי הקדוש, "הלא הקדוש ברוך הוא זן ומפרנס לכול בכל עת ובכל שעה, ובודאי גם לעת כזאת ידאג לנו כדי מחסורנו וכלכלתנו... הבה נבטח בו בלב שלם, ונאמין שיושיענו וישלח לנו מזוננו..."

חדרו הדברים לליבות השומעים, והתחזקו כולם בביטחון איתן ואמונה שלמה בבורא עולם, האב הרחמן.

חלפו דקות אחדות, והנה, לעבר הפינה שבה הסב הרב עם מלווי, ניגש איש אשר זה עתה הגיע מהרחוב הסוער והגשום. בידיו היו מספר תפוחים גדולים ועסיסיים, אותם הגיש לכל אחד מהנוכחים במאור פנים גדול.

הבבא סאלי בירך בקול רם וטעם מן הפרי, ואחריו כל הנוכחים. ויאכלו לשובע נפשם את התפוח הערב ומשיב הנפש. כחלוף דקות אחדות יצאו הם לתור ולחפש אחר האיש שהביא את התפוחים, כדי להודות לו מקרב ליבם, אך לשווא. האיש נעלם ואיננו. מעט קודם לכן נראה היה שהוא עודנו בתוך שטח תחנת הדלק, אולם כעת פרח הוא משל בלעה אותו האדמה.

נדהמים ומלאי פליאה שבו אל הבבא סאלי ושאלוהו לפרש הדבר. ענה להם הצדיק במתק לשונו ובפנים שוחקות:

"הלא אמרתי לכם שיש לנו לבטוח בקב"ה! דעו כי מן השמיים נשלח אלינו האיש, אליהו הנביא!"

פתיתי שלג רכים התעופפו בשבילי הדרך, ורוח צינה מקפיאת עצמות נשבה בעוז. רכב מרצדס-בֶּנְצֵן מיושן בגוון בז' עשה את דרכו במשעולי הכביש המתעקלים. נהג הרכב אחז בשתי ידיו בהגה, ועל פניו הייתה ארשת רצינית מלאת כובד ראש. לא רק מפאת מזג האוויר הסוער, שדרש נסיעה זהירה ביותר, היו דרוכות פניו של הנהג, אלא בעיקר מפני היושב לצידו במושב הקדמי, שהיה לא אחר מאשר קדוש ישראל מרן הבבא סאלי הקדוש.

לעיתים רבות היה הבבא סאלי יוצא מביתו ומקיים מסעות לירושלים עיר הקודש, או לחלות את פני תלמידיו ומכריז במקומות מגוריהם. הייתה זו אחת מאותן נסיעות. חדרת קודש אפפה את המכונית ויושביה. דממה מוחלטת שררה בין הנוסעים, כשכולם מטים אוזן לשמוע את דבריו והוראותיו של הצדיק מלאך ד' היושב עימם ובתוכם.

הקור הלך וגבה, הגשמים העזים, המעורבים בפתיית שלג ובמטרי ברד, הוסיפו להכות ברכב הישן, וצינה עמוקה אחזה בכל יושבי הרכב, ששיניהם החלו נוקשות מרוב כפוח. "הבה נעצור בתחנת הדלק לפוש מן הדרך ולחמם את עצמותינו", הורה הצדיק, ותוך דקות אחדות חנה הרכב בתחנת הדלק הקרובה. יושבי הרכב ירדו בזריזות וליוו את הרב אל תוך המבנה, שהיה מוסק ומחומם כראוי. התיישבו להם הנוסעים במחיצתו של הבבא סאלי, ואט-אט שבה אליהם רוחם והופגה מהם הצינה העזה.

רעב החל להציק למלווי של הרבי. הדרך הארוכה עם הקור העז גרמו לתחושת רעב גדולה, והם חשו בצורך גדול להכניס דבר

× הבהובים על הכביש ×

מספר ר' יום טוב פרידמן מבני ברק:

יצאתי לאוקראינה, לקברי צדיקים - תלמידי הבעל שם טוב, זכותם יגן עלינו. שכרתי נהג צמוד, מה שנקרא 'דרייבר', והוא הסיע אותי במבוכי הארץ הזו. כשהייתי בדרך בין קוריץ למעז'יבוז', התקשרתי לרב ישראל מאיר גבאי שליט"א. הוא בקיא ביותר בכל המקומות של קברי צדיקים, עושה רבות בעניין, וכשאני יוצא למסע כזה אני נמצא איתו בקשר רציף, כדי לדעת לאן ללכת ומאין לבוא.

סיפרתי לו על מיקומי, והוא אמר לי: "נוסע ממעז'יבוז' לקוריץ, ולא נכנס לאניפולי?" הוא תמה, "אניפולי נמצאת ממש בדרך! תגיד לנהג שיעצור לך באניפולי, ותיכנס להשתטח על קברי המגיד ממעזריטש והרבי ר' זושא זכותם יגן עלינו".

אמרתי לו, "זה רעיון נהדר, אבל לא סיכמתי על כך מראש עם הנהג".

"תסכם איתו עכשיו".

ניסיתי להתחמק, לא רציתי להתעמת עם הנהג ולבקש ממנו בקשות שחורגות מההסכם איתו. חששתי שהוא יגדיל את הסכום יותר מדי, ובכלל, לך תדע מה יכול לעבור לו בראש. אנחנו נוסעים בדרך חשוכה, בלילה, במדינה לא מוכרת, וצריכים להיזהר.

אבל ר' ישראל מאיר מתעקש איתי בטלפון, "ממה אתה עושה עסק? אניפולי נמצאת לידך, בדישג יד, עוד כמה מטרים, ולא תיכנס! מתי הפעם הבאה שאתה מגיע לאוקראינה? אתה גר שם או מה?"

"לא, אני באמת לא יודע מתי אני מגיע עוד פעם".

"אז מה השאלה בכלל. תגיד לנהג לעשות עצירה, ותרוויח. יהיה בסדר בעזרת ד'".

נכנעתי. ביקשתי מהנהג שיבצע עצירה באניפולי, והוא באמת לא עשה עסק מהעניין. הוא עצר לי במקום הנכון, ואני נכנסתי לבית החיים והעתרתי בתפילה עלי ועל משפחתי ועל כלל ישראל, לישועה ולגאולה, ושנזכה לכל טוב סלה.

זהו. אני חוזר לרכב, הנהג מתחיל להתקדם, ומולו מגיעים הבהובים צהובים. המשטרה האוקראינית. הנהג מתחיל לרעוד מפחד. עכשיו זמן מלחמה, רוסיה ואוקראינה מתקוטטות, ובזמן כזה פגישה עם משטרה היא הדבר הכי פחות מתבקש.

ברגע הבא הרכב שמולנו חורק ונעצר. שני שוטרים מאותנים לנו לעצור, ודורשים מסמכים.

הנהג מוציא את המסמכים שלו, ועל אף שאין לו מה להסתיר,

הוא ממש לחוץ. אחד השוטרים מעיין במסמכים וחורק את הפצצה: "אתה חייב גיוס!"

"אני?! נדהם הנהג.

"כן, אתה, אלא מי? זמן מלחמה עכשיו, ואנחנו לא מוכנים להשתמטות. אתה בא איתנו".

"אבל עברתי את הגיל", הוא מצביע על תעודת זהות.

לשוטר יש הוכחות משלו, "אצלנו כתוב שאתה חייב גיוס".

לכאורה לא הייתה להם שום בעיה לקחת את הנהג ולהשאיר אותי לבדי באמצע הדרך, חלילה וחס. אבל הנהג התחנן ואמר שהוא לא ידע שזה מה שרשום, ושהוא מבטיח לעשות כל מה שצריך, רק שייתנו לו לסיים את הנסיעה והוא כבר ייגש למשרד בעיה.

השוטר הסכים לשחרר אותו לעת עתה, ובחסדי שמייים המשכנו למעז'יבוז'. באותם רגעים חלפה בי מחשבה שעליי עוד לסגור חשבון עם ר' ישראל מאיר גבאי שליט"א, על שהוליך אותי לתוך אניפולי. (באמת? הוא הולך? הרי הקב"ה מוליך!) זו הייתה מחשבה קצרה אמנם, אבל הייתה. באותו רגע עדיין לא הבנתי שדווקא העצירה הזאת הייתה לטובה.

באזור מעז'יבוז' התעכבתי כמה ימים, ובינתיים הנהג התרוצץ בין המשרדים כדי לסדר את המסמכים שלו. אחר כך הגיעה העת לחזור לארץ. במצב המלחמתי באוקראינה אין טיסות לארץ ישראל, ולכן היה עליי לעבור את הגבול למולדובה, ומשם לטוס לארץ.

במעבר הגבול דרשו מהנהג את המסמכים שלו, ושם הכול עבר חלק. ברוך ד', הוא סידר את הכול, והוא כבר לא חייב גיוס.

באותו רגע אני קולט איזה נס עשה לי ד'.

אילו לא היינו נעצרים באניפולי, והמשטרה האוקראינית לא הייתה עוצרת את הנהג, הוא עדיין בכלל לא היה יודע מכל העניין של הגיוס. היינו מגיעים למעבר הגבול שלוש שעות לפני הטיסה, ורק אז היו מתחילים עם הבעיות! הם היו עוצרים את הנהג, ועד שהוא היה מסדר את הניירת שלו, אני הייתי צריך למצוא נהג אחר, ובוודאי הייתי מפסיד את הטיסה.

אילו הייתי מפסיד את הטיסה, מי יודע כמה זמן היה עובר עד הטיסה הבאה, ואיך הייתי שורד בארץ זרה עוד כמה ימים ולילות, בלי תנאים...

הקב"ה ריחם עליי ברחמים גדולים ועצומים. זכות הצדיקים עמדה לי, והכול הסתדר בזמן.

הבוטח בד' אינו פוחד, אלא מתפאר בבטחונו

הַמַּעֲלָה הַשְּׁלִישִׁית. פָּחַד נִפְשִׁית. בַּעַל הַכִּימָיָה מִסְתִּיר סוּדוֹ
אֵינוֹ מֵאֲמִין. אֲמָנוּתוֹ מְטֵמִין. מִכָּל אָדָם פָּחַדוֹ מִהֶפְסֵדוֹ
וְהַבּוֹטֵחַ בַּבּוֹרָא. אֵינּוֹ יֵרָא. מְשׁוֹם אָדָם בְּבִטְחוֹנוֹ לְהַחְרִידוֹ
מִתַּפְאָר בְּבִטְחוֹנוֹ. בְּטוֹחַ בְּנִצְחוֹנוֹ. ד', בַּעֲדוֹ לְסַעְדוֹ בַּעֲדוֹ

השיר
והשער

שירת קודש מרוממת
על פי ספר שער הביטחון

× הרה"ג ר' דוד קלצקין שליט"א ×

הרווח שבבטחון

שער הבטחון שבספר "חובות הלבבות" הוא הנצרך ביותר לעובד ד'; כך מציין רבינו בחיי. 'שער הבטחון' זהו השער הרביעי, וקדם לו 'שער עבודת האלוקים' שמדבר על עניין הכרת הטוב, ולפני כן היה 'שער הבחינה' שמדגיש את ההתבוננות בנפלאות הבורא ובאופן שהוא מנהל את העולם.

אחרי שלומדים על ההשגחה הפרטית שישנה על כל נברא ונברא, ואחרי שמכירים בטובתו של מקום - עכשיו מתאים ללמוד את שער הבטחון.

בביטחון בבורא עולם יש תועלות רבות בכל פרט ופרט. אדם שבוחר להתנהג על פי דרך התורה, יהיה לו קל יותר אם יהיה בביטחון. גם לאנשים פשוטים, המתנהגים על פי התורה אבל רוצים גם ליהנות מהעולם הזה - יהיה נוח וקל יותר להשיג את גשמיות העולם, בשל ביטחונם בבורא הטוב. ונסביר מדוע:

כדי לחיות בעולם הזה ולעבור מאה ועשרים שנות חיים, אין אפשרות להתקיים ללא צורך גשמי. לאדם יש צורך בקורת גג, וגם בריהוט ובתכולת דירה. חייבים ביגוד ואוכל ומיליוני פריטים כדי להתקיים. הווי אומה, שכדי לעבור בעולם הזה יש צורך בגשמיות, גם כאשר חיים ברוחניות. אבל, כשמתחזקים בביטחון קל יותר להשיג את הגשמיות. כך מבטיח לנו בעל 'חובות הלבבות'.

כבר בפתיחה לשער הרביעי מפרט רבינו בחיי מה ירוויח מי שלומד בשער הבטחון. בשער יש הדרכה לכל החיים, בכל מהלך ובכל פרט ועניין. אין נקודה שמתפססת בכל מאה שנות חייו של האדם, מיום הולדתו ועד הרגע האחרון. על כל שלב מקבלים הדרכה מפורטת.

כדי להצליח ליישם את ההדרכה, יש ללמוד את ההקדמה לה. זו הסיבה לכך ששער הבטחון מופיע רק בשער הרביעי. לפני כן צריך לפנות לנפש ולהסביר לה מה היא תרויח מהלימוד ומיישום הנלמד, כדי שהדברים יתיישבו על הלב. רק לאחר מכן נוכל בס"ד להצליח להפנים את שער הבטחון.

× מי שמחליט בסוף ×

מדבר אברך כולל. ברוך ד' אני לומד בכולל מצוין, שיש בו כללים מיוחדים. המלגה אינה ניתנת אוטומטית, אלא מותנית בעמידה בכללים, בשמירת הסדרים ובכתיבת המבחנים. מי שעומד בכל הכללים יכול להגיע למלגה מכובדת ביותר, אך מי שמחסיר פה ושם, שם ופה, עלול להגיע למצב שלא תגיע לו מלגה כלל.

בחודש האחרון היה לי עומס מיוחד, משהו לא רגיל. הגעתי לכולל מעט מאוד, והשתדלתי להשלים את חוק לימודי באופנים אחרים ובמקומות אחרים. גם מבחנים בקושי כתבתי, ולכאורה גורלי נחרץ. לא היה לי סיכוי לקבל בסוף החודש את המלגה, אף על פי שדווקא כעת היא הייתה נצרכת פי כמה.

ניגשתי לראש הכולל וסיפרתי לו את כל הקורות אותי בחודש האחרון. התנצלתי על המצב, וביקשתי שלמרות הכול יאשרו לי מלגה. ראש הכולל הנהן בהשתתפות, אבל לא הבטיח כלום. הוא אמר כי זהו נושא לדיון עם המנהל הראשי, ורק אם הוא יאשר יוכלו לתת לי מלגה.

"תראה", הוא הסביר לי, "אני מבין אותך מאוד, אבל חשוב לנו שהסדרים בכולל ימשיכו להישמר. אם על כל תירוץ יוותרו, מה יהא על הכולל?"

לא הייתה לי תשובה. אני לא חושב שהעניין שלי נכלל ב'כל תירוץ', העומס באמת היה משהו לא רגיל, וברור שרצון ד' באותה עת היה שאעשה את המוטל עליי בעניין, מה גם שהשתדלתי ללמוד ככל יכולתי ולנצל כל זמן שהיה לי. את האמת הזו ידעתי, והתפללתי לד' שיעזור לי ויפרנס אותי, אם על ידי המלגה, מהכולל ואם ממקור אחר. הוא הרי רואה בדיוק מה אני צריך, אז בבקשה, שישלח.

הגיעה עת חלוקת המלגות, כולם מקבלים ו...גם אני!

הודיתי לד' על רוב טובו, וידעתי הפעם יותר מתמיד, שהכסף הזה הוא רק ממנו.

אחר כך התברר לי כי אכן, יד ד' הייתה בדבר באופן גלוי ונראה.

ראש הכולל דן עם המנהל הראשי על המלגה שלי. מצד אחד הם הבינו אותי, אבל מצד שני היו העקרונות של הכולל. באותו חודש לא עמדתי בקריטריונים, נקודה. וזאת נקודה שחשוב מאוד לעמוד עליה כדי לשמור על הרמה של הכולל.

בצער רב הם החליטו שלא אקבל מלגה.

למחרת הודפסו המלגות וחולקו לאברכים. ראש הכולל הבחין כי גם שמי נמצא בין המקבלים, אך הוא לא שאל שאלות. הוא הבין כי המנהל הראשי בוודאי המשיך והפך בדבר, וככל הנראה, ברגע האחרון החליט בכל זאת לתת לי את המלגה.

הוא לא ידע שהייתה כאן טעות. זו התבררה עד מהרה, כאשר אחד מהאברכים ניגש לשאול מדוע הוא לא קיבל את המלגה החודשית. אברך זה עמד בכל הכללים, ולא הבין על מה ולמה דילגו עליו. כך נודע ששמו נשמט, ובמקומו נכתב השם שלי.

המנהל, בטוב ליבו, הגיע למסקנה שאם הקב"ה גלגל את הטעות הזאת, משמע שכן צריך להיות. הוא לא ביקש ממני את הכסף בחזרה, והנפיק מלגה נוספת, לאברך שהגיע לו לקבל.

כן, קורה שאנשים טועים לפעמים, אבל הקב"ה אף פעם אינו טועה.

✕ המיליונים החליפו מסלול ✕

אני מתאר לעצמי שהרבה אנשים היו מאחלים לעצמם ייחוס כזה: אבא שהוא גביר עצום, ומחותן עשיר לא פחות. ככה יצאתי אל החיים כשמשני הצדדים יחד אני מקבל נדוניית ענק; שני מיליון דולר.

נשמע פנטסטי, נכון?

ובכן, אמר מי שאמר שייחוס הוא כמו אפסים. אם כתובה הספרה 'אחת' לפני כל האפסים, הרי שיש לנו מספר גבוה מאוד. המספר מיליון לדוגמה, הוא שישה אפסים שלפניהם הספרה 'אחת'.

אבל, אם גם הספרה הראשונה היא אפס, אז כל האפסים שווים אפס.

ואני הקטן, דגיק קטנטן ממש ביחס לאבותיי הכרישים בכל מה שקשור לעסקים, לקחתי את שני המיליונים והשקעתי אותם בתוכנית שניהל אדם שנחשב למהימן.

הוא פיזר את הכסף בכמה השקעות. אף לי מושג מה בדיוק הוא עשה שם, כי כמו שהבנתם, ההבנה שלי בעסקים שואפת לאפס. בשורה התחתונה: תוך זמן קצר למדי נמחקו להם שני המיליונים ואינם.

זה כאב לי מאוד. נתן לי הרגשה שאני ביש מזל מהסוג היותר גרוע, וגם הביא אותי למצב נמוך עוד יותר מהחברים שלי בכולל. להם לפחות נחו בצד כמה אלפים. לי - גם זה לא.

בלעתי את הגלולה המרה, והחיים המשיכו הלאה, ברוך ד'. כסף הולך וכסף בא, ההורים לא נעלמו, וכשאני רואה בעיניים שלי עד כמה סכום של כסף יכול להיות שברירי ובר חלוף, אני מתחזק באמונה שמי שבאמת מפרנס זה הקב"ה ולא אף אחד אחר. כך עברו כמה שנים.

לצערי, לא הקפדתי ללמוד שניים מקרא ואחד תרגום. באחד הימים התעוררתי להתחזק בנושא, במיוחד לאור הבטחת הגמרא, שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור זוכה לאריכות ימים. יש כל מיני הסברים מהי אותה אריכות ימים: אפשר שיחיה הרבה שנים, ואפשר שהימים עצמם יהיו ארוכים יותר, כי תיכנס ברכה בזמן ובמעשה.

באותו ערב, החלטתי בהחלטה נחושה כי השבוע אעביר את הסדרה כראוי - שניים מקרא ואחד תרגום. הלכתי לחתונה של ידיד, שם קיבלתי הארה נפלאה מן השמיים. בדיוק בחתונה הזו חילקו לאורחים מזכרת מקורית: כרך של שניים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י.

ההשגחה הפרטית בלטה יותר, כאשר ניגשתי לקחת לי כרך כזה, וגיליתי שהספרים נגמרו. בעוד מסתפק בהארה הכללית, שבדיוק בחתונה שאליה הגעתי מחלקים שמו"ת, ניגש אליי אורח מאורחי החתונה ואמר לי, "לקחתי שני כרכים, אבל בעצם אין לי מה לעשות עם שניים. רוצה אחד?"

זה כבר היה מעל ומעבר. הקב"ה שמר לי במיוחד כרך של שניים מקרא ואחד תרגום!

באותה שבת למדתי את כל הפרשה, שניים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י, ולא היה מאושר ממני. זהו תענוג שאני מאחל לכל יהודי.

גם בשבת שאחר כך זכיתי לתענוג הזה. ביום ראשון שלמחרת צלצל הטלפון. על הקו קול מוכר. "אתה זוכר אותי?" הוא שאל.

"זוכר? בטח זוכר!" זה היה האיש ההוא, שלפני כמה שנים הפקדתי אצלו את שני המיליונים, והוא איבד לי אותם בקלילות מחרידה. אמנם עברו מאז כמה שנים, וכבר התנחמתי וראיתי נחת בחמלת הבורא עליי, אבל בכל זאת, אירוע כזה אי אפשר לשכוח.

"תשמע", המשיך האיש, "החלטתי להחזיר לך את שני המיליון דולר".

מרוב הלם לא הגבתי. נס שבאותו רגע ישבתי על כיסא.

"אז עכשיו אני מכניס לך לחשבון הבנק מיליון דולר, ובעוד חודש, בעזרת ד', תראה את המיליון השני".

השיחה הייתה קצרה בשביל שני מיליון דולר, ואני הודיתי לד' הטוב על כי הגדיל חסדו עליי.

אני רואה קשר בין ההתחזקות שלי בלימוד הפרשה לבין החזרת המיליונים. אריכות ימים כנראה כוללת גם פרנסה ברווח, שהרי כך אפשר להיות פנויים ללימוד התורה ולעבודת הבורא.

אמנם, כשמעמידים אותם זה לצד זה, ברור ששני המיליונים אינם מתקרבים אפילו לשווי של פרשה אחת, הנקראת שניים מקרא ואחד תרגום עם פירוש רש"י.

מה הולך כאן?

בימיה הראשונים נחלה ההמצאה החדשנית כישלון מוחץ. הבעיה האמיתית - לכל הפחות לדברי הוגה הרעיון - לא הייתה בפטנט עצמו, אלא ביכולתה של האוכלוסייה להכיל ולעכל אותו. גם המילים הטוריות שנועדו לתאר את המוצר המהפכני, מילים שעד אז כלל לא הופיעו במילון, לא התקבלו בזרועות פתוחות.

אנשים ברחוב עיקמו אף. מה לא היה טוב עד עכשיו? מי הוא שרוצה להרוויח שטרות נזילים על חשבון הציבור? העוברים ושבים לא קנו את הבשורה. ודאי שלא את המוצר. המשיכו להתנייד בכיסאות הגלגלים, ועשו חיל.

אבל, אט-אט, המדרכות שינו צורה. כיסאות הגלגלים התמעטו, ויותר ויותר אנשים החלו להשתמש ב'רגליים' - כך כונה המוצר המשונה, שאנשים כמעט איבדו את הנשימה כשהחלו להשתמש בו. ההלם של הרוכשים היה טוטאלי. הם לא הפסיקו לתאר את העולם החדש שגילו, את האפשרויות הרבות, שעד כה כלל לא ידעו שקיימות.

העקשנים, אלו שעדיין לא מצאו עוז להיפרד מכיסא הגלגלים, טענו שהמוצר מטריף את דעתו של אדם. שרבות הסכנות שקיימות בו. אולם, בסופו של דבר כולם נכנעו. כעבור מספר שנים כמעט לא היה איש בכל המדינה שלא עשה שימוש ברגליים. הרחובות מלאו באנשים שצעדו הלך וחזור, מתענגים על כל רגע של צעידה. עשור חלף, וכיסאות הגלגלים נעלמו כמעט כליל מהמפה.

ואז קם דור חדש. דור שלא ידע להוקיר את המתנה היקרה: רגליים, רגליים שהולכות. פשוט הולכות. ורצות. ומתרוצצות. מפה לשם, ומשם לכאן. כמה נפלא.

-

התיאור האחרון בדיוני לחלוטין, אבל גם אם אתם סולדים מתיאורים מנותקים מהמציאות, בוודאי תודו שטמונה כאן אמת יקרה מאוד. אמת יקרה על מתנה יקרה מהבורא יתברך.

התכנון - אלוך: כמה עצמות תידרשנה לכף רגל אחת? כמה מפרקים וכמה רצועות? איך תתרום הרגל, וכיצד ניתן יהיה להבטיח שהאדם לא ייפול אפיים ארצה?

במקום להאריך בהסברים, הבה נצלול פנימה. עולם ההליכה גדוש בפלאים ששווה להכיר. הרימו רגליים. יצאנו לדרך. (מתוך מדור 'פלאי העולם הקטן')

× תפילה וצדקה ×

אבי שליט"א זוכה לעורר לבבות בדרשותיו המיוחדות. יהודים מתחממים לאורו ומתקברים לאבינו שבשמיים. דרשה חוברת לדרשה, פרשה - לפרשה, סיפורים מצטרפים לדברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים, וכך נאסף חומר רב שראוי לעריכה ופרסום. אבי שקד על עריכת החומר לחומש בראשית, וברוך ד' הגיע לתוצאה נפלאה. כשהגיע הזמן להדפיס את הספר, עמדה בפניו השאלה העתיקה: מאין מביאים כסף להדפסה?

אבי התפלל לד' שיעזור לו, ונזכר. הוא מכיר גביר גדול מחו"ל שנהנה מאוד מסגנונו. הוא פנה אליו, וזה אכן ניאות לשלם על ההדפסה כולה. הספר יצא לאור ונמכר בהצלחה גדולה. יהודים מכל העולם נהנים ממנו ומתחזקים בזכותו.

בשביל התורם נחשב סכום ההדפסה לכסף קטן, משהו כמו מאה ש"ח אצל אדם מהשורה. ברוך ד', ככל ידענו במשפחה, מאז אותה תרומה המשיך הגביר לעשות חיל.

עברה תקופה, אבי החל לעמול על הספר השני, וראה ברכה בסייעתא דשמיא. עכשיו הוא כבר ידע מה צריכים לעשות: לגשת לאותו גביר ולהציע לו שוב את ההדפסה של הספר. אחרי ההצלחה של הספר הראשון, ובהתחשב ביכולותיו הגדולות של הגביר, היה די מובן מאליו שהוא יתרום את ההדפסה.

כשאבי יצא לחו"ל לסבב של שיחות חיזוק ודרשות, הוא פנה לביתו של הגביר. שם הניח לפני הגביר את הספר הראשון, וסיפר לו איזה זיכוי הרבים עצום יש לו, כמה יהודים מתחזקים בזכותו, כמה תורה לומדים, כמה מעשים טובים נעשים, והכול בעקבות תרומתו הנכבדה.

על כן, אם יש את נפשו להמשיך במפעל הכביר, יהיה זה הדבר הנפלא ביותר, שיתרום גם את הדפסתו של הספר הבא.

אבי, שציפה לראות את הגביר מוציא פנקס צ'קים ורושם סכום נכבד לטובת ההדפסה, נדהם לשמוע תגובה אחרת. הגביר אמר,

"אני מבין שזה משהו ממש טוב, אבל הפעם אני לא יכול. זה לא באפשרויות שלי, ויש לי התחייבויות קודמות לכל מיני מוסדות".

הוא המשיך ודיבר ושיבח והתנצל, ובסופו של דבר לא נתן כלום. אפילו סנט אחד.

אבי יצא משם בפחי נפש. הגביר, שבו תלה תקוות כה רבות, אכזב בגדול.

הגביר. שבו. תלה. תקוות.

זהו, חשב אבי, זה העניין. איך היה לו כל כך ברור שהגביר ישלם? איך בטח בו שהוא יהיה הפילנטרופ שייקח על עצמו את הזכות? הרי יש מישור מעליו. הקב"ה מחליט כמה כסף ייתרם, ועל ידי מי. איך דילג על החלק העיקרי - התפילה?

הקב"ה הוא בעל הבית, וממנו צריכים לבקש.

אבי שיחיה התקשר אליי לארץ ואמר לי, "בשביל התרומה של הספר חסרות תפילות. בבקשה תאסוף את כולם, ותלכו לבית החיים בבני ברק, שם תתפללו אצל החזון איש, הסטייפלר ורבי חיים קנייבסקי, זכותם תגן עלינו. תתפללו שזוכה לזכות את הרבים ולהוציא את הספר לאור בקלות".

עשיתי כמצוות אבי. אספתי את אחיי, ולעת ערב עלינו לקברם של הצדיקים אשר בארץ. סיימנו את סדר התפילות בשעה אחת עשרה בלילה.

בשעה אחת אחר חצות התקשר אליי אבא, נרגש.

"עכשיו התקשר אליי הגביר, אותו גביר שרציתי להתרים, ואמר שהוא מתחרט על כל מה שהוא אמר היום. הוא עשה חשבון וראה שהוא כן יכול לתרום את ההדפסה של הספר, והוא מעוניין לתת את הכסף".

מדהים. שעה וחצי בלבד אחרי שהתפללנו מעומק הלב להצלחתו של אבא.

רק הקב"ה מסדר הכול. רק הוא פותח לבבות וכיסים.

זכיתם לגילוי השגחה פרטית? שתפו אותנו! הגילוי שלכם עשוי להאיר לרבבות יהודים
ספרו את הסיפור שלכם בקו השגחה פרטית 02.3011300 - בשלוחה 3 ואח"כ 0 (אחרי בחירת השפה)
או שלחו בפקס 02-6599189 או למייל המערכת A@023011300.COM

הבמה המרכזית לשיחות תובנות וחיזוקים מן החיים

הבוטחים בהשם

לכבוד מערכת השגחה פרטית

בהתרגשות רבה קיבלתי את העלון הראשון המיוחד והמפואר בשפת האידיש, ומיד נזכרתי בסיפור שאירע בחורף האחרון:

התקשרתי לד' פינחס שפר, והוא הזמין אותי ל'וואכט נאכט' (ברית יצחק) שיערך לבנו. כשהגעתי ישב שם דודו, ר' צבי שליט"א. מכיוון שר' צבי מכירני וידע שיש לי שייכות לגזע רוז'ין, ביקש לספר לי סיפור על ה'אביר יעקב' מסדיגורא:

בחור עני עמד להינשא, אולם החתונה התעכבה משום שלא השיג תשלום לשכירת דירה. נכנס החתן ל'אביר יעקב' ותינה את צערו. שאלו הרבי האם קבע את מועד החתונה, ומשנענה בשלילה הציע לקבוע זמן, ויחד עם החתן קבע את תאריך ליל הנישואין.

כשיצא החתן מבית האדמו"ר נתקל באלמנה ששאלה, האם לאחר נישואיו יאות הזוג לגור בביתה ולסייע לה בצורכי הבית. נענה החתן בחיוב וכך זכה בדירה למגורים. לאחר פטירת

האלמנה עברה הדירה לבעלותו.

ר' פינחס האזין לסיפור והסיק את המסקנה. "צריכים לקבוע זמן", נענה. "יש לי תוכנית להוציא את העלון באידיש בצורה מורחבת. אני רוצה לקבוע זמן, ועוד לפני התכנון והעיבוד הרעיוני של הגיליון המורחב, אני מחליט שהוא יצא בעזרת ד' לחג הפסח".

יד ההשגחה גלגלה שבדיוק דודו יספר את הסיפור, ור' פנחס ישמע ויקיש את הדברים לעצמו. וכעת שמחתי לראות שברוך ד' יצא הדבר לפועל!

ברצוני לברך את ר' פינחס וכל העוסקים במלאכה, שתהיה הרבה סייעתא דשמיא, ובזה הנני להודות לו על פעליו הרבים בעבר ועל פעליו העתידיים, ולכל מגידי השיעורים בקו.

וד' יעזרנו שניוושע בכל הישועות,

בכבוד רב

יעקב פריינד ממונסי

אחור חשוב

מספר ר' חיים מביתר:

בחדש אדר האחרון, בגלל האזעקות הרבות שהיו, הלמודים במקומות רבים בטרו או עברו לבתים פרטיים וכדומה. גם אנחנו נאלצנו ללמד בביתו של אחד החברים, ובמקביל למדנו דרך הקו של תלמוד התורה, כדי שנעמוד בהספק היומי. זה היה קשה.

באחד הימים הפתיעה אותנו הבשורה שברוך ד', בעירנו ביתר עלית חוזרים ללמודים באופן מלא.

כל כך שמחתי לשוב לתלמוד תורה וללמוד בצורה מסודרת! באותו לילה כונתי שעון מעורר למחרת היה לי חשוב לצאת מקדם, כמו שאני אוהב.

בשגרת הלמודים שלפני המלחמה, הקפדתי לצאת בכל יום שלוש רבעי שעה לפני תחילת הלמודים. אמנם הדרך מהבית שלי לתלמוד תורה אורכת בסך הכל רבע שעה, אבל האוטובוסים המאחרים צפופים עד אפס מקום, ואני מעדיף לצאת מקדם ורגוע.

אבל, בדיוק באותו בוקר השתבשו התכניות...

אני בן יחיד בין בנות, ואחיותי שהתרגלו לחפשה, לא מהרו לקום. הן היו אמורות להתחיל בשעה רבע לעשר... בשעה שבע הבית היה מנומנם לגמרי, דבר שהקשה עלי להתעורר מהשנה, כמו שאתם בטח מבינים לבד...

התעוררתי ונרדמתי, שוב התעוררתי ושוב נרדמתי, עד שבסוף הצלחתי לקום.

התארגנתי בזריזות, אך כבר לא היה לי סכוי לצאת מקדם. התחלתי לחשש שאני מאחר בדיוק היום לאחר! היה לי כה חבל. נותרו עוד עשר דקות לשעת פתיחת הלמודים. יותר מחצי שעה לאחר השעה שבה רציתי לצאת...

אמא חתמה לי על אשור אחור, ויצאתי בריצה לתחנה.

רק כשהגעתי לתלמוד תורה, התברר לי הנס: אתמול הודיעו בקו שמתחילים חצי שעה מאחר יותר, עקב הצורך של הצוות להערוך לחדוש הלמודים.

איזה נס קרה לי שלא יצאתי בזמן! גם ככה, עם האחור המפלג, הגעתי בין הראשונים...

תורה מגנא ומצלא

מספר אברמי מבית שמש:

יום אחד נסעתי עם אחים שלי באוטובוס, נסיעה בין עירונית ארכה ומשעממת.

"בואו נספר מונות", הציע אח שלי. "אולי נשחק 'אישיות'?" אמרתי אני.

אחי הגדול שמע את דברינו ושאל: "משעמם לכם? הן, זו בדיוק הזדמנות מצוינת לחזור על הגמרא בעל פה. אברמי, שימי אתם

מוכנים?

שמחנו מאד ברעיון. ככה יהיו לנו גם תעסוקה וגם ובעקר - זכיות. התחלנו מיד בשנון ובחזרה על גמרות שכלנו יודעים. פתאום האוטובוס עצר בחריקת בלמים.

"מה קרה???" "הצילו!" "תאונה?" כלם הביטו לעבר מושב הנהג, ובעקר אל החלון הגדול הקדמי, שבעדו ראו בצורה ברורה וקרובה מדי את הפגוש האחורי של משאית גדולה.

"איזה נס, איזה נס, איזה נס" - זה היה כל מה שהנהג הצליח לומר.

החבר שהמשאית נסתה לעקוף את האוטובוס בצעד מסכן ולא מצלח, וכמעט קרתה תאונה, והנה ברגע האחרון ממש הצליח הנהג בסיעתא דשמיא, לבלם ולעצור!

הרגשנו שיש קשר הדוק בין הלמוד המשפך לאור הנסיעה, לבין הנס שקרה. שהרי אנו יודעים שהתורה שומרת, מגנה ומצילה! ואנו, שלמדנו תורה בתוך האוטובוס - זכינו שהלמוד השפיע שמירה, הגנה והצלה על כל הנוסעים.

לא בשמים היא

מספר ישראל כהן מחיפה:

היה זה ביום קצת מענן. עמדתי והטסתי את הרחפן החדש שקבלתי לאפיקומן.

הוא אמנם לא היה נראה חדש, כי נח, אחי הקטן, הדביק עליו מדבקות. זה היה לי אכפת, אבל התנחמתי שבסך הכל זה לא הורס את החוויה הנחמדה, וכשהרחפן למעלה - בכלל אי אפשר לראות את המדבקות.

פתאום שומתי לב, שגם את הרחפן בעצמו איני רואה! הוא טס רחוק מדי. איפה הוא? נסיתי לכוון אותו אחורה, לכווני, אך לא ראיתי דבר. לא היה לי מה לעשות, ופשוט כונתי אותו לנחיתה. הייתי ממש מטורד. איך אפשר לדעת איפה הוא?

'אלה ללמוד', חשבתי לעצמי. 'ללמוד זה תמיד טוב, ונני יודע? אולי בזכות הלמוד עוד אמצא את הרחפן האבוד...'

הלכתי ללמוד. למדתי שלוש רבעי שעה בחשק רב, והיה ממש תענוג! כמעט שכחתי מהרחפן.

כשהגעתי הביתה אמי קדמה את פני: "שלום! נאבד לך הרחפן?" "איי את יודעת?" לא הבנתי.

להפתעתי הגדולה היא ספרה, שלפני כמה דקות התקשר מישור לומר שמצא את הרחפן.

הוא ספר שראה על הרחפן מדבקה עם שם וטלפון...

"המדבקות של נח?" קלטתי פתאום. "הוא הדביק מדבקות עם השם שלו והטלפון!"

ההשגחה הפרטית היתה גלויה, ואני הרגשתי שד' שלח לי חיוך מיוחד בזכות למוד התורה.

ילדים יקרים!

בכל יום ראשון עולה סיפור חדש מאת המחנך הנודע הרב קלמן רוזנברג שליט"א. קו השגחה פרטית לילדים: 02-3011901

הודעות פינת

ילד יקר! ראתה השגחה פרטית? שתף את עם ישראל בסיפור שלך!

התקשר לקו השגחה פרטית לילדים: 02-3011-901 הכנס לשלוחה 4 (לאחר בחירת השלוחה) והקלט את הסיפור שלך.

טיסה משגחת

פרק 3 מתוך 4

תקציר: ילדי משפחת לוי מגיעים ללונדון ומגלים שהפזודות נותרו ברוסא. הם אינם מצליחים ליצר קשר עם אביהם, שנשאר ברוסא לאחר שנציג חברת התעופה מנע מפניו לטוס.

בשדה התעופה ברוסא

נספיק להגיע לחפה?

אבא, מתי טסים לחתונה?

זו שאלה קשה. הבנתי שפמעט אין סבוי למצא טיסה מיידית ללונדון, ובדאי לא טיסה נעימה שולשה מקומות פנויים עברנו...

אולי הוא יחליט לעשות לנו עוד דברים רעים?

אוי, אבא, תראה! איש בשחור שול שדה התעופה מתקרב לעברנו, מה הוא רוצה מאתנו?

די, עלי להתחזק באמונה ובשחור, ולא לתת לאיש להאחד בי!

ד' יעזר בקרוב!

ילדים צדיקים, אנחנו בידיים של ד', ורק הוא מחליט עלינו!

אני צריך להזכיר זאת גם לעצמי, ולהרגע מהפיתח...

אבדק שוב בלוח הזמנים של הטיסות...

הוי, אלה הפזודות שלנו! מה הן עושות כאן?

הן חכו כאן בסבלנות שנפיק אותן...

אקסיוזיז מי, נותרו במסוע מזודות שעליהן פתוב בעברית אולי הן שלכם?

מספר הבה"ח יהודה ד' נ"י:

אני גר בבני ברק, ומתפלל בבית הכנסת 'שומרי שבת'. המתפללים ידעו על הקשר שלי עם השגחה פרטית, וכאשר המפיץ במקום הפסיק יום אחד להביא את העלון, שאלו אותי שוב ושוב 'מה עם העלון'. אחרי תקופה כזו, עלה במחשבתי שאולי אקח על עצמי את ההפצה של העלונים.

רציתי שזה יעמוד לי לזכות, שאמצא את זיווגי ההגון. חשבתי על כך כמה ימים, ולבסוף, כל סיפורי הישועות ששמעתי ממפיצים עשו את שלהם, והחלטתי לקחת את זה על עצמי.

מה שכן, לא ידעתי איך אממן את זה.

שעות בודדות אחרי ההחלטה, מתקשר אליי חבר ומספר לי כך: הוא נקלע למקום כלשהו וחיפש אחר בית כנסת לתפילת מנחה. לאחר חיפושים רבים מצא בית כנסת. שם הוא נתקל בעלון השגחה פרטית מפרשת כי תשא. בעלון הובאו עדויות מאנשים שהצטרפו להפצה, תרמו עלונים וראו ישועות - כל אחד בדבר שלו הוא היה זקוק.

כשראה זאת, החליט שהוא רוצה גם כן להשתתף ולתרום, אך לא ידע למי לפנות, ואז עלה בדעתו להתקשר אליי, אולי אני אדע איך עושים זאת.

בהתרגשות אמרתי לו, "בדיוק לפני כמה שעות החלטתי שאני מתחיל להפיץ את העלון, על אף שאני עדיין לא יודע מאין יהיה לי הכסף. והנה, אתה מתקשר..."

התחזקתם מהעלון? רוצים לזכות את הקוראים?

שלחו למערכת במייל או בפקס, או השאירו הודעה בקו 02-3011300-9 בשלוחה 9/9

× המקום: אופקים

× נקודת החלוקה: בית הכנסת המרכזי 'קיוויתי'

שבת קודש פרשה כנפיה על אופקים. קרני שמש אחרונות כבר נמוגו, וברחובות צועדות אימהות עם ילדיהן. שם, ברחוב רחבת הארי, מתנשא בניין בית הכנסת המרכזי של העיר, בית הכנסת 'קיוויתי'.

תחת אותה קורת גג שוכנים זה לצד זה בתי כנסיות שונים - של יוצאי עדות המזרח, אשכנזי ותימן. יחד, הבניין הומה ורוחש קהל רב בן כארבע מאות וחמישים מתפללים, כן ירבו. נעימות תפילה עולות מצד אחד, ומהצד השני נשמעים הדי שיעור תורה שמתקיים לפני ערבית.

בקומת הקרקע שוכן בית הכנסת ליוצאי תימן, ובקדמת הבניין ניצב גרם מדרגות שמוביל לקומות העליונות. בקומה הראשונה יש מבואה שמובילה לבתי הכנסת השונים. שם בלובי, ניצב לו עמוד פלסטיק על גלגלים. תיבה מחוברת לו, ובה - העלונים. אברכים ניגשים. בחורים. ילדים. נוטלים עלון.

מקפלים ומכניסים לכיס. ממשיכים איש-איש לדרכו. זה פונה ימינה אל ההיכל הספרדי, וזה פונה לשמאל וממשיך במסדרון אל בית הכנסת האשכנזי. העלון שבכיס מלווה אותם הלאה, צידה לדרך, נושא הבטחה של שלוה ומרגוע.

זו ההזדמנות שלך לעשות שינוי אמיתי!

פתח גם אתה מוקד הפצה באזור שלך ותנייה חלק מזיכוי הרבים. הפעולה שלך משנה חיים. התקשר עכשיו ל-6176 *שלוחה 4 או ל-02-3011511

לרכישת מנוי הפצה חייגו:

***6176**
שלוחה 4

או בעמדות 'נדרים פלוס' בבתי הכנסת

**הסגולה
לבנים
טובים**

לקראת קבלת התורה מתעוררת עוד יותר הרצון לזכות בילדים תלמידי חכמים

חז"ל מביטיחים - כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו

מצטרפים נעת לחנויים המפיצים את העלון - וחזקים לנחת מלא חפניים מכל הילדים

קח גם אתה שותפות בזיכוי הרבים העולמי, ותזכה לישועות בכל העניינים!

התקשר עכשיו ל-6176 *שלוחה 4 או ל-02-3011511

× לקרוב הגאולה ברחמים

× לעילוי נשמת כל הנפטרים מישראל שאין מי שיאמר אחריהם קדיש

**מפיצים
אמונה
לכל יהודי
בכל העולם**

לפניות בעניין תוכן העלון: השאירו הודעה במס' 02-3011300 שלוחה 9/9 או שלחו לפקס 02-6599189 או למייל המערכת A@023011300.COM

יש לנהוג בו כבוד כדרך שנוהגים בתשמישי מצווה, דהיינו להכניסו לעטיפה קודם השלכתו, כגון בשקית שאינה שקופה. והמחמיר יגנוז.

גיליון מס' 643 במדבר
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב
ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח
יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות – תפילת השל"ה ובקשות בשבת

מצד הנידון אם שרי לבקש בקשות פרטיות על רוחניות כגון שנבין את התורה וכדו' או תפילת השל"ה שמתפלל על יוצאי חלציו ועל זה השיב לא, ולא מיירי מצד שזה שעתו, ואולי בבא לשאול מעיקרא אומרים לו להקדים אבל אני שאלתי כשכבר בא ער"ח סיון בשבת ושאלתי אחר מנחה בשבת, בזה א"ל דכיון שכעת זמנו ולא הקדמתי התפילה ראשי אני לאומרה, כעת ראיתי בס' כל משאלותיך (עמוד תקפ"ח) ששאלו על ער"ח סיון שחל בשב"ק מתי לומר תפילת השל"ה, והשיב בשבת אי אפשר, שיאמר במוצאי שבת, ע"כ. ועי' במשנ"ב (סי' תי"ז סק"ד) שכשחל ערב ר"ח בשבת אז לכו"ע מתענין ביום חמישי ולא בע"ש וכיון שעושין את כל סדר יו"כ קטן והתענין ביום חמישי אומרים אז גם תפילת השל"ה, ובספר אשרי האיש (אור"ח ח"ב עמ' ק"ח) כתב בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לדלג על מה שמבקשים על הפרנסה ועניני הגשמיות.

תפילה על פירות האילן בחג השבועות ובט"ו בשבט

נשאל רבינו זצ"ל במש"כ במג"א (סי' תצ"ד סוף סק"ה) שנהגו להעמיד אילנות בעצרת כדי שיזכרו להתפלל על פירות האילן בעצרת, והרי אסור להתפלל ולבקש בקשות ביו"ט, והשיב אולי להזכיר שיתפללו לפני עצרת, וגם דבר שזמנו רק היום מתירין להתפלל גם בשבת, (ס' דולה ומשקה עמ' רכ"ו). ובס' שיח חיים (סי' ל) מביא מרבי יהושע אייזנשטיין שליט"א ששאל מרבינו ע"ד המג"א וכתב לו רבינו, שיתפללו לפני עצרת או בהרהור, ובס' פתחי חיים (מכתב ע"ה ס"א) כ' דהמשנ"ב (סק"ה) השמיט לשון המג"א ויתפללו עליהם כי כבר התפללו בתפילה.

בנוסח ברכת החודש בשבת

בנוסח ברכת החודש בשבת, רבינו זצ"ל כשהיה ש"צ היה אומר יה"ד שתחדש כו' ומסיים בזכות תפילת רב ורבים, ובנוסח יחדשהו כו' היה אומר הנוסח הקצר שנהגו בחו"ל, וכתב רבנו בס' מועדי הגר"ח (ח"ב סי' א') שנוכן להחמיר ולומר הנוסח הקצר, וכמש"כ בערוך השלחן (סי' תי"ז ס"ט) שאם היה בכוח היה מבטל ברכת ראש חודש דאין מבקשין בקשות בשבת ע"ש ובס' אורחות רבינו (ח"ג עמוד רל"ד) מובא בשם מרן שהחזו"א נהג בברכת החודש לומר יחדשהו הקצר בכדי לא להרבות בקשות בשבת וא"כ זהו כוונת מרן נכון להחמיר, ועי' בס' ענפי משה (ר"ה סי' ה') שנשאל רבינו היאך מבקשים בקשות בברכת החודש הא אין מבקשים בקשות בשבת והשיב נכון להחמיר והביא מש"כ רבינו בספר דעת החזו"א הל' שבת (עמוד ל"ז) דמון החזו"א נהג לומר בברכת החודש נוסח יחדשהו הקצר בכדי לא להרבות בקשות בשבת.

תפילה בעת בכי התינוק בברית בשבת ובקריאה בחג השבועות

נשאל רבינו זצ"ל בענין בקשות בעת בכיית התינוק בברית שהוא עת רצון כמש"כ בס' עוללות אפרים (סי' תט"ו) ובהגהות הגר"א גוטמאכר במסכת שבת (ק"ל א') ומובא שם בתפארת ההלכה (עמוד תקל"ט) מדרך שיחה (ח"א עמוד ס"ג) ודן שם להתיר דזה זמנו, ועי' מה שהשיב רבינו בקובץ אליבא דהלכתא (גליון ע"א עמוד ק"ח), דמסתבר שמותר למוהל בשבת להתפלל את התפילות שאומרים קודם המילה ויתכן דגם שאר האנשים יכולים לומר את התחינה שנוהגים להתפלל בשעת בכי התינוק כמובא בספר עוללות אפרים, ובהרהור ודאי שרי, וכן השיב רבינו זצ"ל למח"ס פסיק ריש"א, בענין בקשות בחג השבועות בעת מ"ת שהתפראו כידוע ממון הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שזמנו הוא בעת קריה"ת, שדי בהרהור, ובדרך שיחה (שם) הביא רבינו לדמות זה למה שהתירו לבקש בפה אחרי הדלקת נרות שבת דהכא נמי שרי אף בפה.

בענין תפילת השל"ה לער"ח סיון כשחל בשבת

כתב המשנ"ב (סימן מ"ז סק"י) ותמיד תהיה תפלת האב והאם שגורה בפהם להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים, ובעלי מדות טובות, ויכוין מאוד בברכת אהבה רבה ובברכת התורה בשעה שאומרים ונהיה אנחנו וצאצאינו, וכן כשאומר בובא לציון למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה. וכתב השל"ה (מסכת תמיד פרק נר מצוה אות ק"ב) וביותר צריך זירוז להתפלל שיהיה לו זרע כשר עד עולם, ואגב, כל צרכיהם וזיווגם, מה' יצא הדבר. ולבי אומר, **שעת רצון לתפילה זו בערב ראש חודש סיון**, הוא החודש שבו נתנה התורה, ואז נקראים בנים לה' אלהינו. ע"ש. נמצא שזה העת הראוי לדבר, ושנה אחת שחל ער"ח סיון שחל בשבת נגשתי לרבינו אחר תפילת המנחה בשבת, ושאלתי, האם השנה שערב ר"ח סיון הוא בשבת, אפשר לומר תפילת השל"ה או שיש להמנע בשבת לפי שאין מבקשים בקשות בשבת, והשיב לי רבינו זצ"ל, אם השל"ה כותב ולבי אומר, **שעת רצון לתפילה זו בערב ראש חודש סיון**, שהזמן המסוגל לתפילה זו הוא דוקא בערב ראש חודש סיון אם כן זה זמנו, ובתפילה שזה עת המסוגל לה אי"צ לדחות הדבר לאחר השבת. ועי' גם בפלא יועץ (ערוך עצרת) ומה טוב דבר בעתו לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה שיזכה הוא ובניו לכתרה של תורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, נוא' שאל מרבינו זצ"ל אם יאמר תפילת השל"ה כל יום וענה לו שזה ביטול תורה, ובדאי אין ביטול תורה בתפילה על בניו, ורבינו עצמו התפלל כל יום על בניו וכן אביו הקה"ק, רק שנוסח זה סגולתו לער"ח סיון, וכל השנה יתפלל כצחות לשונו, ואמר לי בן רבינו שעד שבאו וועדות הצדקה עם תפילת השל"ה לרבינו לא היה אומרה, וא' ששאלו אם יש חשש לאומרה א"ל תאמר ללא שם ומלכות].

וכן בס' שאלת רב (ח"ב פרק כ"ב אות ה') נשאל רבינו, האם מותר להתפלל בשבת בלי שו"מ שיצליחו הבנים וכו' דהם בקשות רוחניות, והשיב, כן, ועי' גם בס' להדבק (ח"ב עמוד שע"ו) שאמר רבינו זצ"ל שאפשר לומר תפילת השל"ה בשבת, ועי' בס' זכרון בספר (עמוד ע"ג) מגליון מים חיים (סיון תש"פ גליון שצ"ו) שאמר רבינו לוועדות הצדקה לומר בשבת תפילת השל"ה בלי לפרט הבקשות. ובס' שערי שיח (עמ' קע"ד תשובה רנ"ג) נשאל רבינו, האם מותר להתפלל תפילת השל"ה בער"ח סיון שחל בשבת כיון שמזכירים בה גם עניני פרנסה וכדומה ואיננה רק על רוחניות, והשיב, לצורך השבת מותר, ולכא' כוונתו ג"כ מחמת שזה זמנו, ומועיל גם לעת הזאת, וא"כ הוא כצורך השבת, (וע"ש בהערה דכוונת רבינו דאם עי"ז תתייבש דעתו שפיר דמי ולכן חשיב כצורך השבת כמש"כ המשנ"ב סי' רפ"ח סק"ח דמותר לבכות בשבת למי שעונג הוא לו כיון שע"י כך יצא הצער והביא מהגרי"ש אלישיב זצ"ל שידלג בתפילת השל"ה עניני בקשה על פרנסה), וכע"ז השיב (שם) לגבי תפילת הדרך דשרי לחולה הצריך ליסוע דהוא צורך השבת.

להתיר מצד שהיא תפילה על רוחניות

וראיתי שבס' דרך שיחה (פ' יתרו עמוד ע"ח) נשאל רבינו בענין תפילת השל"ה בשבת, והשיב וז"ל, לכאורה לא יכול לאומרה בשבת כי הרי אין שואלין צרכיו בשבת ושאינו מתפילת הרמב"ן המובאה בסידור יעב"ץ שאי אפשר לאומרה קודם אבל תפילת השל"ה יקדימנה ליום קודם, וכי זה דוקא בערב ר"ח, ומסתברא שבהרהור שואל צרכיו בשבת עכ"ל, וכן בספר הליכות חיים (עמוד צ"ו אות רפ"ה) הביא בשם רבינו זצ"ל שאין לומר תפילת השל"ה בשבת, ולדעתו יש איסור שאלת צרכיו בשבת גם על בקשות ברוחניות וכ"ש כאן שמבקש גם על שאר ענינים, וכן בס' אשי ישראל מובא בתשובות רבינו זצ"ל (סימן צ"ו עמוד תת"ד) שג"כ ענה שאין לומר תפילת השל"ה [ומובא שם פל"ו הערה ס"ג], אבל שם נשאל רק

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 2757000-073 שלוחה-4310

סגולת הברכות

רבינו הביא מקור מענין, לכך שכל אדם יכול לגרום לעצמו להיות 'בעל מופת' אשר ברכותיו מתקיימים, ונאים הדברים כשהם יוצאים מפיו, שהיה בבחינת נאה דורש ונאה מקיים.

והמדובר הוא, על פי דברי הספר חסידים' הכותב כי "כל הדובר אמת, ואינו רוצה לחשוב שקר, ולא לדבר שקר, (-ממילא:) אפילו דברים שיחשוב ושידבר, אף על פי שלא יתכוין להם - כל מחשבותיו ודבריו יתקיימו שנאמר ותגזר אומר ויקם לך!!

הוא אומר: מי שיקפיד להתרחק מכל שקר, בדיבור ואפילו במחשבה, ממילא כל הדברים שכן יחשוב וידבר יתקיימו כדי שלא יכשל בחשש של שקר!

וכיוצא בזה כתב רבינו החיד"א: כל היוצא מפיו יעשה - רמז בזה, שאם האדם ישמור לשנות מדיבורים אסורים, אזי כל אשר יבקש מהשם יתברך - יתקבל, כנגד 'לא יחל דברו' שלא עשה את דבריו חולין, יתקיים בו 'כל היוצא מפיו' הקב"ה יעשה'.

"ארא"
אמת ושקר
ר

לא תגמרו!

והוסיף רבינו: סיפר לי אבא מרן הסטייפלר זצ"ל, שכאשר בנו את בנין 'נובהרדוק' בעיר פינסק שברוסיה, היו באים מדי שנה לסנדלר המקומי שהתגורר שם כדי לבקש כסף. ופעם אחת אמר למבקשים: "לא גמרתם את הבנין, לעולם כבר לא תגמרו". ובדיוק כמו שאמר, כך הוה. לפני שגמרו את הבנין פרצה ה'שואה' ולא גמרו את הבנין. "ותגזור אומר ויקם לך".

מבטיח עשרים שנה

מעין זה סיפר רבינו על הגאון ה'שאגת אריה' זי"ע. ה'שאגת אריה' בסוף ימיו היה רב במיץ, ושמע שאנשים מתלחשים. שאל - על מה ההתלחשויות. ראו שלא ניתן להתחמק, וענו, שהנה לא ידעו שיבוא רב זקן כזה, וכמה זמן כבר יהיה אצלם... ה'שאגת אריה' היה אז בן שבעים שנה, ואמר שהוא מבטיח להם שיכהן כרב עשרים שנה! ואכן כך היה שנפטר כשהיה בן תשעים.

רבות כבר נכתב ונאמר על ביתו הפרטי של רבינו, שעם השנים הפך לצבורי רבים מהבאים בשעריו הרשו לעצמם לעשות בו כבתוך ביתם. הדבר היה מאד אכפת לרבינו, אך

הוא, יחד עם הרבנית הצדקת ע"ה שתקו ולא העירו על כך, כי הבינו שזה חלק מהחסד שהם עושים עם הצבור הענין ששחר לפתחם והרגישו שהם חלק מבני הבית. דגמא לדבר, ספר רבי שמואל רוזנברג שליט"א: פעם נשאל רבינו, כיצד היתה הנהגת רבו מרן החזון איש, לאחר שגזז את צפרני ידיו או רגליו. 'היה שומר לערב פסח ושורפם במדורה עם החמץ' - ענה. ומדוע הרב אינו נוהג פמוה? חזר השואל והקשה. 'כלום נתן לשמר משהו בבית הזה לתקופה כה ארוכה?...' השיבו רבינו בשאלה, 'הלא כאן זהו תחנה מרפזית'!!

ובתמונה שלפנינו, נבחין בדבר משנה: רבינו סועד מיד עם צאת השבת את סעודה רביעית 'מלוה מלכה' ועל השלחן מנחים בקבוקי שתיה של מיץ אשכוליות מהול במים, ועליו פתקה קטנה 'פרטי למרן שליט"א בלבד'. המדבקה אינה במקרה. היה זה בתקופה שהרופאים פקדו על רבינו להרבות בשתיה לצורך בריאותו, ובהוראתם הכינו לכל יום בקבוק שתיה ממתק. אלא שמהר מאד הבקבוק נגמר, הסתבר, שלאחר שלגם רבנו מן המשקה, אנשים שונים ראו במשקה הנותר סגלת ה'שירים' ומהרו לשתות, עד ששוב לא נותר... רבינו מצדו לא העיר כלום לאלו ששתו, ולא היתה לבני הבית בררה אלא לכתב מפרשות שאין לקחת מן הבקבוק.... [יצו, שגם זה לא הועיל לגמרי, והיו שסמכו על כך כי בנדאי הרב בעל הבית מרשה להם].

תמונת המדות 'צבורי' בבית פרטי

